1 ...वित्रम्-असि, सहस्र-धारम्,
बहुला भवन्तीः ।
...लीः सन्तु, पूर्णाः सन्तु-
...मेत्राणाम्-उदयस्तव,
...दः शतम् ।
...य

(विषय सूची)

विषय	पृ. से पृ.
धूपदीप	1–3
विष्णुपूजन	4–14
प्रेप्पुन	11 से 13
शिवपूजा	15–22
दिवचक्षीर पूजा	23-25
यक्षामावसी पूजा	26–27
जन्मदिन पूजा	28–31
बुनियाद मकान पूजा	32–26
गृह प्रवेश पूजा	38–42
दीपमाला पूजा	43–45
श्राद्ध संकल्प विधि	46–53
पत्रपूजा विधि	50–53
पत्रकथा	53–56
रुद्रमन्त्र	57–69

...मका
...स्पर्श
...अथवा

1

...त्रम्-असि, सहस्र-धारम्,
बहुला भवन्तीः ।
...लाः सन्तु, पूर्णाः सन्तु-
...मेत्राणाम्-उदयस्तव,
...दः शतम् ।
...ाय

विष्णु पूजन विधिः

(हर एक पूजा में उपयोगी, धूपदीप

कटोरी से थाली अथवा किसी पात्र में जल की धारा डालते हुये पढ़े :-

अस्य श्री आसन-शोधन-मन्त्रस्य मेरुपृष्ठ-ऋषिः सुतलं छन्दः कूर्मो देवता आसन-शोधने विनियोगः ।।

पृथिवीमाता को तिलक पुष्प चावल चढाते हुये पढें :-

प्रीं पृथिव्यै आधार -शक्त्यै समालभनं गन्धो नमः, अर्घो नमः पुष्पं नमः,

दोनों हाथ जोड़कर पढ़ें:- **पृथ्वि त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता त्वंच धारय मां देवि पवित्रं कुरु-चासनम् ।।**

दर्भ के दो तिनके दोनों अंगुलियों में रख कर गणेश जी का ध्यान करके नमस्कार करते हुये पढ़े :- **शुक्लाम्बर-धरं विष्णुं शशिवर्णं चतु-र्भुजम् । प्रसन्न वदनं ध्याये, सर्व-विघ्नोप-शान्तये । अभि-प्रीतार्थ-सिद्ध्यर्थं पूजितो यः सुरैर्-अपि सर्व-विघ्न-छिदे तस्मै गणाधिपतये नमः ।।**

गुरुः-ब्रह्मा, गुरुः विष्णुः, गुरुः साक्षात्-महेश्वरः । गुरुर्-एव जगत्-सर्वं तस्मै श्री गुरवे नमः, परम-गुर-वे नमः, परमेष्ठिने गुर-वे नमः, परमाचार्याय नमः, आदि-सिद्धिभ्यो नमः ।

अंगन्यास- गायत्री मन्त्र का न्यास करने के लिये दो दर्भ के तिनके दोनों अनामिका अंगुलियों में पीछे की ओर मुड कर रखिये, फिर दोनों हाथों की अंगुलियों से नाभि को स्पर्श करते हुये पढ़े :-

ॐ "अ" नाभौ, "उ" हृदि (हृदयको) **"म" शिरसि** (सिर को) **"ॐ भूः"** अथवा **पादयोः** (पांवों को) **"ॐ भुवः" हृदि** (हृदय को) **"ॐ स्वः" शिरसि ...**

नमः (अंगूठों को) "ॐ भुवः" तर्जनीभ्यां नमः
: " मध्यमाभ्यां नमः (मध्यमा को) "ॐ महः"
ामिका को) "ॐ जनः" कनिष्ठि-काभ्यां नमः
सत्यं" करतल-कर-पृष्ठाभ्यां नमः (दोनों हथेलियों को)
भूः पादयोः "(दोनों पांवों को) " ॐ भुवः जान्वोः " दोनो गुठनों को,"
ॐ स्वः गुह्ये" (गुह्यस्थान को) "ॐ महः नाभौ" (नाभि को) "ॐ जनः हृदि"
(हृदय को)"ॐ तपः कण्ठे" (कण्ठ को) ॐ सत्य शिरसि (सिर को) ॐ भूः हृदयाय
नमः (हृदय को) ॐ भुवः शिरसि स्वाहा (सिर को) "ॐ स्वः शिखायै
वषट्" (चोटी को) "ॐ महः कवचाय हुम्" (वस्त्रों को) "ॐ जनः नेत्राभ्यां
वौषट्" (नेत्रों को) "ॐ तपः सत्यम्-अस्त्राय-फट्" (चुटकी मारकर) आगे भी ऊपर
की भांति अंगुष्ठ आदि को स्पर्श करते हुये पढ़े :—

"ॐ तत्-सवितुर्" अंगुष्ठाभ्यां नमः, "वरेण्यं" तर्जनीभ्यां नमः, "भर्गो देवस्य" मध्यमाभ्यां नमः, "धीमहि" अनामिकाभ्यां नमः, "धियो यो नः" कनिष्ठिकाभ्यां नमः, "प्रचोदयात्" करतल-कर-पृष्ठाभ्यां नमः, "ॐ तत्-पादयोः "सवितुर्-" जान्वोः "वरेण्यं" कट्याम्, "भर्गो" नाभौ, "देवस्य" हृदये, "धीमहि" कण्ठे, "धियो" – नासिकायां, "यः" चक्षुषोः "नः" ललाटे, प्रचोदयात्" शिरसि । "ॐ तत्-सवितुर्" हृदयाय नमः, "वरेण्यं" शिरसे स्वाहा, "भर्गो देवस्य" शिखायै वषट्, धीमहि कवचाय हुं, धियो योनः नेत्राभ्यां वौषट् "प्रयोदयात्" अस्त्राय फट्, "ॐ आपः" स्तनयोः (स्तनो को) "ज्योतिः" नेत्रयोः, "रसो" मुखे" "अमृतं" ललाटे (माथे को) ब्रह्म-भूर् भुवः स्वरोम् (शिरसि)

(अंगन्यास समाप्त)

चारों ओर तिल फेंकते हुये पढ़ें:— अपसर्पन्तु ते भूता, ये भूता भुवि-संस्थिताः, ये भूता विघ्न-कर्तारस्ते नशन्तु शिवाज्ञया प्राणायाम करके हृदय को जलसे छिड़कते पढ़ें :— तीर्थे स्नेयं तीर्थम्-एव, समानानां भवति, मानः शंसो अररुषो धूर्तिः मर्त्यस्य रक्षाणो ब्रह्मणस्पते । अनामिका अंगुली में पवित्र धारण करते

हुये पढ़ें :– वसोः पवित्रम्-असि शतधारं वसूनां पवित्रम्-असि, सहस्र-धारम्, अयक्ष्मा वः प्रजया संसृजामि रायस्पोषेण बहुला भवन्तीः ।

यजमान को तिलक लगाते हुये पढे :– मंत्रार्थाः सफलाः सन्तु, पूर्णाः सन्तु-नोरथाः, शत्रूणां बुद्धि-नाशोस्तु, मित्राणाम्-उदयस्तव, आयुर्-आरोग्यम्-ऐश्वर्यम्-एतत्-त्रितयम्-अस्तु-ते, जीव त्वं शरदः शतम् ।

अपने आप को तिलक लगाते हुये पढ़ें :– परमात्मने पुरुषोत्तमाय पंच-भूतात्मकाय विश्वात्मने मंत्र-नाथाय, आत्मने नाराणाय-आधार-शक्त्यै, समालभनं गन्धो नमः, अर्घो नमः पुष्पं नमः दीप को तिलक पुष्प चढाते हुये पढें :– स्वप्रकाशो महादीप : सर्वत-स्तिमि-रापहः प्रसीद मम गोविन्द दीपोयं परिकल्पितः

धूप को तिलक पुष्प चढाते हुये पढें :– वनस्पति रसो दिव्यो गन्धाढ्यो गन्धवत्-तमः आधारः सर्वदेवानां धूपोऽयं परिकल्पितः । सूर्य भगवान को तिलक पुष्प चढाते हुये पढें : – नमो धर्म-निधानाय नमः स्वकृत-साक्षिणे, नमः प्रत्यक्ष-देवाय भास्कराय नमो नमः कटोरी से थाली में जल की धारा डालते हुये पढें :– यत्रास्ति माता न पिता न बन्धु:–भ्रातापि नो यत्र सुहृत्-जनश्च, न ज्ञायते यत्र दिनं न रात्रिः तत्रात्म-दीपं शरणं प्रपद्ये आत्मने नारायणाय-आधार-शक्त्यै, दीप-धूप संकल्पात्-सिद्धिर-अस्तु, दीपो नमः धूपो नमः । "अपसव्येन" बायाँ यज्ञोपवीत रख कर कटोरी से थाली में तिल सहित जल की धारा डालते हुये पढें :– नमः पितृभ्यः प्रेतेभ्यो, नमो धर्माय विष्णवे । नमो यमाय रुद्राय-कान्तार पतये नमः । मास, पक्ष, तिथि, वार का नाम लेकर तर्पण करें, तर्पण करते समय यदि माता पिता जीवित हूँ तो उनका नाम न लेकर पढें :– पित्रे पितामहाय प्रपितामहाय, मात्रे पितामह्यै प्रपितामह्यै । मातामहाय प्रमातामहाय वृद्ध-प्रमाता महाय । मातामह्यै-प्रमाता मह्यै वृद्ध-प्रमातामह्यै । समस्त-माता-पितृभ्यो द्वादश-दैवतेभ्यः पितृभ्यो दीपः स्वधा, धूपः स्वधा

प्रत्येक पूजा में काम आने वाला

(दीप धूप समाप्त)

अथवा

विष्णु पूजन अथवा सत्यनारायण पूजा

"सव्येन" दायाँ यज्ञोपवीत रख कर जल से भरी कटोरी में विष्टर, दर्भ के दो तिनके तिलक और तीन फूल डालते हुये पढ़े :– **सं वः सृजामि हृदयं संसृष्टं मनो अस्तु वः। संसृष्टास्तन्वः सन्तु वः, संसृष्टः प्राणो अस्तु वः, सं-यावः प्रियाः तन्वः, संप्रिया हृदयानि वः। आत्मा वो अस्तु सं प्रियः सं प्रियः तन्वो मम।** अब इसी जल से विष्णु भगवान् को छिड़कते हुये जीवादान करें –और पढ़े – **अश्विनोः प्राणस्तौ ते प्राणं दत्तां तेन जीव, मित्राव-रुणयोः प्राणस्तौ ते प्राणं दत्तां तेन जीव। बृहस्पतेः प्राणः स-ते प्राणं ददातु तेन जीव, भगवते वासुदेवाय लक्ष्मी-सहिताय नारायणाय जीवदानं परिकल्पयामि नमः।** चावल के दाने सहित दर्भ के दो तिनके दायें हाथ में सीधे पकड़ कर तीन तीन बार पढ़े : **ॐ भूः पुरुषम्-आवाहयामि नमः ॐ भुवः पुरुषं-आवाहयामि नमः ॐ भूर्भुवः स्वः पुरुषम्-आवाहयामि नमः ॐ वासुदेवाय विद्महे, लक्ष्मी नारायाय धीमहि, तन्नो विष्णुः प्रचादयात् ।3। ॐ तत्-सत्-ब्रह्म-अद्य-तावत्-तिथौ अद्य** (मास पक्ष तिथि वार का नाम लेकर पढ़ें :– **भगवतः वासुदेवस्य लक्ष्मी-सहितस्य नारायणस्य अर्चाम्-अहं करिष्ये-ॐ कुरुष्व।** तिल-सर्षप-यवान्-विकीर्य, तिल सर्षप, जव चारों ओर फैंक कर दो-दो दर्भ के तिनके आसन के रूप में डालते हुये पढें :– **भगवतः वासुदेवस्य लक्ष्मी-सहितस्य नारायणस्य इदम्-आसनं नमः,** अब चावल सहित दो दर्भ के तिनके हाथ में लेकर देवता के आवाहन के निमित पढिये **भगवते वासुदेवाय लक्ष्मी-सहिताय नारायणाय युष्मान् वः पूजयामि ॐ पूजय,** दर्भ के दो हाथ में ही रख कर चावल कन्दों से फैंक कर नये चावल के दाने हाथ में रख

कर पढ़िये -- सहस्रशीर्षा पुरुषः सहस्राक्षः सहस्र-पात् । सभूमिं विश्वतो वृत्वा-अत्य-तिष्ठत्-दशांगुलम्, भगवन्तं वासुदेवं-लक्ष्मी-सहितं नारायणं आवाह-यिष्यामि ॐ आवाहय हाथ में रखे हुये दर्भ के दो तिनके और चावल के दाने कन्दों से फेंकर भगवान् पर फूल चढ़ाते हुये पढ़े :- माला-धरा-च्युत विभो परमात्म-मूर्ते सर्वज्ञ नाथ परमेश्वर सर्व-शक्ते । आगच्छ में कुरु दयां प्रतिमां भजस्व, पूजां गृहाण मत्-अनुग्रह-कामयाद्य निम्नलिखित श्लोक तीन बार पढ़ते हुये फूल चढ़ाये :- भगवन्-पुण्डरीकाक्ष भक्तानु-ग्रह कारक, अस्मत्-दयानु-रोधेन-सन्निधानं कुरु प्रभो ।3। ऊपरिलिखित श्लोक तीन बार पढ़कर फिर से पढ़ें :- इत्याहूय तु गायत्रीं त्रिः समुच्चार्य तत्व-वित्, मनसा चिन्तितैं-द्रव्यै-र्देवम्-आत्मनि पूजयेत् । तेजोरूपं ततः क्षिप्त्वा प्रतिमायां पुन-र्यजेत् । जव के दाने कंदो से फेंक के प्राणायाम करके कटोरी का पानी हाथ से वापस कटोरी में डालते हुये पढ़ें :- पाद्यार्थम्-उदकं नमः । शन्नो देवीर्-अभीष्टये आपो भवन्तु पीतये शंय्योर्-अभि स्रवन्तु नः ।। उस कटोरी के पानी में डालें : लाय तिलक सर्वौषधि विष्ठर तथा जल यह पाँच द्रव्य पाद्य कहलाते हैं : पढ़िये लाजाश्च कुंकुमं चैव सर्वोषधि-समन्वितम् दर्भांकुरं जलं चैव पंचांगं पाद्यलक्षणम्-पाँवो धोने के लिये यह कटोरी हाथ में रख कर पढ़े :- भगवन्तः पाद्यम् पाद्यम्, एता-वानस्य महिमातो ज्या-याशंच पूरुषः । पादोस्य विश्वा भूतानि त्रिपादस्या-मृतं दिवि ।1। हिरण्य-वर्णाः शुचयः पावका यासु जातः कश्यपो यासु-इन्द्रः, या अग्निं गर्भं दधिरे विरूपाः ता न आपः शंस्यो ना भवन्तु ।2। भगवते वासुदेवाय लक्ष्मी-सहिताय नारायणाय पाद्यं नमः । पाद्य-शेषं निवारयेत् । कटोरी में से पाद्य का शेष छोड़कर कटोरी में ही हाथ से पानी वापस डालते हुये पढ़े : शन्नो देवीर्-अभीष्टये आपो भवन्तु पीतये । शंय्योर्-अभि-स्रवन्तु नः, उसी कटोरी में फिर से डालें — पानी, दूध, विष्टर घी दही चावल जव और सर्षप ये आठद्रव्य अर्घ्य कहलाता है – पढ़िये – आप : क्षीरं कुशा-ग्राणि घृतं च दधि तण्डुलाः । यवाः सिद्धार्थ-काश्चेति ह्य-र्घ्यम-अष्टांगम्-उच्यते, यह आठ द्रव्यों वाली कटोरी हाथ में लेकर पढ़िये – अर्घ्यम्-अर्घ्यम् हाथ मुँह धोने के निमित फूल अथवा

विष्टर से छींटे देते हुये पढ़ें – त्रिपात्-ऊर्ध्वं-उदैत्-पुरुषः पादोस्येहा-भवत्-पुनः । ततो विश्वं व्याक्रामत्-साशना-नशने-अभि । आपो हिष्ठा मयोभुवाः-तान ऊर्जे दधातन महे रणाय चक्षसे । यो वः शिवतमो रसः तस्य भाजयते-हनः । उशतीर्-इव मातरः । तस्मा अरंगमाम वो यस्य क्षयाय जिन्वथ । आपो जनयथा चनः भगवन्-वासुदेव लक्ष्मी सहित नारायण इदं वः अर्घ्यं नमः । फिर थोड़ा सा जल अर्पण करते हुये पढ़े तस्मात्-विराड्-अजायत विराजो अधि पूरुषः । सजातो अतिरिच्यत, पश्चात् भूमिम्-अथो पुरः । शन्न आपो धन्वन्याः । शन्नः सन्त्वनूप्या ः । शन्नः समुद्रिया न आपः, शमुनः सन्तु कूप्याः भगवते वासुदेवाय लक्ष्मी-सहिताय नारायणाय आचमनीयं नमः, फिर से स्नान करते हुये पढ़ें :- यत्-पुरुषेण हविषा देवा यज्ञम्-अतन्वत, वसन्तो अस्या सीत्-आज्यं ग्रीष्म इध्मः शरत्-हविः इति मन्त्रस्नानीयं नमः । अब पानी दूध दही घी शहद जव शकर सर्षप तिल स्वर्णपानी करपूर धूप लाजा अखरोट फूल और सवौषधि पात्र में इकट्ठे करके विष्णु भगवान् को स्नान कीजिये – तत्-विष्णोः परमं पदं सदा पश्यन्ति, सूरयः दिवीच चक्षुर्-आततम् । तत्-विप्रासो विपन्यवो, जागृंवांसः समिन्धते, विष्णो-र्यत् परमं पदम् । भगवते वासुदेवाय लक्ष्मी-सहिताय नारायणाय षोडशस्नानि नमः । तर्पण कीजिये 'ब्रह्मा तृप्यतां' ॐ नमो देवेभ्यः 'गले में यज्ञोपवीत रख कर, स्वाहा, ऋषिभ्यः बायाँ यज्ञो पवीत रखकर स्वधा पितृभ्यः, दायाँ यज्ञोपवीत रख कर आब्रह्मस्तम्बपर्यन्तं ब्रह्माण्डं सचराचंरं जगत् तृप्यतु तृप्यतु तृप्यतु एवम्-अस्तु । फिर पढ़ें ॐ तत् विष्णोः परमं पदं सदा पश्यन्ति सूरयः दिवीव चक्षुर्-आततम् । तत् विप्रासो विपन्यतो जागृ-वांसः समन्धिते, विष्णो-र्यत्-परमं पदम् भगवते वासुदेवाय लक्ष्मी-सहिनाय नारायणाय मन्त्रगुडकं परिकल्पयामि-नमः (बायें हाथ के बीच में चावल के दाने और पानी रख कर देवताओं की आलत निकाल कर कन्धे पर से फैंकते हुये पढ़ें –ॐ प्रत्यग्ने हरसा हरः शृणीहि विश्वतः प्रति । यातु धानस्य रक्षसो बलं विरुज वीर्यम् अब शालिग्राम के चरणों का पानी आँखों पर मलते हुये पढ़ें :- ता वां वास्तु-न्युश्मसि गमध्यै यत्र गावो भूरिशृंगा-अयासः । अत्राह तत् उरुगायस्य वृष्णः परमं पदं-अव-भाति

भूरि । घण्टा बजाते हुये शालिग्राम पर जल की धारा डालते हुये पढ़ें :– ॐ तत् विष्णोः परमं पदं सदा पश्यन्ति सूरयः दिवीव चक्षुर्-आततम् तत् विप्रासो विपन्य वो जागृवांसः समिन्धते, विष्णो-र्यत्-परमं पदम् भगवते वासुदेवाय लक्ष्मी सहिताय नारायणाय चरणामृतं गृह्णामि नमः । इसी जल से अपने सिर को छिड़कते हुये पढ़ें :– आपो हिष्ठा मयोभुवस्ता-न-ऊर्जे दधातन, महे रणाय चक्षसे, योवः शिवतमो रसः–तस्य भाजयते हनः, उशातीर्-इव-मातरः, तस्मा-अरंग माम-वो यस्य क्षयाय जिन्वथ, आपोजनयथा च नः अब जिस स्थान पर शालिग्राम को रखना हो उस स्थान पर फूल बिछाते हुये पढ़ें :– आसनाय नमः, गरुडासनाय नमः, किम्-आसनं ते गरुडासनाय किं भूषणं कौस्तुभ-भूषणाय, लक्ष्मी-कलत्राय किम्-अस्ति देयं वागीश किं-ते वचनीयम्-अस्ति, वस्त्र के रूप में फूल डालते हुये पढ़ें :– युवा-सुवासाः परिवीत आगात् स उच्छ्रेयान् भवति जायमानः, तन्धीरासः कवय उन्नयन्ति, साध्यो मनसा देवयन्तः भगवते वासुदेवाय लक्ष्मी-सहिताय नारायणाय वस्त्र यज्ञोपवीत अर्पण करते हुये अथवा फूल अर्पण करते हुये पढ़ें :– यज्ञोपवीतं परमं पवित्रं प्रजापते-र्यत्-सहजं पुरस्तात्, आयुष्यम्-अग्र्यं प्रति मुंच शुभ्रं यज्ञोपवीतं बलम्-अस्तु तेजः । यज्ञोपवीतम्-असि, यज्ञस्यत्वा, उपवीतेन उपनह्यामि भगवते वासुदेवाय लक्ष्मी-सहिताय नारायणाय यज्ञोपवीतं अर्पयामि नमः । तिलक लगाते हुए पढ़ें :– गन्ध द्वारां दुरा-धर्षां नित्यपुष्टां करीषिणीम् ईश्वरीं सर्वभूतानां ताम्-इहोपह्वये श्रियम् । भगवते वासुदेवाय लक्ष्मी सहिताय नारायण समालभनं गन्धो नमः, (अक्षत) फूल चढ़ाते हुये पढ़ें :– पुष्पवतीः प्रसुमतीः फलिनीर्-अफला वत । अश्वा इव सजित्वरीर्-वीरुधः पार-यिष्णवः, भगवते वासुदेवाय लक्ष्मी सहिताय नारायणाय अर्घो नमः पुष्पं नमः धूप चढ़ाते हुये पढ़ें :– धूर्-असि धूर्व धूर्वन्तं योस्मान्-धूर्वति-तं धूर्वय, वयं धूर्वामः-तंच धूर्व । देवानाम्-असि वह्नितमं सस्नि-तमं पप्रितमं इष्टतमं विष्णोः क्रमो-स्या-हुतम्-असि हवि-र्दानं दृंहस्व म्वाहान्-मित्रस्य त्वा चक्षुषा प्रेक्ष-उरुत्वा वाताय, वसवस्त्वा, धूपयन्तु गायत्रेण छन्दसांगिर-स्वत् ।

रुद्रास्त्वा धूपयन्तु त्रैष्टु-भेन छन्दसांगि-रस्वत्, आदित्यास्वा धूपयन्तु जागतेन छन्दसां—गिरस्वत्, विश्वे त्वा देवा वैश्वानरा धूपयन्तु आनुष्टुभेन छन्द-सांगि-रस्वत्, इन्द्रस्त्वा धूपयतु, वरुणस्त्वा धूपयतु विष्णुसत्वा धूपयतु भगवते वासुदेवाय लक्ष्मी-सहिताय नारायणाय धूपं परिकल्पयामि नमः,

रत्नदीप चढाते हुये पढें :— ब्राह्मणोस्य मुखम्-आसीत्-बाहू राजन्यः कृतः । ऊरु तत्-अस्य यत् वैश्यः पद्-भ्यां शूद्रो-अजायत । तेजोसि—शुक्रम्-असि-ज्योतिर्-असि धामासि प्रियं देवानाम्-अनादृष्टं देव-यजनं देवताभ्यस्त्वा देवताभ्यो गृह्णामि देवेभ्यस्त्वा यज्ञेभ्यो गृह्णामि भगवते वासुदेवाय लक्ष्मी-सहिताय नारायणाय रत्नदीपं परि—कल्पयामि नमः । खडे होकर चामर कीजिये — जयनारायण जन्त्री पर देखिये । यह स्तुति पढ कर पढिये :— भगवते वासुदेवाय चामरं परि-कल्पयामि नम् ।

छत्र के रूप में फूल चढाते हुये पढें :— काण्डात्-काण्डात् प्ररोहन्ती परुषः — परुषस्परि । एवा नो दूर्वे प्रतनु सहस्रेण शतेन च भवगवते वासुदेवाय छत्रं परिकल्पयामि नमः । आईना दिखाते हुये पढें :— तत्-चक्षु-र्देवहितं पुरस्तात् शुक्रम्-उच्चरत् । पश्येम शरदः शतं जीवेम शरदः शतम् भगवते वासुदेवाय आदर्शं परिकल्पयामि नमः । तर्पण करते हुये पढें :—एताभ्यो देवताभ्यो दीपो नमः धूपो नमः भगवतो वासुदेवस्य-अर्घ्य-दानाद्य-र्चनविधिः सर्वः परिपूर्णोऽस्तु । कटोरी में दूध, घी, शंकर, दही, शहद इकट्टे डालकर मधुपर्क अर्पण कीजिये :— और पढें :— चन्द्रमा मनसो जातः चक्षो सूर्यो अजायत, मुखात्-इन्द्रच-अग्निश्च प्राणात्-वायुर्-अजायत भगवते वासुदेवाय मात्रा-मधुपर्क चरुं निवेद-यामि नमः पुष्पांजलि अर्पण करते हुये पढें —नाभ्या आसीद्-अन्तरिक्षं शीर्ष्णो द्यौः समवर्तत पदभ्यां भूमि-र्दिशः श्रोत्रात्-तथा लोकान्-अकल्पयत्-भगवते वासुदेवाय लक्ष्मी सहिताय नारायण कुसुमांजलिं समर्पयामि नमः (मन से चार प्रक्रिमा कीजिये और पढें :— सप्तास्यासन्-परि धयः त्रिः सप्त समिधः कृताः । देवा यत् यज्ञं तन्वाना आवधनन् — पुरुषम् पशुम् । ॐ नमो, नारायणाय भगवन् प्रसीद, इति चत्वारि प्रदक्षिणानि ।

विष्णु भगवन् पर फूल चढ़ाते हुये निम्नलिखित आठ-श्लोक पढ़ें :-

(वन्दे महापुरुष ते चरणारविन्दम्)

ध्येयं सदा परिभवघ्नम्-अभीष्टदोहं-तीर्थास्पदं-शिव-विरिंचि-नुतं-शरण्यम्
भृत्यार्त्तिहं प्रणतपाल भवाब्धिपोतं, वन्दे महापुरुष ते चरणार-विन्दम् ।

त्यक्त्वा सुदुस्त्यज-सुरेप्ति-राज्यलक्ष्मीं धर्मिष्ठ-आर्यवचसा-यत्-अगात्-अरण्यम्
माया मृगं दयित-येप्सितम्-अनुधावत्-वन्दे महापुरुष-ते चरणार-विन्दम् ।

श्रीमत्-सरोरुह-यवाङ्कुश-चक्र-चाप-मत्स्यांकितं नव-विलोहित-पल्लवाभम्
लक्ष्म्या-लयं परम-मंगलम्-आत्मरूपं वन्दे महापुरुष ते चरणार विन्दम् ।

वृन्दावनान्तरम्-अगात्-अनुगोकुलानां संचार्य सर्वपशुभिः स्वविवृद्धि-कामी
संचिन्तयत्-अजगुरो-मृगपक्षिणां-यत्-वन्दे महापुरुष तेचरणार-विन्दम ।

यत्-गोपिका विरहजाग्नि-परीत-देहाः-तप्ततस्तनेषु विजहुः परि-रम्भ्य तापम्। रासे त्वदीय कुच-कुंकुम-पंकलिप्तं वन्देमहापुरुषते चरणार विन्दम् कालीय-मस्तक-विघट्टन-दक्षम्-अस्य,मेक्षेप्सुभि-विर्रह-दीन- मुखाभिर्- आरात् ।

तत् पत्निभिः स्तुतम्-अशेष निाकम रूपं, वन्दे महारुष ते चरणार बिन्दम् ज्ञानालयं श्रुति-विमृग्यं-अनादिं-अर्च्यं, ब्रह्मादिभि-र्हृदि विचिन्त्यम्-अगाध बोधैः । संसार-कूप-पतितो-त्तरणावलम्बं वन्दे-महापुरुष ने चरणार-विन्दम् ।

येनांक-बालवपुषास्तनपान-बुद्धे-स्त्वत-अँघ्रिणा-हृतम्-अनोविपरीतचक्रम् ।
विध्वस्त-भाण्डम्-अपतत्-भुवि-गोपमूर्ते-वन्दे महापुरुष ते चरणार विन्दम् ।

इत्यष्टकं पठति-यः परमस्य पुंसो नारायणास्य निरयार्णव-तारणस्य । सर्वाप्तिम्-आशु हृदये कुरुते मनुष्यः सम्प्राप्य देहविलयं लभते च मोक्षम् ।।

प्रणाम करते हुये पढें :- उभाभ्यां जानुभ्यां पाणिभ्यां शिरसा वचसा मनसा

नमस्कारं करोमि नमः जलधारा कटोरी में डाल कर अंजलि धारण करते हुये पढें :- अन्नं नमः अन्नं नमः, आज्यम्-आज्यं-अद्यदिने अद्य-यथा संकल्पात्-सिद्धिर-अस्तु अन्नहीनं क्रियाहीन-विधिहीनं द्रव्यहीनं मंत्रहीनं च यत्-गतं-तत्-सर्वम्-अछिद्रं सम्पूर्णम् अस्तु-एवम्-अस्तु । कटोरी का थोड़ा सा पानी हाथ में डालकर फिर से कटोरी से डालते हुये पढें :- शन्नो देवीर्-भिष्टये-आपो भवन्तु पीतये, शंय्योर्-अभि-स्रवन्तु नः, कोटरी का पानी शालिग्राम को अर्पण करते हुये पढें :- भगवते वासुदेवाय लक्ष्मी-सहिताय नारायणाय अपोशानं नमः आचमनीयं नमः । कटोरी से हाथ में पानी डालकर फिर से कटोरी में वापस डालकर कटोरी में कुछ सिक्के दक्षिणा के रूप में डालते हुये पढ़े :- शन्नो देवीर्-अभिष्टये-आपो भवन्तु पीतय शंयोर-अभि-स्रवन्तु नः, दक्षिणा डालते हुये पढें :- भगवते वासुदेवाय लक्ष्मी-सहिताय नारायणय दक्षिणयै तिल-हिरण्य-रजत-निष्कर्णं ददानि, और भी सिक्के डालते हुये पढें :- एता देवताः सदक्षिणा-न्नेन प्रीयन्तां प्रीताः सन्तु अब नैवेद्य जो कुछ भी हो भगवान् के सामने लाकर नैवेद्य की थाली को सभी परिवार वाले स्पर्श करते हुये प्रेप्पुन पढिये : —

धिपतये-अन्नं नमः सर्वाः भय-वर-प्रदो मयि पुष्टिं पुष्टिपति-र्दधातु ।। इष्ट देवता को फूल चावल (अक्षत) चढाते हुये पढें :– आपन्नोस्मि शरण्योसि सर्वा-वस्थासु सर्वदा भगवन्-त्वां प्रपन्नोस्मि रक्ष मां शरणागतम् । नमस्कार करते हुये पढें :– उभाभ्यां जानुभ्यां पाणिभ्यां शिरसा उरसा मनसा च नमस्कारं करोमि नमः । तर्पण करते हुये अथवा कटोरी से पानी की धारा डालते हुये पढें :– नमो ब्रह्मणे नमो अस्तु अग्नये, नमः पृथिव्यै नम औषधिभ्यः, नमोवाचे नमो वाचस्पतये नमो विष्णवे बृहते कृणोमि इति-एतासाम्-एव देवतानां सार्ष्टिं सायुज्यं सलोकतां सामीप्यं आप्नोति य एवं विद्वान्-स्वाध्यायम्-अधीते ।।

इति नैवेद्यमन्त्रः ।।

प्रेप्योन करके देवताओं को फूल चढाते हुये पढें : –ॐ तत्-विष्णोः परमं पदं सदा पश्यन्ति सूरयः । दिवीव चक्षुर्-आततम् । तत्-विप्रासो विपन्यवो जागृवांसः समिन्धते, विष्णो-यत् परमं पदम् ।

देवताओं के विसर्जन के निमित्त चावल सहित दो दर्भ के तिनके हाथ में पकड़ते हुये पढें :– ॐ भूः पुरुषं विसर्जयामि नमः, ॐ भुवः पुरुषं-विसर्जयामि नमः, ॐ स्वः पुरुषं विसर्जयामि नमः, ॐ भूर्भुवः स्वः पुरुषं विसर्जयामि नमः । 3 । वासुदेवाय विद्महे लक्ष्मी नारायणाय धीमहि तन्नो विष्णुः प्रयोदयात् । 3 ।। तत्-सत्-ब्रह्म-अद्य-तावत्, तिथौ-अद्य (मास-तिथि वार का नाम लेकर पढें :– भगवतः वासुदेवस्य लक्ष्मीसहितस्य नारायस्य पूजनम्-अछिद्रं सम्पूर्णम्-अस्तु एवम्-अस्तु ।। जव सहित पानी से तर्पण करते हुये पढें :– एताभ्यो देवताभ्यः यवोदकं नमः उदक तर्पणं नमः । आज्ञा मैं दीयतां नाथ नैवेद्यस्यास्य भक्षणे । शरीर-यात्रा-सिद्ध्यर्थं भगवन्-क्षन्तुम्-अर्हसि ।। आपन्नोस्मि शरण्योसि सर्वावस्थासु सर्वदा, भगवन्-त्वां प्रपन्नोस्मि रक्ष मां शरणागतम् । यत्-बाल्ये यत्-च कौमारे यत्-यौवने कृतं मया वयः परिणतौ यत्-च यत्-च जन्मान्तरेषु च कर्मणा मनसा वाचा, यत् पापं समुपार्जितम् तत्-नारायण गोविन्द क्षमस्व गरुड ध्वज । यत्-अक्षर-पद भ्रष्टं-मात्राहीनं

च यत्-गतम्, मया दासेन विज्ञप्तं-क्षम्यतां-परमेश्वर । प्रणाम करते हुये पढ़े :- उभाभ्यां जानुभ्यां पाणिभ्यां शिरसा उरसा वचसा मनसा च नमस्कारं करोमि नमः । तर्पण करते हुये पढ़ें – नमो ब्रह्मणे नमो अस्तु-अग्नये, नमः पृथिव्यै नम औषधीभ्यः, नमो वाचे, नमो वाचस्पतये, नमो विष्णवे बृहते कृणोमि, इति एतासां– एव देवतानां सार्ष्टितां सायुज्यं सलोकतां सामीप्यम्-आप्नोति य एवं विद्वान् स्वाध्यायम्-अधीते । अब चरणोदक (चरणामृत) की कटोरी सामने लाकर, कटोरी के जल में से चरणामृत के रूप में निर्माल्य में थोड़ा सा जल डालते हुये पढ़ें :- बलि, विभीषणो भीष्मः प्रह्लादो नारदः ध्रुवः षडेते वैष्णव-श्रेष्ठा गृह्णन्तु चरणोदकम् । बाण-रावण चण्डीश-नन्दि-भृंगि-रिट्यादयः पंचैते शाम्भवश्रेष्ठा गृह्णन्तु चरणोदकम् । ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्च सोमः शुक्रः पुरन्दरः । शाक्ताः षड् इति संप्रोक्ता–गृह्णन्तु चरणोदकम् । अब चरणामृत में से देवताओं पितरों को भी अर्पण करते हुये पढ़ें : ॐ नमो देवेभ्यः, गले में यज्ञोपवीत रख कर स्वाहा ऋषिभ्यः बायाँ यज्ञोपवीत रख कर स्वधापितृभ्यः दायाँ यज्ञोपवीत रख कर आब्रह्म–स्तम्ब-पर्यन्तं ब्रह्माण्डं सचराचरं जगत् तृप्यतु तृप्यतु तृप्यतु । अब शालिग्राम से थोड़े से पुष्प उठा कर सूँघ कर निर्माल्य में डाले और पढ़ें – पूजितोसि मया भक्त्या भगवन्-कमलापते सलक्ष्मीको मम स्वांतं विश विश्रान्त हेतवे ।

पहले स्वयं चरणामृत पी लीजिये –सरसों का दाना जितने में डूबे उतना चरणामृत पुरुष दाँई हथेली के मध्य में लेके इसी हाथ के नीचे बायाँ हाथ रखने के अचामन की भांति शब्द के बिना पी लीजिये । स्त्री को पात्र में पीना चाहिये, चरणामृत पीते समय पढ़ें :- अकाल-मृत्यु-हरणं सर्व-व्याधि-निवारणम् । विष्णु-पादोदकं पीत्वा पुनर्जन्म न विद्यते । ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः

शिवपूजा

दीपधूप समाप्त करके, पानी की कटोरी में तीन पुष्प और तिलक डालते हुये पढ़ें :– सं वः सृजामि हृदयं, संसृष्टं मनो अस्तु वः । संसृष्ट-स्तन्वः सन्तु वः, संसृष्टः प्राणो अस्तु वः । संयावः प्रिया-स्तन्वः, सं प्रिया हृदयानि वः, आत्मा वो अस्तु सं प्रियः, संप्रियस्तन्वो मम । इसी पानी से भगवान् शंकर को छिड़कते हुये (जीवादान देते हुये पढ़ें –

अश्विनोः प्राणस्तौ ते प्राणं दत्तां तेन जीव मित्रावरुणयोः प्राणस्तौते प्राणं दत्तां तेन जीव । बृहस्पतेः प्राणः स ते प्राणं ददातु तेन जीव । भगवते भवाय देवाय उमा सहिताय शिवाय जीवादानं परिकल्पयामि नमः, "ॐ नमः शिवाय" इस षड्अक्षर मन्त्र से दर्भ के दो तिनकों से देवताओं को चामर की भांति अंगन्यास कीजिये –

"ॐ" अंगुष्ठाभ्यां नमः, "न" तर्जनीभ्यां नमः "मः" मध्यमाभ्यां नमः "शि" अनामिकाभ्यां नमः "वा" कनिष्ठकाभ्यां नमः "य" करतलकर पृष्ठाभ्यां नमः । "ॐ हृदयाय नमः "न" शिरसे स्वाहा "मः" शिखाये वौषट् "शि" कवचाय हुँ "वा" नेत्रत्रयाय वौषट् "य" अस्त्राय फट् (दीप धूप करते समय भी गायत्री के अंगन्यास के पश्चात् यह ॐ नमः शिवाय मंत्र का अंगन्यास अवश्य करें)

चावल सहित दर्भ के दो काण्ड सीधे हाथ में पकड़ कर पढ़ें :– तन्महेशाय विद्महे, वाक्-विशुद्धाय धीमहि तन्नः शिवः प्रचोदयात् । तीन बार पढ़कर फिर आगे पढ़ियें :– तत्-सत्-ब्रह्म-अद्य-तिथौ-अद्य मास-पक्ष-वार का नाम लेकर पढ़ें :–भवस्य देवस्य शर्वस्य देवस्य रुद्रस्य देवस्य पशुपते-र्देवस्य उग्रस्य देवस्य भीमस्य देवस्य महादेवस्य ईशानस्य देवस्य पार्वती-सहितस्य परमेश्वरस्य-अर्चाम्-अहं-करिष्ये ॐ कुरुष्व (तिल-सर्षप-यवान्-विकीर्य)

तिल सर्षप जव के दाने कन्धों पर से फेंककर भगवान् शंकर के सामने आसन के रूप में एक-एक नाम के साथ दो दो दर्भकाण्ड डालते जाये और पढ़ें :– विश्वेश्वर महादेव राजराजे-श्वरे-श्वर । आसनं दिव्यम्-ईशान दास्ये-हं परमेश्वर भवस्य देवस्य शर्वस्यदेवस्य रुद्रस्य देवस्य पशुपते-र्देवस्य उग्रस्य देवस्य-भीमस्य देवस्य महादेवस्य ईशानस्य देवस्य पार्वती सहितस्य परमेश्वरस्य इदम्-आसनं नमः चावल सहित दो दर्भकाण्ड अंगुलियों में सीधे रखकर पूजा के लिये भगवान् शंकर से प्रार्थना करें :– भवायदवाय उमासहिताय शिवाय पार्वती सहिताय परमेश्वराय युष्मान् वः पूजयामि ॐ पूजय केवल चावल कन्धो से फेंक कर पहले के दो दर्भकाण्डों के साथ नये चावल के दाने पकड़ कर पढ़ें भवं देवं शर्वं देवं रुद्रं देवं पशुपतिं देवं उग्रदेवं भीमं देवं महादेवं ईशानं देवं पार्वती सहितं परमेश्वरं आवाहयिष्यामि ॐ आवाहय, चावल के दानों को कन्धो से फेंक कर दर्भकाण्ड निर्माल्य में डाल कर पढे आयाहि भगवन् शम्भो ! सर्वेश गिरि जापते । प्रसन्नो भव देवेश नमस्तुभ्यं हि शंकर ।। लिंगेत्र भक्त-दयया क्षणमात्रम्-एकं स्थानं विधाय भव मत्-विहितां पुरारे सर्वेश विश्वमय हृत्-कमलाधि-रूढ पूजां गृहाण भगवन्-भव मेद्य तुष्टः ।। भूमे-जलात्-तु पवनात्-अनलात्-हिमांशोर्-उष्णांशुतो-हृदयतो गगनात्-समेत्य । लिंगेत्र सन्मणिमये मत्-अनुग्रहार्थं, भक्त्यैक-लभ्य भगवन् कुरु सन्निधानम् ।। भगवन् पार्वतीनाथ भक्तानुग्रह-कारक, अस्मत्-दयानुरोधेन सन्निधानं कुरु प्रभो । इत्याहूय तु गायत्रीं त्रिः समुच्चार्य तत्ववित्, मनसा चिन्तितै-र्द्रव्यै-र्देवम्-आत्मनि पूजयेत् । तेजोरूपं ततः क्षिप्त्वा प्रतिमायां पुनर्-यजेत् । प्राणयाम करके, पाद्यार्थं उदकं नमः कटोरी में से पानी हाथ में डालकर कटोरी में ही वापस डालते हुये पढ़ें :– शन्नो देवीर्-अभीष्टये आपो भवन्तु पीतये, शंय्योर्-स्रवन्तु नः, कवली में यह चीजें डालें, लाजाच कुंकुमं-चैव सर्वौषधि-सम-न्वितम् । दर्भांकुरं जलं चैव पंचांगं पाद्य लक्षणम् । पाँवों धोने के लिये यही कटोरी हाथ में पकड़ कर पढ़ें :– भगवन्तः पाद्यं पाद्यम् । महादेव महेशान महानन्द परात्-पर गृहाण पाद्यं मत्-दत्तं, पार्वती-सहितेश्वर जल डालते हुये पढ़ें :– भवाय देवाय उमासहिताय शिवाय पार्वती सहिताय

परमेश्वराय पाद्यं नमः । शेषं निवारयेत् कटोरी में से पाद्य का शेष छोडकर कटोरी में हाथ से पानी वापस पानी डालते हुये पढ़ें :– शन्नो देवीर-अभीष्टये आपो भवन्तु पीतये-शंय्योर्-अभिस्रवन्तु नः उसी कटोरी में ये वस्तुयें डालें :– पानी, दूध विष्टर घी दही चावल जव और सर्षप ये आठद्रव्य अर्घ्य कहलाते हैं पढ़िये :– आपः क्षीरं कुशा-ग्राणि घृतं च दधि तुण्डलाः । यवाः सिद्धार्थ-काश्चेति ह्यर्घ्यम्-अष्टांगं उच्यते यह आठ द्रव्यों वाली कटोरी हाथ में लेकर पढ़ियें "अर्घ्यम्-अर्घ्यम्" छीटें देते हुये पढ़ें :– त्र्यम्बकेश सदाधार विपदां प्रतिघातक, अर्घ्यं गृहाण देवेश सम्पत्-सर्वार्थ-साधक । भवदेव शर्वदेव रुद्रदेव पशुपते देव उग्रदेव महादेव ईशानदेव पार्वती सहित परमेश्वर इदं वोऽर्घ्यं नमः, आचमन के लिये जल अर्पण करते हुये पढ़ें :–त्रिपुरान्तक दीनार्त्तिनाश श्रीकण्ठ-तुष्टये । गृहाण-आचमनं देव, पवित्रो-दक कल्पितम् ।। भवायदेवाय पार्वती-सहिताय परमेश्वराय आचमनीयं नमः, फिर से स्नान के लिये जलधारा डालते हुये पढ़ें :– त्रिकाल-काल-कालेश संहार करणोद्यत, स्नानं तीर्थाहृतै-स्तोयै-गृहाण परमेश्वर । भवाय देवाय पार्वती सहिताय परमेश्वराय मन्त्रस्नानीयं नमः । अब पन्द्रह द्रव्यों से भगवान् शिव को स्नान कीजिये – जल, दूध, दही, घी, शहद, शकर (गन्ना) सर्वौषधि, धान्य, फूल, सर्षप, धान चन्दनदादि, सोना, पानीयान्त-रितैः पयोदधि-घृतै-क्षौद्रै-क्षुभिः सौषधै-र्व्रीह्यद्भिः कुसुमोदकैः फल जलैः सिद्धार्थ-लाजोदकैः । गन्धाद्भिः शुभहेम रत्न-सलिलैर्-इत्थं सदा चोत्तमै-र्दद्यात्-पंचदशा-म्बुना सह महा-स्नानि शम्भोः क्रमात् ।

ऊपरलिखित द्रव्यों वाली जलधारा भगवान् शिव पर डालते हुये पढ़ें :–

असंख्याताः सहस्राणि ये रुद्रा, अधि भूम्याम्-तेषां सहस्र-योजनेव धन्वानि तन्मसि (1) येस्मिन्-महत्यर्णवे-अन्तरिक्षे भवा-अधि, तेषां सहस्र योजनेव धन्वानि तन्मसि (2) ये नीलग्रीवाः शितिकण्ठा दिवं रुद्रा उपाश्रिताः तेषां सहस्र योजनेव धन्वानि तन्मसि, ये नीलग्रीवाः शितिकण्ठा शर्वा अधः क्षमाचराः । तेषां सहस्र येजनेव धन्वातन्मसि (4) ये वनेषु शष्पिंजरा नीलग्रीवा विलोहिताः । तेषा सहस्र. (5) ये-अन्नेषु विविध्यन्ति पात्रेषु जनान् । तेषां. (6) ये भूतानाम्-अधिपतायो, विशिखासः कपर्दिनः । तेषां.

(7) ये पथीनां पथि रक्षय ऐडमृदाय व्युधः तेषां. (8) य एतावन्तो वा भूयांसो वा दिशो रुद्रा वितिष्ठरे । तेषां. (9) ॐ नमो अस्तु रुद्रेभ्यो ये दिवि येषां वर्षम्-इषव-स्तेभ्यो दश, प्राची-र्दश दक्षिणा दश, प्रतीची-र्दश, उदीची-दश-ऊर्ध्वा-स्तेभ्यो नमो-अस्तु तेनो मृडयन्तु ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तमेषां जम्भे दधामि ।1। ॐ नमो अस्तु रुद्रेभ्यो येऽन्तरिक्षे, येषां वात इषव-स्तेभ्यो दश, प्राची-र्दश, दक्षिणा दश, प्रतीची र्दश, उदीची दश, ऊर्ध्वा-स्तेभ्यो, नमो-अस्तु, तेनो मृडयन्तु, ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तमेषां जम्भे दधामि भवाय देवाय, शर्वाय देवाय रुद्राय देवाय पशुपतये देवाय उग्राय-देवाय, भीमाय देवाय, महादेवाय ईशानाय देवाय पार्वती सहिताय-परमेश्वराय पंचदश-स्नानि ॐ नमो देवेभ्यः कण्ठोपवीती (गले में यज्ञोपवीत रखकर) स्वाहा ऋषिभ्यः, अपसव्येन, बायाँ यज्ञोपवीत रखकर, स्वधापितृभ्यः सव्येन, दायाँ यज्ञोपवीत रखकर कर, आब्रह्म-स्तम्ब-पर्यन्तं ब्रह्माण्डं सचराचरं जगत् तृप्यतु तृप्यतु तृप्यतु एवम्-अस्तु । कटोरी में से थोड़ा पानी लेकर उस को हाथ में रख कर सात बार पढ़ें : ॐ नमः शिवाय इस मन्त्र से मन्त्रित करके भगवान शिव पर जल डालिये, यह मन्त्र गुडक कहलाता है । बाँई हथेली के मध्य में थोड़ा सा जल तथा चावल के दाने लेकर, हाथ की तर्जनी ऊँगली और अँगूठे के सिरों से चावल पकड़ कर इस को भगवान् के सिर से घूमा कर जल और चावलों को बायें कन्धें पर से फेंके —(यह आलत कहलाती है) आलत निकालते हुये पढे :— गृहण्न्तु भगवत्-भक्ता भूताः प्रासाद-वाह्यगाः, पंचभूताश्च ये भूता, स्तेषाम् अनुचराश्चये, ते तृप्यन्तु वौषट्, भगवान् शिव के पादों का जल नेत्रों को मलते हुये पढ़ें :— भगस्य हृदयं लिंगं, लिंगस्य हृदयं भगः, तस्मै भग-लिंगाय उमारुद्राय वै नमः । भगवान् को जहाँ बिठाना हो उठाते हुये पढ़ें :— उत्तिष्ठ भगवन्-शम्भो, उत्तिष्ठ गिरिजापते । उतिष्ठ त्रिजगत्-नाथ त्रैलोक्ये मंगलं कुरु, आसन पर फूल बिछाते हुये पढ़ें :— आसनाय नमः पद्मासनाय नमः वृषभासनाय नमः ज्ञानासनाय नमः, आसन पर बिठाते हुये पढ़ें :— किम्-आसनं ते वृषभा-सनाय किंभूषणं वासुकि-भूषणाय । वित्तेश भृत्याय किम्-अस्ति देयं, वागीश किं ते वचनीयम्-अस्ति— महिम्नापार स्तोत्र आदि पढते हुये रुपवर्क चन्दन आदि से भगवान

शिव को सजाकर, वस्त्र के रूप में फूल चढाते हुये पढें :– कालाग्नि-रुद्र, सर्वज्ञ वरद-अभय-दायक, वस्त्रं गृहाण देवेश, दिव्य-वस्त्रोप-शोभित भवायदेवाय पार्वती-सहिताय परमेश्वराय वस्त्रं परिकल्पामि नमः यज्ञोपवीत डालते हुये पढें :– सुवर्ण-तारै-रचितं दिव्ययज्ञोपवीतकम् । नीलकण्ठ मया दत्तं गृहाण मत्-अनुग्रहात् भवाय देवाय यज्ञोपवीतं परिकल्पयामि नमः तिलक लगाते हुये पढें :– (चन्दन या केसर) सर्वेश्वर जगत्-वन्द्य, दिव्यासन-सुसंस्थित । गन्धं गृहाण देवेश दिव्यगन्धोप-शोभितम्, भवाय देवाय पार्वती सहिताय परमेश्वराय समालभनं गन्धो नमः, चावल (अक्षत) फूल आदि चढाते हुये पढें :– सदाशिव शिवानन्द प्रधान-करणेश्वर, पुष्पाणि बिल्वपत्राणि विचत्राणि गृहाण मे, भवाय देवाय पार्वती सहिताय परमेष्वराय, अनन्ताय, सूक्ष्माय शिवोत्तमाय एकनेत्राय एकरुदाय त्रिमूर्तये श्रीकण्ठाय शिखिण्डिने नन्दिने महकालाय पुष्पाणि बिल्वपत्रानि समर्पयामि नमः । अभीष्ट-सिद्धिं मे देहि, शरणागत-वत्सल भक्त्या समर्पये तुभ्यं प्रथमावर-णार्चनम् । गणपतये नमः, वृषभाय, कुमाराय अम्बिकायै चण्डे-श्वराय नमः, अभीष्ट सिद्धिं मे देहि शरणागत-वत्सल, भक्त्या समर्पये तुभ्यं द्वितीया-वरणार्चनम् । इन्द्राय-वज्र-हस्ताय, अग्नये शक्ति हस्ताय, यमाय दण्डहस्ताय नै-र्ऋतये खड्ग् हस्ताय, वणाय पाशहस्ताय, वायवे-ध्वज-हस्ताय, कुबेराय गदाहस्ताय ईशानाय-त्रिशूल-हस्ताय, ब्रह्मणे पद्महस्ताय विष्णवे चक्रहस्ताय अभीष्ट सिद्धिं मे देहि शरणागतवत्सल भक्त्या सर्मपये तुभ्यं, तृतीया-वरर्णाचनम्, जयायै नमः विजयायै नमः, सुभगायै नमः, दुर्भागयै नमः जयन्त्यै नमः, कुहिन्यै नमः अपराजितायै नमः, करात्यै नमः, अभीष्ट सिद्धिं में देहि ...... चतुर्थावरणा-र्चनम् । सूर्याय नमः चन्द्रमसे नमः, भौमाय नमः, बुधाय नमः, बृहस्पतये नमः, शुक्राय नमः, शनैश्चराय नमः, राहवे नमः, केतवेनमः, अभीष्ट सिद्धिं मे देहि ... पंचमा-वरर्णाचनम् । अनन्त-नागराजाय नमः, वासुकि-नागराजाय नमः, तक्षकनागराजाय नमः, पंचनाग-राजाय नमः, महापद्म-नागराजाय नमः, कार्कोट-नागराजाय नमः, शंखपाल नागराजाय नमः, कुलिक-नाग-राजाय नमः अभीष्ट सिद्धिं में

देहि शरणागतवत्सल ..... षष्ठमा-वरणार्चनम्-वज्राय फट्नमः, शक्तये फट्नमः, दण्डाय फट्नमः खड्गाय फट् नमः, पाशाय फट्-नमः, ध्वजाय फट्नमः, गदायै फट्नमः, त्रिशूलाय फट्नमः, पद्माय फट् नमः, चक्राय फट्नमः अभीष्ट सिद्धिं मे देहि, शरणागत-वत्सल भक्त्या समर्पये तुभ्यं सप्तमा-वर णार्चनम् । शिवाय पार्थिवेश्वर चिन्तामणये सपरिवाराय सानु-चराय अर्घो नमः पुष्पं नमः धूप चढ़ाते हुये पढ़ें :- महादेव मृडानीश जगत्-ईश निरंजन, धूपं गृहाण देवेश साज्यं गुगुल-कल्पितम्, भवाय देवाय पार्वती सहिताय परमेश्वराय धूपं परिकल्पयामि नमः । रत्नदीप कपूर्र चढ़ाते हुये पढ़ें :- हिरण्य-बाहो सेनानीर्-ओषधीनां पते शिव, दीपं गृहाण कर्पूरं कपिलाज्य त्रिवर्तृकम् भवाय देवाय पार्वती सहिताय परमेश्वराय रत्नदीपं कर्पूरं परि-कल्पयामि नमः चामर खड़े होकर करते हुये पढ़ें - मयूर-पुछै-र्देवेश शुभ्रैः चामर-कै-स्तथा, ध्वजं छत्रं वीजनं च गृहाण परमेश्वर- "व्याप्तचराचर' आदिस्तोत्र पढ़कर फिर से पढ़ें :- भवाय देवाय पार्वती-सहिताय परमेश्वराय चामरं परिकल्पयामि नमः, आर्दशं (शीशा) दिखाते हुये पढ़ें : भवायदेवाय पार्वती सहिताय परमेश्वराय आर्दशं परिकल्पयामि नमः, तर्पण करते हुये पढ़ें :- एताभ्यो देवताभ्यः दीपो नमः धूपो नमः, शिवस्य सानुचरस्य-अर्घ्य-दाना-द्यर्चन्न-विधिः सर्वः परि-पूर्णोऽस्तु । अब कटोरी में चावल, दूध, शहद शकर रख कर अर्पण करते हुये पढ़ें :- क्षीरा-ज्य-मधु-संमिश्रं शुभ्रदध्न-समन्वितम् । षड्रसैः समायुक्तं गृहाणान्नं निवेदये, भवाय देवाय-पार्वती सहिताय परमेश्वराय चरुं मधुर्पकं परिकल्पयामि नमः । फूलों की अंजलि अर्पण करते हुये पढ़ें :- हर-विश्वाखिला-धार, निराधार-निराश्रय, पुष्पाजलिं-इमं शम्भो गृहाण वरदो भव भुवाय देवाय पार्वती सहिताय परमेश्वराय पुष्पा-जलिं समर्पयामि नमः । फल चढ़ाते हुये पढ़ें :- राजराजाधि-देवेश निराधार निरास्पद । फलं गृहाण मत्-दत्तं नारिके-लादिकं शुभम् भवाय देवाय पार्वती-सहिताय परमेश्वराय फलं समर्पयामि नमः । ताम्बूल चढ़ाते हुये पढ़ें :- शाश्वतात्म-महानन्द-मदनान्तक धूर्जटि गृहाण पूग-ताम्बूल-दलपत्रादि संयुतम् भवायदेवाय पार्वती सहिताय

परमेश्वराय ताम्बूलं परिकल्पयामि नमः अर्ध परिक्रमा मन से देते हुये पढ़ें :— यानि कानि च पापानि, ब्रह्म हत्यादिकानि च, तानि सर्वाणि नश्यन्ति शिव-स्यार्ध-प्रदक्षिणत् "नागेन्द्र हाराय" आदि षड़ अक्षर स्तोत्र पढ कर प्रणाम करते हुये पढ़ें :— मृडानीशाद्य मे सर्वान्-अपराधान्-अनेकशः । क्षम स्वामिन्-प्रणामं मे गृहाणाष्टांगै संयुतम् । उभाभ्यां जानुभ्यां पाणिभ्यां शिरसा उरसा मनसा वचसा च नमस्कारं करोमि नमः अब चावल आदि को संकल्प रूप में छींटे मारते हुये पढ़ें :— अन्नं नमः अन्नं नमः आज्यं-आज्यं, अद्य दिने अद्य यथा-संकल्पात्-सिद्धिर्-अस्तु, अंजलिधारण करते हुये पढ़ें :—अन्न हीनं क्रियाहीनं विधिहीनं द्रव्यहीनं मन्त्रहीनं च यत् गतं तत्-सर्वम्-अच्छिद्रं सम्पूर्णम्-अस्तु एवम्-अस्तु । कटोरी में दायें हाथ की अँगुलियों पर से जल छोड़कर उसी जल से भगवान शंकर को आचमन देते हुये पढ़ें :— शन्नो देवीर्-अभीष्टये-आपो भवन्तु-पीतये । शंय्योर्-अभि सस्रवन्तु-नः, भवाय देवाय पार्वती सहिताय परमेश्वराय-अपोशानं नमः, आचमनीयं नमः, पुनः शन्नो देवी. पहले की भांति अंगुलियों पर से जल उसी कटोरी में डालकर उस में तिल दक्षिणा डाल कर भगवान को अर्पण करते हुये पढ़ें :— भवाय देवाय पार्वती सहिताय परमेश्वराय तिल हिरण्य रजत निष्कर्णं ददानि ।

प्रेप्युन : पृष्ठ 11 से 13 सब पढ़ कर – अब अक्षत (चावल) सहित दो दर्भकाण्ड हाथ में लेकर विसर्जन के निमित्त पढ़ें :— तत्-महेशाय विद्महे, वाक्-विशुद्धाय धीमहि तन्न शिवः प्रचोदयात् (तीन बार पढ़िये) ॐ तत्-सत्-ब्रह्म-अद्य-तावत्-तिथौ अद्य—मास-पक्ष-वार का नाम लेकर भवस्य देवस्य शर्वस्य देवस्य महादेवस्य ईशानस्य देवस्य पार्वती सहितस्य परमेश्वरस्य पूजनं अछिद्रं सम्पूर्णम्-अस्तु एवम्-अस्तु । तर्पण करते हुये पढ़ें :— एताभ्यो देवताभ्यो यवोदकं नमः, उदकतर्पण नमः । नमस्कार करते हुये पढ़ें :— आपन्नोस्मि शरण्योसि सर्वावस्थासु सर्वदा । भगवन्-त्वां प्रद्यन्नोस्मि रक्ष मा शरणा गतम् ।। आह्वानं नैव जानामि नैव जानामि पूजनम् । पूजाभागं न जानामि क्षम्यतां परमेश्वर । उभाभ्यां जानुभ्यां पाणिभ्यां शिरसा उरसा वचसा मनसा

नमस्कारं करोमि नमः ।। तर्पण करते हुये पढ़ें :– नमो ब्रह्मणे नमो-अस्तु-अग्नये, नमः पृथिव्यै नम ओषधिभ्यः नमो वाचे, नमो वाचस्पतये, नमो विष्णवे, बृहते कृणोमि । इति-एतासाम्-एव देवतानां सलोकतां सायुज्यं सार्ष्टिं सामीप्यम्-आप्नोति य एवं विद्वान् स्वाध्यायं अधीते । पूजितोसि मया भक्त्या भगवन् गिरिजापते । स गौरीको मम स्वान्तं विश-विश्रान्ति हेतवे । मनस्या-न्तर्गतं मन्त्रं, मन्त्रस्या-न्तर्गत मनः, मनो मन्त्रमयं दिव्यम्-एक पुष्पं शिवार्चनम् ।।

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः

दिवचक्षीर पूजा

क्षीर से भरे हुये सात पात्र या सात टाकू रख कर प्रत्येक टाकू में एक एक नारीवन बन्द रखिये, अलग एक टाकू में चुटू दूसरे पात्र में क्षेत्र पालों के लिये दो विभागों में थोड़ा थोड़ा क्षीर रखें, जिसने दिवचक्षीर करना हो उस को चाहिये शुद्ध धोती पर सात सिन्दूर के तिलक लगा कर सिर पर धारण करें, अथवा किसी कागज पर सात तिलक लगा कर वह कागज सिर पर धारण करें, एक थाली में नैवेद्य के लिये क्षीर रखें ।

पृष्ठ नं. 1 से 3– से दीपधूप, दीपः स्वधा, धूपाः स्वधा तक पठ कर उसी तर्पण के साथ तर्पण करते हुये आगे पढिये :– **अनुमत्यै राकायै सिनीवाल्यै कुहै धात्र्यै सर्वेश्वर्य अन्नीश्वर्यं श्रीमातृकादेवी सन्तोषणार्थं दीप धूप संकल्पात् सिद्धिर्-अस्तु दीपो नमः धूपो नमः ।**

नैवेद्य के थाल को दोनों हाथों से पकड़ कर सारा प्रप्युन पृष्ठ नं. 11 से 13 से हेरुका-दिभ्यो वटुकादिभ्यः तक पढ़ कर आगे पढे **(1) अनुमत्यै (2) राकायै (3) सिनीवाल्यै (4) कुहै (5) धात्र्यै (6) सर्वेश्वर्यं (7) अनीश्वर्यं श्रीमातृकादेवी-सन्तोषणार्थं पायसं परिकल्पयामि नमः ।**

जातवेदसे सुनवाम सोसम्-आरती-यतो निदहाति वेदः, सनः पर्षत्-अति-दुर्गाणि विश्वा नावेव सिन्धुं दुरिता-त्यग्नि यह मन्त्र पढकर अलग अलग सात नामों से प्रत्येक टाकू को स्पर्श करते जाये (1) **अनुमत्यै** (2) **राकायै** (3) **सिनीवाल्यै** (4) **कुहै** (5) **धात्र्यै** (6) **सर्वश्वर्यं** (7) **अन्नीश्वर्यं** इन्ही नामों से अलग-अलग प्रत्येक टाकू को तिलक अर्घ चढते हुये पढें :– **अनुमत्यै समालभनं गन्धो नमः, अर्घोनमः पुष्पंनमः, राकायै समालभनं गन्धो नमः अर्घो नमः पुष्पं नमः, सिनीवाल्यै अर्घो नमः, पुष्पं नमः, कुहै-अर्घो नमः, पुष्पं नमः, धात्र्यै अर्घो नमः पुष्पं नमः, सर्वेश्वर्यं अर्घो नमः-पुष्पं नमः, अन्तीश्वर्यं अर्घोनमः पुष्पं नम अनुमत्यै राकायै, सिनीवाल्यै,**

कुह्वै, धात्र्यै, सर्वेश्वर्य, अन्नीश्वर्य दीपो नमः धूपो नमः । नारीवन जो पहले ही से टाकू पर रखा है स्पर्श करते हुये पढ़ें – एतासां देवतानाम्-अर्घ्य-दाना-द्यर्चनविधिः सर्वः परिपूर्णो-अस्तु तर्पण करते हुये पढ़ें :– अन्नं नमः अन्नं नमः, आज्यं-आज्यं-अन्नं अद्य दिने-अद्य-यथा संकल्पात्-सिद्धिर-अस्तु । अंजलि धारण करते हुये पढ़ें :– अन्नहीनं क्रियाहीन विधिहीनं मन्त्रहीनं यत् गतं तत्-सर्वम्-अच्छिद्रं सम्पूर्णम्-अस्तु एवम्-अस्तु।

कटोरी में चावल (अक्षत) और जल डालते हुये पढ़ें :– शन्नो देवीर्-अभिष्टये-आपो भवन्तु पीतये शंयोर-अभिस्रवन्तु नः, यही जल थोड़ा थोड़ा कमशः सभी टाकू पर डालते हुये पढे :– अनुमत्यै-राकायै-सिनीवाल्यै कुह्वै धात्र्यै सर्वेश्वर्य अन्नीश्वर्य-अपोशानं नमः आचमनीयं नमः ।

दक्षिणा के लिये कटोरी में तिल चावल और पानी डालते हुये पढ़ें :– शन्नो-देवीर्-अभीष्टये आपो भवन्तु पीतये शंयोर्-अभि-स्रवन्तु नः

सातों टाकू पर दक्षिणा डालते हुये पढ़ें :– (1) अनुमत्यै दक्षिणायै तिल हिरण्य रजत निष्कर्णं ददानि । राकायै दक्षिणायै तिल हिरण्य रजत निष्कर्ण ददानि ऐसे ही ऊपर लिखे सातों नामों से दक्षिणा डालते जायें ।

फिर से दक्षिणा के रूप में सिक्के डालते हुये पढ़ें :– एता देवताः सदक्षिणान्नेन प्रयीतां प्रीताः सन्तु । चुटू को स्पर्श करते हुये पढ़ें :– या काचित्-योगिनी रौद्रा सौम्या घोरतरा परा, खेचरी भूचरी रामा तुष्टा भवन्तु मे सदा, आकाश-मातृभ्यः अन्नं नमः, इसी चुटू को तिलक लगाते हुये पढ़ें :– आकाश-मातृभ्यः समालभनं गन्धो नमः, फूल अर्ध चढाते हुये पढ़ें :– आकाशमातृभ्य-अर्घोनमः पुष्पं नमः । इष्टदेवी का क्षीर जो किसी पात्र में रखा होगा उस पात्र को स्पर्श करते हुये पढ़ें :– भगवत्यै अमायै कामायै चार्विंग्यै टंकधारिण्यै तारायै पार्वत्यै इष्ट-देवी भगवत्यै (इष्टदेवी का नाम लेकर) शारिका अथवा राज्ञाभगवत्यै पायसं समर्पयामि नमः, इसी पात्र को तिलक लगाते हुये पढ़ें :– इष्टदेवी भगवत्यै समालभनं गन्धो नमः अर्ध पुष्प चढाते हुये पढ़ें :– इष्टदेवी भगवत्यै अर्घो नमः पुष्पं नमः क्षेत्रफल के एक भाग को स्पर्श करते हुये पढ़ें :– क्षांक्षेत्राधिपतये-अन्नं नमः, दूसरे भाग

को स्पर्श करते हुये पढ़ें :– रां राष्ट्र धिपतये-अन्नं नमः, सर्वाभय-वर-प्रदः मयि पुष्टिं पुष्टिपति-र्दधातु । क्षमा पुष्प इष्टदेवी के पात्र को चढ़ाते हुये पढ़ें :– आह्वानं नैव जानामि नैव जानामि पूजनम् पूजाभागं न जानामि क्षम्यतां परमेवरि।

प्रणाम करते हुये पढ़ें :– उभाभ्यां जानुभ्यां पाणिभ्यां शिरसा उरसा वचसा मनसा नमस्कारं करोमि नमः । दूधयुक्त जल से तर्पण करते हुये पढ़ें :– नमो ब्रह्मणे नमो-अस्तु अग्नये नमः पृथिव्यै नमः औषधीभ्यः, नमो वाचे नमो वाचस्पतये नमो विष्णवे बृहते कृणोमि, यहाँ तक तीन बार पढ कर आगे पढ़ें :– इति-एतासाम्-एव-देवतानां सामीप्यं सार्ष्टितां सायुज्यं सलोकताम्-आप्नोति य एवं विद्वान् स्वाध्यायम्-अधीते । ॐ शान्तिः शान्तिः शान्ति ।

पृष्ठ 49 का शेष

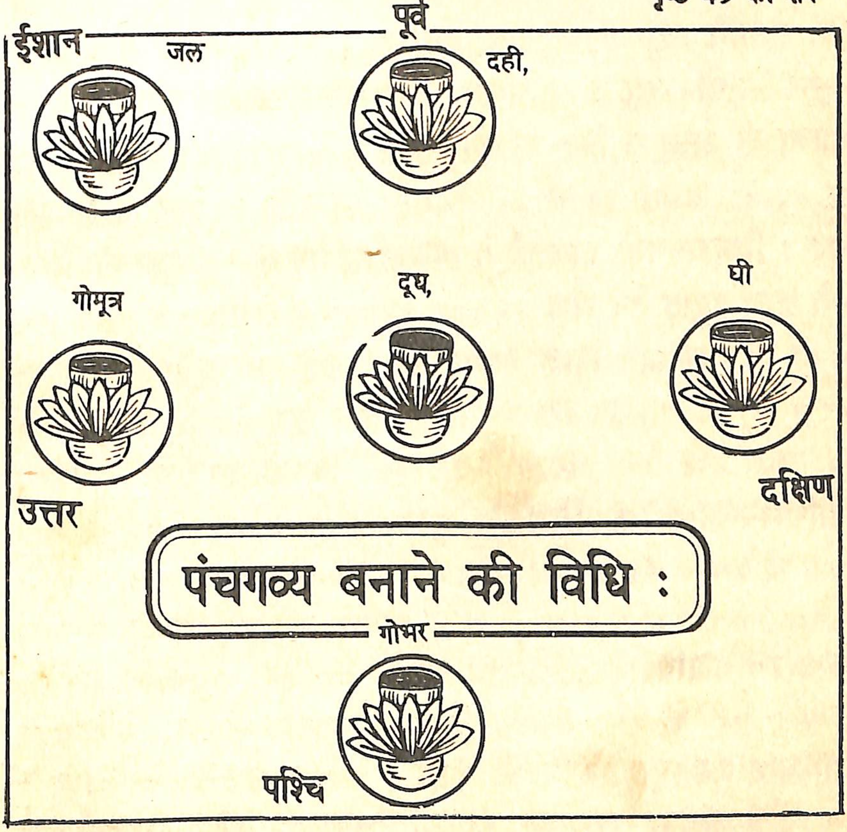

यक्षामावसी पूजा

(ख्यचिमावस)

गोलाकरा किसी पत्थर (काजवठ) को कुबेर जी के रूप में पूजा के स्थान पर सामने रख कर पृष्ट 1 से 3 पर से दीप धूप पढकर जीवादान के लिये विष्टर अथवा दर्भ सहित कटोरी में तिलक और तीन फूल डालते हुये पढें :-

संवः सृजामि हृदयं संपृष्टं मनो अस्तु वः । संसृष्टा-स्तन्वः सन्तु वः । संसृष्टः प्राणो-अस्तु वः । संयावः प्रिया-स्तन्वः संप्रिया हृदयानि-वः । आत्मा वो अस्तु सं प्रियः संप्रिया-स्तन्वो मम ।। इसी पानी से कुबेर जी की मूर्ति पर जल छिडकते हुये पढें :- **अश्विनोः प्राणस्तौ ते प्राणं दत्तां तेन जीव । मित्रावरुणयोः प्राणस्तौ ते प्राणं दत्तां तेन जीव । बृहस्पतेः प्राणः स-ते प्राणं ददातु तेन जीव ।।** चावल सहित दर्भ के दो कांड हाथ में लेकर तीन बार पढें :- **यक्षणीशाय विद्महे गदाहस्ताय धीमहि तन्नो कुबेरः प्रचोदयात्** फिर से पढें **ॐ तत्-सत-ब्रह्म-अद्य-तावत्-तिथौ अद्य-**मास पक्ष तिथि पार का नाम लेकर पढें :- **भगवतः कुवेरस्य त्र्यम्बक-सरवस्य यक्षेशस्य धनाधिपस्य-अर्चा-अहंकरिष्ये ॐ कुरुष्व ।** हाथ में पहले से पकड़े हुये केवल चावलों को कन्धों से फैंक कर और दर्भ के दो तिनके निर्माल्य में डालकर फिर से दो दो दर्भकाण्ड आसन के रूप में डालते हुये पढें :- **भगवतः कुवेरस्य त्र्यम्बक-सरवस्य यक्षेश्वरस्य धनाधिपस्य इदं-आसनं नमः ।** चावल सहित दो दर्भकाण्ड दायें हाथ से पकड़ कर पढें :- **भगावते कुवेराय त्र्यम्बक-सखाय यक्षेश्वराय धनाधिपाय युष्मान्-पूजयामि ॐ पूजय ।** चावल कन्धों से फैंक कर दर्भ के दो काण्ड हाथ में ही रख कर पढें :- **भगवन्तं कुबेरं त्र्यम्बकसखं यक्षेश्वरम्-धनाधिपम्-आवाह-यिष्यामि ॐ आवाहय ।।**

चावल कन्धों से फैंक कर दर्भकाण्ड निर्माल्य में डालें और पढ़ें :– पाद्यार्थम्-उदकं नमः । शन्नो देवीर्-अभीष्टये-आपो भवन्तु पीतये, शं योर्-अभि-स्रवन्तु नः । इस मन्त्र से खोसू या कटोरी में जल डाल कर उसी पानी से कुबेर जी को छिड़कते हुये पढ़ें :– भगवते कुबेराय त्र्यम्बक-सखाय यक्षेश्वराय धनाधिपताय पाद्यं नमः । पाद्य का बचा हुआ जल निर्माल्य में डाल कर फिर से अर्घ्य के लिये इसी कटोरी में शन्नो देवीर्-अभीष्टय ..... ऊपर लिखे मन्त्र से जल डाल कर कुबेर जी को दर्भ से छिड़कते हुये पढ़ें :– भगवन् कुबेर त्र्यम्बकसरव यक्षेश्वर धनाधिप इदं वोऽर्घ्यं नमः कटोरी में आचमन के लिये फिर से जल डाल कर कुबेर जी को अर्पण करते हुये पढ़ें :– कुबेराय त्र्यम्बकसखाय यक्षेश्वराय धनाधिपाय-इदं-आचमनीयं नमः खासू अथवा कटोरी में जल डालते हुये पढ़ें :– अन्नं नमः अन्नं नमः, आज्यं-आज्यम्-अद्यदिने-अद्य यथा संकल्पात्-सिद्धिर्-अस्तु । अंजलि धारण करते हुये पढ़ें :– अन्नहीनं क्रिया हीनं विधिहीनं द्रव्यहीनं मन्त्रहीनं यत्-गतं तत्-सर्वम्-अच्छिद्रं सम्पूर्णम्-अस्तु । एवम्-अस्तु। कटोरी में दायें हाथ की अंगुलियों से जल डाल कर उसी जल से कुबेर जी को आचमन अर्पण करें यानी थोड़ा सा जाल डालें । कटोरी में चावल जल दीक्षिणा डालते हुयें पढ़ें :– एता देवताः सदक्षिणान्नेन प्रयन्तां प्रीताः सन्तु ।

अब खिचड़ी का प्रेप्युन पृ 11 से 13 से पढ़कर चुटू आदि रख कर दीपः स्वधा धूपः स्वधा तक पढ़कर । दो दर्भकाण्ड हाथ में लेकर कुबेर जी को विसर्जन करते हुये तीन बार पढ़ें :– यक्षेशाय विद्महे गदाहस्ताय धीमहि तन्न कुबेरः प्रचोदयात् । यह पढ़कर फिर से पढ़ें :– ॐ तत्-सत्-ब्रह्म अद्य तावत्-तिथौ अद्य मासस्य यक्षेशस्य तिथौ वासरा-न्वितायां भगवत-कुबेरस्य त्र्यम्बक-सरवस्य यक्षेश्वरस्य धनाधिपस्य आत्मनो वांगमनः कायोपार्जित-पाप-निवार-नार्थं कुबेर-पूजनम्-अच्छिद्रं सम्पूर्णम्-अस्तु एवम्-अस्तु । फिर से कुबेर जी को अर्घ पुष्प चढ़ाते हुये पढ़ें :– आह्वानं नैव जानामि नैव जानामि पूजनम्-पूजाभागं न जानामि क्षम्यतां परमेश्वर । नमस्कार करते हुये पढ़ें :– उभाभ्यां जानुभ्यां पाणिभ्यां शिरसा उरसा मनसा वचसा नमस्कारं करोमि नमः ।

हाथ जोड़ के फिर से प्रार्थना करें :– ॐ धनाध्यक्षाय देवाय नर–यानोप-वेशिने। नमस्ते राजराजाय कुबेराय महात्मने । ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ।

जन्मदिन पूजा

पूजा आरम्भ करने से पहले यज्ञोपवीत धारण करें और थाली में नारीवन सात गाँठ डालकर रखें – नमस्कार करते हुये पढ़ें :–

शुक्काम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम् । प्रसन्न-वदनं ध्याये सर्व-विघ्नोप-शान्तये अभि-प्रीतार्थ-सिद्धयर्थं पूजितो यः सुरैर्-अपि सर्व विघ्न-च्छिदे तस्मै गणधिपतये नमः

हृदय और मुख को जल छिड़कते हुये पढ़ें :– **तीर्थे स्नेयं तीर्थम्-एव, समानानां भवति, मानः शंसो अररुषो धूर्तिः प्राणङ् मर्त्यस्य रक्षा णो ब्रह्मणस्पते** अनामिका ऊँगुली में पवित्र धारण करके अपने आप को तिलक अर्घ पुष्प लगाते हुये पढ़ें :– **परमात्मने पुरुषोत्तमाय पंचभूतात्मकाय विश्वात्मने मंत्र-नाथाय आत्मने नारायणाय-आधार-शक्त्यै समाल-भनं गन्धो नमः अर्घो नमः पुष्पं नमः –** रत्नदी, धूप को तिलक अर्घ पुष्प अर्पण करके सूर्य भगवान् के निमित थाली में तिलक तथा अर्घ पुष्प अर्पण करते हुये पढ़ें :– **नमो-धर्म-निधानाय नमः स्वकृत-साक्षिणे, नमः प्रत्यक्षदेवाय भास्कराय नमो नमः ।** खोसू से थाली में रखे नारीवन के ऊपर जलधारा डालते हुये पढ़ें :– **यत्रास्ति माता न पिता न बन्धु-भ्रातापि नोयत्र सुहृत्-जनश्च न-ज्ञायते यत्र दिनं न रात्रिः तत्रात्म-दीपं शरणं प्रपद्ये, आत्मने नारायणाय-आधार-शक्त्यै-दीप-धूप संकल्पात् सिद्धिर्-अस्तु दीपो-नमः धूपो नमः ।** जल सहित कटोरी में तिलक और तीन पुष्प डालते हुये पढ़ें :– **सं वः सृजामि हृदयं, संसृष्टं मनो अस्तु वः, संसृष्टा-स्तन्वः सन्तु वः, संसृष्ट : प्राणोऽस्तु वः, संयावः प्रिया-स्तन्वः, संप्रिया हृदयानि-वः । आत्मा वो अस्तु संप्रियः संप्रिय-स्तन्वो मम ।।** जल की धारा नारीवन पर डालते हुये पढ़ें :– **अश्विनोः**

प्राणस्ती ते प्राणं दत्तां तेन जीव । बृहस्पते प्राणः सते प्राणं ददातु तेन जीव जन्मोत्सव-देवताभ्यः जीवादानं परिकल्पयामि नमः । चावल सहित दो दर्भकाड अथवा दो फूल हाथ में लेते हुये तीन बार पढ़ें :– ॐ भूर्भुवः स्वः तत्-वितु-र्वरेण्य भर्गो-देवस्य धीमहि धियो यो नः प्रचोदयात्-ॐ जन्मो-त्सव-देवतानां अर्चाम्-अहं करिष्ये ॐ कुरुष्व-हाथ में पकड़े हुये दर्भ अथवा फूल निर्माल्य में डाले फिर से दो फूल आसन के रूप में नारीवन के सामने डालते हुये पढ़ें :– सप्त जन्मोत्सव-देवतानां-आसनं नमः । चावल सहित दर्भ अथवा दो फूल हाथ में पकड़ कर केवल चावल को कन्धों से फेंकते हुये पढ़ें - सप्तजन्मोत्सव-देवताभ्यः युष्मान् पूजयामि ॐ पूजय-फिर दो फूल हाथ में पकड़ते हुये पढ़ें :– सहस्रशीर्षा पुरुषः सहस्राक्षः सहस्रपात् । स भूमिं विश्वतो वृत्वा-त्यतिष्ठत्-दशांगुलम्-जन्मोत्सव देवताः आवाह-यिष्यामि ॐ आवाहय ।। पहले पकड़े हुये फूल अथवा दर्भ निर्माल्य में डालकर तीन बार पुष्प नारीवन पर डालते हुये तीन बार पढ़ें :– भगवन् पुण्डरी काक्ष भक्तान्-ग्रहकारक, अस्मत्-दयानुरोधेन सन्निधानं कुरु प्रभो 3 ।। दोनों कन्धो के ऊपर से अर्घ फेंकर प्राणायाम करके कटोरी में जल डालते हुये पढ़ें :– पाद्यार्थम्-उदकं नमः । शन्नो देवीर्-अभीष्टये आपो भवन्तु पीतये शंयोर्-अभि-स्रवन्तु नः । लाय, केसर, सर्वौषधि, दर्भ जल ये सभी वस्तु कटोरी में डालकर नारीवन पर डालते हुये पढ़ें :– अश्वत्थाम्ने बलये व्यासाय, हनुमते, कृपाचार्याय, मार्कण्डेयाय, परशुरामाय, सप्तचिर-जीवेभ्यः पाद्यं नमः । पाद्य का बचा हुआ जल निर्माल्य में डालकर फिर से कटोरी में जल डालते हुये पढ़ें :– शन्नो देवीर्-अभीष्टये आपो भवन्तु पीतये शंयोर्-अभिस्रवन्तु नः । दूध, दही, जल, दर्भ घी चावल जव सर्वौषधि ये आठ चीजें कटोरी में डालकर नारीवन पर डालते हुये पढ़ें :– अश्वत्थामन् बले व्यास हनुमन् कृपाचार्य मार्काण्डेय परशुराम सप्तचरजीविनः इदं वोऽर्ध्य नमः । शुद्ध जल डालते हुये पढ़ें :– प्रजापतये जन्मोत्सव-देवताभ्य आचमनीयं नमः । दूध जल आदि डालते हुये पढ़ें :– तत्-विष्णोः परमं पदं सदा पश्यन्ति सूरयः । दिवीच चक्षुर-आततम् तत्-विप्रासो विपण्यवो जागृवांसः समिन्धते विष्णो-र्यत परमं पदम् । प्रजापति-जन्मोत्सव-देवताभ्यः स्नानं नमः, कटोरी आदि में नारीवन के

लिये फूलों का आसन बनाते हुये पढ़े :– आसनाय नमः, गरुडासनाय नमः, पद्मासनाय नमः शतदल-पद्मासनाय नमः, सहस्त्र-दलपद्मासनाय नमः । किम्-आसनं ते गरुडासनाय किं भूषणं कौस्तुभ-भूषणाय । लक्ष्मीकलत्राय किम्-अस्ति देयं वागीश किंते वचनीयम्-अस्ति । नारीवन को आसन पर बिठाते हुये पढ़ें :– उत्तिष्ठ भगवन् विष्णो:, उत्तिष्ठ कमलापते, उत्तिष्ठ त्रिजगत्-नाथ त्रैलोकी मंगलं कुरु । नारीवन को सात तिलक लगाते हुये पढ़ें :– अश्वत्याम्ने, बलये व्यासाय हनुमते कृपाचार्याय मार्कण्डेयाय परशुरामाय सप्तचिरजीवेभ्यः समालभनं गन्धो नमः । नारीवन पर अर्घ पुष्प चढाते हुये पढ़ें :– तस्मात्-अश्वा-अजायन्त ये के चोभ-यादतः । गावोह जज्ञिरे, तस्मात् जाता अजावयः । अश्वत्थम्ने बलये व्यासाय हनुमते कृपाचार्याय मार्कण्डेयाय परशुरामाय सप्तचिर-जीवेभ्यः अर्घो नमः पुष्पं नमः । रत्नदीप कर्पूर घुमाते हुये पढ़ें :– तेजोसि शुक्रम्-असि ज्यतिर्-असि धामासि प्रियं देवानाम्-अनाधृष्टं देवयजनं देवता-भ्यस्त्वा देवताभ्यो गृह्णामि यज्ञेभ्यस्त्वा यज्ञियेभ्यो गृह्णामि जन्मोत्सवदेताभ्यः रत्नदीपं कर्पूरं धूपं च परिकल्पयामि नमः । चामर करते हुये पढ़ें :– जयनारायण जयपुर-षोत्तम, जय वा-मन कंसारे, घोरं हर मम नरकरिपुः केशव कल्मषभारं माम्-अनुकम्पय दीनम्-अनाथं कुरुभव-सार पारम् भगवते वासुदेवाय लक्ष्मी सहिताय नारायणाय जन्मोत्सव-देवताभ्यः चामरं परिकल्पयामि नमः । पुष्पचढाते हुये पढ़ें :– ध्येयं सदा परिभवघ्नं-अभीष्ट-दोहं, तीर्थास्पदं शिव-विरिंचि-नुतं शरणयम् । भृत्यार्ति-हं प्रणतपाल-भवाब्धि-पोतं वन्दे महापुरुष ने चरणार-बिन्दम । नमस्कार करते हुये पढ़ें :– उभाभ्यां जानुभ्यां पाणिभ्यां शिरसा उरसा वचसा मनसा अष्टांग-नमस्कारं करोमि नमः । दक्षिणा अर्पण करते हुये पढ़ें :– जन्मोत्सव-देवताभ्यो दक्षिणायै तिल-हिरण्य रजत निष्कर्णं ददानि । फिर से कुछ सिक्के अर्पण करते हुये पढ़ें :– एता देवताः सदक्षिणान्नेन प्रीयन्तां प्रीताः सन्तु । पुष्प चढाते हुये पढ़ें :– ॐ तत् विष्णोः परमं पदं सदा पश्यन्ति सूरयः । दिवीव चक्षुर्-आततम् तत्-विप्रासो विपण्यवो जागृवांसः समिन्धते विष्णोर्यत्-परमं पदम् । अब नैवद्य तहर क्षीर थाली में लाकर एक पात्र में चुटू और

पाँच म्यचियाँ रखें, नैवेद्य के साथ दही और मिश्री (नाबद) भी रखें, नैवेद्य को दोनों हाथों से स्पर्श करते हुये पृष्ठ 11 से 13 से सारा प्रेप्युन हेरकादिभ्यः वटुकादिभ्यः तक पढकर फिर से पढें :– **अश्वत्थाम्ने बलये व्यासाय हनुमते कृपाचार्याय मार्कण्डेयाय परशुराम सप्त-चिरजीवेभ्यः ॐ नमो नैवेद्यं निवेदयामि नमः** हाथ में फूल लेकर पढें :– **आज्ञा में दीयतां नाथ नैवेद्यस्या-स्य भक्षणे शरीर-यात्रा सिद्ध्यर्थं भगवन्-क्षन्तुम्-अर्हसि ।** पुष्प चढाते हुये पढें :– **आपन्नोस्मि शरण्योसि सर्वावस्थासु सर्वदा, भगन्त्वां प्रपन्नोस्मि रक्ष मां शरणागतम् ।** पवित्र निकाल कर हाथ में नारीवन बान्ध कर, चुटू कहीं बाहिर रख कर निर्माल्य नदी में डालकर नैवेद्य के साथ दही मिश्री (चीनी) दायें हथेली में रख कर मुहँ में डालते हुये पढें :– **मार्कण्डेय नमस्तुभ्यं सप्तकल्पान्त-जीवन-आयुर्-आरोग्य-सिद्ध्यर्थं प्रसीद भगवन् मम । ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ।**

शंकुप्रतिष्ठा (बुनियाद मकान) पूजा

(कंन-दिनच पूजा)

पूजा सामग्री सात तीर्थो नदियों तालाब आदि का जल लगभग एक किलू वजन (सात धातु) सोना, चांदी, तांबा लोहा, पीतल, कांसी, ज़सद आदि (सात अनाज) यानी सतसोस्‌ गेहूँ, मक्की, जव, माष, मूँग, चना, मटर आदि (सात औषधियाँ):– सोंठ हलदी बनुफशा गुलाबपत्र, ग्यवथीर, कलव्युठ आदि जो कुछ सुलभ हो वही लायें हमारी लिखी हुई चीजें" ही जरूरी नहीं परन्तु संख्या में सात होने आवश्यक है, (पाँच मिटियाँ) – काश्मीर में चक्रेश्वर, क्षीरभवानी काश्मीर से बाहिर होने पर प्रसिद्ध स्थानों हरिद्वार, मथुरा आदि, चुराहे की मिट्टी जहाँचार रास्ते मिलते हैं, स्यकट्रेट अथवा किसी राजभवन की, गौशाला की, कुलमिलाकर मिट्टी एक पाव तक होनी चाहिये, फूल पाँच प्रकार के होने चाहिये, काला फूल नहीं होना चाहिये, फल पाँच प्रकार के अखरोट, बादाम, सेब संगतारा, अनार जो सुलभ हों, पाँच होने चाहिये, इलाची, दारचीनी, लोंग, काली मिर्च ये सभी वस्तुयें एक एक तोला होनी चाहिये, सुफारी काठ पाँच अदद, सुफारी, चिकनी 5 अदद पाँच खूंटियाँ किसी फलवाली लकड़ी की जिन की लम्बाई लगभग 16 ऊँगल तक हो, पाँच पत्थर चोरस (चार कोने वाली) 5 अदद चार प्रतिमायें तँबि के पत्र पर बनाई हुँ, एक एक तँबि का पत्र चार चार ऊंगुल चोरस होना चाहिये जिन पर अलग अलग खुदी हुई मूर्तियाँ होनी चाहिये वह मूर्तियाँ पाँच हैं (1) वृषभ (2) घोड़ा (3) हाथी (4) मनुष्य, इन चार प्रतिमाओं के इलावा चांदी की तार का सांप होना चाहिये जिस का वज़न लगभग एक तोला होना चाहिये। पाँच मिट्टी की वारियाँ। रत्नदीप के लिये पांच दीपक चोंगा धूप, कण्ठगण, तिल, सिन्दूर, नारीवन, लाय, दूध दही, सर्षप, सर्वौषधि, घी, फूल, चावल, नाबद, किशमिश। रत्नदीप के लिये रूई, माचस, जंग के लिये चावल, नमक, अखरोट, थोड़सा सा चूना। प्रसाद के लिये सत्यदेव रोठ आदि होना चाहिये - तहर आदि भी बनायें। कण्ठगन आदि जलाने के लिये थोड़े से कोयले, बिछाने के लिये आसन आदि।

यदि आप ने नींव मुहूर्त से पहले ही खोदी होगी, तो चार कोनों पर और बीच में खोदी हुई नींव से नीचे गहरे छोटे इतने गढे बनायें जिन में आप की लाई हुई वारियाँ समा सकें, यदि नींव खोदी न हो तो चारकोणों पर तथा बीच में इतने गहरे गढे बनाये जहाँ पूजा करते समय पूजा करने वाला बैठ सके और जहाँ आप वारियाँ दबाकर रखेंगे वहाँ से नींव खोदते समय

वे वारियाँ निकल न जायें (गढे सोच समझ कर बनायें) मंगलवार तथा पंचक के दिन नींव न खोदे बाकी विशेष मुहूर्त देखने की आवश्यकता नही है, मासान्त आदि भी होना नहीं चाहिये ।

मुहूर्त के दिन मुहूर्त से कुछ समय पहले सभी परिवार तथा सम्बन्धी प्रतिष्ठा यानी ''कँन'' के स्यान पर पहुँचकर जब तक सारी सामग्री इकट्टी न हो जाये मुहूर्त के समय तक सभी मिल जुलकर ऊँचे ऊँचे स्वर में उच्चारण करें 'सर्वमंगल मंगल्ये शिवे सर्वार्थ साधिके, शरण्ये त्र्यम्बके गौरि नारायणि नमोस्तुते । अथवा ॐ श्रीमत् नारायण नारायण ॐ, अथवा 'ॐ नमः शम्भवाय च मयोभवाय च, नमः शंकराय च मयस्कराय च, नमः शिवाय च शिवतराय ''अथवा'' हरेराम हरे राम राम राम हरे हरे, हरे कृष्ण हरे कृष्ण कृष्ण कृष्ण हरे हरे'' सभी समग्री जल मिट्टी औषधियाँ आदि बांट कर वारियों में डाले, सभी वारियों पर सिन्दूर से लिखें ''श्रीः'' वारियों को फूल की मालाओं से सजायें पाँचो पत्यरो पर सिन्दूर से ''श्रीः'' लिखे । रत्नदीप धूप जला कर रखें यह सारा काम समाप्त करके (उत्तर पूर्व) कोण यानी ईशानी कोण पर आसन बिछायें, खूँटियाँ और पत्यर पाँच गढों पर पहुँचा के रखें, पाँचो वारियाँ जो औषधियें जल से भरी होगी एक बड़ी थाली या पहरात में रखें उन वारियों के ऊपर क्रमशः बैल, घोड़ा, मनुष्य हाथी तथा सांप की मूर्ति रखें और पूजा आरम्भ कीजिये पहले इसी पुस्तक १-३ पृष्ठ से दीपधूप करें दीपो नमः धूपो नमः तक पढ़कर **ॐ तत्-सत्-ब्रह्म अद्य-तावत् तिथौ अद्य मासस्य पक्षस्य तिथौ वासरान्वितायां** (मास तिथि वार का नाम लेकर पढें :— **महागणपतये, कुमाराय श्रियै सरस्वत्यै लक्ष्म्यै विश्वकर्मणे, द्वार देवताभ्यः ब्रह्मणे वास्तोष्पति देवताभ्यः ध्रुवाय हरये, लक्ष्म्यै कूर्माय, वृषभाय, अश्वाय, नराय गजाय अनन्ताय शंकु-प्रतिष्ठा-निमितं दीप धूप संकल्पात् सिद्धिर्-अस्तु दीपो नमः धूपो नमः** जीवादान के लिये विष्ठर अथवा दर्भकांड सहित कटोरी में तिलक और तीन फूल डालते हुये पढें :— **संवः सृजामि हृदयं, संसृष्ट मनो अस्तुवः । संसृष्टा तन्वः सन्तु-वः संसृष्टः प्राणः अस्तु वः । संयावः प्रिया-स्तन्वः संप्रिया हृदयानिवः । आत्मा वो अस्तु संप्रियः, संप्रिय-स्तन्वो मम ।।** यही जल क्रमशः पाँच वारियों की प्रतिमाओं पर जो क्रमशः रखी है **(1) वृषभ, (2) घोड़ा, (3) मनुष्य (4) हाथी (5) सांप पर डालते हुये पढें :— अश्विनोः, प्राणस्तौ ते प्राणं दत्तां तेन जीव, मित्रा-वरुणयोः प्राणस्तौ ते प्राणं दत्तां तेन जीव बृहस्पते : प्राणः स ते प्राणं ददातु तेन जीव । जीवादानं परिकल्पयामि नमः ।** चावल सहित दर्भ के दो काण्ड हाथ में लेकर पढें :— **गायत्र्यै नमः, ॐ भूर्भुवः स्वः तत सवितुर् वरेण्यं भर्गोदिवस्य धीमहि धियो यो नः**

प्रचोदयात्, ॐ तत्-सत्-ब्रह्म-अद्यतावत्-तिथौ अद्य-मासस्य पक्षस्य तिथौ वारा-न्वितायां ध्रुवस्य हरे;ः लक्ष्म्याः कूर्मस्य अश्वस्य नरस्य गजस्य-अनन्तस्य-आत्मनो वांगमनः कायोपार्जित-पापनिवाराणार्थं शुभ-फल-प्राप्त्यर्थं शंकु-प्रतिष्ठा पूजनं शिला-प्रतिष्ठा-पूजनम्-अहं करिष्ये-ॐ कुरुष्व, चावल को कन्धों से फैंक कर दोनों दर्भकांड निर्माल्य में डालकर फिर से दो दो दर्भकांड आसन के रूप में डालते हुये पढें :– ध्रुवस्य हरे:लक्ष्म्याः कूर्मस्य वृषभस्य अश्वस्य नरस्य गजस्य अनन्तस्य-आसनम्-नमः । चावल और दर्भ के दो कांड हाथ में पकड़कर ध्रुवं हरिं लक्ष्मीं कूर्मं वृषभं अश्वं-नरं-गजं अनन्तं आवाहयिष्यामि ॐ आवा-हय दोनों कन्धों से चावल फैंकर कर प्राणायाम करके कटोरी में जल डालते हुये पढें :– पाद्यार्थम्-उदकं नमः' शन्नो-देवीर्-अभीष्टये आपो भवन्तु पीतये शयोर-अभि-सवन्तु नः इसी जल में लाय तिलक सर्वौषधि दर्भजल डाल कर दर्भ से अथवा फूल से पांचों मूर्तियों को छिड़कते हुये पढें :– ध्रुवाय हरये लक्ष्म्यै कूर्माय वृषभाय अश्वाय नराय गजाय अन्नताय पाद्यं नमः पाद्य का बाकी बचा हुआ जल निर्माल्य में डालकर फिर से अर्घ्य के लिये जल डालते हुये पढें :– शन्नो देवी-अभीष्टये आपो भवन्तु पीतये शंयोर-अभि सवन्तु नः इसी जल में दूध, दर्भ घी दही चावल जव सर्षप डालते हुये पढें :– ध्रुव हरे लक्ष्मि कूर्म वृषभ अश्व नर गज अनन्त इंद-वोऽर्घ्यं नमः पाँचो प्रतिमाओं पर फिर से जल डालते हुये पढें :– उदत्यं जात-वेदसं देवं वहन्ति केतवः दृश्ये विश्वाय सूर्यं स्नानं परिकल्पयामि नमः यहाँ तक आप पांच प्रतिमाओं की पूजा एक ही स्थान पर इकट्टे करें यहाँ से अब अपने अपने स्थान गढे पर जाकर पूजा करें अब पहले वृषभ की प्रतिमा वाली वारी उठाकर पूर्व ईशान कोण पर गढें में रखी हुई पत्थर के ऊपर फूल चढ़ाते हुये पढें :– आसनाय नमः पद्मासनाय नमः शतदल-पद्मासनाय नमः गढे में पहले से रखी हुई पत्थर पर वारी सहित प्रतिमा रखें और अपने दायें हाथ की तरफ गढे में पहले से रखी हुई खूँटी किसी पत्थर से गाढें खूँटी (शंकु) दबाते हुये पढें :– ध्रुवा द्यौ-र्ध्रुवा पृथिवी ध्रुवासः पर्वता इमा ध्रुवं विश्वं-इंद सर्वं ध्रुवो राजा विश्वाम्-असि अब प्रतिमा वारी खूँटी तथा पत्थर पर तिलक अर्घ फूल लगाते हुये पढें :– ध्रुवाय लक्ष्म्यै वृषभाय-शंकवे प्रतिष्ठा-शिलायै समालभनं गन्धो नमः, अर्घोनमः, पुष्पं नमः, वारी प्रतिमा खूँटी को नारी वन बांधते हुये पढें :– ध्रुवाय हरये लक्ष्म्यै वृषभाय शंकवे

प्रतिष्ठा-शिलायै वासो नमः, नमस्कार करते हुये पढ़ें :– ध्रुवाय हरये लक्ष्म्यै वृषभाय शंकवे प्रतिष्ठा-शिलायै नमस्कारं करोमि नमः एतासां देवतानां-अर्घ्य-दाना-र्घर्चन-विधिः सर्वः परिपूर्णोऽस्तु जल प्रतिमा आदि पर डालते हुये पढ़ें :– अन्नं नमः, अन्नं नमः, आज्यं आज्यं-अन्नं-अद्यदिने अद्य यथा संकल्पात् सिद्धिर्-अस्तु अंजलि धारण करते हुये पढ़ें :– अन्नहीनं क्रियाहीनं विधिहीनं द्रव्यहीनं मन्त्रहीनं यत्-गतं तत्-सर्वम् अछिद्रं सम्पूर्णम्-अस्तु-एवम्-अस्तु । खोसू में दायें हाथ की ऊँगलियों पर से जल डालकर उसी जल से वृषभ की मूर्ति पर आचमन के रूप में थोड़ा सा जल डालते हुये पढ़ें :– शंनो देवीर्-अभीष्टये आपो भवन्तु पीतये शंयोर्-अभिस्रवन्तुनः ध्रुवाय हरये लक्ष्म्यै वृषभाय-शंकु प्रतिष्ठा-शिलायै आचमनीयं नमः, फिर से खोसू में अर्घ जल दक्षिणा डालते हुये पढ़ें :– शंनो देवरी-अभीष्टये आपो भवन्तु पीतये शंयोर्-अभि-स्रवन्तुनः ध्रुवाय हरये लक्ष्म्यै वृषभाय शंकु-प्रतिष्ठा शिलायै तिल-हिरण्य-रजत-निष्क्रर्ण ददानि, फिर से कुछ दक्षिणा डालते हुये पढ़ें :– एता देवताः सदक्षिणा-न्नेन प्रीयन्तां प्रीतां सन्तु-नैवेद्य किशमिश नाबद आदि अर्पण करते हुये पढ़े :– ॐ तत्-सत्-ब्रह्म मासस्य पक्षस्य तिथौ वारन्वितायां ध्रुवाय हरये लक्ष्म्यै वृषभाय शंकवे प्रतिष्ठा शिलायै ॐ नमो नैवेद्यं निवेदयामि नमः – सर्वमंगल-मंगल्ये शिवे सर्वार्थसाधिके शरण्ये त्र्यम्बके गौरि नारायणि नमोस्तु-ते- इस मन्त्र का बार-बार उच्चारण करते हुये वारी को प्रतिमा सहित उठा कर जो बड़े गढे में छोटा सा गढा खोदा है उस में रख कर उस के ऊपर पूजा किया हुआ पत्थर रखें प्रणाम करते हुये फूल चढाते हुये पढ़ें :– ॐ तत् विष्णोः परमं पदं सदा पश्यन्ति सूरयः, दिवीव चक्षुर-आततं, तत्-विप्रासो विपन्यवो जागृवांसः समिन्धते, विष्णो-र्यत्परमं पदम् । सभी खड़े होकर फूल हाथ में लेते हुये पढ़ें :– सर्वे भवन्तु सुखिनः सर्वे सन्तु निरमयाः, सर्वे भद्राणि पश्यन्तु माकश्चित् दुःखभाक्-भवेत्

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः

अग्निकोण : पूर्व दक्षिण कोण पर वारी सहित घोडे की प्रतिमा लायें पूर्वदक्षिणकोण के गढे में पत्थर पर फूल बिछा कर ऊपर दर्ज किये हुये ईशान कोण (पूर्व उत्तर) की पूजा की भांति सब पूजा करें केवल वृषभाय के बदले अश्वाय पढें ।

नैरऋृतिकोण : दक्षिण पश्चिम कोण पर मनुष्य वाली वारी रख कर उसकी पूजा ऊपर लिखी पूजा की भांति कीजिये केवल वृषभाय के बदले (नराय) पढें :– **वायुकोण :** पश्चिम उतर कोण पर हाथी की मूर्ति वाली वारी रख कर उसकी पूजा ऊपर लिखी पूजा की भांति करें केवल वृषभाया के बदले (गजाय) पढें ।

बीचवाले गढे में : साँप मूर्तिवाली वारी की पूजा ऊपरलिखी विधि से कीजिये वृषभाय के बदले अनन्ताय पढें :– बीच वाले गढे की पूजा समाप्त करके सभी परिवार वाले एकत्रित होकर सामूहिक रूप में पढें :– "**ॐ श्रीमत् नारायण नारायण नारायण ॐ । हरे राम हरे राम राम हरे हरे, हरे कृष्ण हरे कृष्ण कृष्ण कृष्ण हरे हरे ।** अब "तहर" रोठ आदि का प्रेप्योन पृष्ठ नं. 11 से पढें – अन्त में सामूहिक आरती करें, आरती के पश्चात प्रसाद बाँटें :–

क्या बुनियाद मकान के दिन या प्रवेश के दिन मांस का चुटू-शीशनोर आदि बलि करना आवश्यक है ?

शास्त्रों में ऐसे शुभ काम करते समय बलि देने का विधान अवश्य है परन्तु जिस को हम बलि कहते हैं, वह हमारे ऋषियों तथा हमारी संस्कृति पर एक प्रकार का कलंक है – जबकि उपनिषद् में आता है" **देवोद्देश्येन यथाविधि, स्वोपहार-त्यागः बलिः " । देवता के निमित यथाविधि अपने प्रियशरीर का अंग अंग दुःखियों अथवा देश के लिये अर्पण करना ही बलि कहलाता है, न कि किसी घास फूस खाने वाले पशु (मुनि) का कलीजा निकाल कर अर्पण करना अपना कलीजा दूसरे के दुःख को दूर करने के लिये अर्पण करना ही बलि कहलाता है । आप इस बात का विश्वास रखें :– यदि आप ऐसे शुभ**

काम पर हिंसा (कतल) से सम्वन्धित मांस (शीशनोर) का प्रयोग करेंगे तो यह शुभ काम आप के लिये शुभफलदायक नहीं होगा ।

(प्रेमनाथ शास्त्री)

शंकुप्रतिष्ठा (बुनियाद मकान) पूजा का चक्र

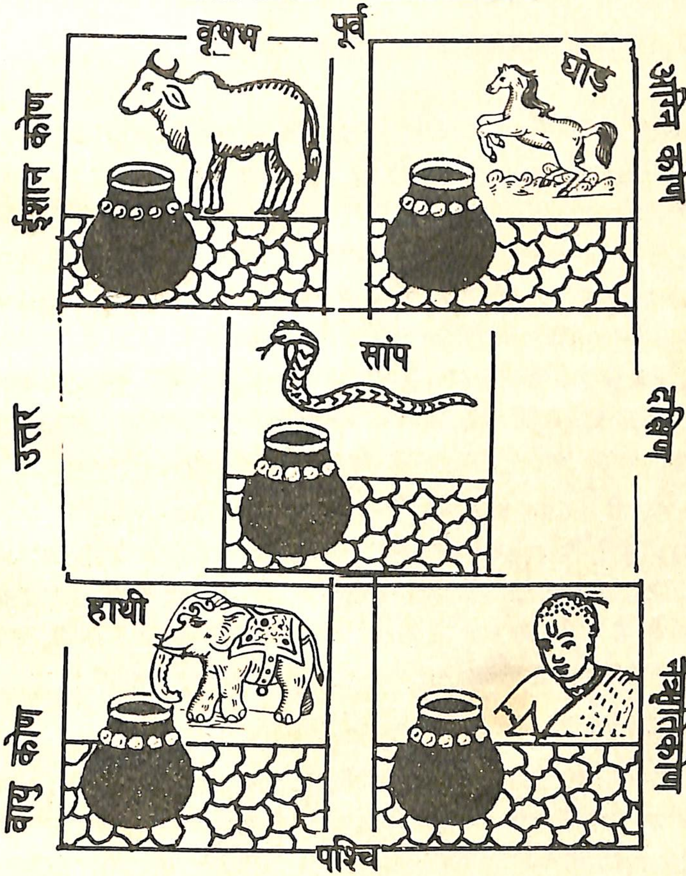

गृहप्रवेश पूजा

नये मकान में दाखिल होना

प्रवेश के लिये सामग्री – गौमाता श्री भगवद्‌गीता महालक्ष्मी का अथवा इष्टदेवी का फोटू, लाल-झँडियाँ जिसमें कील दबाने के लिये छोटी छोटी लकडी लगी हो, पानी से भरा हुआ घड़ा, दूध का घड़ा अथवा बालटी असली घी का डिबा, चावल की बोरी अथवा बड़ी चिलमची चावल से भरी हुई, धान्य की थाली, सतसोस सात अजनास (गेहूँ मक्की मूँग चन्ना माष राजमाष मटर आदि हर अनाज एक एक पाव इकट्टे थाली में रखें, भिन्न-भिन्न प्रकार के फूलों से भरी टोकरियाँ, आग सहित अंगीठी जिस में कण्ठगण और तिल पहले से ही जलता हो, रत्नदीप, जलता हुआ धूप, शंख, घर के किसी बुजर्ग अथवा गुरु का फोटू, ऊखल, शुप, छुरी, झाड़ू आदि यानि घर में काम आने वाली वस्तुयें, पूजा के लिये सिन्दूर, केसर, नारीवन, तिल, लाय, जव किशमिश शहद, बरफी जंग के लिये चावल, नमक अखरोट आदि ।

जिस दिन प्रवेश करना हो उस दिन मुहूर्त समय से पहले सारी ऊपर लिखी सामग्री नये मकान के आंगन में चटाई आदि बिछा कर इकट्ठी करें – मकान के चारों ओर विशेषतया जिस दरवाजे से प्रवेश करना हो उस द्वार की दोनों दीवारों पर चूने से क्रूल बनावें, दरवाजे के ऊपर तीन झँडिया लगाये बाकी तीन तरफ से भी चूने का क्रूल, झँडिया कील से दबायें, फूलों नारीवन तथा सिन्दूर के तिलक से दरवाज़े को पहले से ही सजा कर रखें दरवाजे पर सिन्दूर से लिखें "श्रीः" "ॐ यह सब कुछ पूरा करके पूजा आरम्भ करें :–

पूजा से पहले गोमाता को प्रवेश दरवाजे के सामने सहन में बांधकर रखें, खाने के लिए कुछ चारा डालें ताकि वह पूजा के समय शांत रूप से टिकी रहे – गोमाता को तिलक लगा कर फूल की माला अर्पण करके चारों पाँव के नीचे थोड़ा सा तिलक (ऋग्वेदाय, यजुर्वेदाय, सामवेदाय, अर्थववेदाय इन नामों से लगायें इन्ही नामों से अर्घ फूल, दक्षिणा तथा नैवेद्य (किशमिश) डाल कर प्रणाम करें हाथ जोड़ कर पढें :– **"न केवलानां-पयसां प्रसूति-अवेहि मां कामदुघां प्रसन्ना"** गोमाता को कमरों के अन्दर प्रवेश करवाने की आवश्यकता नहीं ऐसा न हो वह उसके मकान में प्रवेश करते समय कोई अड़चन पैदा हो – भूसा गुड आदि खिला कर प्रवेश के पश्चात गाय को खुला छोड़कर आदर से बाहर निकाले ।

प्रवेश पूजा विधि

जिस दरवाजे से प्रवेश करना हो उस दरवाजे की ओर मुख करके आसन बिछा कर दीप धूप जला कर पूजा आरम्भ करें – पूजा आरम्भ करने से पहले नया यज्ञोपवीत धारण करें – यज्ञोपवीत समय किसी लड़की से जंग लानी चाहिये यज्ञोपवीत धारण करते हुये पढ़ें :– और शंख बजवायें "यज्ञोपवीतं परमं पवित्रं, प्रजापते-र्यत्-सहजं पुर-स्तात्-आयुष्यम्-अग्र्यं प्रतिमुंच-शुभ्रं-यज्ञोपवीतं बलम्-अस्तु तेजः ।

पहले पृष्ठ नं. 1 से 3 से दीपो नमः तक पढ़कर- फिर से पढ़ें :– ॐ तत्-सत्-ब्रह्म अद्य तावत् तिथौ अद्य (मास पक्ष) तिथि वार का नाम लेकर) पढ़ें :– महागणपतये, कुमाराय, श्रियै, सरस्वत्यै लक्ष्म्यै विश्वकर्मणे द्वार-देवताभ्यः धर्माय, अधर्माय, देहिल्यै, खिंखिन्यै मेरु-प्राकार-देवताभ्यः दीपधूप संकल्पात् सिद्धिर्-अस्तु दीपोनमः धूपोनमः दूध, घी, शहद जव पानी, तिल मिलाकर देवताओं ऋषियों और पितरों का तर्पण दरवाजे के निचले भाग पर करते हुये पढ़ें :– ॐ भूः तृप्यतां, ॐ भुवः तृप्यतां, ॐ स्वः तृप्यताम्, ॐ भू-भुर्वःस्वः तृप्यताम्-ब्रह्मा तृप्यतां रुद्रः तृप्यतां, ईश्वरः तृप्यतां, सदा-शिवः तृप्यतां, पृथिवी तृप्यतां, आपः तृप्यतां, तेजः तृप्यतां, वायुः तृप्यतां आकाशः तृप्यतां, वह्निं तर्पयामि सूर्यं तर्पयामि, सोमं तर्पयामि, वरुणं तर्पयामि, वायुं तर्पयामि, यमं तर्पयामि, कुवेरं तर्पयामि, सूर्यादिग्रहान् तर्पयामि देवर्षीन् तर्पयामि राजर्षीन् तर्पयामि पितृर्षिन् तर्पयामि धर्मं तर्पयामि अर्थं तर्पयामि कामं तर्पयामि मोक्षं तर्पयामि, सर्वदेवताः तर्पयामि । गले में यज्ञोपवीत रखकर पढ़ें :– कण्ठोपवीती स्वाहा ऋषिभ्यः बायाँ यज्ञोपवीत रख कर पढ़ें :– अपसव्येन-स्वधापितृभ्यः दायाँ यज्ञोपवीत करके पढ़े :– सव्येन आब्रह्मस्तम्ब-पर्यन्तं ब्रह्माण्डं सचराचरं जगत् तृप्यतु तृप्यतु-एवम्-अस्तु जीवादान के लिये विष्टिर सहित खोसू अथवा कटोरी में तिलक और तीन फूल डालते हुये पढ़ें :– सं वः सृजामि हृदयं संसृष्टं मनो अस्तु वः । संसृष्टा-स्तन्वः सन्तुवः संसृष्टः प्राणो-अस्तुवः । संयावः प्रियास्तन्वः संप्रिया हृदयानि वः, आत्मा वो अस्तु संप्रियः संप्रियस्तन्वो मम । दरवाजे के चारों ओर दर्भ अथवा विष्ठर से – छिडकते हुये पढ़ें :– अश्विनो,

प्रणस्तौ ते प्राणं दत्तां तेन जीवा । मित्रावरुणायोः प्राणस्तौ ते प्राणं दत्तां तेन जीव- बृहस्पतेः प्राणः स-ते प्राणं ददातु तेन जीव । धर्माय, अधर्माय, देहिल्यै खिंखिन्यै मेरु-प्रकार-देवताभ्यः जीवादानं परिकल्पयामिनमः चावल सहित दर्भ के दो कॉंड हाथ में लेकर तीन बार पढ़ें :– ॐ गं तत्-पुरुषाय विद्महे वक्रतुण्डाय धीमहि तन्नो दन्ती, प्रचोदयात्-ॐ तत् सत् ब्रह्म अद्य तावत् तिथौ अद्य मासस्य पक्षस्य तिथौ वारान्वितायां-धर्मस्य अधर्मस्य देहल्याः खिंखिन्याः मेरु प्राकार-देवतानां द्वार-पूजनं-अहं-करिष्ये ॐ कुरुष्व- चावलों को कन्धो से फेंक कर दर्भकाण्ड निर्माल्य में डालकर दो-दो दर्भकाण्ड-आसन के रूप में डालते हुये पढ़ें :– दरवाजे के दायें ओर 'धर्मस्य' बायें ओर "अधर्मस्य" नीचे की ओर "देहल्याः" ऊपर की ओर "रिवं खिन्याः" मेरुप्राकार देव-तानां-इदं आसनं नमः, दायें हाथ से दो दर्भकाण्ड चावल सहित पकड़ते हुये पढ़ें :– धर्माय अधर्माय देहिल्यै खिंखिन्यै मेरु-प्राकार-देवताभ्यः युष्मान्-पूजयामि ॐ पूजय, चावल-फैंकर केवल दो दर्भ हाथ में रख कर पढ़ें :– धर्म-अधर्म-देहलिं, खिंखनिं, मेरु-प्रकार देवताः आवाहय-ष्यामि ॐ आवाहय- दरवाजे के ऊपर की ओर फूल चढाते हुये पढ़ें :– आवाहयम्यहं देवं गणेशं सुर-पूजितं, सदैव विघ्न हर्तारं सर्वकाम-फलप्रदम् । दोनों कन्धों से जव चावल फैंकर प्राणायाम करके कटोरी में जल डालते हुये पढ़ें :– पाद्यार्थम्-उदकं नमः, शन्नो -देवीर्-अभीष्टये आपो भवन्तु पीतये-शंयोर्-अभि-स्रवन्तु नः, इसी जल में तिलक सर्वौषधि आदि डालकर विष्टर से दरवाजे को छिड़कते हुये पढ़ें :– धर्माय अधर्माय देहिल्यै खिंखिन्यै मेरु प्राकार देवताभ्यः पाद्यं नमः, पाद्य के बाकी बचे पानी को निर्माल्य में डालकर अर्घ्य के लिये कटोरी में पानी डालते हुये पढ़ें :– शन्नो देवीर्-अभीष्टये आपो भवन्तु पीतये शंयोर्-अभि-स्रवन्तु नः, इसी कटोरी के पानी में दूध घी दही डालते हुये विष्टर से दरवाजे को छिड़कते हुये पढ़ें :– धर्म अधर्म देहलि खिंखिनि, मेरुप्राकार-देवता इदं वोऽर्घ्यं नमः, दायें बायें नीचे तथा ऊपर क्रमशः तिलक लगाते हुये पढ़ें :– धर्माय अधर्माय दैहिल्यै खिं खिन्यै मेरुप्राकार-देवताभ्यः समालभनं गन्धो नमः, दायें बाँये और ऊपर नीचे अर्घ पूल चढाते हूये पढ़ें :– धर्माय अधर्माय देहिल्यै खिंखिन्यै मेरु-प्रकार-देवताभ्यः अर्घोनमः पुष्पं नमः

नमस्कार करते हुये पढ़ें :– एतासां देवतानां-अर्घ्य-दानाद्यर्चन-विधि सर्वः परिपूर्णः अस्तु । चावल की थाली को जल से छिड़कते हुये पढ़ें :– अन्नं नमः, अन्नं नमः, आज्यं आज्यं अन्नं-अद्य-दिने-अद्य-यथा संकल्पात्-सिद्धिर-अस्तु अंजलि धारण करते हुये पढ़ें :— अन्न हीनं क्रियाहीनं विधिहीनं द्रव्य-हीनं, मन्त्र हीनं, यत्-गतं तत्-सर्वं-अछिन्द्रं सम्पूर्णम्-अस्तु एवम्-अस्तु, खोसू में दायें हाथ की ऊँगलियों के ऊपर से जल डालकर उसी जल से दरवाजे पर आचमन के रूप में थोड़ा सा जल डालते हुये पढ़ें :– शन्नो देवीर्-अभिष्टये आपो भवन्तु पीतये शंयोर्-अभिस्रवन्तु नः धर्माय अधर्माय देहिल्यै खिंरिव्यन्यै मेरुप्राकारन्देवताभ्यः आचमनीयं नमः फिर से शन्नो देवीर्-अभीष्टये- यही मन्त्र पढ़कर कटोरी में नया अर्घ जल तथा दक्षिणा डालते हुये पढ़ें :– धर्माय अधर्माय देहिल्यै खिंखिन्यै मेरुप्राकार देवताभ्यः दक्षिणायै तिल-हिरण्य-रजत-निष्कर्णं ददानि-कुछ और दक्षिणा डालते हुये पढ़ें :– एता देवताः सदक्षिणा-न्नेन प्रीयन्तां प्रीताः सन्तु । नैवेद्य के रूप में किशमिश आदि अर्पण करते हुये पढ़ें :– धर्माय अधर्माय देहिल्यै खिंखिन्यै मेरु-प्राकार-देवताभ्यः ॐ नमो नैवेद्यं निवेदयामि नमः । अच्छिद्र न करें । तर्पण करते हुये तीन बार पढ़ें :– नमो ब्रह्मणे, नमो-अस्तु-अग्नये, नमः पृथिव्यै, नम औषधीभ्यः नमो वाचे, नमो वाचस्पतये नमो विष्णवे, बृहते कृणोमि, इति-एतासाम्-एव देवतानां सार्ष्टिं सायुज्यं सलोकतां-सामीप्यम्-अप्नोति य एवं विद्वान् स्वाध्यायम्-अधीते ।। 3।।
नमस्कार करते हुये पढ़ें – मन्त्रहीनं-क्रियाहीनं विधिहीनं च यत्-गतम् । तत्सर्वं क्षम्यतां देव कृपया परमेश्वर । यत्-अक्षर पदभ्रष्टं मात्राहीनं च यत् गतम्, त्वया तत् क्षम्यतां देव कृपया पुरुषोत्तम । उभाभ्यां जानुभ्यां पाणिभ्यां शिरसा उरसा वचसा मनसा च नमस्कारं करोमि नमः ।

ऊपर लिखी विधि के अनुसार दरवाजे की पूजा करके 'सर्वमंगलमंगल्ये शिवे सर्वार्थ-साधिके शरण्ये त्र्यम्बके गोरि नमोस्तु ते, इस मन्त्र का उच्चारण करते हुये पहले से ही नियत किये हुये कमरे में जहां साफदरी मसनन्द आदि बिछा हुआ हो । घर के सभी सदस्य भाई बन्धु मित्रादि अपने अपने हाथ में उठाई हुई सामग्री, भगवत् गीता, पानी का घड़ा दूध फल चावल आदि विशेषतया इष्ट देवी, गुरु आदि का फोटू हाथ में लेकर

प्रवेश करें कमरे में किसी उच्च स्थान अथवा कुरसी आदि पर सजा के रखें उस के सामने सभी सामग्री रत्नदीप आदि तरतीब से रखें :— झाडू चक्की एक ओर कोणे में रखें, घर के सभी सदस्य खड़े रहे — यजमान को चाहिये महालक्ष्मी देवी अथवा गुरु आदि के फोटो को तिलक लगा कर फूल की मालायें अर्पण करें — ॐ जय जगदीश से सामूहिक आरती करें, नाबद किशमिश-बरफी आदि नैवेद्य के रूप में इष्ट देवी को अर्पण कीजिये— उसी प्रसाद में से सभी को थोड़ा थोड़ा प्रसाद भांट कर सभी परिवार के व्यक्तियों को तिलक लगाकर नारीवन बाधे — यह कार्यक्रम समाप्त करके रसोई में जाकर अन्नपूर्णाभगवती का ध्यान करके नमस्कार करते हुये पढें **अन्नपूर्णे सदापूर्णे शंकर-प्राण-वल्लभे, ज्ञान-वैराग्य-सम्पूर्णे अन्न-पूणे नमोस्तु ते ।** "गैस या चूल्हे के ऊपर के भाग पर सिन्दूर से "श्रीः" लिखें अर्घ फूल चढाते हुये पढें :— **अन्नपूर्णाभगवत्यै समालभनं गन्धो अर्घो नमः पुष्पं नमः । ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः**

रोठ तहर आदि में असली घी डाला हुआ थालियों में भर कर इष्टदेवी अथवा महालक्ष्मी के सामने लायें और इसी पुस्तक के पृष्ठ 11 से प्रेप्युन पढें :— चुटू मकान के छत पर रखें प्रसाद सभी में बाँटिये —यजमान तथा यजमान पत्नी को पूजा की समाप्ति तक व्रत रखना चाहिये — आप इस शुभ दिन पर किसी प्रकार की हिंसा अथवा हिंसा से प्राप्त मांस आदि का प्रयोग न करें, बल्कि आज से आप घर में नित्य यज्ञ रचाने की प्रतिज्ञा करें यज्ञ से मतलब है — आप तीन बातों का व्रत लीजिये — "यज्ञ-देवपूजा-संगतिकरण-दाने षु-वह तीन नियम है, (1) देव पूजन घर में नित्य भगवत् नाम की कीर्तन (2) परिवार के सदस्यों में सच्चा संगठन (3) यथाशक्ति दान जिस घर में इन तीन नियमों का पालन होगा वहाँ विष्णु भगवान् लक्ष्मी सहित निवास करता है ।

दीपमाला पूजाविधि

पृष्ठ नं. 1 से दीपधूप समाप्त करके विष्टर अथवा दर्भ सहित कटोरी में तिलक और तीन फूल डालते हुये पढ़ें :– सं वः सृजामि हृदयं संसृष्टं मनो अस्तु वः । संसृष्टा स्तन्वः सन्तु वः संसृष्टः प्राणो अस्तु वः । सं यावः प्रिया-स्तन्वः संप्रिया हृदयानि वः । आत्मावो अस्तु सं प्रियः सं प्रियास्तन्वो मम ।

किसी पात्र में रुपये 11 या 21 रख कर उन को कटोरी के जल से छिड़कते हुये पढ़ें :– अश्विनोः प्राणस्तौ ते प्राणं दत्तां तेन जीव । मित्रावरुणयोः प्राणस्तौ ते प्राणं दत्तां तेन जीव, बृहस्पतेः प्राणः स ते प्राणं ददातु तेन जीव, श्रीमहालक्ष्म्यै–जीवादानं परिकल्पयामि नमः चावल सहित दो दर्भ काण्ड हाथ में लेते हुये तीन बार पढ़ें :– श्रियै, विद्महे, कमलवासिन्यै धीमहि तन्नो लक्ष्मीः प्रचोदयात् ।3। तत् सत् ब्रह्म अद्य-तावत् तिथौ अद्य मासस्य पक्षस्य तिथौ वारान्वितायां श्री महालक्ष्म्याः अर्चा-अहं करिष्ये ॐ कुरुष्व आसन के रूप में दो पुष्प अथवा दर्भ डालते हुये पढ़ें :– श्रीमहालक्ष्म्याः इदम्-आसनं नमः चावलसहित दो दर्भ अथवा फूल हाथ में पकड़ते हुये पढ़ें :– श्री महालक्ष्म्यै युष्मान् पूजयामि ॐ पूजय चावल कन्धों से फैंकर कर केवल दर्भ हाथ में रखकर पढ़ें :– ॐ सर्वलोकस्य जननीं शूलहस्तां त्रिलोचनाम् सर्वदेवमयीम्-ईशां देवीम्-आवाहया-म्यहम् । श्रीमहालक्ष्मीं-आवाह यिष्यामि ॐ आवाहय चावल कन्धों से फैंकर दर्भ निर्माल्य में डाल कर पढ़े :– पाद्यार्थम्-उदकं नमः–शन्नोदेवीर्-अभीष्टये आपो भवन्तु पीतये शंयोर्-अभी स्रवन्तु नः –

इसी जल में लाय केसर, सर्वौषधि दर्भ डालकर रुपयो पर पानी की धारा डालते हुये पढ़ें :– गंगादि-तीर्थ सम्भूतं गन्ध पुष्पादि-सं-युतम्-पाद्यं ददाम्यहं देवि गृहाणाशु-नमोस्तुते

श्रीमहालक्ष्यै पाद्यं नमः । पाद्य से बचा हुआ जल निर्माल्य में डालकर फिर से अर्घ्य के लिये कटोरी में जल डालते हुये पढ़ें :– शन्नो देवीर्-अभीष्टये – आपो भवन्तु पीतये शंयोर्-अभिस्रवन्तु नः इसी कटोरी में दूध दर्भ घी चावल सर्षप डालकर रुपयों पर जलधारा डालते हुये पढ़ें :– अष्ट-गन्ध समायुक्तं स्वर्णपात्र-प्रपूरितम्-अर्घ्यं गृहाण मत्-दत्तं महालक्ष्यै नमोस्तुते महा-लक्ष्यै इद वो-अर्घ्यं नमः शुद्ध जल आचमन के रूप में डालते हुये पढ़ें:– श्री महालक्ष्यै आचमनीयं नमः, लाय केसर आदि से मिला हुआ जल महालक्ष्मी पर डालते हुये पढ़ें :– पंचामृत-समायुक्तं जाह्नवी सलिलं शुभम्-गृहाण विश्वजननि स्नानार्थं भक्तव-त्सले-महालक्ष्यै अष्टंग स्नानं परिकल्पयामि नमः, रुपयों को साफ करके आसन पर बिठाते हुये पढ़ें :– आसनाय नमः कमलसनाय नमः शतदलपद्मसनाय नमः, सहस्रदल-पद्मासनाय नमः तिलक लगाते हुये पढ़ें :– कुं-कुमं कामदं दिव्यं कुंकुमं कामरूपिणम्-अखण्ड-काम-सौभाग्यं कुंकुमं प्रतिगृह्यताम् ।। गन्धद्वारां दुराधर्षां नित्य पुष्टां करीषि-णीं-ईवरीं सर्वभूतानां ताम्-इहोपह्वये श्रियम् महालक्ष्यै समालभनं गन्धो नमः । बही खाता, पेटी, दवात, कलम को भी तिलक लगायें, दरवाजे के ऊपर सिन्दूर से "श्रीः" बही खाते दवात कलम आदि पर भी फूल अर्घ चढ़ाते हुये पढ़ें :– नमोस्तु ते महामाये श्री-पीठ-सुर-पूजिते-शंख-चक्र गदा-हस्ते महालक्ष्मि नमोस्तुते श्री महालक्ष्यै अर्घो नमः पुष्पं नमः धूप कर्पूर रत्नदीप घुमाते हुये पढ़ें :– तत् सत् ब्रह्म अद्य-तावत् तिथौ अद्य कार्तिक–मासस्य कृष्ण–पक्षस्य चतुर्दश्यां (अथवा) अमावस्यां वार का नाम लेकर श्री-महालक्ष्यै धूपं कर्पूर रत्नदीपं परिकल्पयामि नमः । अब चामर करते हुये "लीलारब्ध" सभी श्लोक तथा "ॐ जय जगदीश" आरती पढ़ें :– श्री महालक्ष्यै चामरं परिकल्पयामि नमः तर्पण करते हुये पढ़ें :– एताभ्यः देवताभ्यः दीपधूप संकल्पात्-सिद्धिर-अस्तु दीपो नमः धूपो नमः वस्त्र चढ़ाते हुये नमस्कार करते हुये पढ़ें :– श्री महालक्ष्यै वासोनमः एतासां देवतानां-अर्घ्यदाना-द्यर्चन-विधिः सर्वः परिपूर्णः-अस्तु ।। नमस्कार करते हुये पढ़ें :– उभाभ्यां जानुभ्यां पाणिभ्यां शिरसा उरसा वचसा अष्टांगं नमस्कारं करोमि नमः तर्पण करके अंजलिधारण करते हुये पढ़ें :– अन्नं अन्नं नमः आज्यं आज्यं अन्नं, अद्यदिने अद्य यथा

संकल्पात् सिद्धिर्-अस्तु अन्न-हीनं क्रियाहीनं द्रव्यहीनं मन्त्रहीनं यत्-गतं तत्-सर्वम्-अछिद्रम्-अस्तु-सर्म्पूणम-अस्तु-कटोरी में जल डालते हुये पढे शन्नो देवीर्-अभीष्टये आपो भवन्तु पीतये शंयोर्-अभिस्रवन्तु नः रुपयो पर यही जल डालते हुये पढें :- एता देवताः सदक्षिणान्नेन प्रीयन्तां प्रीताः सन्तु नैवेद्य की पूरिया बर्फी आदि थाली में रख कर पृ. 11 से 13 सारा प्रेप्युन पढ कर फिर से पढे :- तत् सत् ब्रह्म अद्य तावत् तिथौ अद्य कार्तिकमास्य कृष्णपक्षस्य अमावस्यां ...... वारान्वितायां श्रीमहालक्ष्म्यै दीपमाला महोत्सव-देवताभ्यः मिष्टान्नं पक्वान्नं ॐ नमो नैवेद्यं निवेदयामि नमः चुटू आदि को भी तिलक पुष्प आदि डालकर दो दर्भ (फूल) हाथ में लेकर तीन बार पढें :- श्रियै विद्महे कमलवासिन्यै धीमहि तन्नो लक्ष्मी प्रचोदयात् (3) फिर से पढे ॐ तत्-सत् ब्रह्म अद्य तावत् तिथौ अद्य कार्तिकमास्य कृष्णपक्षस्य अमावस्यां .... वारान्वितायां दीपमाला-महोत्सव देवतानां श्रीमहालक्ष्म्याः पूजनं-अछिद्रं सम्पूर्णम्-अस्तु एवम्अस्तु नमस्कार करते हुये पढें :- आह्वानं नैवजानामि नैवजानामि पूजनं, पूजाभागं न जानामि क्षम्यतां परमेश्वरि उभाभ्यां जानुभ्यां पाणभ्यां शिरसा उरसा वचसा नमस्कारं करोमि नमः तर्पण करते हुये पढें :- नमो ब्रह्मणे नमो-अस्तु-अग्नये, नमः पृथिव्यै, नम औषधीभ्यः नमो वाचे नमोवाचस्पतये नमो विष्णवे बृहते, कृणोमि, इति-एतासाम्-एव-देवतानां-सार्ष्टि-सायुज्यं सलोकतां सामीप्यं-आप्नोति-य एवं विद्वान् स्वाध्या-यम् अधीते

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः

श्राद्ध संकल्प विधिः

पितर का नाम लेने की विधि :— जैसे आप का गोत्र है "दर कापिष्ठल मानव" संकल्प के निमित्त पितर के नाम के साथ विभक्ति का प्रयोग होता है जैसे – पितुः रामदरस्य कापिष्टल-मानवस्य, पितामहस्य, कृष्णदरस्य कापिष्ठल मानवस्य, प्रपितामहस्य वासुदेवदस्य कापिलष्ठल मानवस्य, माता के लिये – मातुः लीलावती देव्याः, कापिष्ठ लमानव्याः पितामह्याः अमरावती देव्याः कापिष्ठल-मानव्याः, प्रपिता मह्याः कृष्णादेव्याः कापिष्ठ-लमानव्याः।

संकल्पविधिः

1-3 पृष्ट से दीपधूप करके बायाँ यज्ञोपवीत रख कर तिलसहित जल से तर्पण करते हुये पढ़ें :- ॐ तत्-सत्-ब्रह्म-अद्यतावत् तिथौ-अद्य मासस्य पक्षस्य तिथौ वासरान्वितायां ऊपर लिखी हुई विधि से पित्रे पितामहाय इत्यादि 12 पितरों के नाम पढ कर अन्त में समस्त-माता-पितृभ्यो द्वादश-देवतेभ्यः पितृभ्यो दीपः स्वधः धूपः स्वधा-यह तर्पण करके फिर से पढे :- ॐ तत् सत् ब्रह्म अद्यावत् तिथौ अद्य मासस्य पक्षस्य तिथौ वासरान्वतायाम्, अब–जिस पितर का श्राद्ध हो केवल उसी पितर का नाम लेकर पित्रे अथवा पितामहाय अथवा प्रपितामहाय रामदर-कापिष्ठलमानवाय दीपः स्वधा धूपः स्वधा

अब चावल फल वस्त्र दक्षिणादि सहित किसी पात्र में अपने सामने रख कर, तिल सहित पानी दायें हाथ में लेकर पढें :- ॐ तत्-सत् ब्रह्म तिथौ अद्य मासस्य ··· तिथौ वासरे पिता का श्राद्ध हो तो पितुः रामदरस्य कापिष्ठल-मानवस्य, यदि माता का हो तो लीलावत्याः कपिष्ठल-मानव्याः सांवत्सरिके श्राद्धे अन्नं सवस्त्रं फलमूल-दक्षिणा-सहितं संकल्पयामि । यदि काम्बर पछ में संकल्प करना

हो तो पढ़िये ॐ तत् सत् ब्रह्म तिथौ अद्य मास्य तिथौ वासरे आपरिपाके कन्यार्कगते श्राद्धे पित्रे पितामहाय इत्यादि नाम लेके समस्तमाता पितृभ्याः दीपः स्वधा धूपः स्वधा, फिर से पढ़ें :– ॐ तत्-सत् ब्रह्म अद्यतावत् तिथौ अद्य (मास पक्ष तिथि वार इत्यादि का नाम लेकर और जिस पितर का श्राद्ध हो केवल उसी का नाम षष्ठीविभक्ति में लेकर इस प्रकार पढ़ें :– पितुः रामदरस्य कापिष्ठल मानवस्य अथवा लीलावती देव्याः कापिष्ठलमानव्याः आपरिपाके कन्या-र्कगते श्राद्धे अन्नं सवस्त्रं फलमूलसहितं संकल्पयामि, अन्त में फिर से दायाँ यज्ञोपवीत रख कर जल से तर्पण करते तीन बार पढ़ें :– नमो वाचे, नमो वाचस्पतये नमो विष्णवे बृहते कृणोमि । इति-एतासाम्-एव देवतानां सार्ष्टिं सायुज्यं सलोकताम् सामीप्यं-आप्नोति य एवं विद्वान् स्वाध्यायम्-अधीते (3) ॐ शान्तिः शरन्तिः शान्तिः

तर्पण अथवा श्राद्ध के लिये पितरों के नाम लेने के विधिः

जिस पितर का श्राद्ध संकल्प करना हो, उस के पहले के छः पितृपक्ष के और छः मातृपक्ष के पितरों का तर्पण करना होता है, इस के अतिरिक्त और सम्बन्धित पितरों का भी एक एक नाम लेकर तर्पण किया जाता है, 12 पितरों के तर्पण करने की विधि निम्नलिखित है ।

पितृपक्ष के छः पितर इस प्रकार होते है : (1) पित्रे (पिता) पितामहाय (दादा) प्रपितामहाय (पडदादा) (2) मात्रे (माता) पिता मह्यै (दादी) प्रपितामह्यै (पडदादी) मातृपक्ष के छः पितर इस प्रकार होते है – (1) मातामहाय (नाना) प्रमातामहाय (माँ का दादा), वृद्धप्रमाता महाय (पडदादा) (2) माता मह्यै (नानी) प्रमातामह्यै (माँ की दादी) वृद्ध प्रमाता-मह्यै (माँ की पडदादी) यदि भाई, भाई की पत्नी, चाचा, चाची का देहान्त हुआ हो तो तर्पण में नामलेने की विधि इस प्रकार है, भ्रात्रे, पित्रे, पितामहाय । भ्रातृव्य-पत्न्यै मात्रे पितामह्यै पितृव्याय, पितामहाय, प्रपितामहाय, पितृपत्न्यै, पितामह्यै, प्रपितमाह्यै । तर्पण करते समय "गोत्र" पितरों के नाम के साथ जोडा जाता है, जैसे किसी का गोत्र है, दर कापिष्ठल मानव, गोत्र से पहले पितर का नाम जोडिये, परन्तु गोत्र में पहला पद उपपद कहलाता है, उस को पृथक् जोडिये जैसे रामदराय कापिष्ठल

मानवाय, जैसे किसी का गोत्र है दत्तात्रेय, "दत्त" उपपद को अलग कीजिये और आत्रेय को अलग फिर ऐसे जोडिये रामदत्ताय– आत्रेयाय। जब स्त्रीलिंग माता आदि का नाम लेना हो तो माता के नाम के साथ उपपद (दत) न जोड़ के देवी शब्द का प्रयोग कीजिये जैसे लीलावती देव्यै कापिष्टल मानव्यै, अथवा लीलावती देव्यै आत्रेयायै, या लीलावती देव्यै भारध्वाज्यै तर्पण करते समय ऊपरलिखित 12 पितरों का तर्पण करना आवश्यक होता है, यदि किसी के पिता का देहान्त हुआ है और पितामह जीवित है, तो पितामह का नाम छोड़कर प्रपितामहे, वृद्ध प्रपितामहे का नाम लीजिये । तर्पण के समय पितरों का नाम लेते हुये व्याकरण के अनुसार चतुर्थी विभक्ति का प्रयोग किया जाता है और जिस पितर के निमित्त अन्न आदि का संकल्प करना हो तो षष्टी विभक्ति का प्रयोग कीजिये –

जैसे – पिता का नाम "राम है दादा का नाम "कृष्ण" है, पडदादा "वासुदेव" और गोत्र दर का पिष्ठल मानव– तर्पण में नाम प्रयोग करने की विधि–

पित्रे – (1) रामदराय कापिष्ठ लमानवाय, (2) पितामहाय कृष्णदराय कापिष्ठलमानवाय, प्रपितामहाय वासुदेवाय कापिष्टल मानवाय । मानिये गोत्र है यही "दर कापिष्ठल मानव" माता का नाम है लीलावती, मात्रे-लीलावती देव्यै कापिष्ठल मानव्यै । पितामहै अमरा-वतीदेव्यै कापिष्ठल मानव्यै । प्रपितामहै कृष्णादेवये कापिष्ठल-मानव्यै । मानिये गोत्र है :– "दत्तात्रेय" यदि पिता जीवित है, पितामह का नाम गोविन्द है प्रपितामह का नाम "दामदोर" है वृद्ध प्रपितामह का नाम "नाथ" है तर्पण मे नाम लेन का ढँग ऐसे है – पितामहाय गोविन्द दत्ताय आत्रेयाय प्रपितामहाय दामदोर-दत्ताय आत्रेयाय । वृद्ध प्रपितामहाय नाथदत्ताय आत्रेयाय ।

इति तर्पण विधि

पंचगव्य बनाने की विधि :

गाय की पांच वस्तुयें पंचगव्य कहलाती है, वे पांच वस्तुयें हैं (1) गोमूत्र, (2) गोभर (3) दूध (4) दही (5) घी, कौंस के पात्र में ये पांच वस्तुयें छटे पात्र में दर्भयुक्त पानी, यानी कुल छः वस्तुयें समानभाग में चूने से लिखे हुये अष्टदलों पर क्रमशः रखिये मन्त्रों से कांस्य के छः पात्रों में चित्र के अनुसार क्रमशः गोमूत्र, गोभर, दूध, दही, घी, तथा दर्भसहित जल अष्टदलों पर रखिये । चित्र 56 पृष्ठ पर देखिये

(1) ॐ भूर्भुवः स्वः, तत्-सवितुर्वरेण्यं, भर्गो देवस्य धीमहि धियो यो नः प्रचोदयात्

इस मन्त्र से उत्तर के अष्टदल पर गोमूत्र का पात्र रखिये ।

(2) गन्ध-द्वारां-दुराधर्षां नित्यपुष्टां करी-षिणीम्, ईश्वरीं सर्वभूतानां ताम्-इहोपह्वये श्रियम्, इस मन्त्र से पश्चिम के अष्टदल पर गोबर का पात्र रखिये।

(3) आप्या-यस्व समेतु ते विश्वतः । भवा वाजस्य संगथे

इस मन्त्र से दूध का पात्र बीच में रखिये ।

(4) दधिक्राव्णो-अकारिषं जिष्णोर्-अश्वस्य वाजिनः । सुरभि-र्नो मुखाकरत्-प्राण आयूंषितारिषत्-इस मन्त्र से पूर्व के अष्टदल पर दही रखिये।

(5) तेजोसि शुक्रम्-असि ज्योतिर्-असि धाम-नामसि । प्रियं देवानां-अनादिष्टं देवयजनं देवताभ्यस्त्वा देवताभ्यो गृहणामि, देवेभ्यस्त्वा यज्ञेभ्यो गृहणामि इस मन्त्र से दक्षिण के अष्टदल पर घी का पात्र रखें :

(6) देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे-श्विनो-र्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां आददे

इस मन्त्र से ईशान कोण पर दर्भ या विष्टर सहित पानी का पात्र रखिये ।

पाँच कांस्यपात्रों में रखे हुय गोमूत्र के मिलाने की विधि । ऊपरलिखित मंत्र

नं. 1 के **ॐ भूर्भुव स्वः** मन्त्र से गोमूत्र का पात्र हाथ में उठा कर, गोबर के पात्र में डालते समय नं (1) और न (2) का मन्त्र पढिये, अब इस गोमूत्र, गोमय मिलान का पात्र हाथ में उठा कर दूध के पात्र में डालते हुये नं (1) नं (2) तथा नं (3) का मन्त्र पढिये, अब यह तीन गोमूत्र, गोभर, दूध का पात्र हाथ में उठाकर दही के पात्र में डालते हुये नं (1) नं. (2) नं. (3) नं. 4 का मन्त्र पढिये, अब यह चार गोमूत्र, गोमय, दूध, दही का पात्र हाथ में उठा कर घी के पात्र में डालते हुये नं **(1) ॐ भूभुर्वः स्वः इत्यादि नं 2 गन्धद्वारां ... नं. 3 आप्यायस्व नं 4 दधिक्राव्णो ...** नं **5 तेजोसि** इत्यादि ये पाँचो वस्तुये विष्टरसहित पानी के पात्र में डालकर दर्भ अथवा दूर्वा से आलोडित करते हुये पढें :– **आपो हिष्ठा मयोभुवा-स्तान ऊर्जे दधातन महे रणाय चक्षसे, योवः शिवतमो रसस्तस्य भाजयते ह नः, उशतीए इव मातरः, तस्मा-अरंग माम वो यस्य क्षयाय जिन्वथ आपो जनयथा च नः ।**

पंचगव्य चक्र देखिये पृष्ठ 25 पर

इस विधि से पंचगाव्य बना कर " ॐ शब्द का उच्चारण करके तीन बार पीना चाहिये – पीने का पात्र होना चाहिये ताँबे का, सोने का, चाँदी का अथवा कमल का पत्ता ।

पन्न पूजा विधिः

पूजा सामग्री – धूप, रत्नदीप, कर्पूर, सिन्दूर, नारीवन, दूध, दही, फूल, चावल जव, एका थाली में दूर्वा (द्रमुन) दूसरी थाली में फूल आदि, लडकी के हाथ से कापास का काता हुआ धागा (पन्न) पूजा स्थान पर एक घड़वा रख कर उस घडवे को सिन्दूर के तिलक, फूल की माला, नारीवन आदि से सजा के रखिये, उसी घडे में पानी, दूध जाफल या सुफारी, एक रुपये का सिक्का, तथा थोड़ा सा द्रमुन डालें, घडवे को गणेश जी तथा ऋद्धि-सिद्ध अथवा लक्ष्मी का रूप मान कर पूर्व की ओर मुख करके, आसन पर बैठकर पूजा आरम्भ कीजिये, लडकी के हाथ से काता हुआ धागा भी इसी घडवे के ऊपर रखिये । इस पुस्तक के पृष्ठ नं 1-3 से सारा दीप धूप करके – एक कटोरी में थोड़ा सा तिलक तथा तीन फूल डालते हुये पढें **"सं वः सृजामि हृदयं, संसृष्ट मनो अस्तु वः, संसृष्टास्तन्वः सन्तु वः संसृष्टः प्राणो अस्तु वः"** इसी जल से घडवे को छींटे देते हुये पढें :– **अश्विनोः**

प्राणस्तौ ते प्राणं दत्तां तेन जीव, मित्रावरुणायोः प्राणस्तौ ते प्राणं दत्तां तेन जीव, बृहस्पतेः प्राणः स ते प्राणः ददातु तेन जीव, जवदाने तथा फूल हाथ में लेते हुये तीन बार पढ़ें :– "तत्पुरुषाय–विघ्नहे वक्रतुण्डाय धीमहि तन्नो दन्ती प्रचोदयात् ।3। श्रियै विद्महे, कमलवासिन्यै धीमहि तन्नो लक्ष्मीः प्रचोदयात् ।।3।। भगवतः विनायकस्य, एकदन्तस्य-कृष्णपिंगलस्य गजाननस्य लम्बोदरस्य भालचन्द्रस्य हेरम्बस्य आखुरथस्य विघ्नेशस्य विघ्नभक्षस्य वल्लभासहितस्य श्रीमहागणेशस्य, सिद्धलक्ष्म्याः महालक्ष्म्याः, अर्चाम्-अहंकरिष्ये ॐ कुरुष्व । आसन के रुप में दर्भ या फूल डालते हुये पढ़ें :– ॐ गणानान्त्वा–गणपतिं हवामहे, कविं कवीनां उपमश्रवस्तमं ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पत आनः श्रृण्वन्-ऊतिभिः सीद सादनम्, भगवतः विनायकस्य वल्लभासहितस्य श्री महागणेशास्य, सिद्धलक्ष्म्याः महालक्ष्म्याः आसनं नमः, फिर से जव तथा चावल के दाने हाथ में लेकर पढ़ें :' ॐ गणानान्त्वा गणपतिं हवामहे, कविं कवीनां उपम श्रवस्तमं ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पत आनः श्रृण्वन् ऊतिभिः सीद सादनम्, भगवते विनायकाय वल्लभासहिताय श्रीमहागणेशाय, सिद्धलक्ष्म्यै महालक्ष्म्यै युष्मान् वः पूजयामि ॐ पूजय, जव तथा चावल के दाने कन्धों से फेंकते पढ़ें :– भगवन्तं विनायकं वल्लभासहितं श्री महागणेशं सिद्धलक्ष्मीं महालक्ष्मीं– आवाहयिष्यामि ॐ आवाहय, फूल घडवे पर गणेश जी को चढ़ाते हुये पढ़े - शैलेश्वरस्य तनयार्भक-भक्त-विघ्न, नाशाय-हस्त-धृतदण्ड-कुठारपाश, द्वारेश-सर्वगणनायक पद्महस्त, पूजां गृहाण भगवन् भव मेद्य तुष्टः ।। सर्वलोकस्य जननीं शूलहस्तां त्रिलोचनाम् । सर्वदेवमयीं-ईशां देवीम्-आवाहयाम्यहम् ।। प्राणयाम करके अब पाद्य के लिये कटोरी में दूध पानी लाय आदि डाल कर उसी पानी से घडवे को छिड़कते हुये पढ़ें :– ॐ गणानान्त्वा गणपतिं हवामहे कविं कवीनां उपमश्रवस्तमं ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पत आनः श्रृण्वन् ऊतिभिः सीद सादनम् । भगवते विनायकाय वल्लभासहिताय श्री महागणेशयाय सिद्धलक्ष्म्यै महालक्ष्म्यै पाद्यं नमः, फिर से अर्घ्य के लिये कटोरी में नया जल दूध लाय सर्वौषधि आदि डालकर घडवे को दर्भ अथवा पुष्प से छिड़कते हुये पढ़ें :– गणानान्त्वां ... सारा

मन्त्र पठ कर फिर से पढें – भगवन् विनायक वल्लभासहित श्री-महागणेश सिद्धलक्ष्मि महालक्ष्मि इदं वो-अर्घ्यं नमः, फिर से घडवे पर जल धारा जालते हुये पढें :– ॐ गणानान्त्वा गणपतिं हवामहे ..... । यह मन्त्र पठकर फिर से पढें – भगवते विनायकाय वल्लभासहिताय श्री महागणेशाय, सिद्धलक्ष्यै महालक्ष्यै मन्त्रस्नानीयं नमः फूल वस्त्र रूप में अर्पण करते हुये पढें – भगवते विनायकाय वल्लभसहिताय श्री महागणेशाय सिद्धलक्ष्यै महालक्ष्यै वस्त्रं परिकल्पयामि नमः, तिलक अर्घ फूल घडवे को लगाते हुये पढे – भगवते विनायकाय वल्लभासहिताय श्री महागणेशाय, सिद्धलक्ष्यै महालक्ष्यै समालभनं गन्धो नमः अर्घो नमः पुष्पं नमः धूप अर्पण करते हुये पढें :– ॐ गणानान्त्वा गणपतिं हवामहे कविं कवीनां, उपमश्रवस्तमं ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पत आनः श्रण्वन्‌ ऊतिभिः सीद सादनम् । भगवते विनायकाय वल्लभासहिताय श्रीमहगणेशाय सिद्धलक्ष्मये महालक्ष्यै धूपं परिकल्पयामि नमः, रत्नदीप घुमाते हुये पढें :– ॐ गणणान्त्वा ...... भगवते विनायकाय वल्लभासहिताय श्री महगणेशाय रत्नदीपं कर्पुर परिकल्पयामि नमः चामर करते हुये – जन्त्री से गणेशस्तुति पढिये : - उसके साथ ही "लीलारब्ध" भी पढ़कर फिर से पढ़िये भगवते भगवते विनायकाय वल्लभासहिताय श्रीमहागणेशाय सिद्धलक्ष्यै महालक्ष्मये, चामरं छत्रं परिकल्पयामि फिर से पढिये भवगवते विनायकाय वल्लभासहिताय श्रीमहागणेशाय सिद्धलक्ष्यै महालक्ष्यै, चामरं छत्रं परिकल्पयानि तर्पण करते हुये पढें :– एताभ्यो देवताभ्यो धूपोनमः दीपो नमः । अर्घ्यदाना द्यर्चनविधि : सर्वः परिपूर्ण अस्तु–नमस्कार करते हुये पढें :– उभाभ्यां जानुभ्यां पाणिभ्यां शिरसा उरसा वचसा मनसा नमस्कारं करोमि नमः तर्पण करते हुये पढें :– अन्नं नमः अन्नं नमः आज्यम्-आज्यम् अद्य दिने अद्य यथा संकल्पात् सिद्धिर-अस्तु । अन्न हीनं क्रियाहीन विधिहीनं द्रव्यहीनं मन्त्रहीनं च यत् गतं तत्सर्व-अछिद्रं सम्पूर्णम-अस्तु एवम्-अस्तु । कटोरी से घडवे पर थोडी सी जलधारा डालते हुये पढें :– भगवते विनायकाय वल्लभासहिताय श्री महागणेशाय सिद्धलक्ष्यै महालक्ष्यै अपोशानं नमः आचमनीय नमः, फिर से कटोरी में जल तथा दक्षिणा अर्पण करते हुये पढें :– भगवते विनायकाय

वल्लभासहिताय श्री महागणेशाय सिद्धि-लक्ष्म्यै महालक्ष्म्यै दक्षिणायै तिल हिरण्य-रजत निष्कर्णं ददानि, और भी कुछ सिक्के डालते हुये पढें :– एता देवताः सदक्षिणान्नेन प्रीयन्तां प्रीताः सन्तु ।।

सभी परिवार के सदस्यों को तिलक लगाकर नारीवन बांधिये – अब सभी पूड़ियाँ सवा सेर आदि जो आप ने प्रसाद के रूप में बनाया है थालियों में भरकर भगवान् के सामने लाइये – एक सावसेर और भी कुछ प्रसाद घड्वे के सामने रखिये, घर के सदस्यों भाई बन्धुओं मित्रों को पूजा के स्थान पर कथा सुनने के लिये बिठा कर उन को फूल तथा थोड़ा-थोड़ा द्रमुनघास हाथ में दीजिये, सभी श्रोताओं को चाहिये अंजलि में फूल और द्रमुन पकड़ कर श्रद्धा से पन्न की कथा सुने, कोई सदस्य जो यह पन्न कथा अच्छी प्रकार से पठ सके और जिस को "पन्न पूजा" के यज्ञ की श्रद्धा हो कथा करे –

कथा के अन्त में हाथ में ली हुई दूर्वा फूल आदि घड्वे पर डालते हुये पढे उभाभ्यां जानुभ्यां पाणिभ्यां शिरसा उरस वचसा मनसा च नमस्कार करोमि नमः । पूढी सवासेर आदि सामने सभी सदस्य प्रसाद की थालियों को स्पर्श करें – इसी पुस्तक के पृष्ठन नं. 11-13 से सारा प्रेप्युन पठकर – सामूहिक आरती "जय जगदीश करें" फिर से हाथ में फूल लेकर पढें :–

सर्वे भवन्तु सुखिनः सर्वे सन्तु निरामयाः

सर्वे भद्राणि पश्युन्तु मा कश्चित् दुःख भवेत्

असतो मा सद्गमय तमसो मा ज्योति-र्गमय

मृत्योर्माऽमृतंगमय

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः

"पन्नकथा"

एक समय नैमिषारण्य तीर्थ में ऋषियों ने श्रीसूत जी से पूछा, हे मुनिश्रेष्ठ ! कोई ऐसा व्रत अथवा उपाय बतलाइये जिससे संसार की सभी मानवजाति थोड़े से ही समय में किसी सरल उपाय से मनोवांछित फल तथा मनासिक शान्ति प्राप्त कर सके, सर्वशास्त्रज्ञाता श्री सूत जी बोले हो ऋषियो ! आप ने मानवजाति के हित की बात पूछी अब मैं उस व्रत को आप लोगों में कहूँगा – अतः आप ध्यान से सुनिये –

काशी नगरी में एक निर्धन ब्राह्मण रहता था, वह अति निर्धन होने के कारण भूख और प्यास से पीड़ित घूमता रहता था. पूर्वजन्म के किसी शुभ संस्कार से भगवान् आदिदेव श्री गणेश जी का स्मरण प्रायः करता ही रहता था, उस ब्राह्मण को इस दुर्दशा से मुक्त करने के निमित्त सभी दुःखों तथा विघ्नों को दूर करने वाले श्री गणेश जी ने ब्राह्मण का रूप धारण कर उस के पास आकर आदर के साथ पूछा – हे ब्राह्मण देवता ! आप ऐसी शोचनीय तथा दुःखी दशा में क्यों घूमते हैं, आप मुझ से कहो मैं सुनना चाहता हूँ, ब्रह्मण बोला मैं बहुत निर्धन हूँ, तथा मेरा कोई पुत्र भी नहीं है जो मेरी कुछ सेवा करता, मेरा शरीर भी रोगी है तथा मेरी पत्नी भी शरीर के रोगों और धन के अभाव से दुःखी रहती है – हे दयालु ब्राह्मण देवता ! यदि आप इस कष्ट से हमें निकालने का कोई उपाय जानते हैं तो कृपा करके मुझे बताइये । वृद्ध ब्राह्मण बोला – गणेश जी, जो ऋद्धि सिद्धि के स्वामी है तथा जो विघ्नहर्ता माना जाता है – उसी आदिदेव गणेश जी का व्रत धारण करने से आप को अवश्य मनोवांछित फल की प्राप्ति होगी – यह गणेश जी का व्रत जिसको "सिद्धि विनायक व्रत" कहते हैं भाद्रशुक्लपक्ष चतुर्थी को किया जाता है, यदि इस चतुर्थी के दिन रविवार या मंगलवार हो तो इस व्रत को महाचतुर्थी व्रत कहते हैं, यह व्रत "गणपति चतुर्थी" नाम से भी प्रसिद्ध है, यह भाद्रपद मास गणेश जी द्वारा ऋद्धि सिद्धि भाँटने का मास है अतः इस मास में शुक्लपक्ष में किसी शुभ दिन पर गणेशपूजन तथा मोदक आदि गणेश जी को अर्पण करने से भक्तों की हर एक मनोकामना सिद्ध होती है – यह त्यौहार काश्मीर में बड़े धूमधाम तथा श्रद्धा से मनाया जाता है, महाराष्ट्र में भी यह त्यौहार मनाया जाता है । काश्मीर में इस व्रत को "पन्नदान व्रत" कहते हैं – गणेशपूजन के अतिरिक्त कश्मीरी पण्डित इस शुभ दिन पर कलश के घडवे को लड़की के हाथ से काता हुआ नये कपास का धागा बाँधते हैं, धागे को काश्मीर में 'पन्न' कहते हैं, चूँकि इस गणेशपूजा में धागा (पन्न) का प्रयोग किया जाता है अतः इस पूजा को "पन्नदान व्रत" भी कहते हैं – यह (धागा) पन्न पूजा में प्रयोग करने का क्या मतलब है – आगे वर्णन करूँगा अभी आप आगे की कथा सुनिये :–

हे ब्राह्मण देवता – तुम भाद्र शुक्लपक्ष में विध्यनुसार तथा श्रद्धा से गणेश जी की पूजा करके, अपनी शक्ति के अनुसार शुद्ध घी से पूडिया "सवासेर" आदि बनाकर भगवान् को अर्पण करने के पश्चात् अपने परिवार भाई-बन्धुओं, रिश्तेदारों

तथा मित्रों में भांटिये, आप निश्चय रखें विधि अनुसार यह "सिद्धिविनायक व्रत" अथवा "पन्नदान व्रत" करने से आप का दारिद्रय समाप्त होगा और मनोवांछित फल की प्राप्ति होगी – ब्रह्मण को सारे व्रत का विधान बतलाकर बूढे ब्राह्मण का रूप धारण करने वाले गणेश भगवान् अन्तर्ध्यान हो गये, वृद्ध निर्धन ब्राह्मण ने यह "पन्नदान व्रत" करने का दृढ़ संकल्प किया, चूँकि यह मास भाद्रमास ही चल रहा था अतः मैंने शीघ्रातिशीघ्र यह व्रत मनाना है इस भावना से ब्राह्मण भिक्षा के लिये निकला, गणेश जी की कृपा से भिक्षा में उसको पर्याप्त धन मिला, उसने आने वाले शुभ मुहूर्त पर ही भाई-बन्धुओं तथा मित्रों को एकत्रित करके यह पन्नदान व्रत किया और हर वर्ष भाद्र शुक्लपक्ष में इस "पन्नदान व्रत" को करने की प्रतिज्ञा की । गणेश जी की कृपा से वह ब्राह्मण धनधान्य से सम्पन्न हुआ और उसकी सभी मनोकामनायें सिद्ध हुई सर्वशास्त्र ज्ञाता तपस्वी सूत जी कहते हैं जो मनुष्य इस "पन्नदान व्रत" को करेगा – गणेश जी की कृपा से उसे धनधान्य की प्राप्ति होगी, निर्धन धनी होगा, बन्दी बन्दन से मुक्त हो जायेगा, सन्तानहीनों को सन्तान प्राप्ति होगी, रोगी निरोगी होंगे ।

विशेषतया इस पन्नदान व्रत के करने से उलझनों में उलझे हुये गृहस्थियों की हर एक उलझन सुलझ जायेगी और हर एक मनोकामना सिद्ध होगी ।

कपड़ा कातने बुनने की कला भारत ने ही संसार को दी है ।

वैदिक काल में ब्रह्मचारी गुरुकुलों में ऋषियों के पास जंगलों में विद्या प्राप्त करते थे जहाँ वह ऋषि विद्याध्ययन को अतिरिक्त उन ब्रह्मचारियों को भिन्न-भिन्न प्रकार की कलायें भी सिखाते थे जिन कलाओं में वस्त्र कातने बुनने की कला सीखना भी उनके लिये आवश्यक होता था जब कि गुरुकुल में ब्रह्मचारी को अपने हाथ का बना कौपीन तथा यज्ञोपवीत (ब्रह्मसूत्र) धारण करना होता था – वेदों में कपास से लेकर वस्त्र बनाने तक की प्रक्रिया जिन मन्त्रों में दर्ज है वे मन्त्र ब्रह्मचारी को कण्ठस्थ करवाते थे जैसे सूत्र **मेखलां कौपीनं च हस्ते संस्थाप्य ब्रह्मचारिणं वाचयति "खेतीस्त्वा व्यस्णन् कृत्तिकाः चक्रतुः"....** इत्यादि । भारत के प्रायः हर एक घर में चरखा होता था, भारतीय महिलायें चरखे पर कताई के साथ साथ आध्यात्मिक लाभ भी उठाती थी । काश्मीर की आदर्श नारी ललीश्वरी भगवती को दैनिक कार्यक्रम में चरखा कातना

भी एक आवश्यक कार्यक्रम था, जैसे मानसिक साधना के लिये करमाला उपयोगी होती है ऐसे ही चरखा भी भारत में विशेषतया महिलाओं के आध्यात्मिक लाभ में सहायक रहता था, कश्मीरी महिलायें विशेषतया वैदिक काल से ही इस कला की रक्षा करती आई हैं, हमारी मातायें मानसिक जप करते हुये चरखे पर धागा (पन्न) कातती थी, धागे को संस्कृत में सूत्र कहते है – उन के हाथ से काता हुआ सूत्र ब्रह्मसूत्र कहलाता था – उस ब्रह्मूत्र से बने हुये कपड़े को पहन कर मनुष्य कैसा आनन्द प्राप्त करता था उस आनन्द को महात्मा गांधी जैसे महात्मा ही जानते थे । काश्मीर में कपास प्रायः भाद्रपदमास में तैयार होती थी अतः नये कपास का धागा कन्या के हाथ से काता हुआ आदिदेव गणेश जी की पूजा में अर्पण किया जाता था – देवताओं को अर्पण करके ही नये कपास से वस्त्रादि कातने बुनने का कार्य आरम्भ किया जाता था ।

कपड़ा कातने बुनने की कला को भारत ने ही प्रकट की है, इस बात को हम भारतीय आज के इस मिशीनरी युग में भूल न जायें इस भावना से काश्मीरी पण्डित इस "पन्न व्रत" को मनाते आये हैं ।

रुद्रमन्त्र

अथवा
यजुर्वेद संहिता का सोलहवाँ अध्याय

वेद ही सब से प्राचीन ग्रन्थ है, इस विषय में कोई मत मतान्तर नहीं है, वेदों का उपास्य देव शिव है, जब कि यजुर्वेद संहिता के सौलहवें अध्याय में शिव की उपासना के 66 मन्त्र हैं, उन सभी मन्त्रों के आराध्य देवता "रुद्र है" – 'रुद्र किसे कहते जिस के बारे में श्वेताश्वतर उपनिषद्व में वर्णन हैं :–

"एको हि रुद्रो न द्वितीयाय तस्थु :– य इमान् लोकान्-ईशत ईशनीभिः प्रत्यक्-जानन् तिष्ठति संचकोचान्त काले संसृज्य विश्वा भुवनानि गोपाः

अर्थ : एक ही रुद्र है जो इन सभी लोकों को वश में रखता है अतः ईश्वर कहलाता है, वह रुद्र सब लोकों को उत्पन्न करके अन्तकाल में संहार भी करता है वही सब के भीतर अन्तर्यामी रूप से स्थित है ।

काश्मीर में प्राचीन काल से शिव उपासना का ही बोल बाला रहा है, काश्मीरी कर्मकाण्ड की शिवपूजा में "रुद्रमन्त्र" का मुख्यस्थान है । काश्मीर में वर्तमान काल में चालू "रुद्रमन्त्र" सम्भव है आरम्भ काल में शुद्ध रूप में ही उपलब्ध हुआ होगा, परन्तु समय के साथ साथ हमारे प्रचलित "रुद्रमन्त्र" का रूप ही बिगडा हुआ है । वर्तमान काल में जिस रूप में काश्मीर का रुद्रमन्त्र-हस्तलिखित पाण्डुलिपियों में अथवा छपा हुआ मिलता है — वे प्रायः एक-दूसरे से भिन्न तथा त्रुटियों से भरपूर है । पाठक निम्नलिखित उदाहरण देखें :–

काश्मीर की पाण्डुलिपि में **"ॐ नमस्ते रुद्रमन्यवे बाहुभ्यामुत ते नमः उत त इषवे नमः ।"**

यजुर्वेद से उद्धृत यही मन्त्र **ॐ नमस्ते रुद्रमन्यवे उतो त इषवे नमः बाहुभ्यामुत ते नमः ।**

पाठक यह न समझें जैसे रामायणदि ग्रन्थों की अर्वाचीन अथवा प्राचीन प्रतियों अथवा भिन्न-भिन्न प्रान्तों में एक ही ग्रन्थ में देशकाल के प्रभाव से कुछ अन्तर होता है ऐसा ही काश्मीर के 'रुद्रमन्त्र' और यजुर्वेद के "रुद्रमन्त्र" में अन्तर होगा । परन्तु पुराणों अथवा रामायण आदि ग्रन्थों की भांति वेदों में तारतम्य की कोई गुंजाईश नही हैं, जब कि मन्त्रदृष्टा ऋषियों ने जब वेद प्रकट किये उन्होंने इस बात की ओर विशेष ध्यान रखा है, कि ऐसा न हो कि समय व्यतीत होने पर वेद मन्त्रों में किसी प्रकार का विकार आये, वेदमन्त्रों की रक्षा के बारे में ऋषियों ने कहा है "दुष्टः शब्दः स्वरतो वर्णतो वा "यानि वेदमन्त्र यदि शब्द से स्वर से वर्ण से विकृत हो जाये हो वह मन्त्र नही रहता है बल्कि वज्र बनता है जो मन्त्र प्रयोग करने वाले का नाश करता है, अतः इस भय से वेद प्रकट होने के समय, वेदमन्त्र जिस रुप में अथवा जिस क्रम में थे, उसी रूप में वर्तमान काल में भी उपलब्ध हैं । वेदमन्त्रों के अर्थ में खेंचातानी बुद्धि के तारतम्य से अवश्य हुई है अथवा देश देशान्तरों के बोलचाल की भिन्नता से मन्त्र के उच्चारण में अन्तर अवश्य पड़ा है, परन्तु मन्त्रों के शब्द वर्ण तथा क्रम (तरतीब) आद्य काल में जैसा था वैसा ही वर्तमान काल में भी है, वेद मन्त्रों को भारत ने ही सुरक्षित नहीं रखा है, बल्कि विदेशों की लाइब्रेरियों में भी जो वेद उपलब्ध है उनमें भी वेदमन्त्र ज्यों की त्यों सुरक्षित हैं ।

हमने यह रुद्रमन्त्र यजुर्वेद की सोलहवीं अध्याय से नकल किया है और सावधानी से छपवाया है – पाठक बिना किसी हिचकिचाहट के अपने हस्तलिखित अथवा छपे हुये पुराने रुद्रमन्त्र को शुद्ध करें, जबकि आप के हस्तलिखित अथवा छपे हुये पुराने "रुद्रमन्त्र" के ऋचाओं का क्रम तरतीब भी बिगड़ा हुआ है और कई मन्त्रों को तोड़मरोड़ कर आगे पीछे ठोंसा है । जब भी आप यज्ञ में आहुति डालने के लिये "रुद्रमन्त्र" की ऋचाओं का प्रयोग करेंगे तो ऋचा की समाप्ति पर "स्वाहा" से आहुति डाला करें ।।

रुद्रमन्त्र

ॐ नमः शिवाय । प्रणतोस्मि महादेव प्रपन्नोस्मि सदाशिव ।

निवारय महामृत्युं मृत्युंजय नमोस्तु ते ।। देवं सुधा-कलश-सोम करं त्रिनेत्रं, पद्मासनं च वरदाऽभयदं सुशुभ्रम् । शंखाऽभयाब्ज-वर-भूषितया च देव्या, वामेंकितं शमन-भंगहरं नमामि ।। शुद्ध-स्फटिक-संकाशं, त्रिनेत्रं पंचवक्त्रकम् । गंगाधरं दशभुजं, सर्वाभरण-भूषितम् ।। 1 ।। नील-ग्रीवं शशां-कां-कं नाग-यज्ञो-पवीतिनम् । व्याघ्र-चर्मोत्तरीयं च, वरेण्यम्-अभय-प्रदम् ।। 2 ।। कमण्डल्वक्ष-सूत्राभ्याम्-, अन्वितं शूल-पाणिकम् । ज्वलन्तं पिंगल-जटा, शिखाम्-उद्योत-कारिणम् ।। 3 ।। अमृतेना-प्लुतं हृष्टम्-उमादेहार्ध,-धारिणम् । दिव्य-सिंहा-सनासीनं, दिव्य-भोग-समन्विम् ।। 4 ।। दिक्-देवता-समायुक्तं, सुरासुर- न नमस्कृतम् । नित्यं च शाश्वतं शुद्धं, ध्रुवम्-अक्षरम्-अव्ययम् ।। 5 ।। सर्व-व्यापिनम्-ईशानं, रुद्रं वै विश्व-रूपिणम् । एवं ध्यात्वा द्विजः सम्यक्-ततोयजनम्-आरभेत्- मृत्युंजय महादेव, पाहि मां शरणागतम् । जन्म-मृत्यु-जरारोगैः, पीडितं भव-बन्धनात् ।। 7 ।। आराधितो मनुष्यै-स्त्वं, सिद्धै-र्देवै-महर्षिभिः । आवाहयामि भक्त्या त्वां गृहणार्चां महेश्वर ।। 8 ।। हर शम्भो महादेव, विश्वेशा-मरवल्लभ, शिव-शंकर सर्वात्मन्, नीलकण्ठ नमोस्तु ते ।। 9 ।। इति विज्ञाप्य देवेशं जपेत्-मन्त्रं च त्र्यम्बकम् त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं रयि-पोषणम् उर्वारुकम्-इव बन्धनात्-मृत्यो-र्मुक्षीय मामृतात् ।।"

ॐ आत्वा वहन्तु हरयः सचेतसः, श्वेतैर-अश्वैर्-इह केतुमद्भिर्-वाता जवेन, बलमद्भिर-र्मनो-जवा, यांतु शीघ्रं, मम रुद्राय, हव्यं-देवानां च-ऋषीणां, चासुराणां, च पूर्वजं, सहस्राक्षं, विरूपाक्षं, विश्वरूपं महादेवं शिवम्-आवाहया-म्यहम् ।। आवाहयाम्यहं देवं-ईश्वरं पार्वती-पतिम् । वृषभासनम्-आरूढं, नागाभरण-भूषितम् ।। प्रीयतां यजमानस्य तुष्टो

भूयात्-जगत्-पतिः । शुक्लवेर्णो महातेजाः, शुक्लस्रक्-दाम भूषितः । बलिः पुष्पं चरुश्चै व धूपोयं प्रतिगृह्यताम् ।। ॐ तत्-पुरुषाय विद्महे, महादेवाय धीमहि । तत्-नोरुद्रः प्रचोदयात् ।। 3।। (यह मन्त्र तीन बार पढ़िये) तर्पण कीजिये – ॐ शत्-रुद्रियं-देवानां रुद्रशमनं भवाय शीवर्यश्च प्रत्युत-क्रान्तानुवाको देवर्षी रुद्र-दैवत्य-त्रिष्टुप्-छन्दश्चयने विनियोगः नमस्ते देवा रौद्रम्-आनुष्ठुभम्-आद्या गायत्री-पंचम-षष्ठ्यौ पांक्त्यन्ता, महापंक्ति-र्मा भैर्-एकपदा, जगती-अनु-ष्टुप् त्रिष्टुप् महाबृहती, यवमध्या रुद्रोदेवता, चरुमेष्टिका, अस्य रुद्रस्य प्रशनस्य अनुष्टुप्-छन्दः अघोर ऋषि संकर्षण-मूर्ति सुरुपो, यो-असौ आदित्यः परः पुरुषः स एव देवता, अग्निः क्रतु-चरु-माया-मिष्टिकायां शत-रुद्रे विनियोगः, सकलस्य रुद्राध्यायस्य श्रीमहारुद्रो देवता एकागायत्री छन्द-स्तिस्रो-अनुष्टुभ-स्तिस्रः पंक्त्यः, सप्तानुष्टुभौ द्वे जगत्यौ परमेष्टी-ऋषि, आत्मनो वाङ्-मनः कायोपार्जित-पापनिवार-णार्थं-सर्वकामना-सिद्धार्थे रुद्र-मन्त्र (पाठे) (होमे) (स्नाने) पुष्पार्चने (वा) विनियोगः ।। ॐ कर्पूर-गौरं करुणा-वतारं संसार-सारं, भुजगेन्द्रहारम् । सदा रमन्तं, हृदयार-विन्दे, भवं भवानी सहितं ममामि

रुद्रमन्त्र

यजर्वेद से

नमस्ते रुद्र मन्यवे उतो त इषवे नमः । बाहुभ्यामुत ते नमः ।1।

या ते रुद्र शिवा तनूर-घोराऽपापकाशिनी

तया नस्तन्वा शन्तमया गिरि-शन्ताभि-चाकशीहि । 2 ।

यामिषु गिरिशन्त हस्ते बिभर्ष्यस्तवे

शिवां गिरित्र तां कुरु मा हिंसीः पुरुषं जगत् । 3 ।

शिवेन वचसा त्वा गिरिशाच्छां वदामसि ।

यथा नः सर्वम्-इत्-जगत्-अयक्ष्म सुमना असत् ।। 4 ।।

अध्यवोचत्-अधि-वक्ता प्रथमो दैव्यो भिषक् ।

अहीन्-च सर्वान्-जम्भयन्-सर्वान्-च यातु-धान्योऽधराचीः परासुव ।। 5 ।।

असौ यस्ताम्रो-अरुण उत बभ्रुः सुमगंलः । ये चैनं रुद्रा–

अभितो दिक्षु श्रिताः सहस्रशोऽवैषां हेड ईमहे ।। 6 ।।

असौ योऽवसर्पति नीलग्रीवो विलोहितः । उतैनं गोपा

अदृशन्-अदृशन्-उदहार्य्यः स दृष्टो मृडयाति नः ।। 7 ।।

नमोऽस्तु नीलग्रीवाय सहस्राक्षाय मीढुषे । अथो ये अस्य

सत्वानोऽ-हन्तेभ्यो अकरन्नमः ।। 8 ।।

प्रमुंच धन्वनस्त्वम्-उभयोर्-अर्त्न्यो-ज्याम् ।

याश्च-ते हस्त इषवः परा ता भगवो पव ।। 9 ।।

विज्यन्-धनुः कपर्दिनो विशल्यो बाणवान् । उत अनेशन्नस्य या

इषव आभुर्-अस्य निषंगधिः ।। 10 ।।

या ते हेतिर्-मीढुष्टम हस्ते बभूव ते धनुः

तयास्मान्-विश्वतस्त्वम्-अयक्ष्मया परिभुज ।। 11 ।।

परि-त्ते धन्वनो हेतिर्-अस्मान्-वृणक्तु विश्वतः ।

अथो य इषुधिस्तवारे अस्मिन्-निधेहि-तम् ।। 12 ।।

अवतत्य धनुष्ट्वं सहस्राक्ष शते शुधे ।

निशीर्य शल्यानाम्-मुखा शिवो नः सुमना भव ।। 13 ।।

नमस्ते आयुधाया-नान्ताय धृष्णवे

उभाभ्याम्-उत ने नमो बाहुभ्यान्तव धन्वने ।। 14 ।।

मानो महान्तम्-उतमा नो अर्भकम्मा न उक्षन्तमुत मान उक्षिन्तम्।

मानो वधीः पितरम्मोत मातरम्मा नः प्रियास्तन्वो रुद्र रीरिषः ।। 15 ।।

मा नस्तो-के तनये मान आयुषि मा नो गोषु मानो अश्वेषु रीरिषः।

मानो वीरान्न-रुद्रभामिनो वधी-र्हविष्मन्तः सदमित् त्वा हवामहे ।। 16 ।।

नमो हिरण्य बाहवे सेनान्ये दिशां च पतये नमो, नमो वृक्षेभ्यो

हरि केशेभ्यः पशूनां पतये नमो नमः ।

शष्पिजंराय त्विषीमते पथीनां पतये नमो नमो, हरिकेशायोप-वीतिने पुष्टानां पतये नमः ।। 17।।

नमो बभ्लुशाय व्याधिनेऽन्नानां पतये नमो, नमोभवस्य हे-त्यै जगतां पतये नमो ।

नमो रुद्राय-आत-तायिने क्षेत्राणां पतये नमो,

नमः सूताया हन्त्यै वनानां पतये नमः ।। 18 ।।

नमो रोहिताय स्थपतये वृक्षाणां पतये नमो,

नमो भुवन्तये वारि-वस्कृताय-औषधीनां पतये नमो, नमो मंत्रिणे वाणिज्याय कक्षाणां पतये नमो, नम उच्चैघोषायाक्रन्दयते पत्तीनां पतये नमः ।। 19 ।।

नमः कृत्सनायतया धावते सत्वानां पतये नमो, नमः सहमानाय–

निव्याधिने-आव्या-धिनीनां पतये नमो, नमो निषंगिणे ककुभाय स्तेनानां पतये नमो, नमो निचेर-वे परिचराया-रण्यानां पतये नमः ।। 20 ।।

नमो वंचते परिवंचते स्तायूनां पतये नमो,

नमो निषंगिने इषुधिमते तस्कारणां पतये नमो, नमः सृकायिभ्यो जिघांसदभ्यो मृष्णतां पतये नमो, नमोऽसिमद्भ्यो नक्तं चरद्भ्यो विकृन्तानां पतये नमः ।। 21 ।।

नम उष्णीषिणे गिरिचराय कुलचांनां पतये नमोः नम इषु-मद्भ्यो धन्वा-यिभ्यश्च वो नमो, नम आतन्वानेभ्यः ।

प्रति-दधानेभ्यश्च वो नमो—नम अयच्छद्भ्यो ऽस्यभ्द्भ्यश्च वो नमः ।। 22 ।।

नमो विसृजिभ्दयो विद्ध्यभ्यश्च वो नमो, नमः स्वपद्भ्यो जाग्रद्भ्यश्च वो नमो,

नमः शयानेभ्य आसीनेभ्यश्च वो नमो नमस्तिष्ठद्भ्श्च धावद्भ्यश्च वो नमः ।। 23 ।।

नमः सभाभ्यः सभापतिभ्यश्च वो नमो नमोऽश्वभ्यो-अश्वपतिभ्यश्च वो नमो नम आव्याधिनीभ्यो विविध्यन्तीभ्यश्च वो नमोः,

नम उगणाभ्य-स्तृंहती-भ्यश्च वो नमः ।। 24 ।।

नमो गणेभ्यो गणपतिभ्यश्च वो नमो,

नमो व्रातेभ्यो व्रातपतिभ्यश्च वो नमो, नमो गृत्सेभ्यो गृत्सपतिभ्यश्च वो नमो, नमो विरूपोभ्यो विश्वरूपेभ्यश्च वो नमः ।। 25 ।।

नमः सेनाभ्य सेनानिभ्य-श्च वो नमो, नमो रथिभ्यो-अरथेभ्यश्च वो नमो, नमः क्षत्तृभ्यः संग्रहीतृभ्यश्च व नमो, नमो महद्भ्योऽर्भकेभ्यश्च वो नमः ।। 26 ।।

नम-स्तक्षेभ्यो रथकारेभ्यश्च वो नमो, नमः कुलालेभ्यः कर्मारेभ्यश्च वो नमो,

नमो निषादेभ्यः पुंजिष्ठेभ्यश्च वो नमो, नमः श्वनिभ्यो मृगयुभ्यश्च वो नमः ।। 27 ।।

नमः श्वभ्यः श्वपतिभ्यश्च वो नमो, नमो भवाय च,

रुद्राय च नमः शर्वायच पशुपतये च, नमो नील-ग्रीवाय च शितिकण्ठाय च ।। 28 ।।

नमः कपर्दिने च व्युप्तकेशाय च, नमः सहस्राक्षय च,

शत-धन्वने च नमो गिरिशयाय च, शिपिविष्ठाय च, नमो मीढुष्टमाय चे-षुमते च ।। 29 ।।

नमो हृस्वाय च वामनाय च, नमो बृहते च वर्षीयसे च,

नमो वृद्धाय च सवधे च, नमोऽग्र्याय च प्रथमाय च ।। 30 ।।

नम आशवे चा जिराय च, नमः शीघ्रयाय च शीभ्याय च,

नम उर्म्याय चावस्वन्याय च, नमो नादेयाय च द्वीप्याय च ।। 31 ।।

नमो ज्येष्ठाय च कनिष्ठाय च, नमः पूर्वजाय चा परजाय च,

नमो मध्यमाय चाप्रगल्भाय च, नमो जगन्याय च बुध्न्याय च ।। 32 ।।

नमः सोम्याय च प्रतिसर्य्याय च, नमो याम्याय च क्षेम्याय च,

नमः श्लोक्याय चा वसान्याय च, नमः उर्व्वर्याय च खल्याय च ।। 33 ।।

नमो वन्याय च कक्ष्याय च, नमः श्रवाय च प्रतिश्रवाय च,

नम आशुषेणाय चाशुरथाय च, नमः शूराय चावभेदिने च ।। 34 ।।

नमो विल्मिने च कवचिने च, नमो वर्मिर्णे च वरूथिने च,

नमः श्रुताय च, श्रुतसेनाय च, नमो दुन्दभ्याय चा हनन्याय च ।। 35 ।।

नमो धृष्णवे च प्रमृशाय च, नमो निषंगिणे चेषुधिमते च,

नमस्ती-क्ष्णेषवे चा युधिने च नमः स्वायुधाय च, सुघन्वने च ।। 36 ।।

नमः स्रुत्याय च पथ्याय च, नमः काट्याय च नीप्याय च,

नमः कुल्याय च सरस्याय च नमो नादेयाय च वैशन्ताय च ।। 37 ।।

नमः कूप्याय चावट्याय च, नमो बोध्याय चातप्याय च,

नमो मेघ्याय च विद्युत्याय-च नमः वर्ष्याय चावर्ष्याय च ।। 38 ।।

नमो वात्याय च रेष्म्याय च, नमो वास्तव्याय च,

वास्तुपायच, नमः सोमाय च रुद्राय च नमस्ताम्राय चारुणाय च ।। 39 ।।

नमः शंगवे च पशुपतये च, नम उग्राय च भीमाय,

नमोऽग्रेवधाय च, दूरेवधाय च नमो हन्त्रे च हनीयसे, नमो वृक्षेभ्यो हरिकेशेभ्यो नमस्ताराय ।। 40।।

नमः शम्भवाय च मयो भवाय च, नमः शंकराय च मयस्कराय च, नमः शिवाय च शिवतराय च ।। 41 ।।

नमः पार्याय चावार्याय च, नमः प्रतरणाय चोतरणाय च,

नमस्ती-र्थ्याय च कूल्याय च नमः शष्प्याय च फेन्याय च ।। 42 ।।

नमः सिकत्याय च प्रवाह्याय च, नमः किंशिलाय च क्षयणाय च, नमः कपर्दिने च पुलस्तये च, नम इरिण्याय च प्रपथ्याय च ।। 43 ।।

नमो व्रज्याय च गोष्ठ्याय च, नमस्तल्प्याय च गेह्याय च,

नमो हृदय्याय च निवेष्प्याय च नमः काट्याय च गह्वारेष्ठाय च ।। 44 ।।

नमः शुष्क्याय च हरित्याय च, नमः पाँसव्याय च रजस्याय च,

नमो लोप्याय चोलप्याय च नम ऊर्व्याय च सूर्व्याय च ।। 45 ।।

नमः पर्णाय च पर्णशदाय च, नम उद्गुर-माणाय चा-भिघ्नतेच,

नम आखिदते च प्रखिदते च विचिन्वत्केभ्यो नमो विक्षिणत्केभ्यो नम-आनिहतिभ्यः ।। 46 ।।

द्रापे-अन्धसरस्पते दरद्रि नीललोहित । आसां प्रजाना-मेषां पशूनां,

माभेर्मा रोङ्‌ मोच नः किंच नाममत् ।। 47 ।।

इमा रुद्राय तवसे कपर्दिने-क्षयत्-वीराय प्रभरामहे मतीः ।

यथा शमसत् द्विपदे चतुष्पदे विश्वं पुष्टं ग्रामे-अस्मिन्-अनातुरम् ।। 48 ।।

या ते रुद्र शिवा तूनः शिवा विश्वाहा भेषजी,

शिवा रुतस्य भेषजी तया नो मृड जीवसे ।। 49 ।।

परि नो रुद्रस्य हेति-र्वृणक्तु परित्वेषस्य दुरमतिर्-अघायोः ।

अव-स्थिरा मघवभ्दयस्तनुष्व मीळ्हस्तोकाय मृड ।। 50 ।।

मीढुष्टम शिवतम शिवो नः सुमना भवः ।

परमे वृक्ष-आयुधं निधाय कृत्तिं वसान-आचर पिनाकम्बिभ्रत्-आगहि ।। 51 ।।

विकिरिद्र विलोहित नमस्ते-अस्तु भगवः ।

यास्ते सहस्रं हेतयो-अन्यम्-अस्मत्-निवपन्तु ताः ।। 52 ।।

सहस्राणि सहस्रशो बाह्वोस्तव हेतयः ।

तासामीशानो भगवः पराचीना मुखा-कृधि ।। 53 ।।

असंख्याता सहस्राणि ये रुद्रा-अधिभूम्याम्-तेषां

सहस्र-योजनेव धन्वानि तन्मसि ।। 54 ।।

अस्मिन्-महत्यर्णवि-अन्तरिक्षे भवा-अधि,

तेषां सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि ।। 55 ।।

नीलग्रीवाः शितिकण्ठा दिवं रुद्रा-उपाश्रिताः,

तेषां सहस्र-योजनेव धन्वानि तन्मसि ।। 56 ।।

नीलग्रीवाः शितिकण्ठां शर्वा अधः क्षमाचराः,

तेषां सहस्र-योजनेव धन्वानि तन्मसि ।। 57 ।।

ये वृक्षेषु शष्पिंजरा नीलग्रीवा विलोहिताः,

तेषां सहस्र-योजनेव धन्वानि तन्मसि ।। 58 ।।

ये भूतानाम्-अधिपतयो विशिखासः कपर्दिनः

तेषां सहस्रयोजनेव धन्वानि तन्मसि ।। 59 ।।

ये पथां पथि-रक्षय ऐलवृद्धा-आयुर्युधः,

तेषां सहस्र-योजनेव धन्वानि तन्मसि ।। 60 ।।

ये तीर्थानि प्रचरन्ति सृकाहस्ता निषंगिणः ।

तेषा सहस्र योजनेव धन्वानि तन्मसि ।। 61 ।।

ये-अन्नेषु विविध्यन्ति पात्रेषु पिवतो जनान् ।

तेषां सहस्र योजनेव धन्वानि तन्मासि ।। 62 ।।

य एतावन्तश्च भूयाँसश्च दिशो रुद्रा वितस्थिरे,

तेंषा सहस्र-योजनेव धन्वानि तन्मसि ।। 63 ।।

नमोऽस्तु रुद्रेभ्यो ये दिवि येषां वर्षम्-इषवः ।

तेभ्यो दश, प्राचीर्दश दक्षिणा-दश प्रतीची-दश-उदीची-दर्शोर्ध्वाः। तेभ्यो नमो-अस्तु तेनोवन्तु तेनो मृडयन्तु ते यं द्विष्मो यश्चनो द्वेष्टि तमेषां जम्भे दध्मः ।। 64 ।।

नमोस्तु रुद्रेभ्यो येऽन्तरिक्षे येषां वात-इषवः ।

तेभ्यो दश, प्राचीदर्श, दक्षिणा दश, प्रतीची-दर्श-उदीचीर्दशो, ध्वाः । तेभ्यो नमोऽस्तु तेनो वन्तु ते नो मृडयन्तु ते यं द्विष्मो

यश्चनो द्वेष्टि तमेषां जम्भे दध्मः ।। 65 ।।

नमोऽस्तु रुद्रेभ्यो ये पृथिव्यां येषाम्-अन्नम्-इषवाः ।

तेभ्यो दश, प्राचीर्दश दक्षिणा दश प्रतीची-दर्श र्दशोध्वः । तेभ्यो नमोऽस्तु ते नोवन्तु तेने मृडयन्तु तेयं द्विष्मो यश्चनो द्वेष्टि तमोषां जम्भे दध्मः ।। 66 ।।

यदि इस "रुद्रमन्त्र" का प्रयोग यज्ञ में हो तो "तेजोसि, शुक्रमसि, ज्योतिरसि" कर के पूर्णाहुति डालते हुये पढ़ें :–

ॐ यो रुद्रो अग्नौ य अप्सु य ओषधीषु यो वनस्पतिषु, यो रुद्रो विश्वा भुवना विवेश तस्मै नमोऽस्तु देवाः ।।

तर्पण करते हुये पढ़ें :– मद्यं पीत्वा गुरुदारंश्च गत्वा ? स्तेयं कृत्वा ब्रह्महत्यां विधाय । भस्मच्छन्नो भस्म-शय्यां शयानो रुद्राध्यायी मुच्यते सर्वपापैः ।। नित्यं दण्डी नित्य-यज्ञोपवीती नित्यं ध्यात्वा भस्मना कर्मबन्धी, रुद्रं दृष्ट्वा । देवम्-ईशानं-उग्रं याति स्थानं तेन साकं तदीयं अनेन मन्त्र-होमेन आत्मनो वाक्-मनः कायोपार्जित-पाप-निवारणार्थं-सर्वकामना सिद्धयर्थ (शिव-प्रीत्यर्थं, भगवान्)

भव :– देवः, शर्वः-देवः, रुद्रः– देवः, पशुपतिः–देव, उग्रः–देवः, महादेवः

भीमः–देवः, ईशानः–देवः, शतरुद्रेश्वरः मृत्युजंय-भट्टारकः पार्वती सहितः, परमेश्वरः प्रीयतां प्रीतोऽस्तु

चमानुवाक्यम्

ध्यान)

गात्रं भ-स्मसितं सितं च हसितं हस्ते कपालं सितं, खट्वागंच सितं, सितं च वृषभं कर्णे सिते कुण्डले । गंगाफेनसितो जटा-जलसित श्चन्द्रः सितो मूर्ध्नि, सोयं सर्वसितो ददातु विभवं पापक्षयं शंकरः ।।

यजुर्वेद की अठारवीं" अध्याय से उद्धृत"

वाजश्च मे, प्रसवश्च मे, प्रयतिश्च मे, प्रसितिश्च मे,

धीतिश्च मे क्रतुश्च मे, स्वरश्च मे, श्लोकश्च मे, श्रवश्च मे, श्रुतिश्च मे, ज्योतिश्च में प्राणश्च मे, यज्ञेन कल्पन्ताम् ।। 1 ।।

प्राणश्च मे, अपानश्च मे, व्यानश्च मे, असुश्च मे,

चित्तं च म, आधीतं च मे, वाक् चमे, मनश्च मे, चक्षुश्च मे, श्रोत्रं च मे, दक्षश्च मे, बलं च मे यज्ञेन कल्पन्ताम् ।। 2 ।।

ओजश्च मे, सहश्चम, आत्मा मे, तनूश्च मे, शर्मच मे,

वर्म च मे, अंगानि च मे, अस्थीनिच मे, परूँषि च मे, शरीराणि च म, आयुश्च मे, जराच मे, यज्ञेन कल्पन्ताम् ।। 3 ।।

ज्येष्ठ्यं च म, आधिपत्यं च मे, मन्युश्च मे, भामश्च मे,

अमश्च मे, अम्भश्च मे जेमा च मे, महिमाच मे, वरिमाच मे, प्रथिमा च मे, वर्षिमाच मे, द्राघिमाच मे वृद्धं च मे, वृद्धिश्च मे, यज्ञेन कल्पन्तामू ।। 4 ।।

सत्यं च मे श्रद्धा च मे, जगत्-च मे, धनंचमे, विश्वं च मे,

महश्च मे, क्रीडा च मे मोदश्च मे, जातं च मे, जनिष्यमाणं च मे, सूक्तं च मे, सुकृतं च मे, यज्ञेन कल्पन्ताम् ।। 5 ।।

ऋतं च मेऽमृतं मे, अयक्ष्मं च मे, अनामयत्- च मे, जीवतुश्च मे,

दीर्घायुत्वं च मे, अनमित्रं च म, अभयं च मे, सुखं च मे, शयनं च मे, सूषाश्च मे, सुदिनं च मे यज्ञेन कल्पन्ताम् ।। 6 ।।

यन्ता च मे, धर्ता च मे, क्षेमश्च मे, धृतश्चि मे, विश्वं च मे,

महश्च मे संवित्- च मे, ज्ञात्रम्-च मे, सूश्चमे मे, सीरंच मे, लयश्च मे यज्ञेन कल्पन्तामू ।। 7 ।।

शं च मे, मयश्च मे, प्रियं च मे, अनुकामश्च मे,

कामश्च मे, सौमनसश्च मे, भगश्च मे, द्रविणं मे, भंद्रच मे, श्रेयश्च मे, वसीयश्च मे, यशश्च मे, यज्ञेन कल्पन्ताम् ।। 8 ।।

ऊर्क् च मे, सूनृता च मे, पयश्च मे, रसश्च मे,

घृतं च मे, मधु च मे, सग्धिश्च मे, सपीतिश्च मे, कृषिश्च मे, वृष्टिश्च मे, जेत्रं च म, औद्भिद्यं मे यज्ञेन कल्पन्ताम् ।। 9 ।।

रयिश्च मे, रायश्च मे, पुष्टंच मे, पुष्टिश्च मे,

विभुच मे, प्रभु च मे, पूर्णंच मे पूर्णतरं च मे, कुयवं च मे, अक्षितं च मे, अन्नं च मे, अक्षुत् च मे, यज्ञेन कल्पन्ताम् ।। 10।।

वित्तंच मे, वेद्यं मे, भूतंच मे, भविष्यत्-च मे, सुगंच मे,

सुपथ्यं च मे, ऋद्धिं च मे, क्लृप्तं च मे, क्लृप्तिश्च मे, मतिश्च मे, सुमतिश्च मे, यज्ञेन कल्पन्ताम् ।। 11 ।।

व्रीहयश्च मे, यवाश्च मे, माषाश्च मे, तिलाश्च मे,

मुद्गगाश्चमे, खल्वाश्च मे, प्रियंगवश्च मे, अणवश्च मे, श्यामाकाश्च मे, नीवाराश्च मे, गोधूमाश्च मे, मसूराश्च मे यज्ञेन कल्पन्ताम् ।। 12 ।।

अश्मा च मे, मृत्तिकाच मे, निरयश्च मे, पर्वताश्च मे,

सिकताश्च मे, वनस्पतयश्च मे, हिरण्यं च मे, अयश्च मे, श्यामं च मे, लोहं च मे, सीसंच मे, त्रपुच मे यज्ञेन कल्पन्ताम् ।। 13 ।।

अग्निश्च म, आपश्च मे, वीरुद्धश्च म,

ओषधयश्च मे, कृष्ट-पच्याश्चम, इत्या च मे गतिश्च मे यज्ञेन कल्पन्ताम् ।। 15 ।।

अग्निश्च म-इन्द्रश्च मे, सोमश्च म-इन्द्रश्च मे,

सविताचम-इन्द्रश्चमे, सरस्वती च म-इन्द्रश्च मे, पूषा च म -इन्द्रश्च मे, बृहस्पतिश्च म-इन्द्रश्च मे यज्ञेन कल्पन्ताम् ।। 16 ।।

मित्रश्चम-इन्द्रश्च मे, वरुणश्च म-इन्द्रश्च मे,

धाता च म-इन्द्रश्च मे, त्वष्टा च म-इन्द्रश्च मे, मरुतश्च म-इन्द्रश्च मे, विश्वे च मे-देवा-इन्द्रश्च मे यज्ञेन कल्पन्ताम् ।। 17 ।।

पृथिवी च म-इन्द्रश्च मे, अन्तरिक्षं च म-इन्द्रश्च मे,

द्यौश्चम-इन्द्रश्च मे, समाश्चम इन्द्रश्च मे, नक्षत्राणि च म-इन्द्रश्च मे, दिशश्च म-इन्द्रश्च मे यज्ञेन कल्पन्ताम् ।। 18 ।।

अंशुश्च मे, रश्मिश्च मे, अदाभ्यश्च मे, अधिपतिश्च म,

उपांशुश्च मे, अन्त–र्यामश्च मे, शुक्रश्च मे मन्थी च मे यज्ञेन कल्पन्ताम् ।। 19 ।।

आग्रायणश्च मे, वैश्व देवश्च मे, ध्रुवश्च मे,

वैश्वानरश्च म, ऐन्द्राग्रश्च मे, महावैश्वदेवश्च मे, मरुत्वतीयाश्च मे, निष्केवल्यश्च मे, सावित्रश्च मे, सार-स्वतश्च मे, पात्नीवतश्च मे, हारि-योजनश्च मे यज्ञेनकल्पन्ताम् ।। 20 ।।

सुचश्च मे, चमसाश्च मे, वायव्यायानि च मे,

द्रोणकलश्च मे, ग्रावाणश्च मे अधिषवणे च मे, पूतभृत् च म, आधवनीयश्च मे, वेदिश्च मे, बर्हिश्च से, अवभृथश्च मे, स्वगाकारश्च मे यज्ञेन कल्पन्तामू ।। 22 ।।

अग्निश्च मे, धर्मश्च मे, अर्कश्च मे, सूर्यश्च मे, प्राणश्च मे,

अश्वमेधश्चे मे, पृथिवी च मे, आदि–तिश्च मे, दितिश्च–मे, द्यौश्च मे, अंगुलयः शक्वरयो दिश्च-मे यज्ञेन कल्पन्ताम् ।। 22 ।।

व्रतं च म, ऋतश्च मे, तपश्च मे, संवत्सरश्च मे,

अहोरात्रे उर्वष्टीवे बृहद्रथन्तरे च मे यज्ञेन कल्पन्ताम् ।। 23 ।।

एका च मे, तिस्नश्च मे, तिस्नश्च मे, पंच च मे, पंचच मे,

सप्तच मे, सप्नच मे, नवचमे नव च म, एकादश चम, एकादश चमे, त्रयोदश च मे, त्रयोदश चमे, पंचदश च मे, पंचदशचमे, सप्तदश च मे, सप्तदश च मे, नवदश च मे, नवदश च म, एकविंशतिश्च म, एकविंशतिश्च मे, त्रयोविंशतिश्च मे, त्रयोविंशतिश्च मे, पंचविंशतिश्च मे, पंचविंशतिश्च मे सप्नविंशतिश्च मे, सप्तविंशतिश्च मे, नवविंशतिश्च मे, नवविंशतिश्च म, एकत्रिशंत्-चम, एकत्रिं-शत् च मे, त्रयस्त्रिं शत्-च मे यज्ञेन कल्पन्ताम् ।। 24 ।।

चतस्नश्च मे, ऽष्टौ चमे,-अष्टौ च मे, द्वादश च मे,

द्वादश च मे, षोडश च मे, षोडशच म विंशतिश्च मे विंशतिश्च मे, चतुर्वि शतिश्च मे, चतुर्विंशतिश्च मे, अष्टाविंतिश्च मे, अष्टाविंशतिश्च मे, द्वात्रिंशत् च मे, द्वात्रिंशत् च मे, षट्त्रिंशत् च में, षट्त्रिंशत् च में, चत्वारिंशत् च मे, चत्वारिंशत् च मे अष्टा चत्वारिंशत् च मे यज्ञेन कल्पन्ताम् ।। 25 ।।

त्र्यविश्च मे, त्र्यवी च मे, दित्यवाट् च मे, दित्यौही च मे,

पंचाविश्च मे, पंचावी च मे त्रिवत्सश्च मे, त्रिवत्सा च मे, तुर्यवाट् च मे, तुर्यौही च मे, यज्ञेन कल्पन्ताम् ।। 26 ।।

पष्ठवाट् मे, पष्ठौही च म, उक्षा च मे, वशा च म,

ऋषभश्च मे, वेहत्-च मे, अनड्वाँश्च मे, धेनुश्च मे, यज्ञेन कल्पन्ताम् ।। 27 ।।

वाजाय स्वाहा, प्रसवाय स्वाहा, ऽपिजाय स्वाहा,

क्रतवे स्वाहा, वसवे स्वाहा, अर्हप तये स्वाहा—अ ह्रे मुग्धाय स्वाहा, मुग्धाय वैनंशिनाय स्वाहा, विनंशने-आन्तायायनाय स्वाहा अन्ताय भौव नाय स्वाहा, भुवनस्य पतये स्वाहा, अधिपतये स्वाहा, प्रजापतये स्वाहा । इयं ते राट्-मित्राय यमन ऊर्जे त्वा वृष्टयै त्वा प्रजानां त्वाधिपत्याय ।। 28 ।।

आयु-यज्ञेन कल्पतां, प्राणो यज्ञेन कल्पतां, चक्षुर्यज्ञेन कल्पतां,

श्रोत्रं यज्ञेन कल्पतां, वाक्-यज्ञेन कल्पतां, मनो यज्ञेन कल्पतां आत्मा यज्ञेन कल्पतां, ब्रह्मा यज्ञेन कल्पतां, ज्योतिर्यज्ञेन कल्पतां, स्वर्यज्ञेन कल्पतां, पृष्ठं यज्ञेन कल्पतां, यज्ञो यज्ञेन कल्पताम् । स्तोमश्च यजुश्च ऋृक्च सामच, बृहच्च, रथन्तरं च । स्वर्देवा-अगन्म-अमृता-अभूम प्रजापतेः प्रजा-अभूम वेट्स्वाहा ।। 29 ।।

वाजस्य नु प्रसवे मातारं महीम्-अदितं-नाम वचसा करामहे,

यस्यामिदं विश्वं भुवनम्-आविवेश तस्यान्नो देवः सविता धर्म्म साविषत् ।। 30।।

विश्वे-अद्य मरुतो विश्व-ऊती विश्वे भवन्तवग्नयः समिद्धाः

विश्वे नो देवा-अवसा-आगमन्तु विश्वम्-अस्तु द्रविणं वाजो-अस्मे ।। 31 ।।

वाजो नः सप्त प्रदिशश्चतस्त्रो वा परावतः,

वाजो नो विश्वै-र्दैवै-र्धनसातौ-इहावतु ।। 32 ।।

वाजो नो-अद्य प्रसुवाति दानं वाजो देवाँ ऋतुभिः

कल्पयाति वाजोहिमा सर्ववीरं जजान विश्वा-आशा

वाजपति-र्जजयेम् ।। 33 ।।

वाजः पुरस्तात्-उत मध्यतो नो वाजो देवान् हविषा वर्द्धयाति । वाजोहि मा सर्ववीरं चकार सर्वा आशा वाजपति-र्भवियम् ।। 34 ।।

सं मा सृजामि पयसा पृथिण्याः सं मा-अ-द्भिः-ओषधीभिः सोहं वाजं सनेयम्-अग्ने ।। 35 ।।

यज्ञ में पूर्णाहुति डालते हुये पढें :- (तेजोसि)

पयः पृथिव्यां पय-ओषधीषु पयो दिव्यन्तरिक्षे पयो धाः पयस्वतीः प्रदिशाः सन्तु मह्यम् ।। 36 ।।

بھوجن کی شُدھی

برھمن (کشمیری پنڈت) بُدھی جیوی ورگ ہے، بُدھی من کا ہی ایک دوسرا رُوپ ہے۔ اَن کی شُدھی سے ہی من کی شُدھی ہوتی ہے اَن کی شُدھی کے بارے میں اُپنشدوں کا آدیش ہے۔ (۱) برھمن کے لئے مانس کھانا نیشدھ ہے۔ "نہ مدھو مسے، اشنی یاہ" (۲) کسی کا جھوٹا مت کھاؤ۔ کسی کو اپنا جھوٹا مت دیجئے۔ "نوچھِشٹم، بھُوبجی تھاہ، نوچھِشٹم، انیہ سمَئِے، ددھیاہ۔ (۳) زیادہ مت کھاؤ "ماگورور بھُوبجی تھاہ (۴) باسی بہت دیر کا پڑا ہوا بھوجن کھانا نیشدھ ہے۔ "یاتہ یامم گتہ، رسم" کسی کو کھلائے بنا خود کھانا نیشدھ ہے۔ "کیولا گھو بھوَتی، کیولادی" (۵) ماتر شکتی کے ہاتھ سے بنا ہوا بھوجن شُدھ مانا جاتا ہے۔ "ماتِر ہستینہ بھوجنم"

بھوجن کھانے کی وِدھی

جس دن آپ کا دیورت اتھوا پتر ورت ہو تو "بھوجن وِدھی" سے بھوجن کرنے پر ہی آپ کا ورت صحیح لفظوں میں ورت کہلائے گا، ورت یا اُپواس ایک سُریہ اُودے سے دوسرے سُریہ اُودے تک ہوتا ہے۔ آدھی رات ی سے ورت بدلنا نہیں ہے۔

پرتھوی پر لیپن کرکے اتھوا صاف اُون کے وستر پر برہمن کو بھوجن کرنا چاہیئے، بھوجن کھانے کے استھان پر آتے ہی ہاتھ پاؤں دھو لیجیئے اور مُکھ کی بھی شُدھی بھی کیجیئے۔ اَن جوں ہی آپ کے سامنے آئے تو ہاتھ جوڑ کر پرنام کرتے ہوئے پڑھیں :- انہ پتئے، انسے نو دیہی۔ انہ مِی وسے، شو شتمہ ناہ پر پرداتارم، تارِشم، اُورجم، نو دیہی، دِپدے، شم چتُشپدے۔ تھالی سے تین میچہ یاں، نکال کر تھالی کے دائیں طرف رکھتے ہوئے پڑھیں۔ ادم، بھُوپتئے نماہ، ادم بھُونہ پتئے نماہ ادم، بھُوتانام پتئیے نماہ۔ اب آچمن کرتے ہوئے پڑھیں (۱) انتاہ، چرسی، بھُوتے شُو، گوہا یام، دِشتو تو، مُوکھا، توم یگیس توم وشٹ کار، آپو جیوتی، رسو مرتم، برھمہ، بھُور، بھُوواہ، سبورُوم۔ (۲) برھمار پنم، برھمہ، ہہ وِ، برھما گنو، برھمنا، ہُوتم برھمیو، تیبے نہ گن تویم، برھمہ کرمہ، سمادِھنا۔ امرتو پہ ستر نم، اسی۔

بھوجن کے پہلے پانچ چھوٹے چھوٹے گراس کھاتے ہوئے پڑھیں:- (۱) اوم پرانائے سواہا۔ (۲) اوم اپانائے سواہا۔ (۳) اوم سمانائے سواہا۔ (۴) اوم اودانائے سواہا (۵) اوم ویانائے سواہا۔ بھوجن کھا کر بھوجن کی سماپتی پر آچمن کرتے ہوئے پڑھیں:- "امرتو پستر نم اسی"

(۵) نجوسی، شُکرم، اسی، جیوترا سی - دھامہ ناما سی - پرَیم، دیوانام، انادِ شنٹم، دیویجہ نم دیبونا بھیاہ، توا، دیوتا بھیو گرہنامی - دیوبے بھبتوا، یگیبے بھیو، گرہنامی - اس منتر سے دکھن کے اشٹ دل پر گھی کا پاتر رکھیئے۔

(۶) دیوسے، توا، سہ وِتوہ، پرسہ وِشنوبر، باہُو بھیام، پُوشنو، ہستا بھیام، آددے۔ اس منتر سے ایشانی کونُ پر دھرب یا وِشسٹر سہیت پانی کا پاتر رکھیئے۔

پانچ پاتروں میں رکھے ہوئے گومُوتر وغیرہ ملانیکی وِدھی

(۱) "اوم بھوا بھوُاہ، سواہ" منتر سے گومُوتر کا پاتر ہاتھ میں اٹھا کر گوبر کے پاتر میں ڈالتے وقت مندرجہ بالا کا نمبر (۱) تتھا نمبر (۲) کا منتر پڑھیئے۔ اب گومُوتر اور گوبھر کا پاتر ہاتھ میں اٹھا کر دُودھ کے پاتر میں ڈالتے ہوئے نمبر (۱) نمبر (۲) نمبر (۳) کا منتر پڑھیئے۔ اب یہ تین گومُوتر، گوبھر، دودھ کا پاتر ہاتھ میں اُٹھا کر دہی کے پاتر میں ڈالتے ہوئے نمبر (۱) نمبر (۲) نمبر (۳) نمبر (۴) کا منتر پڑھیئے۔ اب یہ چار گومُوتر گوبھر، دودھ، دہی کا پاتر ہاتھ میں اٹھا کر گھی کے پاتر میں ڈالتے ہوئے پڑھیئے: - نمبر (۱) اوم بھور بھوُاہ نمبر (۲) گندھ دوارم - نمبر (۳) آپیایٔے سو - نمبر (۴) ددھی کراپ نو - نمبر (۵) تیجو سی، شُکرم .... اب ان پانچوں چیزوں والے پاتر اکٹھے بنے ہوئے وِشٹر سہت پانی کے پاتر میں ڈال کر وشٹرا تھوا دھرب سے آلوڈِت کرتے ہوئے پڑھیں: - آپو ہنشٹھا، میو بھوُاہ، تانہ، اُورجے، دِدھا تنہ مہیئے رنائے چھکشے، یووَاہ، شِوتمو رساہ، تسیے بھاجہ یتے، ہناہ - اُوش تیربِوو، ماتراہ، تسما، ارنگہ مامہ ووِیسے کھیہ یائے، جِنوتھہ، آپوجنہ یتھا چہ ناہ۔

اس ددِھی سے پنچہ گویہ بنا کر "اوم" شبدہ کا اُچّارن کر کے تین بار پینا چاہیئے۔ پینے کا پاتر ہونا چاہیئے تانبے کا، سونے کا اتھوا کمل کا۔

"پنچہ گویہ" بنانے کی وِدھی

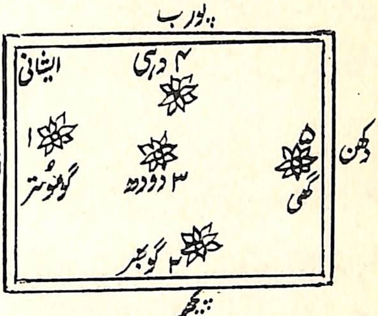

گائے کی پانچ چیزیں "پنچہ گویہ" کہلاتی ہیں۔ وہ پانچ چیزیں ہیں۔ (۱) گُومُوتر (۲) گوبھر (۳) دودھ (۴) دہی اُتر (۵) گھی۔ کانس کے پاتریں (کھوشوں میں) یہ پانچ چیزیں اور چھٹے پاتر میں دھرب یکت پانی یعنی کل چھ چیزیں۔ برابر برابر وزن میں چُونے سے لکھے ہوئے اشٹ دلوں پر رکھیئے۔

چھ منتروں سے کانس کے چھ پاتروں میں نقشہ کے مطابق بالترتیب۔ (۱) گومُوتر (۲) گوبھر (۳) دودھ (۴) دہی۔ (۵) گھی۔ تتھا دھرب سہت پانی اشٹ دلوں پر رکھیں۔

(۱) ادم، بھُور۔ بھُواہ، سواہ، تت سہ وِتور، ورےییم، بھرگو دیوسے، دھی مہیے دِھیو یو ناہ، پرچودیات۔ اس منتر سے اُتر کے اشٹ دل پر گومُوتر کا پاتر رکھیئے۔

(۲) گندھ دوارام، دُوارادھرشام، نِیتہ پُوشٹام، کریشی نم۔ ایشورِم، سروبھُوتانام، تام، یہ ہو پہ ہوئیے، شریہم۔ اس منتر سے پچھم کے اشٹ دل پر گوبھر کا پاتر رکھیئے۔

(۳) آپیا۔ یہ سو، سمینتو، تے، وِشوتاہ، سومہ، ورِیش نیم۔ بھوا، واجہ سے، سنگہ تھے۔
اس منتر سے دُودھ کا پاتر بیچ میں رکھیئے۔

(۴) ددِھی، کراینو، اکارِشم، جشنور، اشوسے، واجہ ناہ۔ سُور بھِی ہ، نو، مُکھا کرت، پرانہ، ایُونِشی، تنارِشتا، اس منتر سے پُورب کے اشٹ دل پر دہی رکھیئے۔

پتوہ رامہ درسے کا پشٹھلہ مانوسے۔ اگر ماتا کا شرادھ ہو۔ لیلا وتیاہ کا پشٹھلہ مانوایاہ ساموسریکے، شرادھے انم، سہ وسترم، پھلہ مُولی دکھشینا سہینم، سنکلپہ یامی۔

اگر کامبھر یچھ میں سنکلپ کرنا ہو تو پڑھیئے:- اوم تت ست برھمہ تتھوادے، ماسہ سے.... تتھو۔ واسرسے آپر پاکے کینارکہ گنتے یشرادھے، پتر پتامہائے وغیرہ نام لے کر سمست ماتا پتر بھیاہ دِیپا سودا، دُھو پاہ سودا ــــ پھر سے پڑھیں:-

ماس، پکھ، تیتھی وار کا نام لے کر۔ اسی کے ساتھ ۱۲ پتروں کا نام لے کر اور جس پتر کا شرادھ ہو صرف اسی کا نام لے کر شنتی وبھکتی میں لے کر اس پرکار پڑھیں:- پتوہ، رامہ درسے، کا پشٹھلہ مانوسے انھوا ایلاوتی دلواہ کا پشٹھلہ مالوایاہ آپہ رپاکے کیارکہ گتے، شرادھے۔ اتم سہ وسترم، پھلہ مُول سہتم، سنکلپہ یامی۔ انت میں پھر سے دایاں یگینو پویت رکھ کر جل سے ترپن کرتے ہوئے تین بار پھر پڑھیں:- نمو واچے، نمو واچس پتیۓ، نمو وشنو یے، برہتے، کرنومی۔ ینی بے تا سام، بیے و، دیوتا نام، سارشٹم، سایوجیم سہ لوکہ تام، سامی پیم، آپنوتی۔ یہ بیے وم، ودوان، سوادھیایم، ادھی تے (۳)

اوم شانتی ہ شانتی ہ شانتی

شرادھ ترپن وِدھی

پتر کا نام لینے کا طریقہ ۔ جیسے آپ کا گوتر ہے "درکا پشٹھلہ مانو"، سنکلپ کے نمت پتر کے نام کے ساتھ "وِبھکتی" کا پریوگ ہوتا ہے ۔ جیسے پتوہ ۔ رامہ درکا پشٹھلہ مانہ وسے ۔ پتامھسے، کرشنہ درسے، کاپشٹھلہ مانوسے ۔ پرپتامھسے، واسُو دیو درسے کاپشٹھلہ مانوسے ۔

ماتا کے لیئے :۔ ماتوہ، لیلاوتی دیواہ، کاپشٹھلہ، مانو یاہ ۔ پتامھیاہ، امراوتی دیویاہ، کاپشٹھلہ مانویاہ ۔ پرپتامھیاہ، کرشناہ دیویاہ، کاپشٹھلہ مانویاہ

سنکلپ وِدھی

صفحہ نمبر سے دیپ دھوپ کر کے بایاں یگنیوپویت رکھ کر تل سہت جل سے ترپن کرتے ہوئے پڑھیں :۔ اوم، تت ست برھمہ، ادے تاوت، تِتھوادے، ماسہ سے، پکھسے تتھو، واسرانوتا یام ۔ مندرجہ ذیل لکھی وِدھی سے :۔ پترے ۔ پتامہائے وغیرہ بارہ پتروں کا نام پڑھ کر انت میں اسمست، ماتا، پتر بھیو، دوادش، دیوتی بھیاہ پتر بھیاہ تِتھو واسرانوتا یام ۔ اب جب پتر کا شرادھ ہو صرف اُسی پتر کا نام لیکر ۔ پترے اتھوا پتامہائے ۔ اتھوا پرپتامہائے رامہ درکا پشٹھلہ مانوائے، دیاہ سوداد ھُوپا سودا ۔

اب چاول پھل وستر دکھشنا سہت کسی پاتر میں اپنے سامنے رکھ کر تل سہت پانی دائیں ہاتھ میں لے کر پڑھیں :۔ اوم تت ست برھمہ تِتھوادے ماسہ سے تتھو . . . . واسر سے اگر پتا کا شرادھ ہو تو

پھول چڑھاتے ہوئے پڑھیں:- آپہ نو سہی، شرینو سی، سرواو سنغا سُو سرودا۔ بھگون
توام، پرپہ نوسمی، رکھیہ مام، شرناگہ تم۔

پونز نکال کر ہاتھ میں ناریون باندھ کر۔ چُٹو کہیں باہر رکھ کر زمابیہ ندی میں ڈال کر نوید کے ساتھ دہی مشری
دائیں ہتھیلی میں رکھ کر منہ میں ڈالتے ہوئے پڑھیں:- مارکانڈیہ، نمستُو بھیم، سپت کلپانتہ،
جیونہ۔ آیوُر، آروگیہ، سدِھیر تھم، پرسیدہ بھگون ممہ۔
اوم، شانتی شانتی شانتی۔

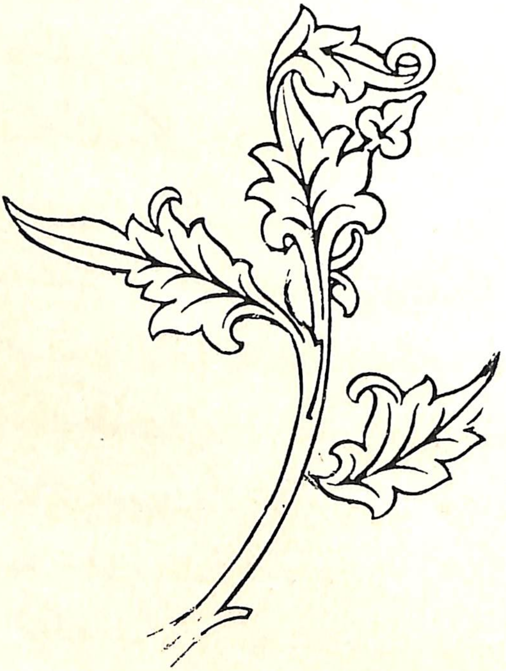

تِرتھاسپدم، شِو، ورنچہ، نُوتم، شرنیم۔ بھرتیارتِیسم، پرنہ تہ پالہ۔ بھ واِبھد پُوتم، وندے مہاپُورُشہ تے چرنار بِندھم۔

نمسکار کرتے ہوئے پڑھیں:۔ اوبھابھیام، جانُو بھیام، پانِہ بھیام، شِرسا، اورسا، منساچہ، اشٹانگہ نمسکارم، کرومی نماہ۔

دکھشنیاہ ارپن کرتے ہوئے پڑھیں:۔ پیتاہ، دیوتاہ، سنہ دکھشیانے نہ، پری بنتام، پری تاہ، سنتُو۔

دکھشنا ارپن کرتے ہوئے پڑھیں:۔ جنموتسو دیوتابھیو، دکھشائیے، تِلہ، ہرینہ، رجہ تہ، نِشکرنم دوانی۔

پُشپ چڑھاتے ہوئے پڑھیں:۔ اوم نت، وِشنوہ، پرمم پدم، سداپشینتی، سُریاہ دِوی و، چکھشور، آتہ تم۔ تت وِپراسو، وِپہ نییے و، جاگردانساہ، سمنِدھتے، وِشو ریت، پرمم، پدم۔

اب نوید تہر یا کھیر تھالی میں لاکر ایک پاتر میں چٹو اور پانچ میہ چہ یان رکھیں۔ نوید کے ساتھ منٹری (نابد) بھی رکھیں۔ نوید کو دونوں ہاتھوں سے سپرش کرتے ہوئے صفحہ نمبر سے سارا پرپیٹون ہے رکادِبھیا، وٹوکادِبھیاہ تک پڑھ کر پھر سے پڑھیں:۔ اشوت تھامنے، بلہ ئے، ویا سائے، ہنُومتے، کرپاچاریائے، مارکانڈی یائے، پرشورامائے، سپت چِرجیوبھیاہ جنم اتسو دیوتابھیاہ اوم نمونیئے ویدم، نِہ ویدیامی نماہ۔

ہاتھ میں پھُول لیکر پڑھیں:۔ آگیامے دی یہ تام، ناتھ، نیئے ویدیہ سیا سے، بھ کھینے۔ شرِیریاترا، سِدھبیرتھم، بھگون، کھین توم، ارہ سی۔

اِستی دیپیم، واگی شہ، کم تے وچہ فی یم اِستی۔

ناری ون کو آسن پر بٹھاتے ہوئے پڑھیں:۔ اُوتِشٹھ، بھگون، وِشنو، اُوتِشٹھ، کملا پتے اُوتِشٹھ تری جگت، ناتھ۔ تریلوکی منگلم کورُو۔

ناری ون کو سات تِلک لگاتے ہوئے پڑھیں:۔ اشوت تھامنے۔ بلہ ئے۔ ویاسائے ہنو متے، کِرپا چاریائے۔ مارکانڈی یائے۔ پرشورامائے، سپت جنم اتسو دیوتا بھیاہ سمالہ بھنم گندھو ناربون کو ارگھ، پُشپ ارپن کرتے ہوئے پڑھیں:۔ تسمات، اشوا، اجائین نہ، یے کے چِو بھ یادِ تا کا وَہ جگیپے رے، تسمات جاناً، اجا دیاہ۔ اشوت تھامنے، بلہ ئے، ویاسائے ہنو متے، کِرپا چاریائے، مارکانڈی یائے، پرشورامائے، سپتہ چِر، جیوبھیا ارگھو نماہ، پشپم نماہ۔

رتن دیپ، کرپور گھوماتے ہوئے پڑھیں:۔ تے جوسی، شکرم رسِ، جیوتِراسی، دھاماسی پریم، دیوانام۔ اناد ھرشٹم، دیو یجہ نم، دیوتا بھیتو، دیوتا بھیو، گرہنامی۔ یگیپے بھیتو یگیہ یپے، بھیو، گرہنامی۔ جنم اتسو دیوتا بھیاہ، رتن دِیپم، کرپورم، دھوپم چہ پرکلپہ یامی نماہ۔

چامر کرتے ہوئے پڑھیں:۔ جیئے نارائینہ، جیئے، پُرشوتمہ، جیئے، وامنہ، کنسارے گھورم، ہرممہ، نِرکہ رپوہ، کیشو، کلمشہ بھارم۔ مام انو کمپہ یہ، دِینم، اناتھم، کورو، بھو ساگر پارم۔ بھگوتے واسدیوائے لکشمی سہتائے نارائینائے، جنم اُتسو دیوتا بھیاہ، چامرم، پرکلپہ یامی نماہ۔

پھول چڑھاتے ہوئے پڑھیں:۔ دھیپیم، سدا، پربھہ وگھنم، اِبھہ شٹہ دوہم۔

دونوں کندھوں کے اوپر سے ارگھ پھینک کر پرانا یام کر کے کٹوری میں جل ڈالتے ہوئے پڑھیں
"پادیارگھم ودکم نماہ"، شن نو دیور ابھہ شٹھئیے ۔ آپو بھونتو، پی تہ ئیے، شم یور ابھہ سرونتو ناہ۔

لابہ، کیسر، سرو شدھی، دھرب، جل یہ سبھی چیزیں کٹوری میں ڈال کر ناریون پر ڈالتے ہوئے پڑھیں
اشو تتھا منے، بلہ ئیے، ویا سائے، ہنومنے، کرپا چاریائے، مارکانڈی یائے، پرشورامائے، سپت چرجیو بھیاہ جنم اتسو، دیوتا بھیاہ پادیم نماہ۔

پادیہ کا بچا ہوا جل نرمالیہ میں ڈال کر پھر سے کٹوری میں جل ڈالتے ہوئے پڑھیں :۔
شن نو دیویر، ابھہ شٹھ ئیے، آپو بھ ونتو پی تہ ئے۔ شم یور، ابھہ سرونتو ناہ۔

دودھ، دہی، جل، دھرب، گھی، چاول، جو، سرو شدھی یہ آٹھ چیزیں کٹوری میں ڈال کر ناریون پر ڈالتے ہوئے پڑھیں :۔ اشو تتھامن، بلے، ویاسہ، ہنومن، کرپا چاریہ، مارکانڈی یے، پرشورامہ، سپت، چرجی وِناہ۔ یدم وارگھیم نماہ۔

شدھ جل ڈالتے ہوئے پڑھیں :۔ پرجاپتئے، جنمو تسو دیوتا بھیاہ، آچہ منی یم نماہ

دودھ، جل وغیرہ ڈالتے ہوئے پڑھیں :۔ تت وِشنوہ، پرمم پدم، سداپہ شنتی، سوریاہ۔ دِیوو، چکھمنشور آتہ تم۔ تت، وِپراسو، وِپہ نیو، جاگروانسا، سمندِھتے، وِشنوریت، پرمم، پدم۔ پرجاپتئے جنم، اتسو دِیوتا بھیاہ، سنانم نماہ۔

کٹوری میں ناریون کے لئے پھولوں کا آسن بناتے ہوئے پڑھیں :۔ آسنائے نماہ، گروڈھا سنائے نماہ، پدماسنائے نماہ، شتہ دلہ، پدماسنائے نماہ، سہسر دلہ پدماسنائے نماہ کِم آسنم تے، گہ رُوڈا سنائے۔ کم بھوشنم، کوستوبھہ، بھوشنائے لکشمی کلترائے کِم،

نترا تمہ، دِیپم شرنم، پریہ دیے۔ آتمنے نارا ینائے، آدھار شکھیئے، دِیپ دھوپ سنکلپات، سدھرا سُتو، دِیپو نماہ۔ دھوپو نماہ۔

جل سہت کٹوری میں تلک اور تین پھول ڈالتے ہوئے پڑھیں:۔ سم واہ، سرجامی، ہر دیم۔ سم سرشٹم، منوا سُتو واہ۔ سم سرشٹاس، تنواہ، سنتو واہ۔ سم سرشٹاہ، پرانو، اُستو واہ۔ سم یاواہ، پریاس۔ تنواہ۔ سم پریاہ، ہردیانی، واہ۔ آتما، وواسُتو، سم پریاہ، تنوممہ۔

یہی جل کی دھارا، ناریون پر ڈالتے ہوئے پڑھیں:۔ اشونوہ، پرانس، تو تے، پرانم، دتتام، تیسے نہ، جیو۔ برہسپہ تے، پراناہ، سہ تے پرانم، دداتو، تیسے نہ جیو۔ جمنوتسو دیوتا بھیاہ جیوادانم، پرکلپہ یامی نماہ۔

چاول سہت دو دھرب کانڈ اٹھوا دو پھول ہاتھ میں لیکر تین بار پڑھیں اوم، بھوُر، بھواہ، سواہ، تت سہ دِتور، وا بیے نیم۔ بھرگو دیوسے دھی مہی، دِھیو، یو ناہ، پرچودیات (۳) جمنوتسو دیوتا نام ارچام، اہم کرشیے اوم کوُرشو۔

ہاتھ میں پکڑے ہوئے پھول اٹھوا دھرب نرمالیہ میں ڈال کر پھر سے دو پھول آسن کے رُوپ میں ڈالتے ہوئے پڑھیں سہسر شِرشا، پوُروُشاہ، سہسرا کھیاہ، سہسر پات۔ سہ بھوُمِم، وِشوتو، وراتو، تیسے، نہ تیشٹھت دشانگلوِلم۔ جنم انتسو دیوتاہ، آواہہ یہ شامی، آواہہ یہ۔

پہلے پکڑے ہوئے پھول اٹھوا دھرب نرمالیہ میں ڈال کر تین بار پُشپ ناریون پر ڈالتے ہوئے پڑھیں:۔ تین بار پڑھیں:۔ بھگون، پنڈری کا کھیہ، بھکتا نوُگرہ کارکہ، اسمنت، دیا نوُرود ھیے نہ سِنہ دھانم کوُروُ پربھو۔ (۳)

جنم دِن پُوجا وِدھی

پُوجا آرمبھ کرنے سے پہلے یگنیو پویت دھارن کریں اور تھالیوں میں ناریون کی سات گانٹھ ڈال کر رکھیں۔ نمسکار کرتے ہوئے پڑھیں:۔ شوکلامبر دھرم، وِشنُوم، شَشِہ ورنم، چتربھُوجم۔ پرسنہ۔ ودنم، دھیائیے، سَرو، وِگھنوپہ شانتیئے۔ ابھہ، پری تارتھ، سِدھرتھم، پُوجہ تو، یاہ، سُوریراپی۔ سرو وِگھنہ چھدے، تسمیئے، گنادِ پہ تیئے، نماہ۔

ہردیہ اور مُوکھ کو جل چھڑکتے ہوئے پڑھیں:۔ تِرِ تھے، سنِیے یم، تِرتھم ایے و، سماناّم بھہ وتی، ماناہ، شُم سو۔ اررُوشو، دُھرتی ہ، پرانگ، مرتیہ سیے، رکھیانو برھمہ۔ نس پتے۔

انامکا انگلی میں پوِتر دھارن کر کے اپنے آپ کو تِلک ارگھ پشپ لگاتے ہوئے پڑھیں:۔ پرماتمنے، پُورشو تمائے، پنچہ بھُوتا تمکائے، وِشنواتمنے، منترنا تھائے، آتمنے، نارایناۓ آدھار شکتیئے، سماِلبھم، گندھو نماہ، ارگھو نماہ، پُشپم نماہ۔

رتن دیپ، دُھوپ کو تلک، ارگھ، پُشپ ارپن کر کے سُریہ بھگوان کے نِمت تھالی میں تِلک تتھا ارگھ پُشپ ارپن کرتے ہوئے پڑھیں:۔ نمو دھرم، نِدھانائے، نماہ، سوکرتہ، ساکھیہ نے، نماہ پرتیہ کھیہ دیوائے باسکرائے، نمو نماہ۔

کٹوری سے تھالی میں رکھے ناریون کے اُوپر جل دھار اڈالتے ہوئے پڑھیں:۔ یتراستی، ماتا، نہ پتا، نہ بندھور، بھراتاپی، نو پتر، سوُہرت، جنہ شنچہ، نہ گیا یہ تے، یینز دیم، نہ راترہ۔

پرتھ وییئے، نماہ اوشدھی بھیاہ۔ نمو واچے، نمو واچس پتیئے نمو وشنویے، برہتے کر نومی (یہاں تک تین بار پڑھ کر) آگے پڑھیئے۔ اِتی، یے تا سام، ایے و دیوتا نام سامی پیم، سارِشٹتام، سایُوجیم، سہ لوکہ تام، آپنوتی، یے، ایے وم وِدوان، سوادھیایم، ادھی تے۔

اوم شانتی شانتی شانتی

ایسے ہی اوپر لکھے سات ناموں سے دکھشنا ڈالتے جائیں :۔ پھر سے دکھشنا کے روپ میں کچھ

ڈالتے ہوئے پڑھیں :۔ ایے تا، دیوتاہ، سہ دکھیشنا نیبے، پربتام، پری تاسنتُو۔

چُوٹ کو سپرش کرتے ہوئے پڑھیں :۔ یا کاچت، یوگینی، رَو درا، سومیا، گھورترا پرا

کھیچری، بھُوچری، راما، تُو شتا بھ ونتُو مے سدا، آکاش ماتر بھیاہ سمالبھم گندھونماہ۔

پھول ارگھ چڑھاتے ہوئے پڑھیں :۔ آکاش ماتر بھیاہ ارگھو نماہ پُشپم نماہ۔

یشٹ دیوی کا کھپر جو کسی پاتر میں رکھا ہوگا، اُس پاتر کو سپرش کرتے ہوئے پڑھیں :۔ بھگو نیبے،

اماتیئے، کاماتیئے، چارو نگیئے، ٹنکہ دھارِ نیئے، پارو تیئے یشٹ دیوی بھگو نیئے۔

یشٹ دیوی کا نام لے کر یشٹ دیوی بھگو تیئے پایہ سم سمر پہ یا می نماہ اِسی پاتر کو

تِلک لگاتے ہوئے پڑھیں :۔ یشٹ دیوی بھگو یئے سمالبھم گندھو نماہ۔

ارگھ پُشپ چڑھاتے ہوئے پڑھیں :۔ یشٹ دیوی بھگو تیئے، ارگھو نماہ، پُشپم نماہ۔

کھیتر پال کے ایک حصہ کو سپرش کرتے ہوئے پڑھیں :۔ کھیام کھیترا دِ پتہ ئے، انم نماہ۔

دوسرے بھاگ کو سپرش کرتے ہوئے پڑھیں۔ رام راشٹرا دھِی پتیئے انم نماہ۔ سروا بھیہ،

ور پرداہ، مَمّی، پُوشٹم، پُوشٹی پتر ددھاتُو۔

کیما پُشپ ایشٹ دیوی کے پاتر کو چڑھاتے ہوئے پڑھیں۔ آ ہوانم، یَنو جانا می، یَنو جانا می

پُوجہ نم۔ پُوجا بھاگم نہ جانا می، کھیہ مِہ تام، پرمیشوری۔

پرنام کرتے ہوئے پڑھیں :۔ اُو بھا بھیام، پانی بھیام، شِرسا

اورُسا، وچسا، منسا، نمسکارم کرومی نماہ۔

دُودھ، سہت جل سے ترپن کرتے ہوئے پڑھیں :۔ نمو برھمنے، نمو اسُتوا گنئے، نماہ

(۳) سینی وا لیئے (۴) کوُ ہیئے (۵) دھا تیر یئے (۶) سروپشور یئے (۷) انی شور یئے۔

اِن ہی سات ناموں سے الگ الگ ہر ایک ٹاکو کو تِلک، ارگھ چڑھاتے ہوئے پڑھیں :-

(۱) اُنو منیئے سما بھنم گندھو نماہ، ارگھو نماہ، پُشپم نماہ (۲) راکا ئیئے سما بھنم گندھو نماہ (۳) دھاتیر ئیے ارگھو نماہ پشپم نماہ۔ ایسے ہی بالترتیب ناموں سے ارگھ پشپ لگاتے جائیے۔ ناری دن جو پہلے ہی سے ٹاکوُ پر رکھا ہے سپرش کرتے ہوئے پڑھیں :- ایتے تا سام دیوتا نام، ارگھیہ۔ دانا۔ دیرچنہ وِدھی ہ، سرواہ، پرپُورنو۔ اُستو۔

ترپن کرتے ہوئے پڑھیں :- انم نماہ، انم نماہ۔ آجیم آجیم۔ انم اِددنے، اِدیھا سنکلپات۔ سدِھر اُستو۔

انجلی دھارن کرتے ہوئے پڑھیں :- انہ ہی نم، کِریا ہی نم، ودِھی، ہی نم، منتر ہی نم یت گتم، نت سروم، اِچھدرم، سمپُورنم استو، یے وم اُستو۔

کٹوری میں چاول (ارگھ) اور جل ڈالتے ہوئے پڑھیں :- شن نو دیوی ر، اِبھ شٹیہ یئے، آپو بھ ونتو، پی تہ یے، شم یور۔ اِبھی سرونتوُ ناہ۔ یہی جل تھوڑا تھوڑا بالترتیب سبھی ٹاکو پر ڈالتے ہوئے پڑھیں :- انُومہ تیئے۔ راکا ئیے، سینی والیئے، کو ہیئے، دھاتیر ئیے، سروپشو رئیے، انیشور یئے، اپوشانم نماہ۔ آچہ منی یم نماہ۔

دکھشنا کے لئے کٹوری میں تِل چاول اور پانی ڈالتے ہوئے پڑھیں :- شن نو دیوِ یر، ابھہ شٹہ ئی، آپو بھ دنتُو پی تہ نیئے، شم یور، ابھی سرونتُو ناہ۔

سانوں ٹاکوُ پر دکھشنا ڈالتے ہوئے پڑھیں :- انُومہ نیئے، دکھشنا ئیے، ہرینہ تلہ، رجہ تہ نستکرنم ددانی تے، راکا ئیے، دکھشنا یئے، تِلہ ہرینہ، رجتہ نشکرنم، ددانی۔

دِوچہ کھیر پُوجا

کھیر سے بھرے ہوئے سات پاتر یا سات ٹاکو رکھ کر ہر ایک ٹاکو میں ایک ایک ناریون بندھ رکھیئے الگ ایک ٹاکو میں چٹو۔ دوسرے میں کھیر پالوں کے لیئے دو وِبھاگ (حصے) رکھیئے جس نے دِوچہ کھیر کرنا ہو اُس کو چاہیئے سُندھ دھوتی پر سات سِندور کے تِلک لگا کر سر پر دھارن کریں۔ اکھوا کسی کاغذ پر سات سِندور کے تلک لگا کر وہ کاغذ سر پر دھارن کریں۔ ایک تھالی میں نئے وید کے لئے کھیر رکھیں (دیپ دھوپ) صفحہ نمبر اسے تک۔ دِیپا سووا، دھُوپا سوواتک پڑھ کر اُسی ترپن کے ساتھ ترپن کرتے ہوئے آگے پڑھیں:-
اُنو متیئے راکائیئے، سینی والیئے، کو ہیئے، دھاتر یئے، سرویشور یئے، اِنیشور یئے شری ماتر کا دیوی سنتوش نار تھم، دِیپ دھُوپہ سنکلپات، سدِھر استُو دیپو نماہ، دھُوپو نماہ
نوید کے تھال کو دونوں ہاتھوں سے پکڑ کر سارا "پرپیون" صفحہ نمبر سے ہے رُوکا دِبھیو، وِٹو کا دبھیاہ تک پڑھ کر آگے پڑھیں :- انو متیئے، راکائیئے، سینی والیئے، کو ہیئے، دھاتریئے سرویشور یئے، انیی شور یئے، شری ماتر کا دیوی سنتوشنار تھم، پایہ سم پرِکلپہ یامی نماہ۔

جَاتہ ویدسے، سونہ وامہ، سومم۔ اراتی ینو، نہ دہاتی، دیداہ، سہ ناہ، پرِشت اتِی دورگانی وشوا، ناویو، سِندھُوم، دُورِتا۔ نیگنی ۔ یہ سب منتر پڑھ کر الگ الگ سات ناموں سے ہر ایک ٹاکو کو سپرنش کرتے جائیں۔۔ وہ سات نام ہیں:- (۱) اُنو متیئے (۲) راکائیئے۔

نمسکار کرتے ہوئے پڑھیں :-

اوبھا بھیام - جانوُ بھیام - پانی بھیام ، شِرسا ، اوُرسا ، وچپا - منسا نمسکارم کروی ، نماہ -

ترپن کرتے ہوئے پڑھیں :-

انم نماہ ، انم نماہ ، آجیم ، آجیم - ادِ دِنے ، ادِ یتھا ، سنکلپات سدِھراستو - انہ ہی نم ، کِریا ہی نم ، ودِھی ہی نم درویہ ہی نم ، چہ یت گہ تم ، تت سردم ، اچھدرم ، سمپوُرنم استوُ ، یے وم اسُتو -

شنو دیو پر منتر پڑھ کر تھوڑا سا جل اوپر ڈالتے ہوئے پڑھیں -

شری مہا لکھشمیئے ، آچہ منی یم نماہ - پھر سے شنو دیو پر ابھ شِشٹی آپو بھہ دنتوُپی نئے - شم یو ر ابِھ سر ونتوُ ناہ -

پانی سہت دکھشنا ڈالتے ہوئے پڑھیں :-

شری مہا لکھشمیئے - دکھشنا یئیے ، تِلہ ، ہرینہ ، رجہ نہ نِشکرنم ، ددِ أنی ، پھر سے

پھر سے دکھشنا ڈالتے ہوئے پڑھیں :-

ابے تا دیوتا سہ دکھشنا نیے نہ ، پری بنتام ، پری تا سنتوُ -

صفحہ نمبر ۴۱ سے ۱۸ تک سارا پرپہون پڑھ کر - پھول ارپن کرتے ہوئے پڑھیں :-

آ گیا مے دی بتام ، نانھ ، نیئے دیدیسا سہ ، بھ کھینے شریر یاترا سدِھیر تھم بھگون کھینتوُم ، اہرسی - پھول چڑھاتے ہوئے پڑھیں :- آپہ نوسمی ، شرنیوسی ، سروا وستھا سوُ ، سرودا - بھگون ، توام ، پر پہ نوسمی ، رکھیہ ، مام ، شرناگہ تم +

ادم شانتی شانتی شانتی

روپیوں کو پانی میں سے نکال کر صاف کر کے آسن پر بٹھاتے ہوئے پڑھیں:- آسنائے نماہ، کملاسنائے نماہ، فتہ دلہ، پدماسنائے نماہ، سہسر دِلہ پدماسنائے نماہ۔

تلک لگاتے ہوئے پڑھیں:- کونکہ مم، کام دم، دِویم۔ کونکُومم، کامہ رُوپہ تم۔ اکھنڈ، کام، سوبھاگیم۔ کونکُومم، پرتی گر ہتیام گندھ، دوارام، دُوا دھرشام، نہ تیہ، پوشٹام کری شہ نم، ایشورِم، سروبھُوتا نام، تام، یہ ہو پہ ہوئے۔ شرِیم شری مہالکھشمیئے، سمالبھلم گندھو نماہ۔

بہی کھاتہ، دوات، قلم، پیٹی کو بھی تلک لگائیں۔ دروازہ پر لکھیں "شُبھ" سندور سے۔ بہی کھاتہ، دوات قلم وغیرہ کو ارگھ پھُول ارپن کرتے ہوئے پڑھیں:- نمو ستُوتے، مہامائیے شری کنٹھے، سور پُوجہ تے۔ شنکھ، چکر، گداہستے، مہالکھشمے، نموستُوتے۔ شری مہالکھشمیئے، ارگھو نماہ، پُشپم نماہ۔

دُھوپ، کپور، رتن دیپ گھماتے ہوئے پڑھیں تت ست برہمہ، ادے تاوت، تتھوادے، کارتک ماسہ سے، کرشنہ پکھسے تتھو۔۔۔ وارانوِ تا یام۔ شری مہالکھشمیئے دھوپم، کرپورم رتنہ دیپم، پرکلپہ یامی نماہ۔ چامر کرتے ہوئے پڑھیں۔ لیلا ر بدھ، "جیے جگدیش" وغیرہ آرتی پڑھ کر شری مہالکھشمیئے چامرم پرکلپہ یامی نماہ۔

ترپن کرتے ہوئے پڑھیں:- ایے تا بھیاہ، دیوتا بھیاہ، دیپ دُھوپ، سنکلپات سدھ راستُو، دیپو نماہ، دھُوپو نماہ وسترچڑھاتے ہوئے نمسکار کرتے ہوئے پڑھیں:- شری مہالکھشمیئے واسُو نماہ۔ بےتا سام، دیوتا نام، ارگیہ دانا، دیرچہ نہ ودھی، سروا، پرپورنہ استُو۔

چاول سہت دو دھرب اکھواد و پھول ہاتھ میں پکڑتے ہوئے پڑھیں:- شری مہا لکھشمیئے نم

بو ستمان پوجہ یامی اوم، پوجہ یہ۔

چاول کندھوں سے پھینک کر صرف دھرب ہاتھ میں پکڑ کر پڑھیں:- اوم، سرو لوکسے جنہ شولہ شولہ، ہس تام، نز لوچہ نام- سرود یو، مہ یم، یی شام، دیویم، آواہہ یامیے ہم- شری مہا لکھشمی م اواہیہ شیامی اوم، آواہہ یہ-

چاول کندھوں سے پھینک کر دھرب نرمالیہ میں ڈال کر کٹوری میں جل ڈالتے ہوئے پڑھیں، پادیار تھم، اودکم نماہ- شن نو دیور، ابھہ شٹہ ئے، آپو بھہ ونتو، پی تہ ئیے- شم یور، ابھہ سرو نتو، ناہ اسی پانی والی کٹوری میں لایہ، کیسر، سرو شدھی دھرب ڈال کر "روییوں" پر یہ پانی کی دھارا ڈالتے ہوئے پڑھیں:- گنگا رِتر تھ، سمبھوتم، پشپادِبھی، پوتم- پادیم، ددامی ہم، دیے وی، گرہا ناشو، نموستوتے- شری مہا لکھشمیئے پادیم نماہ-

پادیہ سے بچا ہوا جل نرمالیہ میں ڈال کر پھر سے ارگھیہ کے لئے کٹوری میں جل ڈالتے ہوئے پڑھیں شن نو دیور، ابھہ شٹہ ئے- آپو بھہ ونتو ناہ- شو دیور، ابھہ شیئی، آپو بھہ و نتو پی تہ ئیے، شم یور، ابھہ، سرونتو ناہ- اسی پانی والی کٹوری میں، دو دھ، دھرب گھی، چاول، جو، سرسُپ ڈال کر روییوں پر بھی جل دھارا ڈالتے ہوئے پڑھیں:- اشٹہ گندھ، سمایوکتم سورنہ پاتر، پرپورِتم- ارگھیم، گرہانہ، مت دتتم، نموستوتے- مہا لکھشمیئے، ایدم، ودارگھیم نماہ- شدھ جل آچمن کے روپ میں ڈالتے ہوئے پڑھیں شری مہا لکھشمیئے، آچہ مہ نی یم نماہ-

لایہ کیسر وغیرہ سے ملا ہوا جل مہا لکھشمی پر ڈالتے ہوئے پڑھیں:- پنچامرتہ، سمایوکتم، جا اہنوی، سلہ لم، شوبھم- گرہانہ، وِشو جننی، سنانارتھم، بھکتہ وتسلے- شری مہا لکھشمیئے اشٹانگہ سنانم پرکلپیہ یامی نماہ-

دیپ مالا پُوجا وِدھی

اسی کتاب کے صفحہ نمبر اسے تک سے دیپ دُھوپ سماپت کرکے وِشٹر انکھوادھرب سہیت کٹوری میں تلک اور تین پھُول ڈالتے ہوئے پڑھیں :۔ سم، واہ، سرجامی، ہردیم، سم شر شٹ، منواستُو واہ۔ سم سرشٹاس، تنواہ، سن تُو واہ۔ سم سرشٹاہ، پرانو استو واہ۔ سم یاواہ، پریاس۔ تنوٗ سم پریا، ہردیانی، واہ۔ آتماوو، استو، سم پریاہ، سم پریاس تنوممہ۔

کسی پاتر کٹوری میں روپیہ ۱۱ یا ۲۱ رکھیں اُن روپیوں کو اوپر کی کٹوری کے پانی سے چھڑکتے ہوئے پڑھیں :۔ اشیے نوہ، پرانس، توتے، پرانم، دتہ تام، تیے نہ، جیوہ۔ برسپہ تے ہ پراناہ سہتے، پرانم، دداُتو، تے نہ جیوہ۔ شری مہا لکھشمیئے، جیوا دانم، پرکلپہ یامی نماہ۔

چاول سہت دھرب کے دو کانڈ ہاتھ میں لے کر تین بار پڑھیں :۔ شریئے، وِد مہیئے، کملہ واسہ نیئے، دھی مہی، تن نو لکھشمی، پرچودیات (۳) تت ست برھمہ، ادے تادت تتھوادے۔

ماس، پکھ، تیتھی، وار کا نام لے کر پڑھیں :۔ شری مہا لکھشماہ، ارچام اہم کرشیے اوم، کرشو۔

آسن کے رُوپ میں دو دھرب انکھوا دو پھول ڈالتے ہوئے پڑھیں :۔ اوم، سپنہ، کانچہ نہ ورنا بھام، مُوکھتا منی، وِراجہ تام۔ امہ لام، کملام، دیویم، آسہ نم، پرتی گرہیتام۔ شری مہا لکھشمیاہ، یدم، آسنم نماہ۔

پڑھیں :- انہ، ہی نم، کریا ہی نم، ودی ہی نم، درویہ ہی نم، منتر ہی نم۔ یت گتم، تت سروم، اچھدرم، سمپوُرنم، استو، یے وم استُو۔ کٹوری میں دائیں ہاتھ کی انگلیوں سے جل ڈالکر اسی جل سے کوُدیر جی کو آچمن ارپن کریں یعنی تھوڑا سا جل ڈالیں۔ کٹوری میں چاول جل دکھیشنا ڈالتے ہوئے پڑھیں :- ایے تا دیوتاہ، سہ دکھیشنا نے نہ، پری ین تام، پری تاہ، سن تو۔

اب کھچڑی کا "پربیون"، صفحہ نمبر ۷۹ اسے ۸۰ تک سے پڑھ کر چٹو وغیرہ رکھ کر دی پاہ سودا، دھوپ سودا تک پڑھ کر دودھرب کانڈ ہاتھ میں لے کر کو یرجی کو وِسرجن کرتے ہوئے تین بار پڑھیں :- یکھیے شوائے وِدھیئے، گداہستائے دھی مہیی، تناہ کوُویراہ، پرچودیات پڑھ کر پھر سے پڑھیں :- اوم تت ست برہمہ، ادے تا دت، تتھوادے، ماسہ سے، پکھسے، تتھو، وارا نیوتا یام۔ بھگوتاہ، کوُویر سے، ترمبھکہ سکھ سے، یکھیشوا سے، دھنادھِپہ سے، آتمنو، واتگمنواہ، کایو پارجِہ نہ، یاپہ سِہ وار نار تھم، کوُویر پوجہ نم، اچھدرم، سمپوُرنم، استُو، یے وم، استُو۔ پھر سے کوُیرجی کو ارگھد پشپ چڑھاتے ہوئے پڑھیں :- آہوا نم، نیئے وجانامی۔ نیئے وجانامی، پُوجنم۔ پُوجا بھاگم نہ جانامی، کھیہ میہ تام، پرمیشور۔ نمسکار کرتے ہوئے پڑھیں :- اوبھا بھیام، جانوُ بھیام، شِرسا، اورسا، منسا، وچسا نمسکارم کروی نماہ۔ ہاتھ جوڑ کر پھر سے پرارتھنا کیجئے -

اوم، دھنا دھیکھشائے، دیوائے، نریا نو پہ ویسے شِہ نی۔ نمستے راج راجائے کوُبیرائے، مہاتمنے۔

اوم شانتی شانتی شانتی۔

شہ سے، دھنا دِھ پہ سے، ارچام، اہم کرِشیے اوم، کورُ وشو۔

ہاتھ میں پہلے سے پکڑے ہوئے صرف چاولوں کو کندھوں سے پھینک کر اور دھرب دو کانڈ نرمالیہ میں ڈال کر پھر سے دو دو دھرب آسن کے رُوپ میں ڈالتے ہوئے پڑھیں :۔ بھگوتا کوُ ویر سے، ترمبھ کہ سکھ سے، یکھپے شور سے، دھنا دِھی پسے، یدم، آسنم نماہ۔

چاول سہت دو دھرب کانڈ دائیں ہاتھ سے پکڑ کر پڑھیں :۔ بھگوتے کوُ ویرائے، ترمبھکہ سکھائے، یکھیشورائے، دھنا دِھپائے، یوشمان پُوجہ یامی، ادم پُوجہ یہ۔

چاول کندھوں سے پھینک کر دھرب کے دو کانڈ ہاتھ میں ہی رکھ کر ہی پڑھیں :۔ بھگو نتم، کوُ ویرم، ترمبھکہ سکھم، یکھیشورم، دھنا دِھپم، اواہہ یہ شیامی اوم، آواہہ یہ۔

چاول کندھوں سے پھینک کر دھرب کے دو کانڈ نرمالیہ میں ڈال کر پڑھیں "پادیار تھم، اوُدکم نماہ" شن نودیو یر، ابھہ شٹئے، آپو بھو ُنتوُ پی نہ ئیے، شم یورابھی سروُنتوُ ناہ" اس منتر سے کٹوری میں جل ڈال کر اسی پانی سے کوُ ویرجی کو چھڑکتے ہوئے پڑھیں :۔ بھگوتے، کوُ ویرائے، ترمبھکہ سکھائے یکھیشورائے، دھنا دِھ پائے، پادیم نماہ۔ پادیہ کا بچا ہوا پانی نرمالیہ میں ڈال کر پھر سے ارگھیہ کے لئے اسی کٹوری میں "شن نودیو یرابھہ شٹئے" اوپر لکھے منتر سے جل ڈال کر کوُ ویرجی کو دھرب سے چھڑکتے ہوئے پڑھیں :۔ بھگون کوُ ویر، ترمبھکہ سکھ، یکھیشور، دھنا دِھپہ، یدیم، دوُ ارگھیم نماہ۔

کٹوری میں آچمن کے لئے پھر سے جل ڈال کر کوویرجی کو ارپن کرتے ہوئے پڑھیں کوُ ویرائے، ترمبھکہ سکھائے یکھیشورائے، دھنا دھ پائے، یدم آچہ منی یم نماہ۔ کٹوری سے جل ڈالتے ہوئے پڑھیں انم نماہ، اتم نماہ۔ آجیم، آجیم، انم، اد وِنے۔ ادِینھا سنکلپات، سدِھر استوُ۔ انجلی دھارن کرتے ہوئے

یکھیا ماوسی پُوجا

کھیچہ ماوسُ پوجا

گو لا کار کسی پتھر (کاجہ وغیرہ) کو کُویرجی کے رُوپ میں پُوجا کے ستھان پر سامنے رکھ کر صفحہ سے دیپ دھُوپ پڑھ کر جیوادان کے لئے وِشتر اتھوادھرب سہت کٹوری میں تِلک اور تین پھول ڈالتے ہوئے پڑھیں:-

سم واہ سرجامی، ہردیم، سم سرشٹم منوا ستُوواہ۔ سم سرشٹاس، تنواہ سنتو واہ۔ سم سرشٹاہ، پرانو استُوواہ۔ سم یاواہ، پریاس، تنواہ، سم پریا، ہردیانی واہ آتماو واستُو، سم پریاہ، سم پریاس تتوممہ۔ اس جل سے کُویرجی کی مُورتی کو چھڑکتے ہوئے پڑھیں:-

اسّنے نوہ، پرانس، توتے پرانم، دتام، تیے نہ جیو۔ متراورُونہ یوہ، پرانس توتے پرانم، دتام، تیے نہ جیوہ برہسپتے پراناہ۔ سہ تے پرانم دواُتو تیے نہ جیوہ

دربھ کے دو کانڈ ہاتھ میں لے کر تین بار پڑھیں:-

یکھیہ نی شائے وِدمہیے گداہستائے دھی مہی، تن نو، کُو بیراہ پرچودیات

(۳) پھر سے پڑھیں:- اوم تت ست برھمہ ادے تاوت تتھوادے پوش ماسہ سے کرشنہ پکھشیے۔ تِتھو . . . . وارانِوتایام۔ بھگوتاہ، کُو ویرسے، ترمبھکہ سکھسے یکھیے

کے ساتھ ساتھ آدھیاتمک لابھ بھی اُٹھاتی تھی۔ کشمیر کی آدرش ناری للی یشوری بھگوتی کے روزانہ کاریہ کرم میں چرخا کاتنا بھی ایک ضروری کاریہ کرم رہتا تھا۔ جیسے مانسِک سادھنا کے لئے کرمالا سہائک ہوتی ہے۔ ایسے ہی چرخا بھی بھارت میں خصوصی طور مہلاؤں کے آدھیاتمک لابھ میں سہایک رہتا تھا، کشمیری مہلائیں خصوصی طور ویدک کال سے ہی اِس کلا کی رکھشیا کرتی آئی ہیں۔ ہماری ماتائیں مانسک جپ کرتے ہوئے چرخے پر دھاگا (پن) کاتتی تھی۔ دھاگے کو سنسکرت میں سُوتر کہتے ہیں۔ اُن کے ہاتھ سے کاتا ہوا سُوتر برہمہ سُوتر کہلاتا تھا۔ اُس برہمہ سُوتر سے بنے ہوئے کپڑے کو پہن کر منش کیسا آنند پراپت کرتا تھا، اس آنند کو مہاتما گاندھی جیسے مہاتما ہی جانتے تھے۔ کشمیر میں کپاس اکثر بھادرون مہینہ میں تیار ہوتی تھی اس لئے نئے کپاس کا دھاگا لڑکی کے ہاتھ سے کاتا ہوا گنیش جی کی پوجا میں ارپن کیا جاتا تھا۔ دیوتاؤں کو ارپن کرکے ہی نئی کپاس سے وستر کاتنے بُننے کا کام آرمبھ کیا جاتا تھا۔

کپڑا کاتنے بنانے کی کلا کو بھارت نے ہی پرکٹ کیا ہے۔ اس بات کو ہم بھارتی آج کے اس مشینری یُگ میں بھول نہ جائیں اس بھاونا سے بھی کشمیری پنڈت اس "پن ورت کو" مناتے آئے ہیں۔

دان ورت کو کرنے کی پرتگیا کی۔ گنیش جی کی کرپا سے یہ برہمن دھانیہ سے سمپن ہوا اور اس کی سبھی منو کامنایں پوری ہوئیں۔

سرو شاستر گیا تاپسوی سُوت جی کہتے - جو منش اس پن دان ورت کو کرے گا گنیش جی کی کرپا سے اس کو دھن دھانیہ کی پراپتی ہوگی، نردھن دھنی ہوگا، بندھی بندھن سے مُوکت ہو جائے گا، سنتان ہنیوں کو سنتان کی پراپتی ہوگی۔ روگی روگ رہیت ہوں گے۔ خصوصی طور اس "پن ورت" کے کرنے سے اُلجھنوں میں اُلجھے ہوئے گرہستھوں کی ہر ایک الجھن سُلجھ جائے گی اور ہر ایک منو کامنا سِدھ ہوگی۔

کپڑا کاتنے بننے کی کلا

بھارت نے ہی سنسار کو دی ہے

ویدک کال میں برہمہ چاری گورو کلوں میں رشیوں کے پاس جنگلوں میں وِدیا پراپت کرتے تھے جہاں وہ رِشی وِدیا دھین کے علاوہ اُن برہمہ چاریوں کو بھِن بھِن پرکار کی کلائیں بھی سِکھاتے تھے جن کلاؤں میں وستر کاتنے بُننے کی کلا سیکھنا بھی اُن کے لئے ضروری ہوتا تھا۔ جبکہ گورو کُل میں برہمہ چاری کو اپنے ہاتھ کا بنا ہوا کوپین (وستر) تتھا یگینو پویت (برہمہ سُوتر) دھارن کرنا ہوتا تھا۔ ویدوں میں کپاس سے لے کر وستر بنانے تک کی پرکریا جن منتروں میں درج ہے وے منتر برہمہ چاری کو کنٹھ کرواتے تھے۔ جیسے "برہمہ چارِنم، کوپی نم، چہ، ہسنتے، سمستھا پے، برہمہ چارنم، واچہ ینتے۔ ریوتی ستوا، ویکھیہ نن، کرنہ کا.... چکر نو۔ (وید) بھارت کے اکثر ہر ایک گھر میں چرخا ہوتا تھا۔ بھارتیہ مہلائیں چرخے پر کتائی

کہتے ہیں۔ بھادر شکلہ پکھ چترتھی کو کیا جاتا ہے اگر اس چوتھ کے دن اتوار منگل ہو تو اس ورت کو مہا چترتھی ورت کہتے ہیں۔ یہ ورت "گنیش چترتھی ورت" سے بھی پرسدھ ہے۔ یہ بھادر پد ماس ردھی سدھی بانٹنے کا ماس ہے، اس لئے اس ماس میں شکلہ پکھ میں کسی شبھ دن پر گنیش پوجن تتھا مودک وغیرہ گنیش جی کو ارپن کرنے سے بھگتوں کی ہر ایک کامنا سدھ ہوتی ہے۔ یہ تیوہار کشمیر میں بڑے دھوم دھوم تتھا شردھا سے منایا جاتا ہے۔ مہاراشٹر میں بھی یہ تیوہار منایا جاتا ہے۔ کشمیر میں اس ورت کو "پن دان ورت" کہتے ہیں۔ گنیش پوجن کے علاوہ کشمیری پنڈت اس شبھ دن پر کلش کے گھڑے کو لڑکی کے ہاتھ سے کاتا ہوا اپنا کپاس کا دھاگہ باندھتے ہیں۔ دھاگے کو کشمیری میں "پن" کہتے ہیں۔ چونکہ اس گنیش پوجا میں "دھاگا" "پن کا پریوگ کیا جاتا ہے اس لئے اس پوجا کو" پن دان ورت" بھی کہتے ہیں۔ یہ دھاگا" پن پوجا میں پریوگ کرنے کا مطلب کیا ہے آگے ورنن کروں گا، آپ آگے کی کتھا سنیئے۔

ہے برہمن دیوتا تم بھادر شکلہ پکھ میں ودھی انوسار تتھا شردھا سے گنیش جی کا پوجن کر کے اپنی شکتی کے انوسار شدھ گھی سے پوڑیاں۔ سوا سیر وغیرہ بنا کر بھگوان گنیش جی کو ارپن کرنے کے پشچات اپنے پریوار بھائی بندھوں رشتہ داروں تتھا متروں میں بانٹیے۔ آپ نشچئے رکھیئے ودھی انوسار یہ سدھی ونایک ورت اتھوا "پن دان ورت" کرنے سے آپ کی دردرتا سماپت ہوگی اور منوانچھت پھل کی پراپتی ہوگی۔ برہمن کو سارے ورت کا ودھان بتلا کر بوڑھے برہمن کا روپ دھارن کرنے والے گنیش بھگوان انتردھیان ہو گئے۔ وردھ نردھن برہمن نے یہ "پن دان ورت" کرنے کا دڑھ سنکلپ کیا چونکہ یہ ماس بھادر ماس ہی چل رہا تھا اس لئے میں نے جلد از جلد یہ ورت منانا ہے اس بھاونا سے برہمن بھکشا کے لئے نکلا۔ گنیش جی کی کرپا سے بھکشا میں اس کو کافی دھن ملا۔ اس نے آنے والے شبھ مہورت پر ہی بھائی بندھوں تتھا متروں کو اکٹھے کر کے یہ" پن دان ورت" کیا اور ہر ورش بھادر شکلہ پکھ میں اس پن

پہ نہ کتھا

ایک سمیے، نئے منشارنیہ، تِرتھ میں رشیوں نے سوت جی سے پُوچھا۔ ہے مُونی شریشٹھ! کوئی ایسا ورت اتھوا اُپائے بتلائیے، جس سے سنسار کے سبھی منش جاتی تھوڑے ہی سمئے میں کسی آسان اُپائے سے من وانچھت پھل تتھا مانسک شانتی پراپت کر سکے۔ سبھی شاستروں کے جاننے والے شری سُوت جی سے بولے۔ ہے رشیو! آپ نے منش جاتی کے ہِت کی بات پُوچھی، اب میں اِس ورت کو آپ لوگوں سے کہوں گا۔ اس لئے آپ دھیان سے سُنیئے۔

کاشی نگر میں ایک نِردھن برہمن رہتا تھا وہ بہت غریب ہونے کے کارن بُھوک اور پیاس سے پیڑت گھومتا پھرتا تھا۔ پُورو جنم کے کسی شبھ سنسکار سے بھگوان گنیش جی کا سُمرن اکثر کرتا ہی رہتا تھا۔ اس برہمن کو اس دُردشا سے نِکالنے کی خاطر سبھی دُکھوں تتھا وِگھنوں کو دُور کرنے والے شری گنیش جی نے برہمن کا رُوپ دھارن کر اُس کے پاس آکر آدر کے ساتھ پُوچھا۔ ہے برہمن دیوتا! آپ ایسی شوچنیہ تتھا دُکھی دشا میں کیوں گھُومتے ہیں آپ مجھ سے کہیئے میں سُننا چاہتا ہوں، برہمن بولا۔ میں بہت نِردھن ہوں تتھا میرا کوئی پُتر بھی نہیں ہے جو میری کچھ سیوا کرے۔ میرا شریر بھی روگی ہے تتھا میری پتنی بھی شریر کے روگوں اور دھن کے ابھاؤ سے دُکھی رہتی ہے۔ ہے دیالُو برہمن دیوتا، اگر آپ اِس کشٹ سے ہمیں نکالنے کا کوئی اُپائے جانتے ہیں تو کرپا کر کے مجھے بتائیے، وردھ برہمن بولا، گنیش جی جو رِدھی سِدھی کے سوامی ہیں تتھا جو وِگھنہ ہرتا مانے جاتے ہیں اُسی آدِ دیو گنیش جی کا ورت دھارن کرنے سے آپ کو ادِش وانچھت منو پھل کی پراپتی ہوگی۔ یہ گنیش جی کا ورت جس کو "سدھی ونایک ورت" کہتے

۷۴

سروے، بھونتو، سوکھِناہ، سروے، سن تو، نِرامیاہ
سروے، بھدرانی، پہ شن تو، ما کشچِت دُوکھ، باک بھوِت

اسہ تو ما، ست گمہ یہ۔ تمہ سو ما جیوتِر، گمہ یہ، مرتیور ما، امرتم گمہ یہ
اوم، شانتِی ہ، شانتی ہ، شانتی ہ۔

شری مہاگنپتیا نے - سدھ لکھشمیئے، مہالکھشمیئے دکھشیہ نائے تلہ ہرینہ رجہ تنہ نشکرنم دوانی - اور بھی کچھ تِلے ڈالتے ہوئے پڑھیں:- یے تاہ، دیوناہ، سہ دکھینشانے نہ بری ین تام، پری تا سننتُو۔

سبھی پریوار کے ممبروں کو تلک لگا کر تاگون باندھیئے۔ اب سبھی پُوڑیاں سوا سیر وغیرہ جو آپ نے پرساد کے رُوپ میں بنایا ہو، تھالیوں میں بھر کر پُوجا کے ستھان پر لائیے، ایک سوا سیر اور کیسی کچھ پرساد گڑوے کے سامنے رکھ کر سبھی گھر کے ممبروں بھائی بندھوں، مِتروں کو پُوجا کے ستھان پر "پن کتھا"، سُنانے کے لیئے بِٹھا کر اُن کو پھول تھا تھوڑا سا درمُون گھاس ہاتھ میں دیجئے۔ سبھی کتھا سُننے والوں کو چاہیئے، انجلی میں پھُول اور درمُون گھاس پکڑ کر شردھا سے کتھا سُنئے۔ کوئی ممبر جو "پن کتھا"، اچھی طرح پڑھ سکے اور جس کو اِس "پن پُوجا"، کے یگیہ کی شردھا ہو کتھا کرے۔۔ بھگوان کرشن بھگوت گیتا میں کہتے ہیں جس کو جیسی شردھا ہو گی اس کو ویسا ہی پھل ملتا ہے۔

"یو یت شردھا سہ یے وساہ"

کتھا کے انت میں ہاتھ میں لی ہوئی دِرُوا "درمُون گھاس تھا پھُول"، وغیرہ گھڑوے پر ڈالتے ہوئے پڑھیں۔ اُدبھا بھیام، جانو بھیام، پانی بھیام، شرسا، اُورسا، وچہ سا، منساچہ، نمسکارم کرومی نماہ — پوڑیاں سوا سیر وغیرہ سامنے لا کر سبھی ممبر پرساد کی تھالیوں کو سپرش کریں، پھر اِسی پُستک کے صفحہ نمبر ۱۸ سے سارا "پرپیون" پڑھ کر سامُوہک آرتی "جیئے جگدیش" کریں پھر سے ہاتھ میں پھُول لے کر پڑھیں:-

پرانا یام کرکے اب پادیہ کے لئے کٹوری میں دودھ، پانی، لایہ وغیرہ ڈال کر اسی پانی سے گھڑوے کو چھڑکتے ہوئے پڑھیں :- اوم، گنا نانتوا، گنہ پہ تم، ہہ وامہیے، کوم، کوی نام، اوپہ مہ شروش نہ مم جییشٹھ راجم، برھمہ نام، برھمہ نسس پہ نہ، آناہ، شرنون، اوتی بھی ہ، سید سادنم۔ بھگوتے ونایکائے، ولبھا سہتائے، شری مہاگنیے شائے، سدھ لکھشمیئے مہالکھشمیئے پادیم نماہ۔ پھر سے ارگھیہ کے لئے کٹوری میں نیا جل، دودھ، لایہ، سرواوشدھی وغیرہ ڈال کر گھڑوے کو دوب اکشتا پھول چھڑکتے ہوئے پڑھیں اوم گنا نانتوا، گنہ پہ تم وغیرہ۔ اوپر درج شدہ۔ بھگون ونیایکہ ولبھا سہتہ، شری مہاگنیشہ، سدھ لکشمی، مہالکشمی، یدم ودوارگھیم نماہ۔ پھر سے گھڑوے پر جل دھارا ڈالتے ہوئے پڑھیں :- اوم گنا نانتوا (اوپر درج شدہ) ..... ! یہ منتر پڑھ کر پھر سے پڑھیں بھگوتے ونیایکنائے، ولبھا سہتائے، شری مہاگنیشائے، سدھ لکھشمیئے، مہالکھشمیئے منتر سنانی یم نماہ۔ پھول وستر روپ میں ارپن کرتے ہوئے پڑھیں :- بھگوتے ونیایکائے ولبھا سہتائے شری مہاگنیشائے۔ سدھ لکھشمیئے، مہالکھشمیئے وسترم پرکاپہ یامی نماہ۔ تلک ارگھ پھول بالترتیب گھڑوے کو لگاتے ہوئے پڑھیں۔ بھگوتے ونیایکائے، ولبھا سہتائے شری مہاگنیے شائے، سدھ لکھشمیئے، مہالکھشمیئے، سمالبنم گندھو نماہ، ارگھو نماہ، پُشپم نماہ۔ دھوپ ارپن کرتے ہوئے پڑھیں :- اوم گنا نتوا، گنہ پہ تم، ہہ وامہیے، کوم، کوی نام، اوپہ مہ شروس نہ مم۔ جییشٹھ راجم، برھمنام، برھمنس پہ نہ، آناہ شرونن اوتی بھی ہ۔ یہ سادنم۔ بھگوتے ونیایکائے، ولبھا سہتائے شری مہاگنیشائے، سدھ لکھشمیئے، مہالکشمیئے دھوپم سمرپہ یامی نماہ۔ رتن دیپ گھماتے ہوئے پڑھیں :- اوم گنا نانتواہ ..... (اوپر درج شدہ) سارا منتر پڑھ کر پھر سے پڑھیں: بھگوتے ونیایکائے ولبھا سہتائے

آکھوُرتھ سے ، وِگھنیے شہ سے ، دِگھنیے بھ کھیہ سے ۔ وِبھاسہتہ سے ، شری مہا گنیے شے سے ، سِدھ لکھیشماہ ، ارچام اہم کرشیے ادم کورُوشو ۔ آسن کے رُوپ میں دھرب یا پھول ڈالتے ہوئے پڑھیں :۔ ادم ، گنانا نتوا ، گنہ پہ تم ، ہہ وا مہیئے ، کِوم ، کوِی نام ، اُوپہ مہ شروسَ تہ مم ، جیشٹھ راجم ، برھمنام ، برھمنس پہ تہ ، آناہ ، شرنون ، اُوتِی بھی ہ ۔ سِید سادنم ۔ بھگوتاہ ، وِینا یکہ سے ، وِلبھا سہتہ سے ، شری مہا گنیے شہ سے ۔ سِدھ لکھیشماہ ، مہا لکھشماہ ، ارچام ، اہم کرشیے ادم کورِوشو ۔ آسن کے رُوپ میں دھرب یا پھول ڈالتے ہوئے پڑھیں :۔ ادم ، گنانا نتوا ، گنہ پہ تم ، ہہ وا مہیئے ، کِوم ، کوِی نام اوُپہ مہ شردس تہ مم ، جیشٹھ راجم ، برھمہ نام ، برھمہ نس پہ تہ ، آناہ ، شرنون ، اُونِی بھی ہ سِید سادنم ۔ بھگوتہ ہ وِینا یکہ سے ، ولبھا سہتنیے ، شری مہا گنیے شہ سے ، سِدھ لکھشماہ مہا لکھشیماہ ، آسنم نماہ پھر سے جو تھوڑا چاول لیے ڈالنے ہاتھ میں لیکر پڑھیں اوم ، گنانا نتوا ، گنہ پہ تم ، ہہ وا مہیئے کِوم ، کوِی نام ، اوپہ مہ شروس ، تہ مم ، جیشٹھ راجم ، برھمنام ، برھمنس پہ تہ آناہ ، شرنون ، اُوتِی بھی ہ ، سِید سادنم ۔ بھگوتے وِنائیکائے ، دلبھا سہتائے ، شری مہا گنیشائے سِدھ لکھشمینے ، مہا لکھشمیئے ، پُشماں داہ پوجہ یامی ، ادم ، پُوجہ یہ ہ ۔ — چاول کے دانے کندھوں سے پھینک کر پڑھیں :۔ بھگونتم ، وِینایکم ، ولبھا سہتم شری مہاگنیشم ، سِدھ لکھشم مہا لکھشم ، آداہہ یِی شیامی ادم آداہہ یہ ۔ گھڑوے پر گنیش جی کو چڑھاتے ہوئے پڑھیں :۔ شیبے لے شُور سے ، تہ نہ یار بھکہ ، بھکتہ ، وِگھنہ ، ناشائے ، ہستہ دھر تہ دھنڈ ، کُوٹھار پاشہ دوارپے شہ ، سرد گنہ نا یکہ ، پدمہ ہس تہ پُوجام ، گرہانہ ، بھگون بھ دمیے دی تُوشتاہ ، سرولوکسی ، جنہ یم ، شولہ ہستام ، ترلوچہ نام ۔ سرد دیومہ یم ، پی شام ، دیویم ، آواہہ یامیہم ۔

پنہ پوُجا وِدھی

پوُجا سامگری :- دھوپ، رتن دیپ، کافور، سندور، ناریون، دودھ دہی، پھول، چاول، جو، ایک تھالی میں زمون۔ دوسری تھالی میں پھل وغیرہ۔ لڑکی کے ہاتھ سے کاتا ہوا دھاگا۔ پوجا استھان پر ایک گھڑا رکھیئے اس گھڑوے کو سندور کے تلک پھول کی مالا، ناریون وغیرہ سے سجا کر رکھیئے۔ گھڑے میں پانی دودھ، زاپیل ایک روپیہ کا سکہ۔ دردا (درموں) ڈال کر رکھیں۔ گھڑوے کو گنیش جی تتھا لکھشمی کا روپ مان کر پورب کی طرف منھ کر کے آسن پر بیٹھ کر پوجا آرمبھ کیجئے۔ لڑکی کے ہاتھ سے نئے کپاس کا کاتا ہوا دھاگا یعنی اسی گھڑے پر رکھیئے۔ اسی پستک کے صفحہ نمبر سے ماراد یہ پادھوپ پڑھ کر ایک کٹوری میں تھوڑا سا تلک اور تین پھول ڈالتے ہوئے پڑھیں :- سم واہ، سرجامی، ہردیم۔ سم سرشٹم، منوا سنتو واہ۔ سم سرشٹاس تنواہ، سنتو واہ۔ سم سرشٹاہ، پرانو، اسنتو واہ۔ اسی پانی سے گھڑوے کو چھینٹے مارتے ہوئے پڑھیں :- اِشونوہ، پرانسس توتے، پرانم، دتام، تییے نہ جیوہ۔ منزا ورُو نیوہ پرانسس توتے، پرانم دتام، تییے نہ جیوہ۔ برہسس پہ تیے ہ، پراناہ، سہ تے پراناہ، دداتو تے نہ جیوہ۔ جو، چاول کے دھانے تتھا پھول ہاتھ میں لیتے ہوئے تین بار پڑھیں :- تمتیا پورشائے وِدمہیے وکرتونڈائے۔ دھی مہی۔ تن نو، دنتی پرچودیات۔ شرییئے، وِدمہیے کملہ واسِہ نیئے، دھی مہیئے، تن نو لکھشمی پرچودیات۔ بھگوتاہ، وِنایکہ سے۔ ایکہ دنتہ سے، کرشنہ پنگلہ سے، گجانہ سے، لمبودرسے، بھالہ چندرسے۔ ہے رمبہ سے

پر رکھیں۔ پرساد سبھی میں بانٹئے۔ یجمان تتھا یجمان پتنی کو پوجا کی سماپتی تک ورت رکھنا چاہیئے۔

ایسی کوئی بھول نہ کریں آپ اس شُبھ دن پر کسی پرکار کی ہنسا اتھوا ہنسا سے ملنے والا مانس وغیرہ کا پریوگ کریں بلکہ آج سے آپ گھر میں نتیہ یگیہ رچانے کی پرتگیا کریں۔ یگیہ سے مطلب ہے آپ تین باتوں کا "ورت" رکھیں۔

"यज-देवपूजा-संगतिकरण-दानेषु"

وہ تین باتیں ہیں۔ (۱) دیو پُوجن یعنی گھر میں روز بھگوت نام کا کرتن۔ (۲) پریوار کے ممبروں میں سچا سنگٹھن۔ (۳) یتھا شکھتی دان۔ جس گھر میں ان تین نیموں کا پالن ہوگا وہاں بھگوان وِشنُو لکھشمی سہیت نواس کرتے ہیں۔

اوبھا بھیام، جانو بھیام، پانی بھیام، شرسا، ادرسا، وچسا، منساچہ، نمسکارم کرومی نماہ۔ اوپر لکھی ودھی کے مطابق دروازہ کی پوجا کر کے :۔ سرو منگلہ منگلے، شوے، سروارتھ سادھکے، شرنیے، ترمبھ کے گورے، نارائینے نموستوتے اس منتر کا اچارن کرتے ہوئے پہلے سے ہی مقرر کئے ہوئے کمرے میں جہاں صاف دری، مسند وغیرہ بچھا ہوا ہو گھر کے سبھی ممبر بھائی بندھوں متر وغیرہ اپنے اپنے ہاتھ میں اٹھائی ہوئی سامگری۔ بھگوت گیتا، پانی کا گڑا، دودھ، پھل، چاول وغیرہ خصوصی طور ایشٹ دیوی گورو وغیرہ کا فوٹو کسی اونچے ستھان کرسی وغیرہ پر سجا کے رکھیں اس کے سامنے سبھی سامگری رتن دیپ وغیرہ بالترتیب رکھنے جائیں۔ جاڑو، اوکھل، چکی وغیرہ ایک طرف کونے میں رکھیں۔ سبھی پریوار والے ابھی کھڑے رہیں۔ یجمان کو چاہیئے، مہالکشمی دیوی اتھوا گورو وغیرہ کے فوٹو کو تلک لگا کر پھول مالا ارپن کریں۔ اور "جے جگدیش سے" سامو ہک آرتی کریں۔ نابد، کشمش، برفی وغیرہ نوید کے روپ میں ایشٹ دیوی کو ارپن کیجئے، اسی پرساد میں سے سبھی کو تھوڑا تھوڑا پرساد بانٹ کر سبھی پریوار کے ممبروں کو تلک لگا کر ناریوں باندھیئے۔ یہ کاریہ کرم سماپت کر کے رسوئی میں جا کر ان پورنا بھگوتی کا دھیان کر کے نمسکار کرتے ہوئے پڑھیں :۔ انہ پورنے، سدا پورنے، شنکر پرانہ ولہ بھے، گیان ویراگہ، سمپورنے انہ پورنے نموستوتے۔

اب چولہے کے اوپر اتھوا "گیس" کے اوپر سندور سے " ؐ " لکھیں۔ ارگھ پھول چڑھاتے ہوئے پڑھیں :۔ انہ پورنا بھگوتی ئیے، سمالبھ نم، گندھو نماہ، ارگھو نماہ، پشپم نماہ۔

اوم شانتی شانتی شانتی

اب روٹھ نہر وغیرہ اصلی (گائے کا) گھی سے تیار کیا ہوا۔ تھالیوں میں بھر کر ایشٹ دیوی مہالکشمی فوٹو کے سامنے لائیں اور اسی کتاب کو صفحہ نمبر ۱۴ سے ۱۸ تک۔ سے "سارا پرے بیون" پڑھیں۔ جیٹھ مکان کی چھت

کٹوری میں دائیں ہاتھ کی انگلیوں کو اوپر سے جل ڈال کر اُسی جل سے دروزاہ پر آچمن کے روپ میں تھوڑا سا جل ڈالتے ہوئے پڑھیں :- شن نو دیو یر، ابھ شٹہ یے، آپو بھ ونتُو، پی تہ یے، شم یورا بھ سر ونتُو ناہ۔ دھرمائے، ادھرمائے، دیے ہی لیئے، کھم کھیہ نیئے میرو پراکار دیوتا بھیاہ، آچہ مہ تی یم نماہ۔

پھر سے اوپر درج شدہ "شن نو دیویر" منتر پڑھ کر کٹوری میں نیا جل تھا دکھشنا ڈال کر۔ دروازہ کے پاس دکھشنا ڈالتے جائیں اور پڑھیں :- دھرمائے :ادھرمائے، دیے ہی لیئے، کھم کھِہ نیئے، میرو پراکار دیوتاہ بھیاہ، دکھشنا یئے، تِلہ ہرنیہ، رجہ نہ، نشکر نم ددانی۔

کچھ اور دکھشنا کے رُوپے یں ڈالتے یں ڈالتے ہوئے پڑھیں :- ایے تاہ، دیوتاہ، سہ دکھشنانے نہ، ہری ین تام، پرتیا سن تو۔ اب نوید کے رُد ہیں کِشمش وغیرہ ارپن کرتے ہوئے پڑھیں :- دھرمائے، ادھرمائے، کھیم کھیہ نیئے میرو پراکار دیوتاہ بھیاہ نمو نیئے ویدیم" نہ وید یامی نماہ (اچمدر نہ کریں) ترپن کرتے ہوئے تین بار پڑھیں :- نمو برھمنے، نمو استو اگنہ ئے، نماہ پرتھِ ویئے، نماہ اوشدھی بھیاہ، نمو واچے، نمو واچسپتئے، نمو وِشنہ وے برہتے کرنومی۔ یتی ایے تاسام، یے و، دیوتانام، سارِشٹم، سایُو جیم، سہ لوکہ تام، سامی پیم، آپنُوتی یے ایوم، وِدوان، سوادھیایم، ادھی تے۔ (۳)

نمسکار کرتے ہوئے پڑھیں :- (۱) منتر ہی نم، کریا ہی نم، وِدھی ہی نم، چیت گہ نم نت سردم، کھیہ مہِ تام، دیو۔ کرپیا پرمیشور۔ (۲) بت اکھر بیر بھرشٹم، ماترا ہی نم، چہ بت گنم، تو یا نت، کھیہ میہ نام دیوہ، کر پہ یا پُورد شوتہ مہ۔

نمسکار کرتے ہوئے پڑھیں :-

پادیارگھم اوُدکم نماہ شن نو دیوپر، ابھہ شنٹہ یئے، آپو بھہ ونتو، پی تہ تیئے، شم یور، ابھہ سرونتو ناہ " اسی جل میں تلک، سرو شندھی وغیرہ ڈال کر وشنٹر سے دروازے کو چھڑکتے ہوئے پڑھیں:۔ دھرمائے، ادھرمائے، دیبے ہہ لیئے، کھم کھہ نیئے، میروپرا کار دیوتا بھیاہ پادیم نماہ

شن نو و یوپر، ابھہ شنٹہ یئے، آپو بھہ ونتوُ، پی تہ تیئے، شم یور، ابھہ سرونتوُ ناہ۔

اسی کٹوری کے پانی میں دودھ، گھی، دہی ڈالتے ہوئے وشنٹر سے دروازہ کو چھڑکتے ہوئے پڑھیں:۔

دھرمہ، ادھرمہ، دیبے ہہ بیبے، کھم کھہ نیبے، میروپرا کار دیوتاہ، یدم و و ارگھیم نماہ۔

بالترتیب، دائیں بائیں، نیچے تھا اوپر کرم سے تلک لگاتے ہوئے پڑھیں دھرمائے، ادھرمائے، دیبے ہی لیئے، کھم کھیہ نیئے، میروپرا کار دیوتا بھیاہ، سمالبھم، گندھو نماہ۔ ایسے ہی بالترتیب دائیں بائیں اوپر نیچے ارگھ پھول، چڑھاتے ہوئے پڑھیں:۔ دھرمائے ادھرمائے، دیئے ہی لیئے، کھم کھیہ نیئے، میروپرا کار دیوتاہ بھیاہ، ارگھو نماہ، پشپم نماہ۔

نمسکار کرتے ہوئے پڑھیں:۔ یے تا سام سایے و دیوتا نام، ارگھیہ، دانا دیر، چینہ، ودھی ہ، سرواہ، پہ رپوُرناہ، استوُ۔

چاول کی تھالی کو جل سے چھڑکتے ہوئے پڑھیں انم نماہ، انم نماہ، آجیم آجیم۔ انم ادی دِنے ادیتھا، سنکلپات یدھر استوُ۔

انجلی دھارن کرتے ہوئے پڑھیں:۔ انہ ہی نم، کریا ہی نم، ودھی ہی نم، درویہ، ہی نم، منتر ہی نم، یت، گہ تم، تت سروم، اچھدرم، سمپوُرنم، استوُ یے وم استو۔

پرانم دتام، تییے نہ جیوہ۔ برہسپتی ہ، پراناہ، سہ تے پرانم، ددا توتے نہ جیوہ۔ دھرمائے ادھرمائے، دے ہیہ لیئے، کھم کھیہ نیئے، میرو پراکار دیوتا بھیاہ، جیوادانم، پرکلپہ یامی نمہ۔

چاول سہت دھرب کے دو کانڈ ہاتھ میں لے کر تین بار پڑھیں :- اوم گم، تت پوروشائے ودمہیئے۔ وکرتونڈائے، دھی مہی، تنودنتی پرچودیات۔ اوم (۳)۔ پھر سے پڑھیں :- اوم تت ست برھمہ ادے تاوت، تھوادے، ماسہ سے، تچھسے، تتھو، وارانوتا یام۔ دھرمہ سے، ادھرمہ سے، دیے ہی لیاہ، کھم کھ نیاہ، میرو۔ پراکار، دیوتانام، دوار پوجہ نم، اہم کرشیے اوم کوروشو۔

چاولوں کو کندھوں سے پھینک کر۔ دھرب کانڈ نرمالیہ میں ڈال کر دو دو دھرب کانڈ آسن کے روپ میں مسلسل ڈالتے ہوئے پڑھیں :- دروازے کے دائیں طرف "دھرمہ سے" بائیں طرف "ادھرمہ سے" نیچے کی طرف "دیے ہہ لیاہ" اوپر کی طرف "کھم کھ نیا" "میرو پراکار دیوتانام" یدم، آسنم نمہ۔

دائیں ہاتھ سے دو دھرب کانڈ چاول سہت پکڑتے ہوئے پڑھیں :- دھرمائے، ادھرمائے دیے ہیہ لیئے، کھم کھ نیئے، میرو، پرکار دیوتاہ بھیاہ، یوشمان، پوجہ یامی، اوم، پوجہ یہ:

چاول پھینک کر کیول دو دھرب ہاتھ میں رکھ کر پڑھیں :- دھرمم، ادھرمم، دیے ہم کھم کھ نیم، میرو پراکار دیوتاہ، آواہہ یہ شامی اوم آواہہ یہ۔

دروازہ کے اوپر کی طرف پھول چڑھاتے ہوئے پڑھیں :- آواہہ یامی، ہم، دیوم۔ گینے شم، سور پوجہ تم۔ سہ دیو، وگھنہ، ہرتارم، سروکامہ، پھلہ پردم۔

دونوں کندھوں سے جو چاول پھینک کر پرانایام کر کے کٹوری میں جل ڈالتے ہوئے پڑھیں:

دیپ دھوپ سنکلپات۔ سدھرا ستو۔ دِیپو نماہ، دھوپو نماہ۔

دودھ، گھی، شہد، جو، تِل ملا کر دیوتاؤں، رِشیوں اور پتروں کا ترپن دروازے کے نچلے بھاگ پر کرتے ہوئے پڑھیں:۔

اوم، بھوہ ترپنیام، اوم بھوواہ ترپنیام، اوم سواہ ترپنیام۔ اوم بھور، بھواہ، سواہ ترپتیام۔ برہما ترِپہ تام، وِشنو ترِپہ تام، رودراہ ترِپہ تام، ایشوراہ ترپتام، سدا شِوا ترِپتام، پرتھوی ترِپتام، آپاہ ترِپہ تام، تیجا ترِپہ تام، وایوہ ترپتیام، آکاشاہ ترِپہ تام وہ۔ نم ترِپہ یامی، سُریم ترپہ یامی، سومم ترپہ یامی، ورونم ترپہ یامی، وایوم ترپہ یامی، کووریم، ترپہ یامی، سُریاد گرہان ترپہ یامی۔ دیے ورشن، ترپہ یامی۔ راجرشن ترپہ یامی، پِتر رِشن، ترپہ یامی، دھرمم ترپہ یامی، ارتھم، ترپہ یامی، کامم ترپہ یامی موکھم ترپہ یامی، سرو دیوتاہ ترپہ یامی۔ گلے میں یگنوپویت رکھ کر (کنٹھو پرپیتی) سواہا، رِشہ بھیاہ، بایاں یگنوپویت رکھ کر پڑھیں: سواہا پتر بھیاہ، دایاں یگنوپویت رکھ کر پڑھیں:۔ سہ ویے نہ۔ آبرہمس تمبھ پرین تم، برہما نڈم، سہ چراچرم، جگ ترپہ تو، یے وم اسنُو۔

جیوادن کے لئے وِشنٹر سہت کھو سو اکھوا کٹوری میں تِلک اور تین پھول ڈالتے ہوئے پڑھیں:۔

سم واہ سرجامی ہرویم۔ سم سرشٹم منوا سنُو واہ۔ سم سرسٹاش، تنواہ، سنتو واہ۔ سم سرشٹاہ، پرانو اسُتو واہ۔ سم یاواہ، پریاس، تنواہ، سم پریا، ہردیانی واہ آتماو واسُتو، سم پریاہ، سم پر یاس، تنومہ مہ۔

دروازے پر چاروں طرف دھرب اکھوا وشنٹر سے چھڑکتے ہوئے پڑھیں:۔

اشونوہ، پرانس، توتے پرانم دتام، تیبے نہ جیوہ۔ متراورونہ یو، پرانس، تونے

"گرہ پڑنیں" یہ سب کاریہ کرم پورا کر کے پُوجا آرمبھ کریں۔ پوجا سے پہلے گائے کو پرویش کے دروازہ کے سامنے
صحن میں باندھ کر رکھیں۔ کھانے کے لیئے کچھ چارہ ڈالیں تاکہ وہ پُوجا کے وقت شانت رُوپ سے ٹکی رہے
گوماتا کو تلک لگا کر پھول کی مالا ارپن کر کے چاروں پاؤں کے نیچے تھوڑا سا تِلک رِگ ویدائے۔ یجُر ویدائے
سام ویدائے۔ اتھرو ویدائے۔ ان چار ناموں سے لگائیں۔ ان ہی ناموں سے، ارگھ، پھُول،
دکھشنا تتھا "نیئے ویدیہ" کِشمش ڈال کر پرنام کریں۔ ہاتھ جوڑ کر پڑھیں "نہ کیو لا نام یہ یہ سام، پرسُونم
اویے ہی، مام، کامہ دُوگھام، پرسہ نام" گوماتا کو کمروں کے اندر پرویش کروانے کی آوشکتا نہیں
ایسا نہ ہو اس کے مکان میں داخل ہوتے وقت کوئی اڑچن پڑے۔ بھُوسا، گڑُ وغیرہ کِھلا کر پرویش کے بعد گائے
کو کھُلا چھوڑ کر آدر سے باہر نکالیں۔

پرویش پُوجا وِدھی

جس دروازے سے آپ نے پرویش کرنا ہو اس دروازے کی طرف مُنھ کر کے آسن بچھا کر دیپ دھُوپ
جلا کر پوجا آرمبھ کیجیئے۔ پوجا آرمبھ کرنے سے پہلے نیا یگنو پویت دھارن کریں۔ یگنو پویت کے وقت کسی لڑکی
کے ہاتھ سے زنگ لانی چاہیئے۔ یگنو پویت دھارن کرتے وقت پڑھیے اور شنکھ بجایئے۔ "یگنو پویتم
پرمم، پہ وِترم، پرجاپہ تریت، سہجم، پُورستات، آیُوشم، اگریم، پرتِی مُونچہ، شُوبھرم
یگنو پویتم، بلم اُستو، تیجاہ۔ پہلے دیپ دھوپ کیجیئے۔ صفحہ نمبر ا سے تم تک سے "دیپ دھُوپ" دیپو نماہ، دھُوپو
نماہ تک پڑھیئے۔ پھر سے پڑھیں۔ اوم تت ست برہمہ، ادے تاؤ، تتھوادے (ماس، پکھ، وار کا نام لیکر)
پڑھیں:۔ مہاگنہ پتہ ئے، کُومارائے، شرِیئے، سرسوتیئے، لکھشمیئے، وشوکرمنے، دوار
دیوتا بھیاہ، دھرمائے، ادھرمائے، دے ہلیئے، کھِم کھیہ نیئے، میرُو پرا کار دیوتا بھیاہ

پادیہ لکھشنم۔

پاؤں دھونے کے لئے یہ کٹوری ہاتھ میں لے کر پڑھیئے :۔ بھگونتاہ ، پادیم ، پادیم ۔
(۱) یے تاوانہ سے ، مہماتو ، جیا یانچہ ، پُورُوشاہ ۔ پادو سے ، وِشوا ، بھُوتانی ۔ ترِپادسیا
مرتم ، دِوِی ۔ (۲) ہرنیہ ، ورناہ ، شُوچہ یاہ ۔ پاوکا ، یاسُو ، جاتاہ ۔ کشیپو ، یاسُو ،
ابندراہ ۔ یاگنِم ، گربھم ، دِدھرے ، وِرُوپاہ ۔ تانہ آپاہ ، شم سیو ، ناتھبونتو ۔
بھگوتے واسُدیوائے ، لکشمی سہتائے ، نارا ینائے ، پادیم نماہ ۔ پادیہ شیئے شم ،
نہ واریت ۔

کٹوری میں سے پادیہ کا بچا ہوا پانی چھوڑ کر کٹوری میں ہی ہاتھ سے پانی واپس ڈالتے ہوئے پڑھیں :۔

شن نو ، دیور ، ابھ شٹہ ئے ۔ آپو ، بھ ونتُو ، پی نہ ئیے ۔ شم یور ، ابھ سرونتُو ، تاہ ۔

اُسی کٹوری میں پھر سے ڈالیں ۔ پانی ، دُودھ ، ونسپتی ، گھی ، دہی ، چاول ، جو اور سرشپ ۔ یہ آٹھ چیزیں
ارگھیہ کہلاتا ہے ۔ پڑھیئے :۔ آپاہ ، کھیرم ، کُوشا گرانی ، گرتم ، چہ ددِھی ، تونڈ لاہ ۔ یہ واہ ،
سِدھارتھ کا شیچے تی ۔ ہیہ رگھیم ، اسٹانگم ، اُوچیہ تے ۔

یہ آٹھ چیزوں والی کٹوری ہاتھ میں لے کر پڑھیے :۔ اور چھینٹے دیتے جائیں :۔ ارگھیم ارگھیم ۔
ترِپات ، اُوردھم ، اُودیت ، پُورُوشاہ ، پادو سییے ہا ، بھ وت ، پُوناہ نتُو ،
وِشوم ، ویاکرامت ساشنا ، نہ شہ نے ابھی ۔ آپو ، ہشٹا ، مہ یو بھُوواہ ۔ تانہ اُورجے ،
ددھانہ نہ ۔ مہیئے رنائے چہ کھ سے ۔ یوواہ ، شِو ، تمورساہ ۔ تہ سے ، بھاجہ یتے
ہہ ناہ ۔ اُوشہ تیر ، یہ و ، ماتہ راہ ۔ نسما ارنگہ ، مامہ وِو ، یہ سے ، کھیایئے ، جنو تھہ
آپو جنہ یتھا چہ ناہ بھگون ۔ واسُودیو ، لکھشمی سہیت نارا ینہ ، یدم وو ، ارگھیم نماہ ۔

پھر سے تھوڑا سا جل ارپن کرتے ہوئے پڑھیں :- (۱) تسمات، وراٹ، اجایہ تہ۔ وراجو ادھ پورشاہ - سہ جاتو انہ رچیہ تہ، پشچات، بھومِم، اتھو، پوراہ۔ (۲) شہ نہ آپو، دھنونیا، شاہ سن تو نُو پیاہ۔ سُن ناہ، سہ مُودریا۔ نہ آپاہ۔ شمُوناہ، سنتو کُوپیاہ - بھگوتے، واسدیوائے، لکھشمی سہتائے نارانیائے - آچہ منی یم نماہ۔

پھر سے سنان کرتے ہوئے پڑھیں :- بیت، پورشے نہ، ہہ وِشا، دیوایگیم، انہ نوتہ۔ وسن نو، اسپاسِت، آچیم، اگرشمہ، یدماہ، شرت، ہہ وِہ - ینی منتر سنانی یم نماہ۔

اب پانی، دودھ، دہی، گھی، شہد، جو، شکر، سرشپ، تل، سونا، پانی، کپور، دھوپ، لایہ، اکھروٹ

پھول اور سروشدھی پاتر میں اکھٹے کرکے وشنو بھگوان کو سنان کے لئے جل ڈالتے ہوئے پڑھیں :- نت وِشنوہ، پرمم، پدم، سدا، پشنتی، سُودیاہ - دِوی و، چکھشور، آتہ تم نت وِپراسو، وِپہ، نیپے و - جاگروانسا سمندھتے، وِشنوریت، پرمم پدم - بھگوتے واسدیوائے، لکھشمی سہتائے نارانیائے، شوڈھش سنانانی نماہ۔

ترپن کرتے ہوئے پڑھیں :- برھما، ترپیہ تام، اوم نمو، دیویے بھیاہ۔ (گلے میں یگنوپوید رکھ کر پڑھیں) سواہار شیہ بھیاہ (بایاں یگنوپویت رکھ کر پڑھیں) سودھا، پتر بھیاہ (دایاں یگنوپویت رکھ کر) آبرھمس تم بہ، پرین تم، برھمانڈم، سہ چراچرم۔ جگت، ترپہ تُو- ترپہ تُو- ترپہ تُو، یے وم استُو۔ (پھر سے پڑھیں) اُوم نت وِشنوہ، پرمم، پدم - سدا پہ شن تِی، سُوریاہ - دِوِی و، چکھشور آتہ تم - نت وِپراسو، وِپہ نیپہ و، جاگر، وانساہ، سمندِھتے، وِشنوریت، پرمم پدم بھگوتے، واسُودیوائے، لکھشمی سہتائے نارانیائے۔ منتر گُوڈکم، پرکلسپہ یامی نماہ۔

بائیں ہاتھ کے بیچ میں چاول کے دانے پانی رکھ کر دیوتاؤں کو آت نکال کر کندھے پر سے پھینکتے ہوئے پڑھیں:- اوُم، پرنیہ گنہ، پرساہراہ، شرنی ہی، وِشوتاہ، پرنی۔ یانوُ، دھانہ سے رکھ سو، بہلم، وِروُجہ، وِی ریم۔

اب سالیگرام (وشنوُ) کے چرنوں کا پانی آنکھوں پر ملتے ہوئے پڑھیں:- تاوام، واسُنو، نیووشمی، گہ مدھیئے۔ بینرگاؤ، بھوُری شرنگا، ایاساہ۔ اتراہ، نت اورگایسے، ورشناہ پرمم، پدم، اوبھاتی، بھوُری۔

گھنٹہ بجاتے ہوئے سالیگرام پر جل کی دھارا ڈالتے ہوئے پڑھیں:- اوُم تت وِشنو، پرمم پدم، سداپہ شن تی، سوُریاہ۔ دِوِی وِ، چکھشورآتہ تم۔ نت وِپراسو، وِپہ نیہ وو۔ جاگرِ وانساہ، سمندھتے، وِشنوربت، پرمم پدم۔ بھگوتے، واسوُدیوائے لکھشمی سہتائے نارایناۓ، چرنامرتم، گرہ نامی نماہ۔

اسی چرنامرت کے جل سے اپنے سر ہردیہ کو چھڑکتے ہوئے پڑھیں:- آپوہِشٹھا، مہ یوبھوُواہ۔ تانہ، اوُرجے، ددھانہ نہ۔ مہیے رنائے، چکھسے، یووا، شوتمو، رساہ۔ نہ سے، بھاجہ یتے، ہہ ناہ اوُشہ تیر، یہ وِ، ماتہ راہ، تسما ارنگہ، مامہ وو، یسے کھیہ یاییٔ، جہ نوتھ۔ آپوِ، جنہ یتھا چہ ناہ۔

اب جس جگہ پر سالیگرام کو رکھنا ہو اس ستھان پر پھول بچھاتے ہوئے پڑھیں:- آسہ نائے نماہ گہ روُڈا سنائے نماہ۔ کِرم آسنم تے، گہ روُڈا سنائے۔ کِرم بھوُشہ نم کوستِ بھہ بھوُشائے لکھشمی کلہ ترائے۔ کِرم اسی دیپے یم، واگی شہ کِرم تے وچہ نی یم اسی۔

وسنر کے روُپ میں پھوُل ڈالتے ہوئے پڑھیں:- یوُوا، سوُواساہ، پرِوینہ، آگات،

سہ اُدُنشر بیے یان، بھہ وَتی، جایہ ماناہ، تن دِھی راساہ، کو یاہ، اُونہ ین تی۔ سادھیو، منسا، دیوین تاہ۔ بھگوتے واسُودیوائے، لکھشمی سہتاتے نارایناٗئے وسترم نماہ۔

یگنوپویت ارپن کرتے ہوئے انھوا پھول چڑھاتے ہوئے پڑھیں:۔ یگنوپویتم، پرمم، پوترم۔ پرجاپتر، یت سہجم پورستات۔ آیُوشیم اگریم۔ پرِتہ مُونچہ شُو بھرم۔ یگنوپویتم بلم استُوتے جاہ یگنوپویتم اسی، یگہ سے توا۔ اُوپہ وی تے نہ۔ اُوپہ نہ یامی، بھگوتے واسُودیوائے، لکھشمی سہتاتے، نارایناٗئے، یگنوپویتم نماہ۔

تِلک لگاتے ہوئے پڑھیں:۔ گندھ، دوارام۔ دُورا دھرشام۔ نتیہ پُوشتام، کری شہ نیم ایشورم سروبھُوتانام تام، یہ ہوپہ، ہویئے، شریم۔ بھگوتے واسُودیوائے۔ لکھشمی سہتاتے نارایناٗئے۔ سمابھنم، گندھو نماہ۔

ارگھ۔ پھول چڑھاتے ہوئے پڑھیں:۔ پُشپ وَتی ہ، پرسووتی ہ، پھہ لینی ر، اپھلاوتہ۔ اشوا، یہ و، سہ چہ، توربر، وی رُودھا، پار یشنہ واہ، بھگوتے واسد یوائے، لکھشمی سہتاٗئے، نارایناٗئے، ارگھو نماہ، پُشپم نماہ۔

دھوپ چڑھاتے ہوئے پڑھیں:۔ دھُوراسی۔ دھُورو، دھورونتم۔ یوسمات، دھُروتی، تم دھُروبہ، ویم، دھُرواماہ، تم چہ، دھُرو۔ دیوانام، اسی، وہنی تہ مم سسی نی، تہ مم، پہ پرتہ مم، یشٹ تہ مم، وشنوہ، کرمو، یساہوتم، اسی۔ ہہ وِردانم درمہہ سو، مواہان، مہ ترسے توا، چکھوشا، پریکھیشہ۔ اورو، توا، واتاٗئے۔ وسہ وس توا، دھُوپہ ین تو۔ گایتریہ، چھندسانگہ رسوت + رُودراستوا، دھُوپہ ین تو تریشٹُو ببیہ، چھندسانگہ رسوت، آدِتیاستوا، دھُوپہ ین تو۔ جاگہ تینہ، چھندسانگہ

گرہ پرویش پوجا ودھی

نئے مکان میں داخل ہونا۔

پرویش کے لئے سامگری گوماتا، شریمد بھگوت گیتا، مہالکشمی کا اتھوا اِشٹ دیوی کا فوٹو، لال جھنڈیاں جن میں کیل دبانے کے لئے چھوٹی چھوٹی لکڑی لگی ہو۔ پانی سے بھرا ہوا گھڑا، دودھ کا گھڑا، اصلی گھی کا ڈبہ۔ چاول کی کبوری اتھوا بھرات۔ دھانیہ سے بھری ہوئی تھالی ستہ سوس (سات اناج) گیہوں، مکئی، مونگ، چنا، ماش، راجاماش، مٹر وغیرہ ہر اجناس ایک ایک پاؤ، اکٹھے ایک تھالی میں رکھیں۔ بھن بھن پھل پھولوں سے کبری ٹوکریاں، آگ سہت انگیٹھی جس میں کنٹھ گن اور تل پہلے سے ہی جلتا ہو۔ رتنہ دیپ۔ جلتا ہوا دھوپ، سنکھ، گھر کے کسی آدرنیہ بزرگ کا فوٹو، اتھوا گورو کا فوٹو۔ اوکھل، شوپ، چھری، جھاڑو وغیرہ یعنی گھر میں کام آنے والی چیزیں پوجا کے لئے سندور، کیسر، ناریون، تل، لایہ، جو، کشمش، شہد، برفی، زنگ کے لئے چاول، نمک اخروٹ وغیرہ جس دن پرویش کرنا ہو اس دن مہورت سمئے سے پہلے ساری اوپر درج شدہ سامگری نئے مکان کے آنگن میں چٹائی وغیرہ بچھا کر اکٹھی کریں، مکان کے چاروں طرف خصوصی طور جس دروازہ سے پرویش کرنا ہو اس دروازہ کی دونوں دیواروں پر چونے سے کرول بنا دیں۔ دروازے کے اوپر تین جھنڈیاں لگائیں۔ باقی تین طرف سے چونے کا کرول جھنڈیاں کیل سے دبائیں، پھولوں، ناریون تھا سندور کے تلک سے دروازہ کو پہلے سے ہی سجا کر رکھیں۔ دروازہ پر سندور سے لکھیں" 卐 " " ۱۹۵ "

اب تہر، روٹھ وغیرہ کا "پریتپون"، صفحہ نمبر   سے انت تک پڑھیئے۔ انت میں سامُویک آرتی کے بعد پرساد بانٹئے۔

پرتما رکھنے کا نقشہ

بیل

گھوڑا

سانپ (مدھیہ)

ہاتھی

منش

کیا بنیاد مکان انھوا پرویش کے دن مانس کا چھُٹو۔ شیشہ نور وغیرہ بلی کرنا ضروری ہے؟

شاستروں میں ایسے شبھ کاموں پر بلی دینے کا وِدھا اوش ہے پرنتو جس کو ہم بلی کہتے ہیں وہ ہمارے رشیوں تتھا سنسکرتی پر ایک پرکار کلنک ہے۔ جب کہ اوپنشدھوں میں آتا ہے۔" دیو دیے شینہ یتھا وِدھی سو پہار، تیاگاہ، بِلہ" ارتھ :- دیوتا کے نمت یتھا وِدھی اپنے پریہ شریر کا انگ انگ دیس انھوا دوکھیوں کے لئے ارپن کرنا ہی "بلی" کہلاتا ہے۔ نہ کہ کسی گھاس پھُوس کھانے والے منبیشورد پشو کا کلیجہ نکال کر ارپن کرنا۔ اپنا کلیجہ دوسرے کے دوکھ کو دور کرنے کے لئے ارپن کرنا ہی بلی کہلاتا ہے۔

آپ اس بات کا وشواس رکھیئے اگر آپ ایسے شُبھ کام پر ہنسا (قتل) سے سمبندھت مانس (شیشہ نور) وغیرہ کا پریوگ کریں گے تو یہ شُبھ کام آپ کے لئے شُبھ پھلدایک نہیں ہوگا۔

سبھی پریوار کے ممبر مل کر اچارن کریں :- سرو، منگلہ منگلیے، شِنوٗئے، سروارتھ، سادِھکے، شرنیے، ترمبھ کے گورے، نارائنیے نموستوتے۔ اس اچارن کے ساتھ ہی، واری کو پرتما سہت اٹھا کر۔ جو بڑھے گڑھے میں چھوٹا سا گڑھا کھودا ہوا ہے اُس میں رکھ کر اُس کے اوُپر پوجا کیا ہوا پتھر رکھیں اور پرنام کرتے ہوئے پڑھیں

اوم نت وِشنوہ، پرمم پدم، سدا پہ شنتی، سوٗریاہ، دِویہ و، چکھشور آتہ تم، تت وِپراسو وِپہ نیہ یو، جاگِروانسا سمِندھتے، وِشنوریت، پرمم پدم۔

سبھی ممبر کھڑے ہو کر پھول ہاتھ میں لیتے ہوئے پڑھیں :- سروے، بھہ ونتوٗ، سوٗکھناہ سروے سُن تو، نرامہ یاہ۔ سروے، بھدرانی، پشن توٗ، ما کشچِت، دُوکھ، باک بھ وِت۔

اوم شانتی ہ شانتی ہ۔ شانتی ہ۔

اگنی کوٗن پورب دکھن کوٗن پر واری سہت گھوڑے کی پرتما لائیں۔ پوٗرب دکھن کے گڑھے میں پتھر پر پھوٗل بچھا کر اوپر درج کئے ہوئے + پوٗرب اتر کوٗن) کی بانتی سب پوٗجا پھر سے کریں۔ صرف (ورشہ بھائے) کے بدلے (اشوائے) پڑھیں :-

وائیو کوٗن پچھم اتر کون پر ہاتھی کی موٗرتی والی واری رکھ کر اس کی پوٗجا اوٗپر لکھی ہوئی پوٗجا کی طرح کریں صرف ورشبھائے کے بدلے "گہ جائے" پڑھیں :-

بیچ والے گڑھے میں سانپ کی مورتی والی موٗرتی کی پوٗجا اوٗپر لکھی وِدھی سے کیجیے صرف ورشبھائے کے بدلے "انتنائے" پڑھیں۔ بیچ والے گڑھے کی پوٗجا سماپت کر کے سبھی پریوار والے اکٹھے ہو کر سا موٗہک روٗپ میں شری من نارائنہ، نارائنہ، نارائنہ اوم۔ ہرے رام ہرے رام، رام رام، ہرے ہرے۔ ہرے کرشنہ، ہرے کرشنہ، کرشنہ کرشنہ ہرے ہرے اچارن کریں

سبھی واری، کھونٹی تھا پتھر کو ناری ون باندھتے ہوئے پڑھیں :- دھرو وائے، ہرئے، لکھشمئے ورشہ بھائے، شنکوئے، پرتشٹھا، سِہ لائیے، واسو نماہ۔ (نمسکار کرتے ہوئے پڑھیں) دھُروائے، ہرئیے، لکھشمیئے، ورشہ بھائے، شنکہ وے، پرتشٹھا شہ لائیئے، نمسکارم کردی نماہ، یے تاسام، دیوتا نام، ارگھیہ، دانا، دیرچنہ، وِدھی سرواہ، پرپُورنا اسُتو۔

جل پرتہ ما پر ڈالتے ہوئے پڑھیں:- انم نماہ، انم نماہ، آبھیم، آبھیم، انم، ادِیہ دِنے، ادِیہ یتھا، سنکلپات، سدِھر اسُتو۔

انجلی دھارن کرتے ہوئے پڑھیں:- انہ ہی نم، کریا، ہی نم، وِدھی ہی نم، درویہ ہی نم، منتر ہی نم۔ یت گہ تم، نت سروم، اچھدرم، سمپُورنم، اسُتو، یے وم اسُتو۔

کھوسُو میں دائیں ہاتھ کی انگلیوں پر سے جل ڈال کر اُسی جل سے ورشبھ کی مُورتی پر آچمن کے رُوپ میں تھوڑا سا جل ڈالتے ہوئے پڑھیں:- شنکو پرتشٹھا شہِ لائیے" آچہ مہ نی یم، نماہ۔

پھر سے کھوسُو میں ارگھ جل دکھنیا ڈالتے ہوئے پڑھیں:- شم نو دیو پر، ابھ شٹھ یے، آپو بھہ ونتُو، پی تہ ئے، شم یور، ابھہ سرونتُو، ناہ، دھُرو وائے، ہرئیے، لکھشمیئے، ورشہ بھائے، شنکو پرتشٹھا۔ سِہ لائیے، تِلہ ہرنیہ، رجہ تہ، نِشکرنم، دوانی۔

پھر سے کچھ دکھشنا کے رُوپ میں ڈالتے ہوئے پڑھیں :- ایے تا، دیوتاہ، سہ دکھیشنا۔ یے نہ۔ پری ینتام، پری تاہ، سنتُو۔ نویدکِشمش وغیرہ ارپن کرتے ہوئے پڑھیں اوم تت، ست برھمہ دماس، یکھش، تنھی وغیرہ کا نام لے کر پڑھیں :- دھُروائے، ہرئیے، لکھشمیئے، ورشبھائے، شنکوئے، پرتشٹھا، سِہ لائیے، اوم نمو، نیئے ویدیم، نہ ویدیامی نماہ (سار ابر یوں صفحہ ۱۴ سے پڑھیے)

پادیہ کا بچا ہوا پانی ترمالیہ میں ڈال کر پھر سے ارگھیہ کے لئے جل ڈالتے ہوئے پڑھیں :- ستن نو دیوی ابھ شٹھ ئے، آپو، بھ وسنتو، پی ته ئے، شم یور، ابھی سرونتو ناہ۔

اسی جل میں دودھ، دھرب، گھی، چاول، جو، سرشپ، ——— ڈالتے ہوئے پڑھیں

ہر ایک نام کے ساتھ پڑھیں :- "ارگھیم نماہ" دھرو، ہرے، لکھشمے، کورمہ، ورشہ بھ، اشو، گہ جہ، انن تہ، پدم وو ارگھیم نماہ۔

پانچوں پرتہ ماؤں پر پھر سے جل ڈالتے ہوئے پڑھیں :- دھرو، ہرے، لکھشمے، کورمہ ورشہ بھ، اشو، نرہ، گہ جہ، انن تہ پدم وو ارگھیم نماہ۔

پھر سے پرنماؤں پر جل ڈالتے ہوئے پڑھیں :- اودنیم، جاتہ، ویدسم، دیوم، وہنتی، کے تہ واہ، درشیے، وشوائے، سُریم، سنانم، پرکلپہ یامی نماہ۔ یہاں تک پانچ پرتہ ماؤں کی پوجا اکٹھے ایک ہی جگہ پر کریں۔ یہاں سے اب اپنے اپنے ستھان گڑھے پر جا کر پوجا کیجئے، پہلے ورشبھ کی پرتہ ماوالی واری اٹھا کر "ایشان کون" یعنی اتر پورب کون پر پہلے سے رکھی ہوئی پتھر کے اوپر پھول چڑھاتے ہوئے پڑھیں :- آسہ نائے نماہ، پدماسنائے نماہ، شتہ دلہ پدمہ سنائے نماہ۔

اب اسی پتھر پر واری سہت پرتہ مار کھیئے اور اپنے دائیں ہاتھ کی طرف گڑھے میں پہلے سے رکھی ہوئی کھونٹی کسی پتھر سے گاڑھیں۔ کھونٹی یعنی شنکو دباتے ہوئے پڑھیں :- دھرو وا، دیور، دھروا، پرتھوی دھرواساہ، پروتا، یہ ما۔ دھرو وم، وشوم، پدم، سروم، دھرو وُ، راجا، وشوام اسی۔ اب پرنما (ورشبھ) واری کھونٹی تھا پتھر پر تلک ارگھ، پھول چڑھاتے ہوئے پڑھیں :-

دھروائے، ہرئے، لکھشمیئے، ورشہ بھائے، شنکویے، پرتشٹھا شلائے، سمابھ نم، گندھو نماہ، ارگھو نما، پُشپم نماہ۔

چاول سہت دھرب کے دو کانڈ ہاتھ میں لے کر تین بار گایتری منتر پڑھیں :- گایتریئے نماہ اوم بھُور بھواہ سواہ، تت سوِتور، وریم، بھرگو دیوسے، دھی مہی، دِھیو یو ناہ، پرچو دیات- پھر سے پڑھیں :- اوم تت تت ست برھمہ، ادیے تاوت، فیتھو ادے، ماسہ سے، پکھسے، تِتھو، وارانوتا یام- دھرُو وسے، ہریے ہ، لکھشیماہ، کوُرمہ سے، ورشہ بھسے، اشو سے، نر سے، گنجسے، انن تسے، آتمنو وانگ نماہ، کاپوپار جہ تہ، پاپہ نہ وارنارتھم- شُبھ پھلہ، پراپ، شیّرتھم، شنکھو پرتِشٹھا پوجنم، شِلا پرتِشٹھا پوجنم، اہم کرِشیے، اوم کورُوشو- چاول کو کندھوں سے پھینک کر دونوں دھرب کانڈ نرمالیہ میں ڈال کر پھر سے دو دو دھرب آسن کے رُوپ میں ڈالتے ہوئے پڑھیں :-

ہر ایک نام کے ساتھ یدم آسنم پڑھیئے :- دھرووسے، ہرسے، لکھشیماہ، کوُرمسے، ورشہ بھہ سے، اشو سے، نر سے، گجہ سے، انن تہ سے، یدم آسنم نماہ-

چاول اور دو دھرب ہاتھ میں لے کر پڑھیں :- دھرُووم، ہرم، لکھشہ مم، کوُرمہ م، ورشہ بھم، اشوم، نرم، گہ جم، انن نتم آواہہ یہ شیامی اوم، آواہہ یہ-

دونوں کندھوں سے چاول کے دانے پھینک کر پرانایام کر کے کٹوری میں جل ڈالتے ہوئے پڑھیں: پادیارتھم اُودکم نماہ- شنو دیوی ر، ابھ شٹھ یئے، آپو بھہ ونتُو، پی تہ ئے، شم یور، ابھہ سرون تُو ناہ ـــــ اسی جل میں لا یہ، تِلک، سرو شَدھی، دھرب جل ڈال کر دھرب کے کانڈوں سے انگوٹھوں سے پانچوں مُوتیوں کو جو داریوں پر رکھی ہیں چھڑکتے ہوئے پڑھیں: دھرُوائے، ہرئیے، لکھشمیئے، کوُرمائے، ورشہ بھائے اشوائے، نرائے، گجائے، انن تائے، پادیم نماہ-

رتن دیپ دھوپ جلا کر رکھیں۔ یہ سارا کام سمپورن کر کے اتر پورب کون یعنی ایشانی کون پر آسن بچھائیں کھونٹیاں اور پتھر پانچ گڑھوں پر پہنچا کر رکھیں۔ پانچوں داریاں جو او شد بیسوں جل سے بھری ہوں گی، ایک بڑی تھالی یا پرات میں رکھیں، ان داریوں کے اوپر مسلسل (۱) بیل (۲) گھوڑا (۳) منش (۴) ہاتھی۔ (۵) سانپ کی مورتی رکھیں اور پوجا آرمبھ کریں۔ پہلے اسی پستک کے صفحہ سے دیپ دھوپ کریں۔ دیپو نماہ دھو پونما تک پڑھ کر آگے پڑھیں۔ اوم تت ست برہمہ ادے تاوت تھواورے، ماسہ سے، پکھسے، تِتھو، وارانیوتایام۔ ماس، پکھ، تتھی وار کا نام لے کر۔ مہاگنہ پتہ ئے کومارائے، شریئے، سرسوتیئے، وشو کرمنے، دوار دیوتا بھیاہ۔ برھمنے، واستوش پتی، دیوتا بھیاہ۔ دھروائے، ہرئے، لکھشمیئے، کورمائے، ورشبھائے اشوائے، نرائے، گجرائے، اننتائے۔ ستنکھو پرتشٹھا نمتم دیپ، دھوپ، سنکلپات سدھر استو دیپو نماہ دھوپونماہ؛

جیوادان کے لئے ونشٹر، اکھوا دربھہ کانڈ سہت کٹوری میں تلک اور رتن پھول ڈالتے ہوئے پڑھیں:-

سم، واہ سرجامی، ہردیم۔ سم سرشٹم، منوا ستوواہ۔ سنم سرشٹا، تنواہ، سن نوواہ۔ سم سرشٹاہ، پراناہ، استوواہ سم، یاواہ، پریاس، تنواہ۔ سم پریاہ، ہردیانی واہ۔ آتماد واستو، سم پریا ہسم پریایس، تنو ممہ۔ یہی پانی بالترتیب پانچ داریوں کی پرتماؤں پر جو بالترتیب ایسے رکھی ہیں (۱) ورسنھ (۲) گھوڑا (۳) منش (۴) ہاتھی (۵) سانپ ڈالتے ہوئے پڑھیں۔ اشنے نوہ، پرانس، نوتے پرانم، دنتام، تیبے نہ جیوہ۔ منزا، ورونہ یوہ، پرانس، نوتے پرانم، دنتام، تیبے نہ جیوہ کابر ھسپنے پراناہ سہ تے پرانم، ددا تو، تبے نہ جیوہ۔ جیوہ دانم، پرکلپہ یامی نماہ۔

کے لئے روئی، ماچس۔ زنگ کے لئے چاول، نمک، اخروٹ، تھوڑا سا چونا۔ پرساد کے لئے ستیہ دیو روٹ تہرو غیرہ بنائی ہوئی تیار ہونی چاہیئے۔ کنڈ گن وغیرہ جلانے کے لئے انگیٹھی، تھوڑے کوئیلے، بچھانے کے لئے آسن وغیرہ۔

اگر آپ نے نیوں مہورت سے پہلے ہی کھودی ہوگی، تو چار کونوں پر اور بیچ میں کھودی نیوں سے نیچے گہرے چھوٹے اتنے گھڑے بنائیں جس میں آپ کی لائی ہوئی واریاں سما سکے، اگر نیوں کھودی نہ ہو تو چار کونوں پر تتھا بیچ میں اتنے گہرے گھڑے جن میں آپ کی لائی ہوئی واریاں آپ کی اور پوجا کے وقت پوجا کرنے والا بیٹھ جاتے اور جہاں آپ وادیاں رکھ سکیں گے۔ ایسا نہ ہو نیوں بناتے وقت واریاں یا پتھر وغیرہ وہاں سے نکل سکے۔ اس لئے گڑھے سوچ سمجھ کر بنائیں۔ منگل وار یا چیک تتھا ماسانت کے دن نیوں کھودے باقی خاص مہورت دیکھنے کی ضرورت ہے۔

مہورت کے دن مہورت سے کچھ سمئے پہلے سبھی پریوار تتھا سمبندھی کنہ کے ستھان پر پہنچ کر جب تک ساری سامگری اکٹھی نہ ہو جائے، مہورت کے وقت تک سبھی مل جل کر اونچے اونچے سور میں اچارن کریں۔ ”سرو منگلہ منگلے، شوے سروارتھ سادھکے، شرنیے، ترمبھ کے گوری نارا اینی نمو ستوتے۔“ اتھوا ”اوم شری منت نارا اینہ، نارا اینہ، نارا اینہ اوم۔“ اتھوا۔ ”اوم نما شمبھوائے چہ، مہ یو بھوائے چہ۔ نماہ شنکرائے چہ، میسکرائے چہ نماہ، شواۓ چہ، شو ترا ترائے چہ“ (اتھوا) ہرے رام، ہرے رام، رام رام ہرے ہرے۔ ہرے کرشنہ، ہرے کرشنہ، کرشنہ، کرشنہ، ہرے ہرے۔ سبھی سامگری جل مٹی او شدھی وغیرہ واریوں میں بانٹ کر ڈالیں۔ سبھی واریوں پر سیندور سے لکھئے ” 卐 “ ” श्री “ واریوں کو پھول کی مالاؤں سے سجائیں۔ پانچوں پتھروں پر سندور سے لکھیں۔ ” ॐ “

شنکو پرتِشٹھا (بنیاد مکان) کی پوجا ودھی

پوجا سامگری:- **سات ترِتھوں** ندیوں تالاب وغیرہ کا جل لگ بھگ ایک کلو وزن **سات دھاتو** سونا، چاندی، تانبا، لوہا، پیتل، کانسی، ذسد وغیرہ **سات اناج** یعنی ست سوس، گیہوں، مکئی، جو، ماش، مونگ، چنا مٹر وغیرہ۔ **سات اوشدھیاں** سونٹھ، ہلدی، بنفشہ، گاؤزباں، گلاب پتر، گیو بِھیر، کلہ وسٹھ وغیرہ جو اوشدھی ملے، ہماری لکھی ہوئی چیزیں ہی ضروری نہیں گنتی برابر ہونی چاہیئے۔ **پانچ مٹیاں**۔ کشمیر کے کسی ترتھ اتھوا چکر یشور، اتھوا کھیر بھوانی کی۔ کشمیر کے باہر ہری دوار، متھرا وغیرہ کی، چوراہے کی۔ راج دربار اتھوا سیکرٹیٹ کی۔ اتھوا کسی راج بھون کی۔ گوشالا، کل ملا کر ایک پاؤ تک ہونی چاہیئے۔ **پانچ پھول**۔ پانچ پرکار کے کالا پھول نہیں ہونا چاہیئے **پھل** پانچ پرکار کے۔ اخروٹ، بادام، سیب، سنگترا، انار وغیرہ۔ الائچی، دارچینی، لونگ کالی مرچ یہ سبھی چیزیں لگ بھگ ایک ایک تولہ۔ **سفاری** پانچ عدد کاٹھ۔ سفاری چکنی پانچ عدد **پانچ کھونٹیاں** پھل والی لکڑی کی جن کی لمبائی لگ بھگ ۱۶، انگل تک ہو۔ **پتھر چورس** ۵ عدد۔

۴ پرتہ مائیں تانبے کے پتر پر ہونی چاہیئے، ایک ایک تانبے کا پتر چار چار انگل چورس ہونا چاہیئے جن پر الگ الگ کھودی ہوئی مورتیاں ہونی چاہئیں (۱) ورشبھ (بیل)۔ (۲) گھوڑا۔ (۳) ہاتھی۔ (۴) آدمی ان چار پرتہ ماؤں کے علاوہ چاندی کی تار کا سانپ ہونا چاہیئے جس کا وزن لگ بھگ ایک تولہ تک ہونا چاہیئے۔ پانچ مٹی کی واریاں۔ رتن دیپ کے لئے پانچ دیپک (چونگ) دھوپ، کنٹھ گن، تِل، سندور، ناری ون، لایہ، دودھ، سرشپ، سرو شدھی، گھی، پھول، چاول، نابد، کشمش، رتن دیپ

وِشوے نو دیوا اوسا، آگہ مُننو، شِوم اُستو، درونم، واجو، اسمے۔

(۳۲) واجو نماہ، سپتا پردِشش، چہ تسرو، دا، پراوتاہ۔ واجو، نو، وِشوئیے، دیئے
ویئیے، دسنہ ساتو، یہ ہاوتُو۔

(۳۳) واجو، نو، ادیے، پرسُوداتی، دانم، واجو، دیوان، رِتُو بِھہ، کلپہ یاتی۔ واجوہی
ما، سہرو، دِیرم، جہ جانہ، دِشُوا آشا داچہ، پہ تر، بھہ ویے یم۔

(۳۴) واجاہ، پُرستات، اوتہ، مددھیہ تو، نو، واجو، دیوان، ہہ وِشا، وردھیاتی۔
واجوہی ما، سرو دیرم چکار سروا آشا، واجہ پتر، بھہ وے یم۔

(۳۵) سم ماسرجای، پہ یہ سا، پرتھہ ویاہ، سم ماسرجای، ادبھر، اوشدھی بھی ہ، سوہم،
واجم، سنے یم، اگنے۔

پُورنا ہوتی ڈالتے ہوئے پڑھیں:۔ (تیے جو سی ۳)

(۳۶) پہ یاہ، پرتھہ ویام، پہ یہ اوشدھی شُو، پہ یو، دیونتہ رِکھے، پہ یودھاہ۔ پہ یہ
سوتی ہ، پردِ شاہ، سن تُومہیہ یم۔

چہ مے، پنچاوی چہ مے ترِوتسچہ مے، ترِی وتسا چہ مے، نورِیہ واٹ چہ مے، نوُرِیہ وہی چہ مے۔ یگییے نہ کلپن تام۔

(۲۷) یہ شٹھ واٹ چہ مے، یہ شٹھوہی چہ مہ، اُوکھیا چہ مے، وشا چہ مہ، رشہ بھنشچہ مے، ویے ہت چہ مے انوڈوان چہ مے، دھیہ نوش چہ مے، یگییے نہ کلپن تام۔

(۲۸) واجائے سواہا، پرسہ وائے سواہا، اپہ جائے سواہا، کرتہ ویے سواہا، وسہ وے سواہا، اہرِ پہ تئے سواہا، اہنے مُوگھدائے سواہا، موگھدائے سواہا وییے نم شنائے سواہا، وِنم شنہ نے انتیایہ نائے سواہا، انتیائے بھووَنائے سواہا۔ بھونسی پہ تہ ے سواہا۔ ادھِ پہ تئے سواہا، پرجا پہ تئے سواہا۔ ایم تے راٹ متِرائے، ین تا سی، یہ مہ نہ، اور جے، توا ورِشٹس ٹیئے، توا، پرجا نام، توادھی پہ تیائے۔

(۲۹) آیُور، یگییے نہ کلپہ تام، پرانو یگییے نہ کلپہ تام، چکھیور یگییے نہ کلپہ تام، شروترم یگییے نہ کلپہ تام۔ واک یگییے نہ کلپہ تام منو یگییے نہ کلپہ تام، آتما یگییے نہ کلپہ تام۔ برھما یگییے نہ کلپہ تام، جیوترِ یگییے نہ کلپہ تام، سور یگییے نہ کلپہ تام، پرشٹھم، یگییے نہ کلپہ تام۔ یگیو یگییے نہ کلپہ تام۔

ستومش چہ، یہ جُوشچہ، رِک چہ، سامہ چہ، برہت چہ، رتھنتر ن چہ، سور دیوتا اگہ نمہ، امرتا، ابھوم پرجا پہ تے ہ، پرجا ابھُومہ، ویٹ سواہا۔

(۳۰) واجہ سے، نُو، پرسہ وے، ماترم، رِہم، ادِتم، نامہ، وچہ سا، کراھییے۔ یہ سیام یدم، وِشوم، بھُونم آوِولِشہ، نہ سیا نو دیواہ، سہ وِتا، دھرمم، ساوِشت

(۳۱) وِشوے، ادیے مہ رُونو، وِشو اُوتی، وِشوے بھہ ون تُو، اکنہ یا، سمداہ،

دشنش چہ مے۔ بگیبے نہ کلپن تام۔

(۲۳) ورنم چہ مہ، رِتہ شنچہ مے، تہ پہ شنچہ مے، سموتسر شنچہ مے، اہورا نزے، اُورِوشٹی وے، برہت رتھنتر ے چہ مے، بگیبے نہ کلپن تام۔

(۲۴) ایکا چہ مے، تِسر شنچہ مے، پنچہ چہ مے، پنچہ چہ مے، سپتہ چہ مے، سپتہ چہ مے، نہ وچہ مے، نہ وچہ مہ، ایکا دشہ چہ مہ، ایکا دشہ چہ مے، تریودشہ چہ مے، تریودشہ چہ مے، پنچہ دشہ چہ مے، پنچہ دشہ چہ مے، سپتہ دشہ چہ مے، سپتہ دشہ چہ مے، نہ ودشہ چہ مے، نہ ودشہ چہ مے، ایکہ وِنشہ تی شنچہ مہ، ایکہ وِنشہ تی شنچہ مے، تریو وِم شہ تی شنچہ مے، تریو وِم شہ تی شنچہ مے، پنچہ وِم شہ تی شنچہ مے، پنچہ وم شہ تی شنچہ مے، سپتہ وِم شہ تی شنچہ مے، سپتہ وِم شہ تی شنچہ مے۔ نہ ووِم شہ تی شنچہ مہ۔ نہ ووِم شہ تی شنچہ مہ ایکہ ترِم شت چہ مہ، ایکہ ترِم شت چہ مے، ترِیں ترِم شت چہ مے، بگیبے نہ کلپن تام۔

(۲۵) چہ تسرش چہ مے، اشٹو چہ مے، دوادشہ چہ مے، دوادشہ چہ مے، شوڈشہ چہ مے، شوڈشہ چہ مے، وِم شہ تی شنچہ مے، وِم شہ تی شنچہ مے، چہ ترِ وِم شہ تِشنچہ مے، چہ ترِوم شہ تسنچہ مے، اشٹاوِم شہ تی شنچہ مے، اشٹاوم وشہ تی شنچہ مے، دوا ترِم شت چہ مے، شٹھ ترِم شت چہ مے، شٹھ ترِم شت چہ مے، چہ توارِم شت چہ مے، چہ توارِم شت چہ مے، چہ تو شنچہ توارم شت چہ مے۔ چہ توش، چہ توارِم شت چہ مے، اشٹا چہ توارِم شت چہ مے، بگیبے نہ کلپن تام۔

(۲۶) ترِیہ وِش چہ مے، ترِوی چہ مے، دِتیہ واٹ چہ مے، دِیتوہی چہ مے، پنچاوِشش

(۱۷) مِترِشچہ مہ ، اِیندرِشچہ مے ، ورُونِشچہ مہ ، ایندرِشچہ مے ، دھاتاچہ مہ ، ایندرِشچہ مے توشٹاچہ مہ ، ایندرشچہ مے ، مرُوتش چہ مہ ، ایندرِشچہ مے ۔ وشوے چہ مے دیواہ ایندرشچہ مے ۔ یگییے نہ کلپن تام ۔

(۱۸) پرتھوی چہ مہ ، ایندرش چہ مہ ۔ انترِکھیم چہ مہ ۔ ایندرشچہ مے ۔ دیوشچہ مہ ، ایندر مے ، سماشچہ مہ ، ایندرشچہ مے ، نکھتزانی چہ مہ ، ایندرشچہ مے ، دِشش چہ مہ ، اِیندرشچہ مے ۔ یگییے نہ کلپن تام ۔

(۱۹) ام شوش چہ مے ، رشمی شچہ مے ، اداِبھیشچہ مے ، اِدہ پتِی شچہ مہ ، اُوپا شوچہ مے ، انتریامشچہ مے ، شُکرشچہ مے ، من تھی چہ مے ، یگییے نہ کلپن تام ۔

(۲۰) آگرا ینشچہ مے ، ویشہ دیوشچہ مے ، دھُرونشچہ مے ، ویشانرشچہ مہ ، ایندراگنش چہ مے مہاوُیشہ ، دیوشچہ مے ۔ مارُو ، توتی یاشچہ مے ، نِش کیولیہ شچہ مے ، ساوِترش چہ مے سارسوتشچہ مے ، پاتنی وتشچہ مے ، ہاری یوجہ نیش چہ مے ، یگییے نہ کلپن تام ۔

(۲۱) سُروچش چہ مے ، چمہ ساش چہ مے ، واہیہ ویانی چہ مہ ، درونہ کلشش چہ مے ، گراوانش چہ مے ، ادھی شہ ونے چہ مے ، پوُت بھرت چہ مے ، وایہ ویانی چہ مے درونہ کلشش چہ مے ، گراوانشچہ مے ، ادِھ شہ ونے چہ مے ، پوُنہ برت چہ مہ ، آدھہ ونی یشچہ مے ، ویدِشچہ مے ، برہی شچہ مے ، اوبرشچہ مے ۔ سوگاکارشچہ مے ۔ یگیئے نہ کلپن تام ۔

(۲۲) اگنی شچہ مے ، دگھرمش چہ مے ، سُریش چہ مے ، پرانش چہ مے ، اشومیدشچہ مے پرتھوی چہ مے ، ادِتِشچہ مے ، دِتِش چہ مے ، دیوش چہ مے ، انگوُلہ یاہ ، شہ کوریو

پرکھوُ چہ مے ، پورنم چہ مے ، پورنہ ترم چہ مے ، کوُیہ وم چہ مے ، اکھہ تم چہ مے ، انم چہ مے ، اکھوُت چہ مے ، یگیے نہ کلپن تام۔

(۱۱) وِتم چہ مے ، ویدیم چہ مے ، بھُوتم چہ مے ، بھہ وِشت چہ مے ، سُوگم چہ مے ، سُو پہ تھیم ، چہ مے ، رِدھِم چہ مے ، کلرِپ تم چہ مے ، کلرپ تِی شچہ مے ، مہ تِی شچہ مے۔ سُو مہ تی شچہ مے ، یگیے نہ کلپن تام۔

(۱۲) بری ہہ بشچہ مے ، یہ وانشچہ مے ، ماشانشچہ مے ، مُودگا شچہ مے ، کھ لوانشچہ مے ، پری یم گہ وشچہ مے انہ وشچہ مے ، شیامہ کا شچہ مے ، نِی وارانشچہ مے ، گودھُوما شچہ مے ، مشُورانشچہ مے ۔ یگیے نہ کلپن تام۔

(۱۳) اشما چہ مے ، مرتِہ کا چہ مے ، گریش چہ مے ، پروتا شچہ مے ، سِکہ تانشچہ مے ، ونس پہ تہ یشچہ مے ، ہِہ رنیم چہ مے ، ایش چہ مے ، شیامم چہ مے ، لوہم چہ مے ، سِی سم چہ مے ، ترپُو چہ مے۔ یگیے نہ کلپن تام۔

(۱۴) اگنی شچہ مے ، آپہ شچہ مے ، ویرُودھشچہ مے ، اوشدھ یش چہ مے ، کرشٹہ پہ چاشچہ مے ، اکرشٹہ پہ چاشچہ مے۔ بھوتم چہ مے ، بھُوتش چہ مے یگیے نہ کلپنتام۔

(۱۵) وسُو چہ مے ، وسہ تِی شچہ مے۔ کرمہ چہ مے ، شکھتی شچہ مے ، ارتھش چہ مے ، یے مشچہ مہ ، اِیہ تیا چہ مے ، گہ تی شچہ مے ، یگیے نہ کلپن تام۔

(۱۶) اگنی شچہ مہ ، ایندرشچہ مے ، سومشچہ مہ ، ایندرشچہ مے ، سہ وِتا چہ مہ ، ایندرشچہ مے ، سرسوِتی چہ مہ ، اِیندرشچہ۔ مے ، پُوشا چہ مہ ، ایندرشچہ مے ، برہسپتی شچہ مہ ، ایندرشچہ مے ، یگیے نہ ، کلپن تام۔

چہ مہ ، اجھش چہ مے ، جے ماچہ مے ، مہاچہ مے ، ورماچہ مے ، پرنظِ ماچہ مے ، ورِش ماچہ مے ، دراگھ ماچہ مے ، وردِھم چہ مے ، وردِنسچہ مے ، بگییے نہ کاپنتام۔

(۵) سہ تیم چہ مے ، شردھا چہ مے ، جگت چہ مے ، دھنم چہ مے ، وِشوم چہ مے ، مہش چہ مے ، کری ڈاچہ مے ، مودش چہ مے ، جاتم چہ مے ، جہ نِش مانم چہ مے سُوکتم چہ مے ، سُوکرتم چہ مے ، بگییے نہ کلپن تام۔

(۶) رِتم چہ مے ، امرتم چہ مے ، ایہ کِھم چہ مے ، انامہ یت چہ مے ، جیوتُو شچہ مے ، دِی رگھا یُوتم چہ مے۔ انہ مِترم چہ مے ، ابھہ یم چہ مے ، سُوکھم چہ مے ، شہ یہ نم چہ مے سُوشا شچہ مے ، سُودِنم چہ مے ، بگییے نہ کلپن تام۔

(۷) ین تا چہ مے ، دھرتا چہ مے ، کھیہ مش چہ مے ، دھرتی شچہ مے ، وِشوم چہ مے مہش چہ مے ، سم وِت چہ مے ، گیاترم چہ مے ، سُوش چہ مے ، سی رم چہ مے ، الہ یش چہ مے۔ بگییے نہ کاپن تام۔

(۸) شُم چہ مے ، میش چہ مے ، پریم چہ مے ، انُو کامشچہ مے ، کامش چہ مے ، سومنہ سم چہ مے ، بھگنش چہ مے ، دردِنم چہ مے ، بھدرم چہ مے ، شرے یش چہ مے ، وسی یشچہ مے ، یہ شش چہ مے۔

(۹) اُورُدک چہ مے ، سُونرتا چہ مے ، پہ یش چہ مے ، رسس چہ مے ، گھرتم چہ مے ، مدُھوشچہ مے ، سگِھد شچہ مے سہ ، پی تی شچہ مے ، کرشش چہ مے ، درِشٹس چہ مے ، جیئے ترم چہ مے۔ اَود بھہ دیم چہ مے ، بگییے نہ کلپن تام۔

(۱۰) ریِش چہ مے ، رایش چہ مے ، پُوسشٹم چہ مے ، پوشٹش چہ مے ، دِبھُو چہ مے ،

چمانُو وَاکیم

یجر وید کے ۱۸ ویں ادھیائے سے

گاترم، بھسمہ، سِتم، سِتم چہ، ہی سی تم، ہستے کپالم، سِتم، کھٹوانگم، چہ سنم، سنم چہ، ورشہ بھم، کرنے سنتے، کُنڈلے، گنگا، فینہ سِتو، جٹاجلہ سِتاہ، چندراہ، سِتو مُوردھ نی۔ سویم، سردسہ تو، دواتُو دِبھہ وم، پاپہ کھیہ یم، شنکراہ۔

(۱) واجش چہ مے، پرسہ دسنچہ مے، پریہ، تِی شنچہ مے، پرسِی تِی شنچہ، دِھی تی شنچہ مے، کرتُو شنچہ مے، سور شنچہ مے، شلوکشچہ مے، شرو شنچہ مے، شرو تی شنچہ مے، جیوتنشچہ مے، سو شچہ مے، یگیے نہ، کلپن نام۔

(۲) پرانش چہ مے، اپانش چہ مے، دیانش چہ مے، اسُو شنچہ مے، چِہ تم چہ مہ، آدھی تم چہ مے، واک چہ مے منش چہ مے، چہ کُھیوشش چہ مے، شرد ترم چہ مے، دکھش چہ مے، بلم چہ مے، یگیے نہ کلپن تام۔

(۳) ادجش چہ مے، سہ ہش چہ مہ، آتما چہ مے، تنُو شچہ مے، شرمہ چہ مے، انگا نی چہ مے، استھی نی چہ مے، پرُدم شی چہ مے، شریرانی چہ مہ، آیو شچہ مے، جراچہ مے۔ یگیے نہ، کلپن نام۔

(۴) جیشٹھم چہ مہ، آدِہ تیم چہ مے، مینُو شچہ مے، بھامش چہ مے، امش

(۶۳) یے ایتاون نشچہ، بھوُیام، سچہ، دشوُر رُودر، وِتسنھرے۔ تیے شام، سہسر یوجہ نیے و، دھنوانی، تن مہ سی۔

(۶۴) نموسنتوُ، رُودر یے بھیو، یے دِوی، یے شام، ورشم، اِیشہ واہ، تے بھیو دشہ، پراچر دشہ دکھنیا دشہ، پرتی چیر دشہ، اودِی چی، دشور، دھوا۔ تیے بھیو، نموسنتو، تے نووَن دِیُو تے نو، مرڈین تو، تے یم، دِشمو، یشچہ نو۔ دویشٹی، تے یے شام جمبھے ددھ راہ۔

(۶۵) نموستوُ، رودر یے بھیو، یے انتہ رِکھیے، یے شام واتہ، اِیہ شواہ۔ تے بھیو دشہ، پراچر دشہ، دکھِشنا دشہ، پرتی چیر دشہ، اددی چی، دشور، دھواہ۔ تنے بھیو، نمواستو، تنے نووَن تو تے نو، مرڈین تو، تے یم، دِشمو۔ یشچہ نو، دویشٹی، تم یے شام جمبھے ددھ ماہ۔

(۶۶) نموستو، رودرِ یے بھیو، یے پرِتھِ، دیام، یے شام، انم، اِیش واہ۔ تیے بھیو، دشہ، پراچر دشہ، دکھِشنا دشہ، پرتی چر دشہ، اوُدی چی، دشور دھواہ۔ تیے بھیو، نموسُتو، تے نو دنتُو، تے نو مرڈین توُ، تے یم دِشمو، یشچہ نو، دوِشٹی تم، ایسے شام جمبھے ددھ ماہ۔

(۵۴) اسنکھیاناں، سہسرانی، بے رُودرا۔ ادِھ بھُیومیام۔ تیے شام، سہسر یوجہ نیے د، دھن وانی، تن مہ سِی۔

(۵۵) اسمن، مہہ تیرنہ وے، اننہ رِکھیے، بھ وا، ادھی۔ تیے شام، سہسر یوجہ نیے د، دھنوانی۔ تن مہ سِی۔

(۵۶) نِیلہ گری واہ، شہ تِی کنٹھا، دِوم، رُودرا، اُوپاشِرتاہ۔ تیے شام سہسر، یوجہ نیے د، دھنوانی، تن مہ سِی۔

(۵۷) نِیلہ گری واہ، شہ تِی کنٹھا، دِوم، رُودرا، اُوپاشِرتاہ۔ تیے شام سہسر، یوجہ نیے د، دھنوانی، تن مہ سی۔

(۵۸) یے ورکھیے شو، شِشش پنجرا، نیلہ گری وا، دِلو مِہ تاہ۔ تیے شام، سہسر، یوجہ، نیے د، دھنوانی، تن مہ سِی۔

(۵۹) یے بھُوتانام، ادھِ پہ تہ یو، وِشِی کھاسا، کپردِناہ۔ تیے شام، سہسر، یوجہ نیے د، دھنوانی تن مہ سی۔

(۶۰) یے پہ تھفام، پہ تھفِہ، رکھہ یہ، ایئے لہ، ورِدھا، آیُور، یُودھا۔ تیے شام، سہسر، یوجہ نیے د، دھنوانی، تن مہ سِی۔

(۶۱) یے ترِتھانی، پرچہ رنتی، سرکاھستا، نہ شِنگھ ناہ۔ تیے شام، سہسر، یوجہ نیے د، دھنوانی، تن مہ سِی۔

(۶۲) یے انیے شُو، وِاوِدھینتی، پاترے شُو، پہ د، تو، جہ نان۔ تیے شام، سہسر یوجہ نیے د، دھنوانی تن مہ سِی۔

نمہ آکھِ دتے چہ، پرکھِ دتے چہ، نمہ ایشُو کرتہ بھیو دھنُوش، کرت بھبیشچہ ودنمو نموواہ، کہ رِکیبے بھیو، دیوانام، ہردیے بھیو نمو، وِچہ نوت، کے بھیو، نمو، دِکھِی نت کے بھیو، نمہ، آنزیہ تے بھیاہ۔

(۴۷) دراپے، اندھ سس پہ تے، دِردر، نیلہ لوہِہ تہ۔ آسام، پرجانام لمیے شام، پشُو نام، ماببھیر، ماردنگھ موچہ ناہ، کم چہ، نامہ مت۔

(۴۸) یمار دورائے، تہ وسے، کپردِنے، کھیہ بیت، ویرائے، پربھرا مھیے، متی۔ بیتھا، شمہ ست، دوِ، پدے چھُہ توشپہ ے، دشوم، پُوشٹم، گرامے، اسمن اناتُورم۔

(۴۹) یاتے رودر، شِواتنوُہ، شِوا، وِشواہا، بھیبے شہ جی۔ شِوا، رُوتہ سے، بھیبے شہ جی نہ یا، نو، مرڈ، جی دسے۔

(۵۰) پری، نو، رودر سیبے، ہیبے ترِ، ورنکتُو، یہ رِتو یے شہ سے۔ ڈُور، مہ ترزادھایوہ اوستھرا، مگھ وت، بھُبہ س، تہ نوُشہ ومِی ڈھوس، توکائے، مرڈہ۔

(۵۱) مِی ڈھوُشٹہ مہ، شِو تمہ، شِوناہ، سُومنا، بھہ و، پرمیبے ورکھیہ، آپُودھم، نِدھائے کراتم، وسانہ آچر، پہ ناکم، بہ بھرت، آگاہی۔

(۵۲) وِکہ رِدرہ، دلوہہ تہ، نمستے، استُو بھگواہ۔ یاستے سھسرم، ہیتےیو، انیم اسمت نہ دپن تو، ناہ۔

(۵۳) سھسرانی، سسرشو، باہوس تہ وَ، ہیبے تہ یاہ۔ تاسام، اِئی شانو، بھگواہ، پہ را چی نا، مُوکھا کردھی۔

(۳۸) نماہ، کُوپیائےَ چاڈیٹائے چہ۔ نموبودھیائےَ چا، تپیائے چہ، نموہےڈھیائےَ چہ ڈِوُیونیائےَ چہ۔ نمورشیائےَ چا، ورشیائےَ چہ۔

(۳۹) نمووانیائےَ چہ، ریپے شمیائےَ چہ، نمواستہ ویائےَ چہ۔ واسثُوپائے چہ۔ نماہ سومائےَ چہ، ردرائےَ چہ، نمس تامرائےَ چا، رُونائےَ چہ۔

(۴۰) نماہ، شنگوے چہ، پشُوپہ نہ ئےَ چہ۔ نمہ اُگرائےَ چہ، بھی مائےَ چہ۔ نمواگرے ودھائےَ چہ۔ ڈُورے ودھائےَ چہ۔ نمو ہنترے چہ، ہنی ییسے چہ، نمو ورکھیے بھیو، ہری کے شیے بھیو، نمستارائےَ۔

(۴۱) نماہ، شمبھوائےَ چہ، مہ یوبھ وائےَ چہ۔ نماہ شنکرائےَ، مہ یسکرائےَ چہ۔ نماہ شوائےَ چہ، شوترائےَ چہ۔

(۴۲) نماہ، پاریائےَ چا واریائےَ چہ۔ نماہ پرتہ رنائےَ چا، ترنائےَ چہ، نمس ترتھیائےَ چہ، کُولیائےَ چہ، نمائےَ ششپیائےَ چہ، ٖپھنیے بنائےَ چہ۔

(۴۳) نماہ، سِکہ تیائےَ چہ، پرواہیائےَ چہ، نماہ کِم شِلائےَ چہ، کھیہ یہ نلائےَ چہ، نماہ کہ پردِنے چہ، پُولس تہ ئےَ چہ، نماہ اِیہ رینائےَ چہ۔ پرپہ تھیائےَ چہ

(۴۴) نمودجریائےَ چہ، گوشٹھیائےَ چہ، نمس تل پیائےَ چہ، گیہ ہیائےَ چہ، نمو ہر دیائےَ چہ، نِہ ویہ شیائےَ چہ، نماہ کاٹیائےَ چہ۔ گہ ہورِشٹھائےَ چہ۔

(۴۵) نماہ، شوشِ کیائےَ چہ، ہری تیائےَ چہ، نماہ پام سہ، دیائےَ چہ، رجہ سیائےَ چہ نمولوپیائےَ چوالہ پیائےَ چہ۔

(۴۶) نماہ، پرنائےَ چہ۔ پرنہ شدائےَ چہ، نمواُدگُورمانائےَ چا، بھگھہ نہ تےَ اچہ۔

سشہ نہ، دھنو نے چہ۔ نمو گِری ںشہ بائے چہ، ںشہِ پِی وِشٹھائے چہ، نمو مِی ڈھوُ شتمائے چہ، اِیشُو منتے چہ۔

(۳۰) نمو ہر سوائے چہ، وامہ نائے چہ۔ نمو ہر یہ تے چہ، ورشِی یہ سے چہ، نمو ور دھائے چہ، سہ ورد ھے چہ۔ نمو اگر یائے چہ، پرتھ مائے چہ۔

(۳۱) نمہ، آشہ وے، چاجِرائے چہ، نماہ شِگر یا یہ چہ، شِی بھیائے چہ، نماہ اُور میائے چا، وسو نیائے چہ، نمو نادیے یا یہ چہ، دی پیائے چہ۔

(۳۲) نمو جیشٹھائے چہ، کہ نِشٹھائے چہ، نماہ، پُوروجائے، چاپرجائے چہ۔ نمو مدِھیمائے چاپرگہ بھائے چہ، نمو جگہ نیائے چہ، بُدھ نیائے چہ۔

(۳۳) نماہ، سومیائے چہ، پرتہِ سریائے چہ، نمو یامیائے چہ، کھییے میائے چہ، نماہ شلوکیا یہ چا، وسانیائے چہ نماہ۔

(۳۴) نمو وینائے، چہ، لگھیائے چہ، نماہ، شروائے چہ، پرتہِ شروائے چہ، نمو آشُو شیے نائے چہ۔ چاشُو رتھائے چہ، نماہ، شُورائے چا، وبھیے دِنے چہ

(۳۵) نمو وِلمہ نے چہ، کہ وچہ نے چہ، نمو ورمہِ نے چہ، ورو تھہِ نے چہ، نماہ شرتائے چہ شرُتہ سیانائے چہ۔ نمو دوندُو بھیائے چہ، ہنہ نیائے چہ۔

(۳۶) نمو درش نویے چہ، پرمرشائے چہ۔ نمو نہِ شِنگہ نے، چہ شُو دھِی مہ تے چہ۔ نمس تِی کھینے شہ وے، چایُو دِھی نے چہ، نماہ، سوایُدھائے چہ، سُودھن ونے چہ۔

(۳۷) نماہ، سُرُوتیائے چہ، پہ تھیائے چہ، نماہ کاٹیائے چہ، نی پیائے چہ۔ نماہ کوُلیائے چہ، سر سیائے چہ، نمونادیے یائے چہ، ویئے سَن تائے چہ۔

بھبیشچہ دو نماہ۔

(۲۴) نماہ، سبھا بھیاہ، سبھاپنی بھبیشچہ۔ دو نمو۔ اشو بھیو۔ اشو پہ تہ بھبیشچہ دو نمو، نمہ آو یا ڈھی نی بھیو، وِدِ ڈھین تی۔ بھبیشچہ دو نمو۔ نمہ اوگہ نا بھبیہ، ترم ہہ تی بھبیشچہ دو نماہ۔

(۲۵) نمو گنیے بھیو، گہ نہ پہ تہِ بھبیشچہ، دو نمو۔ نمو، ورانیے بھیو، درانہ پہ تہِ بھبیشچہ دو نمو۔ نمو گرتہ ہے بھیو گرنسہ، پہ تِی بھبیشچہ دو نمو۔ نمو، وِرُوپیے بھیو، وِنشُورُوپے بھبیشچہ، دو نماہ۔

(۲۶) نماہ، سینا بھیاہ، سنیانہِ بھبیشچہ، دو نمو۔ نمو، رتھی بھیو، ارتھیے بھبیشچہ دو نمو۔ نماہ کھیت تر بھیاہ، سنگرہی تر بھبیشچہ دو نمو۔ نمو، مہت بھیو۔ اربھ کیے بھبیشچہ، دو نماہ۔

(۲۷) نماہ، تہ کیے بھیو، رتھ کارِیے بھبیشچہ، دو نمو۔ نماہ کلالیے بھیاہ، کرماریے بھبیشچہ دو نمو۔ نمو نہ شادے بھیاہ، پُونجِہ شٹھے بھبیشچہ دو نمو۔ نماہ شونہ بھیو، مرگا، پُو بھبیشچہ دو نماہ۔

(۲۸) نماہ، شو بھیاہ، شو پہ تہِ بھبیشچہ، دو نمو۔ نمو بھہ وائے چہ، رو درائے چہ، نماہ شروائے چہ، پشٹو پہ تہ ئے چہ، نمو نیلہ گرِی وائے چہ، شئے تِی کنٹھائے چہ۔

(۲۹) نماہ، بکردِنے چہ، دِیُو پہ تہ، کے نشائے چہ۔ نماہ سہسرا کھیائے چہ۔

نوِشی منتے، پنچھی نام، پہ تہ ئے، نمو نماہ۔ ہرِی کیشا یو پہ، وِی تہِ نے پوشٹا نام، پہ تہ ئے نماہ۔

(۱۸) نمو، بہ مُجھلو شانے، ویادِ ھنے، انا نام، پہ تہ ئے نمو۔ نمو، بجہ ورّے، ہیے تیئے جگتام، پہ تہ ئیے نمو۔ نمو رودرائے، آتہ تابی نے، گھیترا نام، پہ تہ یئے نمو۔ نماہ سُوتایا، ہن نیئے، دنا نام، پہ تہ یئے نماہ۔

(۱۹) نمو رودہ تمائے، سنھ پہ ئے، ورکھیشا نام، پہ تہ یئے نمو بھُونتہ ئے، وارِ دوسکر نتائے، ادشدھی نام پہ تہ تیئے، نمو، نمو منترنے، دانہِ جیایہ، کرکھیشانام، پہ تہ ئے نماہ۔

(۲۰) نماہ، کرتسہ، نایہ تہ یا، دھاوتے، سہ توا نام، پہ تہ تیئے، نمو۔ نماہ، سھہ مانائے نہ ویادِھی نے۔ آدیادِھی نی نام، پہ تہ تیئے نمو۔ نمو نہ شِنگہ نے، کہ کُو بھائے، سنیئے نانام، پہ تہ یئے نمو۔ نمو نپے روپے، پہ رِچ رایا، رینا نام، پہ تہ یے نماہ۔

(۲۱) نمو ونچہ تے، پہ رِونچہ تے، ستایو نام، پہ تہ ئیے نماہ۔ نمو نشِنگہ نے، اِشُودِھی متے، نسکرا نام، پہ تہ یئے نمو نماہ، سرکانی بھیو، جہ گام ست بھیو، مُونشہ تام، پہ تہ تیے نمو۔ نمو سِری، مدھیو، نانم، چرت بھیو، دِکرن تانام، پہ تہ ئے نماہ۔

(۲۲) نماہ، اُدرِشنی شہ نے، گِری چرائے، کانچا نام، پہ تہ ئے نمو۔ نمو، الیشُو مت بھیو دھن دانی، بھیشچہ ودنمو نمہ، آتن دانیے بھیاہ۔ پرتی، ددھانیے بھیشچہ، ودنمو، نمہ اَبہ چیت بھیو۔ اَمیہ تہ بھیشچہ ودنماہ۔

(۲۲) نمو، دسرتہ تا بھیو، وِدنیہ تہ بھیشچہ، ودنمو۔ نماہ، سوبت بھیو، باگرت بھیشچہ ودنمو۔ نماہ، شہ یانے بھیہ آسی نیئے بھیشچہ ودنمو، نماہ، نہ شتھبت بھیو، دھاوت

بھگہ دد ، دَ یہ ۔

(۱۰) وِجین ، دھنُوہ ، کپیر دنو ، وِشہ لیو بانہ وان ۔ اُدنہ ، انے شہ نہ سے ، یا ، ایہ شہ د ، آبھُورا سی ، نہ شنگدِ ھی نہ ۔

(۱۱) یا نیے ، ہیے تر ، مِی ڈھوُش ، ٹمہ ، ہس تے ، بہ بھُوو ہ ، تے ، دھنُوہ ۔ نہ یا سمان دِشونس توم ، ایکھیہ مہ یا ، پہ رِ ، بھُوجہ ۔

(۱۲) پہ رِ ، تے ، دھنُونو ، ہیئے تِر ، آسمان ، ورنن تو ، دِشوتاہ ۔ انکھو ، یہ ، اِشودِھس نہ دارے ، اسمن ، نِدھے ہی تم ۔

(۱۳) اُونہ نے ، دھنُوش ، ٹوم ، سہسرا کھیہ ، شہ تہ شُودھے ۔ نہِ شِی رِ ، یہ ، شہ لیانام مُوگھا ، شہِ دد ، ناہ ، سُومہ نا ، بھہ دہ ۔

(۱۴) نمستے ، آیُودھایا ، نانہ تائے ، درشنویے ۔ اُوبھا بھیام ، اُدتہ تے نمو ، باہُو بھیام تہ وہ ، دھنونے ۔

(۱۵) مانو ، مہانتم ، اودنہ ما ، نو ، اربھہ کم ما ، نہ او کھیہ نتم ، اُونہ — اوکھیہ نتم ۔ مانو ودھی ہ ، پیترم ، مونہ ماترم ما ، ناہ ، پریاس تن دِ ، رُودر ، رِی رِشاہ ۔

(۱۶) مانس توکے ، تہ نہ ئیے ، مانہ ، آیُوشِی ، مانو گوشُو ، مانو اشویے شُو ، رِی رِشاہ ۔ مانو ، دِی ، ران ، تُو ۔ رُدر ، بھامِہ نو ، وَدھِی رِ ، ہہ وِشس من تاہ ، سہ دہ ، مِت نوا ، ہہ ۃا مہیے ۔

(۱۷) نمو ، ہہ رنیہ ، با ہہ دیے ، سینانیے ، دِشام چہ ، پہ نہ ے نمو ۔ نمو ، ورکھیے بھیو ، ہری کے شیے بھیاہ ، پہ شُونام پہ تہ ئیے ، نمو نماہ ۔ سشِمش ، پنجرا ئے

رودر منتر یجُروید کے ۱۶ ویں ادھیائے سے نقل کیا ہُوا

(۱) نمستے، رودر، منیہ وے، اُوتہ تہ اِیش وے نماہ۔ باہُو بھیام، اُوتے تے نماہ

(۲) یاتے، رودر، شِوا، تنوُر، گھورا، پاپہ کاشِنی۔ تہ یا، نس تنوا، شن تہ میا، گہ رِ، شن تابھی، چا کا شی ہ۔

(۳) پامِہ شو، گہ رِشن تہ، ہستے، بہ بھر۔ شہ س، تہ وے۔ شہ وام، گہ رِتر، تام کوُرو، ماہم سی، پوُرشم، جگت۔

(۴) شِہ ویے نہ، وچہ سا، توا، گہ رِشا چھا، ودا مہ سی۔ یتھا ناہ، سروم، اِیت جہ گت۔ ایہ کھیہ ہم، سُومنا اُست۔

(۵) ادھیا و وچت، ادھِی وکتا، پرتھہ مو، دیے ویو، بھِشک۔ اِہِن، چہ، سروان جمبھ ین، سروان، چہ، یا تُو، دھانیو، دصراچی، پرا سُودہ۔

(۶) اَسَو، ییس تامرو۔ ارُونہ دُوتہ، ببرُوہ، سُومنگلاہ، یے چینئے نم، رُودرا، دِکھیوُ شِرتاہ، سہسرشو، وَیئے شام، ہیے ڈ، یی مہیئے۔

(۷) اَسَو، یو وسرپہ تی، نیلہ گری وو، دِلوہہ تاہ۔ اُوتیئے نم، گو پا، اُدرِشن، اُدرشن، اود ہاریاہ، سہ دِشٹو، مرڈیانی ناہ۔

(۸) نمواستو، نیلہ، گری وائے، سہسر اکھیائے، می ڈھُوشے۔ اتھویے اسے، سہ توانو ہن تے بھیو، اکرن نماہ۔

(۹) پرمُونچہ، دھنونس، توم، اُو بھ یور، اتہ نیورجیام۔ یا شچہ تے ہستہ، اِیشواہ، پراتا،

مہادیوم ، نشوم ، اوا ہہ یامی ہم - اوا ہہ یامی ہم ، دیوم ، ابشورم ، پاروتی پہ تم - ورشہ بھاسنم ، آرُوڈھم ، ناگا بھرنہ ، بھوُشہ تم ، پری یتام ، یجہ مانہ سے ، تو نشٹو ، بھوُیات جگت پتی ہ - شکلہ ، ورنو ، مہ ہاتے جاہ - نشکلہ سرک ، دامہ ، بھوُشہ تاہ - بہ لہ ، پُشپم ، چہ رُوش چہیۓ و ، دھوپویم ، پرتی گرہہ تام -

(۱) "اوم نت پور شائے ، ودمہیے ، مہادیوائے ، دھی مہی ، تن نو ، رودراہ ، پرچودیات -"

یہ منتر تین بار پڑھیئے - ترپن کیجیۓ اور پڑھیئے :- اوم ، شہ تہ ، رودریم ، دیوانام ، رودرشمہ نم ، بھہ وائے ، شروی یشچہ ، پریتو تہ کرانتا نو واکو ، دیورشی ، روودریو نیاہ - ترشٹوُپ - چھندش چہیۓ نے ، ونہ یوگاہ - نمستے ، دیوا - روو درم ، آنوشٹو بھم ، آدیا ، گاینتری ینچہ مہ - ششش بھٹو ، یانکتیہ نیتا ، مہاپنکتر ، مابھیر ، ایکہ پدا ، جگتی ، انو شٹوُپ ، ترشٹوُپ ، مہابرہ تی ، بہ ومہ دھیا ، رودرو ، دیوتا چرُو ، میے شٹہ کا ، اسے ، رودر سے پرشہ نہ سے ، انوُشٹوپ ، چھنداہ ، اگھوررشی ، سنکرشن مُورتی ہ ، سورُوپو ، یواسو ، آدنیا ، پہراہ ، پرشاہ ، سہ یے و ، دیوتا ، اگنی ہ ، کرتُو ، چرُو ، مایا ، ہش ٹہ کا یام شتہ رودرے ، ونہ یوگاہ - سکلہ سے رودرا دیایہ سے ، شری مہا رودرو ، دیوتا ، ایکا گاینتری - چھندہ ، نہ سرو ، انوُشٹو باہ تہ سراپنکتیاہ ، سپتہ انوُشٹو بھو ، دوبے ، جگہ تیو ، پرمیے شٹی ، رشی ہ - آتمنو ، وانگمناہ ، کایو پارجتہ ، پاپہ ، نہ وار نارتھم - سرو کامنا ، سدھیر تھے ، رودرپاٹھے (ہومے) پُشپارچہ نے ونہ یوگاہ -

اوم ، کرپوُر ، گوُرم ، کرونا وتارم ، سنسار سارم ، بھوجہ گیندر ہارم - سدارمہ نتم ہردیار ، بندے ، بھہ دم ، بھہ وانی ، سہتم نمامی -

اُودبوتنہ، کارنم۔

(۴) امرتیے نا، پُلوُ تم، ہرشٹم، اُوما، دیے ہاردھ، دھارِنم۔ دیو، سمہاسناسی نم، دیو، بھوگہ، سمہ نِونم۔

(۵) دِک، دیوتا، سمایُوکتم، سُورا، سُور، نمس کرتم۔ نیہ تیم چہ، شاشوتم، شُودھم۔ دھرُووم، اکھیرم، اویہ یم۔

(۶) سرو، ویا پہ نم، اِپی شانم، رودرم، دَیے، وِشو رُوپہ نم۔ ایے وم، دھیانوا، دِوجاہ، سہ میک، تتو، یجہ نم، اربھت۔

(۷) مرتیو نجیئے، مہادیو، پاہی، مام، شرناگتم۔ جنمہ مرتیو، جرا، روگیئے، پی ڑِتم، بھو، بندھنات۔

(۸) آرادھِ تو، منُوشیئے ہ، توم، سدھیر دیوسیر، مہرشہِ بھِرہ۔ آواہہ یامی، بھکتیانوم گرہ نارچام، مہشیر۔

(۹) ہرشمبھو، مہادیو، وِشویشا، مر، ولہ بھ۔ شِو شنکر سروا تمن، نیلہ کنٹھ، نموستُوتے۔

(۱۰) اِیتی وِگیاپیے، دیویے شم، جہ پیت، منترم، چہ، ترمبھ کم۔

(۱۱) اوم ترمبھ کم، یجامہیے، سُوگندھم ریہ، پُوشنم، اورُوا، رُوکم، یِہ و، بندھنات مرتیور، مُوکھیہ، مامرتات۔

اوم، آتوا، وہہ نتُو، ہرپاہ، سہ چے نساہ، شیو تیر۔ اِیشو یر، یہ ہ، کے تُو مت بھر، داتا، جہ دیے نہ، بلہ مت بھر، منو، جوا یانتُو، شِنگھرم، ممہ رودرائے، ہہ دیم، دیے وانام، چہ رِشی نام، چا سُورا نام، چہ پورُ دجم، سہسراکھیم، وِرُد پاکھیم، وِشو رُوپم،

پرنتو منتروں کے شبد، ورن کا ترتیب شروع میں جیسا تھا ویسا ہی ورتمان کال میں بھی ہے۔ وید منتروں کو بھارت نے ہی محفوظ نہیں رکھا ہے بلکہ ودیشوں کی لائبریریوں میں بھی جو وید ملتے ہیں ان میں بھی وید منتر جوں کی توں محفوظ ہے۔

ہم نے یہ رُودر منتر یجروید کی ۱۶ ویں ادھیائے سے نقل کیا ہے اور سادھانی سے چھپوایا ہے، پاٹھک بغیر کسی ہچکچاہٹ کے اپنے ہاتھ سے لکھے ہوئے یا چھپے ہوئے "رودر منتر" کو شُدھ کریں جب کہ آپ کے ہست لکھت اتھوا چھپے ہوئے پُرانے "رودر منتر" کے رِچاؤں کا ترتیب بھی بگڑا ہوا ہے اور کئی منتروں کو توڑ مروڑ کر آگے پیچھے ٹھونسا ہے۔ جب بھی آپ یگیہ میں آہوتی کے لئے رودر منتر کی رِچاؤں کا پریوگ کریں گے تو رِچا اتھوا منتر کی سماپتی پر ہی آہوتی ڈالا کریں۔

(۱) اوم نماہ شِوائے! پرنہ تو سمی، مہادیو، پرپہ نو سمی، سدا شِو! نہ وا ریہ، مہامرتیوم، مرتیو نجئے نمو ستُوتے۔

دیوم، شُودھا، کلشہ، سومہ، کرم، ترِنیترم۔ پدماسہ نم، چہ، وردا، بھییہ دم، شُوشُو بھرم۔ نشنکھا۔ بھیا بجہ، وربھُوشِہ تہ یاچہ، دیویا۔ وامیے نِکہ تم، شم نہ، بھنگہ ہرم، نمامی۔

شُدھ، سفہ ٹِکہ، سنکا شم، ترِنیترم، پنچہ، دکتر کم، گنگا دھرم، دشہ بھُوجم، سردا بھرنہ، بھُوشِہ تم۔

(۲) نیلہ گری دم، ششانکا نکم۔ ناگہ یگنیو پہ وِیا تہ نم۔ دیاگر، چرمو نہ ریم، چہ۔ وریے نیم، ابھہ یہ، پردم۔

(۳) کمنڈ لو کھیہ، سُونرا بھیام، انہ توم، شُولہ، پانِہ کم۔ جولنتم، پنگلہ جٹا، شِکھم،

ورتمان کال میں جس شکل میں کشمیر کا رودر منتر ہاتھ سے لکھی ہوئی پانڈولپیوں اتھوا چھپا ہوا ملتا ہے۔ وہ بھی اکثر ایک دوسرے سے بھن تتھا غلطیوں سے بھرپور ہیں۔ پاٹھک سنسکرت میں چھپے کشمیر کے رودر منتر اور یجرُوید کے منتر میں کتنا فرق ہے۔ دھیان سے دیکھئے۔

کشمیر کی پانڈولپی اتھوا چھپے ہوئے رُودر منتر کا پہلا منتر:۔

(۱) اوم، نمستے، رودر مہ نیہ ویے، بھاہو بھیام، اُو تہ تے نمہ۔ اُونہ تہ ایشوئے نماہ۔ (پرنتو) یہ منتر یجرُوید میں اس ترتیب میں نہیں ہے۔ جیسے۔ (۱) اوم، نمستے رودر، مہ نیہ وے۔ اوتو، تہ یشوبے نماہ۔ بھاہو بھیام، او تہ تے نماہ۔

پاٹھک:۔ یہ نہ سمجھیں جیسے راماین وغیرہ گرنتھوں کی پرانی اور نئی کتابوں۔ اتھوا الگ الگ پرانتوں میں ایک ہی گرنتھ میں دیش کال کے پربھاؤ سے کچھ انتر ہوتا ہے، ایسا ہی کشمیر کے رودر منتر اور یجرُوید کے "رودر منتر" میں انتر ہوگا۔ پرنتو رامائن وغیرہ گرنتھوں کی بھانتی ویدوں میں آپسی فرق ہونے کی کوئی گنجائش نہیں ہے۔ جب کہ منتر درشٹا رشیوں نے جب وید پرکٹ کئے انھوں نے اس بات کی طرف خاص توجہ رکھی ہے۔ کہ ایسا نہ ہو کہ وقت گذرنے پر ویدمنتروں میں کسی پرکار کا وکار آئے۔ وید منتر کی رکھشیا کے بارے میں رشیوں نے کہا ہے۔ "دُشٹاہ، شبداہ، سورتو، ورنہ تووا"۔ یعنی وید منتر اگر شبدہ سے سور سے، ورن سے بگڑ جائے تو وہ منتر ہی نہیں رہتا ہے بلکہ وزر (بجلی) جو منتر پریوگ کرنے والے کا ناش کرتا ہے۔ اس بھیئے سے وید پرکٹ ہونے کے وقت وید منتر جس شکل یا ترتیب میں تھے اسی رُوپ اور اُسی ترتیب میں ورتمان کال میں بھی ملتے ہیں۔ ویدمنتروں کے ارتھ میں کھینچا تانی بدھی کی کمی بیشی کی وجہ سے ہوتی ہے، بھن بھن دیشوں کے بول چال کے انتر سے بھی اچارن میں فرق اوشں ہوتا ہے۔

رُودر منتر

(انھوا)

یجُروید سمہتا کا ۱۶واں ادھیائے

ویدہی سب سے پراچین گرنتھ ہے۔ اس وِشئیے میں کوئی مت بھید نہیں ہے۔ ویدوں کا "اُوپاسیہ دیو" شِو ہے۔ جبکہ یجُروید سمہتا کے ۱۶ویں ادھیائے میں شِواُوپاسنا کے ۶۶ منتر ہیں۔ اُن سبھی منتروں کا آرادھیہ دیوتا "رُودر" ہے۔ رُودر کسے کہتے ہیں۔ جس کے بارے میں شیوتا شوتراُپنشد میں درج ہے۔

"ایے کو ہہ رودرو، نہ دوتی یائے، تستھوہ۔ یہ یمان لوکان۔ ایی شہ نہ، ایی شہ نِی بھی ہ پرتیہ کھہ۔ جانن تِشٹھتی۔ سنچُو کوچا نتہ کالے۔ سم سرجیہ، وِشوا بھُوونانی گوپاہ۔"

ارتھ :- ایک ہی رُودر ہے جو سبھی لوگوں کو وش میں رکھتا ہے، اس لئے وہ ایشور کہلاتا ہے۔ وہ رُودر سبھی لوگوں کو اُتپن کر کے انت کال میں سنہار بھی کرتا ہے۔ وہی سب کے اندر انتریامی رُوپ سے سِتھت ہے۔

کشمیر میں پراچین کال سے شِو اپاسنا کا ہی بول بالا رہا ہے کشمیری کرم کانڈ کی شِو پُوجا میں "رودر منتر" کا خاص درجہ ہے، کشمیر میں ورتمان کال میں چالُو "رودر منتر" ممکن ہے، آرمبھ کال میں شُدھ رُوپ میں ہی پراپت ہوا ہوگا، لیکن وقت کے ساتھ ساتھ ہمارے پرچلت اور منتر کا رُوپ ہی بگڑا ہوا ہے

بیے تا سام ، یے و دیوتا نام ، سہ لوکنام ، سایُوجیم ، سارِشٹم ، سامی پیم ، آپنوتی ، یہ یے وم وِددان ، سوادھیایم ، ادھی تے ۔

پُوجہ توسی ، میا ، بھکتیا ، بھگون ، گرِجا پتے ۔ سہ گوری کو ، ممہ سوانتم ، وِشہ وشرانتِ ، ہے تہ وے ۔

منہ سیانترم گہ تم ، منترم ، منتر سیانتر گہ تم ، مہ ناہ ۔ منو منتر ، مہ یم ، دِویم ، ایکہ پُشپم ، شِواَرچہ نم ۔

شن نو، دیو یر، ابھ تشٹھ ئے، آپو بھو تتوُ، پی تہ یے۔ شم یور، ابھ سر و نتوُ ناہ، بھوائے دیوائے پاروتی سہتائے پرمیشورائے۔ آچمن یم نماہ۔ پھر سے پہلے کی بانتی۔ "شن نو دیو پرابھ نسٹہ ئی۔ پڑھ کر انگلیوں پر سے جل اسی کٹوری میں ڈال کر اس میں تِل دکشنا ڈال بھگوان کو ارپن کرتے ہوئے پڑھیں:- بھوائے دیوائے پاروتی سہتائے پرمیشورائے، تِلہ، ہرنیہ، رجہ تہ نشکرنم، ددانی۔ اب اسی پستک کے صفحہ نمبر ۱۷۸ سے سارا پر بیوں پڑھ کر اب چاول دھرب کے دو کانڈ ہاتھ میں لے کر وسرجن کے لئے تین بار پڑھیں:- تت مہیئے شائے وِدمہیئے، واگ وِشوُدھائے دھی مہی تن نو شواہ پرچودیات۔

اوم تت ست برھما دے تادت، تتھو (ماس پکھش تتھی وار کا نام لے کر بھ وسے، دیوسے، شر وسے، دیوسے، رودر سے دیوسے، پشو پتر دیوسے، اُوگر سے دیوسے، بھیمسے دیوسے، مہادیوسے، ایشانسے دیوسے، مہادیوسے، ایشانسے دیوسے، پاروتی سہتنسے پرمیشور سے، پوُجنم، اچھدرم، سمپوُرنم، اُستو، یے وم اُستو۔

نمسکار کرتے ہوئے پڑھیں:- آپہ نوسمی، شرنیوسی، سروا، وستھاسوُ، سرودا۔ بھگون توام، پریہ نوسمی، رکھشیہ، مام شرناگہ تم۔ آہوانم، نیوجانامی، نیوجانامی، پوُجہ تم۔ پوُجہ بھاگم، نہ جانامی، کھمیہ تام، پرمیشور۔ ادبھابھیام، جانوبھیام، پانی بھیام شِرسا، اُورسا، وچہ سا، منسا، نمسکارم کروی نماہ۔

ترپن کرتے ہوئے پڑھیں:- نمو برھمنے، نمو اُستو، اگنیئے، نماہ، پرتھِ ویئے، نماہ اوشدھی بھیاہ، نمو واچے، نمو واچسپتے نمو، نمو وِشنو یے، برہتے کرنومی، اِمینی

شمبھو، گرہانہ وردو بھَو۔ بھوائے دیوائے، پاروتی سہتائے پُشپانجلم، سمر پیامی نماہ۔

پھل چڑھاتے ہوئے پڑھیں:- راجہ، راجادِی۔ دیویشہ، نِرادھار، نِراسپدہ۔ پھلم گرہانہ مت دتم، نارِ کیلادِکم، شوبھم۔ بھوائے دیوائے، پاروتی سہتائے پرمیشورائے پھلم سمرپیامی نماہ۔

تامبُول الائچی وغیرہ چڑھاتے ہوئے پڑھیں:- شاشوتوائے، مہانند، مدنانتکہ، دُھرجٹے گرہانہ پُوگہ، تامبُول، دلہ پترادِ سم یُوتم۔ بھوائے دیوائے پاروتی سہتائے پرمیشورائے، تامبُولم، پرکلپیہ یامی نماہ۔

آدھا پری کرما من سے دینے ہوئے پڑھیں:- یانی کانی، چہ پاپانی، برھمہ ہتیادِکانی چہ تانی سروانی، نشن تی۔ شوسیار دھ پر دِ کھنیات۔ "ناگیندر ہارائے وغیرہ کے ستوتر پڑھ کر پرنام کرتے ہوئے پڑھیں:- مرڈانی شادِ ے، مے سروان۔ اپہ رادھان، انے کشاہ۔ بھمبھ۔ سوامن، پرنامم، مے گرہانہ، اشٹانگہ، سم یُوتم۔ اُوبھا بھیام، جانو بھیام، پانی بھیام، شِرسا، ارُورسا، منسا، وچہ سا، نمسکارم کرومی نماہ۔

اب چاول وغیرہ کو سنکلپ رُوپ میں چھینٹے دینے ہوئے پڑھیں انم نماہ، انم نماہ، اجیم اجیم، ادِی دنے، ادِیتھا، سنکلپات، سِدھر استُو۔(انجلی دھارن کرتے ہوئے پڑھیں:-) ان ہی مم۔ کریاہی نم، ودھی نم، دروبہی نم، منترہی نم، چہ یت گہ تم، تت سروم، اِچھدرم، سمپُورنم استو، بیےوم، اسُتو۔

کٹوری میں دائیں ہاتھ کی انگلیوں پر سے جل چھوڑ کر اُسی جل سے بھگوان شنکر کو آچمن دینے ہوئے پڑھیں:-

دھوپ چڑھاتے ہوئے پڑھیں :- مہادیو، مرڈانی شہ، جگت ایشہ، نرنجہ نہ، دھوپم گرہانہ، دیویے شہ، ساجیم، گوگولہ، کلپہ نم۔ بھوائے دیوائے، پاروتی سہتائے پرمیشورائے۔ دھوپم، پرکلپہ یامی نماہ۔

رتن دیپ کرپور چڑھاتے ہوئے پڑھیں :- ہرنیہ، باہو، سینابنبر، اوشدھی نام، پتے شو، دیپم گرہانہ، کرپور، کہ پہ لاجیہ ترورترکم۔ بھوائے، پاروتی سہتائے، پرمیشورائے رتنہ دیپم، کرپورم، پرکلپہ یامی نماہ۔

چامر کھڑے ہو کر کرتے ہوئے پڑھیں :- مہ یور، پوچھئے، دیویشہ، شوبھرئیے، چامر کیئے تہ تھا۔ دوحم، چھترم، وی جہ نم چہ، گرہانہ، پرمیشور (ویاپتہ چراچر" وغیرہ ستو تر سے پڑھ کر پھر سے پڑھیں :- بھوائے دیوائے، پاروتی سہتائے، پرمیشورائے، چامرم، پرکلہ یامی نماہ۔

شیشہ دکھاتے ہوئے پڑھیں :- بھوائے دیوائے، پاروتی سہتائے، پرمیشورائے آدرشم، پرکلپہ یامی نماہ۔

نرپن کرتے ہوئے پڑھیں :- ایے تابھیاہ، دیوتابھیاہ، دیپونماہ، دھوپونماہ۔ شوسے، سانوچرسے، ارگھیہ، دانا، دیرچہ نہ، ودھی، سرواہ، پہ ر، پورتو استو۔

کٹوری میں چاول، دودھ، سہت، شکر رکھ کر ارپن کرتے ہوئے پڑھیں :- کھیراجیہ، مدھو، سم مشرم شوبھر، ددھنا، سموفنم۔ شٹھ رسیئے ہ، سمایوکتم، گرہانم، نہ ویے دی۔ بھوائے، دیوائے، پاروتی سہتائے پرمیشورائے، چروم، مدھو پرکم۔ پرکلپہ یامی نماہ۔

پھولوں کی انجلی ارپن کرتے ہوئے پڑھیں: ہر، وشوا، کھلادھار، نرادھار، نراشریہ۔ پوشپانجلم، یہ مم

چنڈیشورائے نماہ۔ ابھشٹہ، سِدھم، مے دیے ہی، شرناگتہ، ونسلہ، بھکیتا، سمر پیئے توبھیم، دُوتی یا، ورنارچہ نم۔ ایندرائے وجرہستائے، اگنئے، شکھتی ہستائے، یمائے دنڈہستائے۔ نیئے رِتہ ئے، کھڈگہ، ہستائے، ورُونائے پاشہ ہستائے وایہ وے دوژہ ہستائے، کُووی رائے، گدا ہستائے، ای شانائے، تِرشُول ہستائے برھمنے، پدمہ ہستائے، وِشنویے، چکرہستائے ابھشٹہ، سِدھم مے دیے ہی، شرناگتہ وتسلہ، بھکیتا، سمر پیئے، تُوبھیم، تِری تی یا، ورنارچہ نم، جے یائے نماہ، وِجہ یائیے نماہ، سُوبھ گائیئے نماہ، دُوربھ گائیئے نماہ۔ جہ ین نیئے نماہ۔ کوہہ نیئے نماہ، اپراجہ تائیے نماہ۔ کرالِہ نیئے نماہ۔ ابھ شٹہ سِدھم مے دیے ہی شرناگتہ۔ وتسلہ بھکتا سمر پیئے تو بھیم چُترتھا ورنارچہ نم۔ سُریائے نماہ، راہہ وے نماہ، کیتوے نماہ، ابِھہ شٹہ سِدھم، مے دیے ہی، پنچہ ما، ورنا، رچہ نم۔ انہ نتہ، ناگ راجائے نماہ، واسُوکہِ ناگہ راجائے نماہ۔ تہ کھیہ کہ ناگہ راجائے نماہ۔ پدمہ ناگہ راجائے نماہ۔ مہاپدمہ ناگہ راجائے نماہ۔ کارکوُٹ ناگہ راجائے نماہ، تہ کھیہ کہ، ناگہ راجائے نماہ۔ پدمہ ناگہ راجائے نماہ مہاپدمہ ناگہ راجائے نماہ شنکھ پالہ ناگ راجائے نماہ۔ کُولِہ ناگہ راجائے نماہ۔

ابھہ شٹہ سدِھم، مے دیے ہی، شرناگتہ وتسلہ، بھکتیا سمر پیئے توبھیم، شٹھاما ورنارچہ نم۔ وجرائے پھٹ نماہ، شکھتیے پھٹ نماہ۔ ڈنڈائے پھٹ نماہ۔ کھڈگائے پھٹ نماہ۔ پدمائے پھٹ نماہ۔ چکرائے پھٹ نماہ۔ ابھی شٹہ سِدھم مے دیے ہی شرناگتہ ونسلہ، بھکیتا، سمر پیئے، توبھیم، سپ تما، ورنارچہ نم۔ شِوائے پارتھوشور چنتامہ نہ ئے، سہ پہ رِدارائے، سانوُچہ رائے، ارگھو نماہ، پُشپم نماہ۔

آسن پر بٹھاتے ہوئے پڑھیں:- کم، اسنم تے، ورشبھا سنائے، کم بھوشنم، واسوکی بھوشنائے۔ وِتے شہ، برتیائے، کم اسنی، دیے یم، واگیشہ کم تے وچہ نی یم اسنی۔ مہنا پار، شِوسنوتر وغیرہ پڑھتے ہوئے۔ رُوپہ واک چندن وغیرہ سے بھگوان کو سجا کر۔ وستر کے رُوپ میں پھول چڑھاتے ہوئے پڑھیں:- کالاگنی رودر، سروگیہ ورد۔ ابھ یہ، دایکہ، وسترم، گرہانہ، دیو یشہ، دیو یہ، وسترو پہ، شوبھ تہ، بھ وائے دیوائے، پاروتی سہتائے، پرمیشورائے وسترم، پرکالپہ یامی نماہ۔

یگنیوپویت ڈالتے ہوئے پڑھیں:- سورن، تارئیے، رچہ تم، دیو یہ، یگنیوپہ وی، تہ کم نیلہ کنٹھ، مہ یادتم، گرہانہ، مت اُنوگرہات۔ بھ وائے، دیوائے، یگنیوپویتم، پرکلپہ یامی نماہ۔

تلک لگاتے ہوئے پڑھیں:- (چندن یا کیسر کا) سرویشور جگت وندیہ، دے وباسنہ، سُوسمس نِھہ نہ۔ گندم گرہانہ، دیے ویشہ، دیہ و، گندھو پہ، شوبھ تم، بھوائے دیوائے پاروتی، پرمیشورائے، سمالبھ نم، گندھو نماہ۔

چاول اور گھی، پھول وغیرہ چڑھاتے ہوئے پڑھیں:- سداشِو، شِوانند پردھانہ، کرنے یشور، پُشپانی، بلو پترانی، وچترانی، گرہانہ مے۔ بھ وائے دیوائے، پاروتی سہتائے، پرمیشورائے، انن تائے، سُوکھمائے، شِو نمائے، ایکہ نیترائے، ایکہ رودرائے، ترمورتہ ئے، شری کنٹھائے، شہ کھنڈنے، نِندنے، مہاکالائے پُشپانی، بلو پترانی، سمرپہ یامی، نماہ، ابھشٹہ سِدھم، مے دیے ہی، تنرناگتہ وتسلہ، بھکیتا سمرپہ ئے، تو بھیم، پرکھہ ما، ورنارچہ نم۔ گنہ پہ تہ ئے نماہ، ورشبھائے نماہ، کمارائے، امبھ کائے

شِروائے دیوائے، رودرائے، دیوائے، پشُوپہ نہ ئے، دیوائے، اُوگرائے، دیوائے بھی مائے، مہا دیوائے، ایشانائے دیوائے، پاروتی سہتائے، پرمیشورائے، پنچہ دش سنانی نماہ۔ اوم نمو دیوئے بھیو، کنٹھو پہ وِی تی (گلے میں یگینوپویت رکھ کر) سوا ہا رِشی بھیاہ، اپہ سو یے نہ، بایاں یگنوپویت رکھ - سودھا، پتر بھیاہ سہ وِیے نہ (دایاں یگینوپویت رکھ کر) آبرھمس، تمبھ پرین تم برھمانڈم، سہ چراچرم، جگت، ترپیُوتوُ، ترپیُوتُو، ترپیُوتو، یے وم اُستو۔

کٹوری میں تھوڑا سا پانی لے کر اُس کو ہاتھ میں لیکر اسکو سات بار پڑھیں "اُوم نماہ شِوائے"، اس منتر سے منترت کر کے بھگوان شنکر پر وہ جل ڈالیئے۔ یہ منتر گوڈک کہلاتا ہے۔ اب بائیں ہتھیلی کے بیچ میں تھوڑا سا پانی نتھا چاول کے دانے لیکر، ہاتھ کی ترجنی اور انگلی اور انگوٹھے کے سروں سے چاول کے دانے پکڑ کر انکو بھگوان کے سر کے اوپر گھُما کر جل اور چاولوں کو بائیں کندھوں سے پرے پھینکیں، یہ آیت کہلاتی ہے آیت نکالتے ہوئے پڑھیں گرہ نن توُ، بھگوت، بھکتا، بھُوتاہ پراساد، باہیہ گاہ۔ پنچہ، بھُوتانشچہ یے۔ بھوتاہ، تے شام، اُنو چرانشچہ یے۔ تے ترپن تو، وِدوشٹھ۔

بھگوان شنکر کا جل نیتروں کو ملتے ہوئے پڑھیں :- بھگہ سے، ہردیم، لِنگم، لِنگہ سے ہردیم، بھگاہ۔ تسمیئے بھگہ لِنگائے، اُوما رودرائے۔ وِییئے نماہ۔

اب بھگوان کو جہاں بٹھانا ہو اُٹھاتے ہوئے پڑھیں :- اُوتھ تہ شٹھ، بھگون، شمبھو، اُت تہ شٹھ، گرجاپتے۔ اُت تہ شٹھ ترجگت ناتھ، تریلوکے منگلم کوُرُو۔

آسن پر پھُول بچھاتے ہوئے پڑھیں :- آسنائے نماہ، پدماسنائے نماہ، ورشبھا سنائے نماہ، گیاناسنائے نماہ۔

یے رددرا، ادھِی کھُومبیام۔ تیے شام، سہسر، یوجہ نیو، دھنونی، تن مہ سی۔
(۲) یے سمن، مہہ تیرنہ وے اننہ، ارکھے، بھوا، ادھی، تیے شام، سہسر، یوجہ نیو، دھنوانی
تن مہ سی۔ (۳) یے نیلہ، گری واہ، شہ تی، کنٹھاہ، شروا، ادھاکھیماچراہ۔ تیے
شام، سہسر، یوجہ نیو، دھنوانی، تن مہ سی۔ (۴) یے ونے شُو، ششِش پنجرا، نیلہ گری
وا، ولو ہہ تاہ۔ تیے شام سہسر یوجہ نیو، دھنوانی، تن مہ سی۔ (۵) یے انیے شو، ورِ
دھنیتے، پاترے شُو، پہ وتو، جہ نان، تیے شام، سہسر یوجہ نیو، دھنوانی، تن مہ سے
(۶) یے بھوتاہ نام، ادھِ پہ تہ یو، وشہ کھاساہ، کپر دِناہ۔ تیے شام، سہسر، یوجہ نیو،
دھنوانی، تن مہ سے (۷) یے پہ تھی نام، پہ تھِ، رکھ یہ، آیہ ڈ، مردائے، دیو دھاہ۔
تیے شام.....(۸) یے، ایے تاوننتو، وابھُو یانسیُو، وادشو، رو درا، وتشٹھرے۔
تیے شام، سہسر، یوجہ نیو، دھنوانی تن مہ سے۔ (۹) اوُم، نمو، اُستو، رودریے بھیو،
یے دِوِ، یے شام، ورشم، پہ شوس، تیے بھیو، دشہ۔ پراچی، دشہ، دکھینا دشہ، پرتِ
چی، دشہ، اوُدی چی دشہ، اُوردواس۔ تیے بھیو، نمواُستو، تے نو، مرڈ، ین تُوتے۔
یم، دِوشمو، یشچہ نو، دوِیشٹی، تمے شام جمبے ددھامی۔ (۲) اوم، نمواُستو، رودریے
بھیو، یے اننہ رکھیے، یے شام، واتہ، یشوس، تیے نو، مرڈین تو۔ تے یم، دِوشمو،
یشچہ نو، دِویشٹی، تم یے شام، جمبے ددھامی۔ (۳) ادم، نمواُستو، رودریے بھیو۔
یے پرتھِ ویام۔ یے شام، انم، یشوس، تیے بھیو، دشہ، پراچی دشہ، دکھنیا دشہ
پرتی چی دشہ، اودی چی دشہ، اوردواس، تیے بھیو، نمواُستو۔ تے نومرڈین تو۔
تے یم، دِوشمو، یشچہ نو، دوِشٹی، تم یے شام، جمبے دوامی۔ بھہ وائے دیوائے۔

سرونتونا ہ۔ اس کٹوری میں یہ چیزیں ڈالیں ۔پانی ، دودھ، وشٹر، گھی ، دہی چاول ، جو اور سرشپ یہ آٹھ چیزیں ارگھیہ کہلاتے ہیں:۔ پڑھیئے ۔ آپاہ ، کھیرم ، کُوشا گرانی ، گرتم چہ ، ددھی ، تنڈولاہ ۔یواہ، سِدارتھکا شچےتی ، ہیرگھیم ، انشانگم ، اُوچھینئے یہ آٹھ چیزوں والی کٹوری ہاتھ میں لے کر پڑھیئے :۔ ارگھیم ارگھیم ۔ (چھینٹے دیتے ہوئے پڑھیں)۔ ترمبھ کیشہ ، سِدادھار ، وِپدام ، پرتِی گھانہ کہ ۔ارگھیم گرہانہ ، دیو یےشہ ، سمپت ، سرواتھ ، سادھکہ ۔ بھہ و دیو ، شرودیو ، روودردیو ، پشوپتِی دیو ، اوگر دیو ، بھیم دیو ، مہادیو ، ایشانہ دیو ، پاروتی سہتہ پرمیشور ، یدم وواگھیم نماہ ۔

آچمن کے لئے جل ارپن کرتے ہوئے پڑھیں :۔ترپورانتکہ ، دِینارتی ناشہ ، شری کنٹھ توشتہ ئے ۔ گرہانہ آچہ منی یم نماہ ۔

پھر سے سنان کے لئے جل دھارا ڈالتے ہوئے پڑھیں :۔ ترکالہ کالہ ، کالیشہ ، سنہار کرنودیہ تہ ، سنانم ، ترتھا ہرتیئے ۔ تو یئے ۔ گرہانہ پرمیشور ۔ بھہ وائے دیوائے ، پاروتی سہتائے پرمیشورائے منتر سنانی یم نماہ ۔

اب پندرہ چیزوں سے بھگوان شنکر کو سنان کیجئے ۔ وہ چیزیں ہیں ۔جل ، دودھ ، دہی ، گھی ، شہد ، شکر ، (گنا) سروشدھی ، دھانیہ پھول سرشپ لایہ ، دھانیہ ، گندھ وغیرہ ۔سونا ۔ رتن پڑھیئے پانی یا نترتیئے ، پہ یو ، ددِھی ، گِھرتے ، کھیودرے ، کھیوبھی ، سَوشہ دھیئے ، بری ہیت بھہ ہ ، کوسمُودکیئے ، پھلہ جلئے ، سِدارتھ ، لاجودکیئے ۔ گندھات بھی ہ ۔ شوبھ ، ہےمہ ، رتنہ ، سِلہ لیئے ، پہ تھم ، سدا ، چوتمیئے ، ددیات ، پنچہ دشامبونا ، سہہ مہا سنانی شمبھوہ کرمات

ان چیزوں سے ملی ہوئی جل دھارا بھگوان شنکر پر ڈالتے ہوئے پڑھیں :۔ (۱) اسنکھیاتاہ ، سہسرانی ،

شمبھُو، سروبشہ، گرجاپتے، پرسہ نو، بھوَدیوشیہ، نمستو بھیم، ہی شنکر۔ (۲) لنگیبے تر، بھکتنہ دیہ یا، کھینہ ماترم، ایکم، سنھانم، ودھانِ، بھہ و، مت، وِہہ تام، پُورارے (۳) سروبشہ، وِشومبہ، ہرت کملادھی رُوڑھ۔ پُوجام، گرہانہ بھگون، بھومے دِتونتا (۴) بھُومے، جلات تو، پہ ونات، انہ لات، ہی مام سُور اوش نانشوتو، ہردیہ تو، گگہ نات، سمیبے تیبے۔ (۵) لنگیبے تر، سن مہ نہ مہ ئے، مت انو گرہار تھم، بکتیبے کہ لھبیہ بھگون، کورُو سِنہ دھانم۔ (۶) بھگون پاروتی ناتھ، بھکتانو گرہ کارکہ۔ اسمت دیانُورو دھبنہ سِنہ دھانم، کورُو پربھو۔ ایتا ہوئے تو گاینترم، تری سموچاریہ، نتو وت۔ من ساچن نہ تیر، دروبیر، دیوم، آلمہ نی پوجہ یت۔ —— تنے جورُوپم، نتا کھپ توا، پرتی مایام، پونر یجت۔ پرانایام کرکے پڑھیں:۔ (پادیارتھم اُورکم نماہ)

کٹوری سے پانی ہاتھ میں ڈال کر کٹوری میں ہی واپس ڈالتے ہوئے پڑھیں:۔ شن نو دیوی ر، ابھ شٹہ ئے، آپو بھہ ونتو، پی تہ ئے۔ شم یور، ابھہ سرونتو ناہ۔

کٹوری میں یہ چیزیں ڈالیں:۔ لایہ، سرو شندھی، دھرب، پانی۔ یہ پانچ چیزیں پادیہ کہلاتی ہیں۔ لاجا نتھہ گونکومم، چیو، سروشندھی، سمہ نوتم۔ دربھانکورم، جلم، چیو، پنچانگم پادیہ لکھنیم۔

پادیہ کی کٹوری ہاتھ میں پکڑ کر پڑھیں:۔ بھگوتناہ، پادیم، پادیم۔ مہادیو، مھیے شانہ، مہانند، پرات پر۔ گرہانہ، پادیم، مت دتم، پاروتی، سہتنے شور۔

جل کی دھار ڈالتے ہوئے پڑھیں:۔ بھوائے دیوائے، ادما سہتائے نشوائے، پاروتی سہتائے پرمیشورائے، پادیم نماہ۔ بچا ہوا پانی چھوڑ کر کٹوری میں ہاتھ سے پھر پانی ڈالتے ہوئے پڑھیں:۔ شنو دیوی ر۔ ابھہ شٹہ ئے، آپو بھہ ونتو، پی تہ ئے، شم یورابھی

وِشْو دھائی، دھی مھی، تن ناہ شِواہ پرچودیات۔ یہ منتر تین بار پڑھ کر پھر سے اوم تت ست برھمہ، ادے تاوت، تِتھواد ے (ماس، پکھش، تِتھی، وار کا نام لے کر) پڑھیں:-

بھ وسے دیوسے، شروسے دیوسے، پشوپتیر دیوسے، اُوگرسے دیوسے، بھی مہ سے دیوسے، مہادیوسے اِشانسے دیوسے پاروتی سہتہ سے، پرمیشورسے، ارچام، اہم کریشیے اوم کُورُوشو۔

تِل سرشپ جو کندھوں سے پھینک کر ہر ایک نام کے ساتھ دو دو دھرب کانڈ ڈالتے جائیں اور پڑھیں وِشیشور مہادیو راجہ راجیشوری شور۔ آسہ نم، دیویم، اِی شانہ، داسے ہم، پرمیشور۔ بھ وسے دیوسے، مہادیوسے، اِیشانسے، دیوسے، پاروتی سہتہ سے، پرمیشورسے، بِدم، آسنم نماہ۔

چاول سہت دو دھرب کانڈ، انگلیوں میں سیدھے رکھ کر پوجا کے لئے بھگوان شنکر سے پرارتھنا کیجئے! اور پڑھیں:- بھوائے دیوائے اُوماسہتائے شِوائے، پاروتی سہتائے پرمیشورائے، بِوتمان واہ پوجیامی، اوم، پوجہ یہ۔

صرف چاول کے دانے کندھوں سے پھینک کر۔ پہلے کے دھرب کانڈوں کے ساتھ نئے چاول کے دانے پکڑ کر پڑھیں:- بھ وم، دیوم، شروم، دیوم، رودرم دیوم، پشوپہ تم دیوم۔ اوگرم دیوم، بھی مم دیوم، مہادیوم ایشانم دیوم، پاروتی سہ تم، پرمیشورم۔ آواہہ یہ شیامی، اوم آواہہ یہ۔

چاول کے دانے کندھوں سے پھینک کر دربھ کے کانڈ، نرمالیہ میں ڈال کر پڑھیں:- (۱) آیاہی بھگون

شِو پُوجا

دیپ دھوپ سماپت کر کے پانی کی کٹوری میں تین پھول اور تِلک ڈالتے ہوئے پڑھیں :-

سم واہ ، سرجامی ، ہردیم ، سم سرشٹم منوا تُستو واہ - سم سرشٹا - تن واہ ، سنتُو واہ - سم سرشٹاہ ، پرانو ، اُستنو واہ - سم یا واہ ، پریاہ ، تنواہ - سم پریا ، ہردیانی واہ - آتما و واتستو ، سم پریاہ - سم پریاہ ، تنو ممہ -

اسی پانی سے بھگوان شنکر کو چھڑکتے ہوئے (جیوادان دیتے ہوئے) پڑھیں :- اِشونوہ ، پرانس تو تے پرانم ، دتام ، تیے نہ جیوہ - مترا ، وُرونہ یوہ ، پرانس تو تے ، پرانم ، دتام ، تیے نہ جیوہ - برہسپتنے ہ ، پراناہ ، سہ تے ، پرانم ، دداتُو ، تیے نہ جیو - بھگوتے ، بھوائے ، دیوائے ، اوماسہائے ، شوائے ، جیوادانم ، پرکلپہ یامی نماہ - "اوم نماہ شوائے"

اس شٹھ اکھر منتر سے دھرب کے دو تنکے ہاتھ میں لے کر چار کی بانتی انگ نیاس کیجئے - "اوم" انگوشٹھا بھیام نماہ "نہ" ، ترجنی بھیام نماہ "ماہ" مدھما بھیام نماہ "شی" انامِہ کا بھیام نماہ "وا" کنشٹھ کا بھیام نماہ "یے" ، کرتلہ کر پرشٹھا بھیام نماہ - "اوم" ہردیائے نماہ "نہ" ، شِرسے سواہا "ماہ" ، شکھائیے "وَوشٹھ" "شی" کوچایہ ہُوم "وا" ، نیترترپائے "وَوشٹھ" "یہ" استرائے فٹ - (دیپ دھوپ کرتے وقت بھی گایتری انگ نیاس کے بعد ، یہ "اوم نماہ شوائے" شٹھ اکھشر منتر کا انگ نیاس اوش کیجئے -

چاول سہیت دھرب کے دو کانڈ سیدھے ہاتھ میں پکڑ کر پڑھیں :- تن مہیئے شائی ، وِدمہیئے ، واک

اب سالیگرام سے تھوڑے سے پشپ اٹھا کر سونگھ کر نرمالیہ میں ڈالیئے اور پڑھیں:۔ **پُوجہ توسی، میا بھکتیا، بھگون، کملا پتے۔ سہ لکھشمی کو، ممہ سوانتم، وِشہ، وِشرانتہ، ہیبے نہ وے۔**

پہلے خود چرن امرت پی لیجئے۔ سرسوں ہیں جتنا پانی ڈوبے اتنا چرن امرت پُرش دائیں ہاتھ کی ہتھیلی کے مدھیہ میں لے کے اسی ہاتھ کے نیچے بایاں ہاتھ رکھ کر آچمن کی بانتی شبدھ کے بِنا پی لیجئے۔ استری کو کسی پاتر میں پینا چاہیئے۔ چرن امرت پیتے وقت پڑھیں:۔ **اکالہ، مرتیو، ہرنم، سرو ویادِھی، نِوارنم۔ وِشنُو پادو دکم پی توا، پُنر جنم، نہ وِدیتے۔ اوم شانتی شانتی شانتی۔**

کرمنا، من سا، واچا، بیت پاپم، سم اُوپارجہ تم، نت نارایبنہ، گوبندہ، کھیہ مہ سو، گہ رُوڑھ، دوڑ (۴) بیت اکھر، پدبھرشٹم، ماترا ہی نم، چہ، بیت گتم۔ مہ یاداسیسے نہ، دِگیننیم، کھیبہ میہ تام، پرمیشورہ۔

پرنام کرتے ہوئے پڑھیں:۔ اوبھا بھیام، جانو بھیام، پانہ بھیام، شِرسا، اوُرسا، وِچہ سا، منساچہ، نمسکارم کردمی نماہ۔

ترپن کرتے ہوئے پڑھیں:۔ نمو برھمنے، نموا ستواگنہ یئے۔ نماہ پرتھِ ویئے، نماہ اوشدھی بھیاہ، نمو واچے، نمو واچس پتیئے، نمو وِشنویے، برہہ تے کرنومی۔ اِتہ، اپیے تاسام، اپیے و، دیوتانام، سارشٹہ تام، سایُوجیم، سہ لوکتام، سامی پیم، آپنوتی یہ یے وم وِدوان، سوادھیایم، ادِھی تے۔

اب چرنامرت کی کٹوری میں تھوڑا تھوڑا جل ڈالتے ہوئے پڑھیں:۔ بلی، بہ بھی شنو، بِھشماہ، پرپلادھو ناردہ، درُواہ، شٹھ اپیے تے، وِشنو، شِریشٹھا، گریہ ننتوُ، چرنودکم۔ بانہ، راونہ، چنڈیش، نِند، بھرنگہ، رٹیادیاہ، پنچنیئے تے، شامبھ و، شریشٹھا، گرہ نن توُ، چرنو دکم۔ برھما، وِشنو شچہ، رودرشچہ، سوماہ، شکراہ، پورندراہ۔ شاکتا، شٹھ اِپنی، سمپرو کتا، گرہ نن تو، چرنودکم۔

اب چرنامرت سے دیوتاؤں پتروں کو بھی ارپن کرتے ہوئے پڑھیں:۔ اوم نمو دیوے بھیاہ (گلے میں یگنو پویت رکھ کر) سواہا رشہ بھیاہ، (بایاں یگنوپویت رکھ کر) سودھا پتر بھیاہ (دایاں یگنوپویت رکھ کر) آبرہمس تمبہ، پرین تم، برھمانڈم، سہ چراچرم، جگت تربیہ توُ، تربیہ توُ، تربیہ توُ۔

سامی بیم، آپ نوتی یہ، بے وم، ودِوان، سوادھیایم، ادِھی تے۔

(پربپویون سماپت)

وشنو پوجن کا بقایا۔

پربپوُن کرکے دیوتاؤں کو پھول چڑھاتے ہوئے پڑھیں:- اوم نت وِشنوہ، پرمم پدم، سدا پہ شنتی، سوُر یاہ۔ دِوی و، چکھبشور، آننہ تم (۱) تت وِپراسو، وپہ نیہ وو، جاگِروانساہ، سِمن دھتے۔ وِشنو ریت پرمم پدم۔

دیوتاؤں کو وسرجن کرنے کے نمت چاول سہیت دھرکے دو کانڈہ ہاتھ میں پکڑ کر تین بار پڑھیں:- اوم بھُوہ پورُشم، وسرجیامی نماہ۔ اوم بھُواہ پورُشم وسرجیامی نماہ۔ اوم سواہ پورُشم وسرجیامی نماہ اوم بھُور بھواہ، سواہ، پُرشم وسرجیامی نماہ (۲) واسدیوائے ودمہیے، لکھشمی ناراینائے دھی مہی، تن نووشنو، پرچودیات (۳) نت ست برھمہ، ادے تا وت، نِتھوادے۔

(ماس پکھ تتھی وار کا نام لیکر پڑھیں) بھگوناہ، واسدیوسے، لکھشمی سہتنسے نارائنسے پوجہ نم، اچھدرم، سمپوُرنم، استُو، بے وم استُو۔

جو سہیت پانی سے ترپن کرتے ہوئے پڑھیں:- یے تا بھیو، دیوتا بھیاہ، یہ وودکم نماہ، اودکہ ترپنم نماہ۔

پرارتھنا کرتے ہوئے پڑھیں:- اگیامے، دی یہ تام، ناتھ، نیئے وید یاسی، بھیہ کھیہ نے، شریر یا ترا، سدِھیرتھم، بھگون، کھین تُوم ارھسی (۲) آپہ نوسمی شرنیوسی، سروا وستھاسُو، سِرودا، بھگون، توام، پرپہ نوسمی رکھ مام شرناگہ تم۔ (۳) بیت بالیے، بیت چہ کومارے، بیت یوونے، کرتم مہ یا۔ ویاہ، پرنہ تو، بیت چہ، بیت چہ، جنمانتر بشوچہ

ادیے تاوت، تیتھوادیے (ماس پکچھ تِتھی وار کا نام لے کر) آت منو، وانگ مناہ، کایو
پارجہ تِہ پاپہ، نہ وارنارتھم، سروکامنا، سدھیرتھم، اوم نمو، نیئے ویدیم، نہ ویدیامی نماہ
چُٹو کو سپرش کرتے ہوئے پڑھیں ہیا، کاچت، یوگِ نی، رَودرا، سومیا، گھورترا، پرا۔
کِھی چری، بھُوچری، راما، تُوشٹا، بھہ ونتوُمے، سِدا آکاش ماتر بھیاہ،
سمابھ نم، گندھو نماہ، ارگھو نماہ، پُشپم نماہ۔

ایک اور میٹھی اٹھوا پوڑی وغیرہ کے ٹکڑے کو سپرش کرتے ہوئے پڑھیں بیشٹ دیوائے، پاپہ سم، مودکان، پکوانم،
مشٹانم، سمرپہ یامی نماہ۔

ایک اور میٹھی یا پوڑی کے ٹکڑے پر پانی ڈالتے ہوئے پڑھیں:- یو سمن، نہ وسہ تی، کھیترے، کھیتر
پالاہ، سہ کِنکراہ۔ نسمئے، نہ ویدیامید دیبے، بہ لِم، پانی پہ ہم پُوتم۔ کھیام، کھیترا، دِپہ تیئے
انم نماہ۔ رام راشٹرادھی پہ تیئے، انم نماہ۔ سروا، بھیہ، ور، پردو، مہ پی، پُوشِنم،
پُوشٹی پتہ ر، ددھاتو۔

ایشٹ دیوتا کو پھول چاول (راکھ) چڑھاتے ہوئے پڑھیں:- آپہ نوسمی، شرنیوسی، سروا، وستھا
سُو، سرودا۔ بھگون، توام، پر یہ نوسمی، رکھیہ مام، شرناگہ تم۔

نمسکار کرتے ہوئے پڑھیں:- ادبھا بھیام، جانُو بھیام، پانی بھیام، شرسا، اُرسا۔
منساچہ نمسکارم، کرومی نماہ۔

ترپن کرتے ہوئے اٹھوا کٹوری سے پانی کی دھار ڈالتے ہوئے پڑھیں:- نمو، برھمنے، نمو اُستوا
گنہ یئے، نماہ، پرتھہ ویئے، نماہ، اوشدھی بھیا۔ نمو واچے، نمو واچس پہ تیئے نمو وِشنہ
ویے، برہنتے کرنومی۔ ایتی یُیے تاسام، یے ودیوتا نام، سارِشنم، سایو جیم، سہ لوکتام،

سِدھ لکھشمیئے، مہا لکھشمیئے، مہاترپو سندریئے، سہسرنا منیئے، دیویئے، بھوانیئے۔ ابھینکری دیویئے، کھیئےم، کری بھگوتیئے، سرو نشترو، گاتی نیئے، اِہہ راشٹرا دھی پستیئے، آنند بشور بھیروائے۔ اِیندرائے، وجرہستائے اگنہ ئے، شکتی ہستائے، یمائے دنڈ ہستنائے، نیئے رتہ ئے، کھڈگ ہستائے، ورُونائے، پاشہ ہستائے، وایُووے، دوجہ ہستنائے کوُویرائے گدا ہستائے، اِیشانائے، ترشول ہستائے، برہمنے پدمہ ہستائے، وِشنوئے چکر ہستائے، انن تادِ بھیاہ، اشٹا بھیاہ، کُلہ ناگہ دیوتا بھیاہ، اگنیادنیا بھیام، ورُونہ، چندر مو بھیام، کومار بو ما بھیام، پرجاپتی شنیچرا بھیام، گنہ پتی، راہُو بھیام، رودر کیتو برہمہ دھروا بھیام، اننتا، گستیا بھیام، برہمنے، کوُرمائے، دُھرو وائے، انن تائے، ہریئے لکھشمیئے، کملائیئے، شِکھادِ بھیاہ پنچہ چہ توارِم شنت، واستوُش پتی یاگ دیوتا بھیاہ، براھمادِ بھیو، ماتر بھیاہ، گوریادِ بھیو ماتر بھیاہ، لہ لِ تادِ بھیو، ماتر بھیاہ، ڈُور گا کھیتر، گنیشور دیوتا بھیاہ، راکا دیوتا بھیاہ، ترکا دیوتا بھیاہ، سِی نی والی دیوتا بھیاہ، یامی دیوتا بھیاہ، رودری دیوتا بھیاہ۔ اوم بھُور بھواہ، سور دیوتا بھیا۔ اکھنڈ برہمانڈ، یاگ، دیوتا بھیاہ، دھُور بھیاہ، اوُپہ ھر بھیاہ، مہا گاینتریئے ساوِتریئے سرسوتیئے، ہیر کادِ بھیاہ، ڈُوٹو کادِ بھیا اُوتیہ نم، امرتم، دیویم، پراک، کھبرو ددِھی منہ نات، انم امرتہ رُوپے نہ نیئے ویدیم، پرتی گرہیتام۔

وشنو بھگوان کا دھیان پڑھیئے :- شانتا کارم، بھُوجہ گہ، شہ یہ نم، پدمہ نابھم، سُو ریشم۔ وِشوادھارم، گگہ نہ سدرشنم، میگھہ ورنم، شُوبھانگم۔ لکھشمی کانتم، کملہ نیئے نم، یوگہِ بھِردھیانہ، گہ میم۔ وندے وِشنُوم، بھَہ د، بھَیئے، ہرم، سرو لوکیکہ ناتھم نت، ست برہمہ،

مہاگنہ پہ نیئے، کُومارانے، شَریئے، سرسونیئے، لکھشمیئے، وِشوکرمنے،
دوار دیوتا بھیا، پرجا پہ تہ ئے، برھمنے، کلشہ دیوتا بھیا، برھمہ، وِشنو، مہیشور،
دیوتا بھیاہ، چاتُور، ویدیشورائے، سانُوچرائے، رِتُو پہ تہ ئے، نارائنائے،
دورگائیے، ترمبھ کائے، ورونائے، یگیہ پُرشائے، اگنہ شواتا دِبھیاہ، پِتر گنہ دیوتا
بھیا۔ بھگوتے، واسُودیوائے، سنکرشنہ نائے، پردیُومنائے، انہ رُودھائے سہ
نیائے، پُرشائے، اچُتنائے، مادھوائے، گوینداے، سہسر، نامنے، وِشنوئے،
لکھشمی سہتائے نارائنائے۔ بھوائے دیوائے شروائے دیوائے، رودرائے دیوائے
پُشُو پتہ ئے دیوائے۔ اُوگرائے دیوائے، بِھیمائے دیوائے، مہادیوائے، یشانائے
دیوائے، ایشورائے دیوائے، اوما سہتائے شوائے، پاروتی سہتائے، پرمیشورائے
وِنایکائے، ایکہ دنتائے، کرشنہ پنگلائے، گجانہ نائے، لمبھودرائے، بھالہ چندرائے،
ہیرمبھائے، آکھُو رتھائے، وِگھنیے نشائے، وِگھنہ بدھ کھشائے، ولبھا سہتائے، شری
مہاگنپتیائے۔ کلیم کام، کُومارائے، شن مُوکھائے، مہ یُور، واہہ نائے، سیناد پہ تہ یے، کُو
مارائے، بھگوتے، ہرانم، ہرنیم ساہ، سُریائے، سپتا شوائے، انہ شوائے، ایکاشوائے،
نیلا شوائے، پرتیکھشیہ دیوائے، پرمارتھ سارائے، تیجُوروپائے، پرباسہتائے، آدِتیائے،
بھگونیئے، اماییئے، کامایئے، چاروِنگیئے، ٹنکہ دھارِنیئے، تارایئے، پاروتیئے، یکھیہ نیئے
شری شاریکا بھگوتیئے، وریڑا بھگوتیئے۔ شری مہاراگی بھگوتیے، شری جوالا بھگوتیئے
وِتستا بھگوتیئے، گنگا بھگوتیئے، یمُونا بھگونیئے۔ کالہ کا بھگوتیئے، برِیڈا بھگوتیئے
وَییے کھری، بھگوتیئے، وِتستا بھگونیئے، گنگا بھگوتیئے۔ یمُونا بھگوبتے۔ کالہ کا بھگونیئے

ادِیتھا، سنکلپات، سِدھرا ستو۔ انہ ہی نم، کریا ہی نم، وِدھی ہی نم، درویہ، ہی نم، منتر ہی نم، چہ، بیت گہ نم۔ نت سروم، اچھدرم، سمپورنم استو، یے وم، استو۔

کٹوری کا تھوڑا سا پانی ہاتھ میں ڈالکر پھر سے کٹوری میں ڈالتے ہوئے پڑھیں بشن نو، دیویر، ابھ شٹھ، آپوبھ ونتو، پی تہ ئے، شم یور، ابھ سرونتو ناہ۔

کٹوری کا پانی سالیگرام کو ارپن کرتے ہوئے پڑھیں:۔ بھگوتے، واسودیوائے لکھشمی سہتائے نارائینائے، اپوشانم نماہ، آچہ منی یم نماہ۔

کٹوری سے ہاتھ میں پانی ڈال کر پھر سے کٹوری میں واپس ڈالکر کٹوری میں کچھ سکے دکھشنیا کے رُوپ میں ڈالتے ہوئے پڑھیں:۔ شن نو دیویر، ابھ شٹھ ئے، آپوبھ ونتو، پی تہ ئے، شم یور، ابھ سرونتو ناہ۔

دکھشنیا ڈالتے ہوئے پڑھیں:۔ بھگوتے، واسودیوائے، لکھشمی، سہتائے نارائینائے دکھشنیائیے، تِلہ، ہربنہ، رجتہ، نشکرنم، ددانِی۔

اور کبھی سکے ڈالتے ہوئے پڑھیں:۔ یے تا، دیوناہ، سہ دکھشناتے نہ، پریتام، پری ناہ، سن تو۔

اب نوید جو کچھ بھی ہو بھگوان کے سامنے لاکر۔ نوید کی تھالی کو سبھی پریوار والے سپرش کرتے ہوئے "پربیوین" پڑھیئے:۔

پربیوُن (نوید منتر)

ام تے شہ، مُودریا، امرتی کرتے، امرتم، استو، امرتایہ تام، نیئے ویدیم۔ ساوِترانی، ساوِترسے، دیوسے نواسہ وِتوہ، پرسہ وشنور، باہو بھیام، پُوشنو ہستا بھیام، آددے۔

(۴) ورندا، ونانترم، اگات، انُوگوکولانام۔ سنچاریہ، سرو، پہ شُوبھی ہ، سووردھی، کامی سم چن تہ بیت، اجہ گوُرو، مرگہ، پکھشہ نام، یت۔ وندے مہاپرش تے...

(۵) بیت گوپہ کا، ورہہ جاگنی، پہ رِبتہ، دیے ہاہ۔ تپ، تس، تہ نے شُو، وِجہ ہُوہ، پرربھیہ، تاپم راسے، تودی یہ، کوچہ، کُونکومہ، پنکہ لِہ پ تم۔ وندے مہاپرش تے......

(۶) کالِیہ، مسنکہ، وِگھ ٹہ نہ، دکھیم اسے۔ موکھیے پ، سُوبھر۔ وِرہ، دِینہ، مُوکھا بھر، آرات تت، پت نِی بھہ ہ، ستُوتم، اشے شہ، نِکامہ، رُوپم، وندے، مہاپرش تے.....

(۷) گیانالہ یم، شروتی، ومرگم، انادِم، ارچم۔ برھمادِبھر، ہرد، وِچین تیم، اگادھہ، بودھیئے سنسار، کُوپہ، پہ نہ تو، چرنا ولم بم۔ وندے مہاپرش تے چرنار....

(۸) یئے نانکہ، بالہ وپُوشا، ستہ نہ پانہ، بدُھے۔ توت، انگرناہ، ہرتم، انو، دِپہ رینہ چکرم وِدھوستہ، بھانڈم، اپہ تنت، بھووِ، گوپہ مُورتے۔ وندے مہاپرش تے....

(۹) اِنشٹکم، پہ ٹھِہ تی، یاہ، پرمہ سے، پُومسو۔ نارایہ نہ سے، نِریارنو، تارنہ سے... سروانِتم، آشُو، ہردیے، کوروتے، مہ نوُشاہ۔ سم پراپہ، دیے ہہ، وِلِہ یم، لہ بھتے، چہ موکھیم۔

پرنام کرتے ہوئے پڑھیں :- اوبھا بھیام، جانُوبھیام، پانِی بھیام، شِرسا، وچہ سامنسا نمسکارم، کرومی نماہ۔

جل دھارا، کٹوری سے ڈال انجلی دھارن کرتے ہوئے پڑھیں:- انم نماہ، انم نماہ۔ آجیم، ادِدِنے

منہ سو، جاتاہ۔ چکھشوہ، سُوریو، اجایہ تہ۔ مُوکھات، اِیندرشچہ، اگنی ششچہ۔ پرانات وایُور، اجایہ تہ۔ بھگوتے واسُودیوائے نارائینائے۔ ماترا، مدھُوپرکم، چہ رُوم، نہ ویدیامی نماہ۔

پھولوں کی انجلی ارپن کرتے ہوئے پڑھیں: نابھیا، آسِت، اَنتہ رِکھیم، شِرشنہ نو، دیوَوہ، سمہ ورتہ تہ، پدبھیام، بھُومِر، دِشاہ، شرو، ترات۔ تِنتھا، لوکان اکلہ یپت۔ بھگوتے، واسو دیوائے، لکھشمی سہتائے نارائینائے، کوُسمانجلم، سمر پہ یامی نماہ۔

من سے چار پر کرما کریں اور پڑھیں:۔ سپتا، سیاسن، پردھ یاہ، تری سپتہ، سمہ دھاہ، کرتاہ۔ دیواہ، یت یگم، تن وانا، آبہ دھنم، پورشم، پہ شُوم۔ اوم نمو نارائینائے بھگون پرسید۔ اِتہ چتواری۔ پردکھِ، نانی۔

وشنو بھگوان پر پھول چڑھاتے ہوئے پڑھیں:۔ (وندے، مہاپرش، تتے، چرنار۔ بندم)

(۱) دھییے یم، سے دا، پہ رِ، بھہ وگھنم، ابھِ شٹہ، دوہم۔ تِرتھا سپدم، شِو، وِرنچہ، نوتم، شرنیم، بھرتیارتی ہم، پرنہ تہ پالہ، بھہ وابدِھی، پُوتم۔ وندے، مہاپرش تتے، چرنار، بندم۔

(۲) تیہ کتوا، سُو دُوس، تیہ جہ، سُورِف، سِتہ، راجیہ لکھشمہ م۔ دھر مشٹھ آریہ، وچہ سا، یت اگات، ارنیم مایا، مرگم، دَیہ تہ، یپے پ سِتم، انُودھاوت۔ وندے مہاپُرش ـ۔

(۳) شری مت، سرو، رُوہ، یہ وا ُنکوشہ، چکر چاپہ۔ مت سیانکِہ تم، نَو، وِلوہت پلہ وابھم، لکھشمیا، لہ یم، پرمہ، منگلم، آتمہ رُو یم۔ وندے مہاپرش تتے....

رسوت ۔ وِشوے، توادیوا، وَیشانرا، دھُوپہ ین تُو، اُنُوش ٹو بھے نہ چھند سانگہ
رسوت لکھشمی سہتائے ناراینائے ۔ دھُوپم پہ رِکلپیہ یامی نماہ۔

رتنہ دیپ کپور چڑھاتے ہوئے پڑھیں :- براھمنو سے، مُوکھم آسیت، باہُو راجہ نیاہ
کرتاہ ۔ اُورُو، نت اسے ۔ بیت وَیے شاہ، پدبھیام، شُودرو، اجایہ تہ، تیجو سی۔
شکرم اسی، جیوترا سی، دھاما سِی ۔ پریم، دیوانام، انادرشٹم، دیویجہ نم، دیوتابھیس
توا، دیوتا بھیو، گرہنامی، دیوے بھیستوا، یگیے بھیو، گرہنامی ۔ بھگوتے، واسُودیوائے، لکھشمی سہتائے
ناراینائے، رتن دی پم، کرپُورم، پرکلپہ یامی نماہ۔

کھڑے ہوکر چامر کیجیئے :- ''جیتے ناربنہ'' جنتری سے پڑھیئے ۔ یہ ستوتی پڑھ کر پھر سے پڑھیئے ۔ بھگوتے
واسُودیوائے لکھشمی سہتائے، ناراینائے، چامرم، پرکلپہ یامی نماہ۔

چھتر کے رُوپ میں پھُول چڑھاتے ہوئے پڑھیں :- کانڈات، کانڈات، پررو، ہنتی، پُرشاہ
پرشِس، پری ۔ یے وا، نو، دُوروییے، پرتہ نُو ۔ سہرینہ، شہ تے نہ چہ، بھگوتے
واسُودیوائے لکھشمی سہتائے ناراینائے، چھترم، پرکلپہ یامی نماہ۔

آئینہ دکھاتے ہوئے پڑھیں :- نت، چکھشور، دیو ہِہ تم، پُورستات ۔ شُکرم،
اُوچرت ۔ پے شیمہ، شردھ، شہ تم ۔ جیو یمہ، شرداہ، شہ تم ۔ بھگوتے واسُو
دیوائے، آدرشم، پرکلپہ یامی نماہ۔

ترپن کرتے ہوئے پڑھیں :- یے تا بھیو، دیوتا بھیو، دِیپو نماہ، دھُوپو نماہ، بھگوتے
واسُودیو سے، ارگھیہ دانا دیرچہ نہ وِدھی ہ، سرواہ، پرپورناہ اِستو۔

کٹوری میں دودھ، گھی، شکر، دہی، شہد، اکٹھے ڈال مدھوپرک ارپن کرتے ہوئے پڑھیں :- چندرما،

اب چاول سہت دھرب کے دو تنکے ہاتھ میں رکھ کر دیوتا کے آواہن کے نمت پڑھیئے :- بھگوتے

واسدیوائے لکھشمی سہتائے نارایناءے یوشمان واہ پوجیامی اوم پوجہ یہ ۔

دھرب کے دو کانڈ ہاتھ میں ہی رکھ کر چاول کندھوں سے پھینک کرتے چاول ہاتھ میں لے کر پڑھیئے

سہسر شیر شاہ، پورشاہ، سہسر اکھاہ، سہسر پاپت ۔ سہ بھومِم، وشوتو، ورتوا، اِتیہ نشٹھت، دشانگولم ۔ بھگونتم واسدیوم لکشمی سہیتم نارائنیم، آواہہ یہ شیامی، اوم آواہہ یہ ۔

ہاتھ میں رکھے ہوئے دھرب اور چاول کندھوں سے پھینک کر بھگوان پر پھول چڑھاتے ہوئے پڑھیئے :۔

مالا دھرا، چیونہ، وِبھو ۔ پرماتمہ مورتے ۔ سروگیہ ناتھ، پرمیشور، سروشکھتے آگہ چھمے کوردیام، پرنتہ مام بجہ سو ۔ پوجام گرہانہ، مت انوگرہ، کامیادے ۔

مندرجہ ذیل شلوک تین بار پڑھتے ہوئے پھول چڑھائیں :- بھگون، پنڈری کاکھیہ، یکتانو گرہ کارکہ ۔ اسمت دیانو، رودھیپےنہ ۔ سِنہ داھانم، کورو پربھو ۔

پھر سے پڑھیئے :- یتیا ہویہ، توگاییتری، نِزی، سموچاریہ، تتووِت ۔ منساچن نِی تیر، درویئے، دیوم، آتمنی پوجہ یےت تیجورُوپم، تنا کھپ توا، پرنتہ مایام، پنزیہ جیبت ۔ جو کے دانے کندھوں سے پھینک کر پرانایام کر کے کٹوری کا پانی ہاتھ سے واپس کٹوری میں ڈالتے ہوئے پڑھیئے :- پادِیارتھم، اودکم نماہ ۔ سَن نو، دیوپر، ابھش ٹہ ئے ۔ آپو، بھہ ون تو پی تہ ئے، سنم یور، ابھی سَرونتو ناہ ۔

اسی کٹوری کے پانی میں ڈالئے ۔ لایہ، تلک، سروشدھی، دنسٹر، یہ پانچ چیزیں پادیہ کہلاتے ہیں ۔ پڑھیئے :۔

لاجا سنچہ، کونکومم، چیہ و، سروشدھی ۔ سمہ نیوتم ۔ دھربانکورم، جلم، چیئے وپنچانگم

دایاں گھٹنو پیت رکھ کر جل سے بھری کٹوری ہیں وشنتر(دربھ) کے دو تنکے تلک اور تین پھول ڈالتے ہوئے پڑھیں :۔سم واہ ، سرجامی ، بردیم ، سم سرشٹم ، منواُستوُواہ ۔ سم سرشٹاہ تینواہ سنتوُواہ سم سرشٹاہ ، پرانواستوُواہ ۔ سم یاواہ ، پریاہ ، تنواہ ۔ سم پریا ، ہردیانی واہ ۔ آنماوواستوسم پریاہ ۔ سم پریاہ ، تنومہ ۔

اب اسی پانی سے وِشنو بھگوان کو چھڑکتے ہوئے جیوادان کرتے ہوئے پڑھیں :۔ اشی نوہ ، پرانس تو تے ، پرانم دتام ، تیے نہ جیو ۔ منتراورنہ یُو ، پرانس ، تو تے پرانم ، دتام ، تیے نہ جی و ۔ برسیں پنیے ہ ، پراناہ سہ تے پرانم ، ددا تو ، تییے نہ جی و ۔ بھگوتے واسُو دیوائے ، لکھشمی سہیتائے نارینائے ، جیوادانم ، پرکلپہ یامی نماہ ۔

چاول کے دانوں سہیت دربھ کے دو تنکے ہاتھ میں سیدھے پکڑ کر تینوں منتر تین تین بار پڑھیں :۔

(۱) اُوم ، بھُوہ ، پوُرشم ، اواہہ یامی نماہ ۔ (۲) اُوم بھُواہ ، پوُرشم آواہہ یامی نماہ ، (۳) اُوم بھُور ، بھواہ ، سواہ پوُرشم آواہہ یامی نماہ ،

یہ منتر بھی تین بار پڑھیئے ۔

اُوم ، واسُودیوائے ، وِدمہیئے ، نارائینائے ، دھی مہیی ، تن نو ، وِشنُو ، پرچودیات اُوم تت ست برہمہ ، ادے تاوت ، تنھوادے ۔

ماس ، پکھ ، تتھی ، وار کا نام لے کر پڑھیں :۔ بھگوتاہ ، واسُودیو سے ، لکھشمی سہتہ سے نارائینہ سے ۔ ارچام ، اہم کرِشیے اوم کوُرُوشو ۔ تلہ سرشہ پہ ، بیہ وان ، وِکی ریہ ۔

تل ، سرشپ ، جو چاروں طرف پھینک کر دو دھرب کے تنکے ہاتھ میں لے کر دیوتا کے آواہن کے لئے پڑھیئے :۔

بھگوتا واسدیوسے لکھشمی سہتیہ سے ، نارائینہ سے ، یدم ، آسنم نماہ ۔

اینشوریم، یے تت، ترنہ یم، استوتے۔ جی و، توم، شردھاہ، شہ تم۔
اپنے آپ کو تلک لگاتے ہوئے پڑھیں :- پرماتمنے، پورشو تمائے۔ پنچہ، کھوتاتمکائے
وشواتمنے۔ منتر ناتھائے۔ آتمنے نارا ینائے، آدھار شکھتیئے، سماله بھنم، گندھونماہ، ارگھونماہ
پشپم نماہ، دیپ کو تلک، پشپ چڑھاتے ہوئے پڑھیں :- نمو دھرم، ندھانائے، نماہ، سوکرتہ،
ساکھشنے۔ نماہ، پرتنیہ کھشہ، دیوائے، باسکرائے، نمو نماہ۔
کٹوری سے تھالی میں جل کی دھارا ڈالتے ہوئے پڑھیں :- یترا ستی، ماتا، نہ پتا، نہ بندھو،
بھراتاپی، نو ہتر، سوہرت جہ نہ شچہ۔ نہ گیا یتے، بیتر دنم نہ، راتری۔ تترا تمہ،
دیپم، شرنم، پر پہ دے۔ آتمنے نارا ینائے، آدھار شکھیئے، دیپ دھوپہ،
سنکلپات، سدھرا ستو۔ دیپو نماہ۔ دھو نماہ اپہ، سہ ویے نہ۔
بایاں گھٹنو پو بت رکھ کر کٹوری سے تھالی میں تل سہیت جل کی دھارا ڈالتے ہوئے پڑھیں :-
نماہ، پتر بھیا۔ پریے تے بھبو۔ نمو دھرمائے، وشنو یے۔ نمو یمائے، رودرائے،
کانتار پتیئے نماہ۔

ماس، پکھش، تتھی، وار کا نام لے کر ترپن کریں۔ ترپن کرتے سمیئے اگر ماتا پتا جیوت ہوں تو ان کا
نہ لے کر پڑھیں :- پترے، پتامہائیے، پرپتامہائے۔ ماترے، پتامہیئے، پرپتامہیئے،
ماتامہائے، پرماتامہائے، وردھ پرماتامہائے۔ ماتامہیئے، پرماتامہیئے، وردھ
پرماتامہیئے۔ سمست ماتا پتر بھیو، دوادشہ، دیوتیے بھیاہ، پتر بھیو، دیپاہ،
سودھاہ، دھوپاہ، سودھاہ۔ دیپ دھوپ سماپت (ہر ایک پوجا میں کام آنے والا)

دیپ دھوپ سماپت (ہر ایک پوجا میں کام آنے والا)

بھرگو دیوسے، مدھیما بھیام نماہ، دھی مہی۔ انامِہ کا بھیام نماہ۔ دِھیو یوناہ، کنِہ شٹھ کا بیام نماہ، پرچودیات، کرتلہ کرپرشٹھا بھیام نماہ۔ اوم تنت، پادیوہ، سہ وِتور، جانوہ، ورِیے نیم، کٹیام بھرگو، نابھوَ دے وسی ہردیے، دھی مہی، کنٹھے، دھیو۔ تاسیہ کا یام، یاہ، چکھشوہ۔ ناہ۔ للاٹے پرچودیات۔ شِرسے۔ اوُم تت سہ وِتوُر، ہردیائے نماہ، وریے نیم۔ شِرسے سواہا۔ بھرگو دیوسے۔ شِکھائیے وَشٹھ۔ پرچودیات، استرائے پھٹ۔

اوُم آیاہ، ستہ نہ یو، (ستنونکو) جیوتِر، نیترِ یو۔ رسو، مُوکھے۔ امرتم، للاٹے۔ ماتھے کو برھمہ، بھوُر، بھوُواہ، سورم۔ (شِرسی)۔ گایتری منتر انگ نیاس سماپت۔

چاروں طرف تِل پھینکتے ہوئے پڑھیں :۔ اپہ سرپن تو، تے بھوُتاہ۔ بھوُی سم سنتھتا یے بھوُتاہ، وِگھنہ کرتارس، تے، نہ شن تو، شِواگیہ یا۔

پرانا یام کرکے ہردیہ کو جل سے چھڑکتے ہوئے پڑھیں :۔ تِرتھے، سنیے یم۔ تِرتھم، یے و۔ سمانا نام، بھے وتی، ماناہ، شمِ سو، ارروُشو، دُھرتی، پرانگ، مرتیہ سیے رکھبا تو، برھمہ نس، پہ تے۔

انامِکا انگلی میں پوتر دھارن کرتے ہوئے پڑھیں :۔ وسوہ، پہ وِترم، اُسی۔ شہ تہ دھارم وشُونام، پہ وِترم، اَسی۔ سہسر دھارم۔ ایکھما واہ، پرچہ یا سیم سرجامی رائیس، پوشینہ، بہُولا بھہ ونتی۔

یجمان کو تلک لگاتے ہوئے پڑھیں :۔ منتر ارتھاہ، سہ پھلا، سنتوُ۔ پورناہ، سن تو منورتھاہ۔ شتروُ نام، بوُدھی، ناشوُ سنتو مہ ترانام، اُودبیس نہ و۔ آیوُر، آروگیم،

یاہ، سُوریر، اِپی - سَرو، وِگھنہ چھدے، تسمیئے، گنادِ پہ نیئے نماہ + گورُوْ، برھما، گورُو، وِشنُوہ - گوُرو ساکھیات، مہیشوراہ - گورُور - بیے و، جگت سروم - تسمیئے شری، گوروے نماہ - پرمیے شِٹھ نے، گورو یے نماہ - پرماچاریائے نماہ آدھہِ سِدھِی بھبونماہ -

انگ نیاسُ:- گایتری منتر کا نیاس کرنے کے لئے دو دھرب کے تِنکے دونوں انامِکا انگلیوں میں پیچھے کی طرف مُوڑ کر رکھیئے پھر دونوں ہاتھوں کی انگلیوں سے "نابھی" کو سپرش کرتے ہوئے پڑھیں:-

"اوم" " 31 "نابھو-" اُو" ہردی" (ہردیہ کو) "مہ " شِرسی" (سرکو، "اوم بھُوہ"، "پادیوُ" (پاؤں کو) "اوم بھُواہ"، ہردی "اوم سواہ"، شِرسی- "اُوم بھوہ" انگوشٹھابھیام نماہ (انگوٹھوں کو) " اوم بھُواہ " ترجنی

بھیام نماہ، انگوٹھے کی ساتھ والی انگلی - اوم سواہ، مدھیما - بھیام نماہ، بیچ والی انگلی -

اُوم مہاہ، انامہ کا - بھیام نماہ، سب سے چھوٹی انگلی کے ساتھ والی انگلی اُوم جہ ناہ، کنشٹھ کا -

بھیام نماہ، سب سے چھوٹی انگلی - اُوم تپاہ سیتم، کرتلہ کر - پرشٹھا بھیام، نماہ، دونوں ہتھیلیوں کو - اوم بھُوہ، پادیو - اُوم بھواہ، جانوہ گھٹنوں کو - اوم سواہ، گوہیئے (گوہستھان کو، اُوم مہاہ، نابھو - اوم جہ ناہ، ہردی - اُوم تپاہ، کنٹھے - اوم سہ تیم، شِرسی - اُوم بھُوہ ہردیائے نماہ - اُوم بھواہ، شِرسے سواہا - اُوم سواہ، شِہ کھلائے وشٹھ (چوٹی کو) اُوم مہاہ، کوچائے ہُوم (وستروں کو) اُوم جناہ، نیترابھیام وووشہ ٹھ - اوم تپاہ ستیم، استرائے پھٹ (چٹکی ماریئے) اُوم تت سہ وِتور، انگوشٹھا بھیام، نماہ ورے نیم، ترجنی - بھیام نماہ،

وِشنُو پُوجَن وِدھیُ

اتھوا

ستیہ ناراین پُوجا وِدھی (دھوپ دیپ شروع)

کٹوری سے نکالی اتھوا کسی پاتر میں جل کی دھارا ڈالتے ہوئے پڑھیں۔

اسے شری، آسن شودھن، منتر سے۔ میرُو، پرشٹھ، رِشی ہ۔ سُوتہ لم چھندہ کُورمو، دیوتا آسن، شودھنے۔ وِنہ یوگاہ +

پرتھوی ماتا کو تِلک پُشپ چاول چڑھاتے ہوئے پڑھیں۔ پرنیم، پرتھ وَیئے۔ آدھار شکتیئے، سماہ بھنم، گندھو نماہ۔ ارگھو نماہ۔ پُشپم نماہ۔

دونوں ہاتھ جوڑ کر پڑھیں:۔ پرتھِ وے، تویا، دھرتا، لوکا۔ دیوی، توم، وِشنُونا، دھرتا۔ توم، چہ، دھاریہ۔ مام دیوی۔ پہ وِترم، کورو، چاسنم۔

دھرب. کے دو تنکے دونوں انگلیوں میں رکھ کر گنیش جی کا دھیان کر کے نمسکار کرتے ہوئے پڑھیں:۔ شوکلام بردھرم، وِشنُونم۔ شہ شِی ورنم، چہ ترِ بھُوجم۔ پرسن نہ، ودنم، دھیائے، سَرو، وِگھنو پہ، شانتہ یے۔ ابھِ، پرتیارتھ، سہ دھیر تھم۔ پُوجہ تو

فہرست مضامین

عنوان	صفحہ	تا صفحہ
۱- دھوپ دیپ	۱	۴
۲- پرپپوپون	۱۴	۱۸
۳- وشنو پوجن	۱	۲۰
۴- شِو پوجا	۱	۳۲
۵- رودر منتر	۳۳	۴۶
۶- چمانو واکیم	۳۷	۵۳
۷- بنیاد مکان	۵۴	۶۱
۸- نئے مکان میں داخل ہونا	۶۲	۶۹
۹- پن پوجا ودھی	۷۰	۷۴
۱۰- پن کتھا	۷۵	۷۸
۱۱- بکھیاماوسی	۷۹	۸۱
۱۲- دیپ مالا	۸۲	۸۵
۱۳- دیوچہ کِھر	۸۶	۸۹
۱۴- جنم دن پوجا	۹۰	۹۵
۱۵- شرادھ ترپن	۹۶	۹۷
۱۶- پنچہ گویا	۹۸	۹۹
۱۷- بھوجن ودھی	۱۰۰	۱۰۱